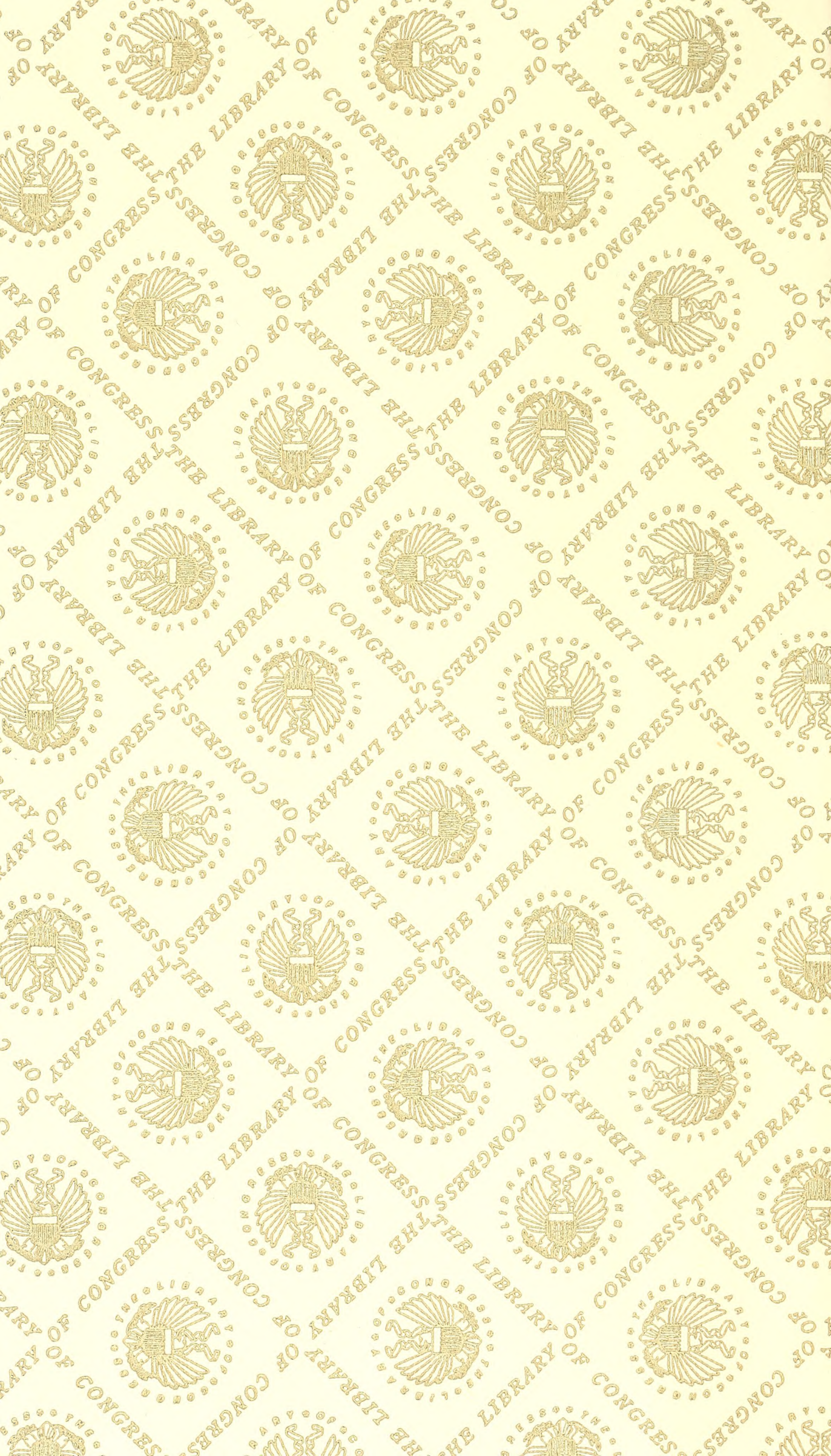
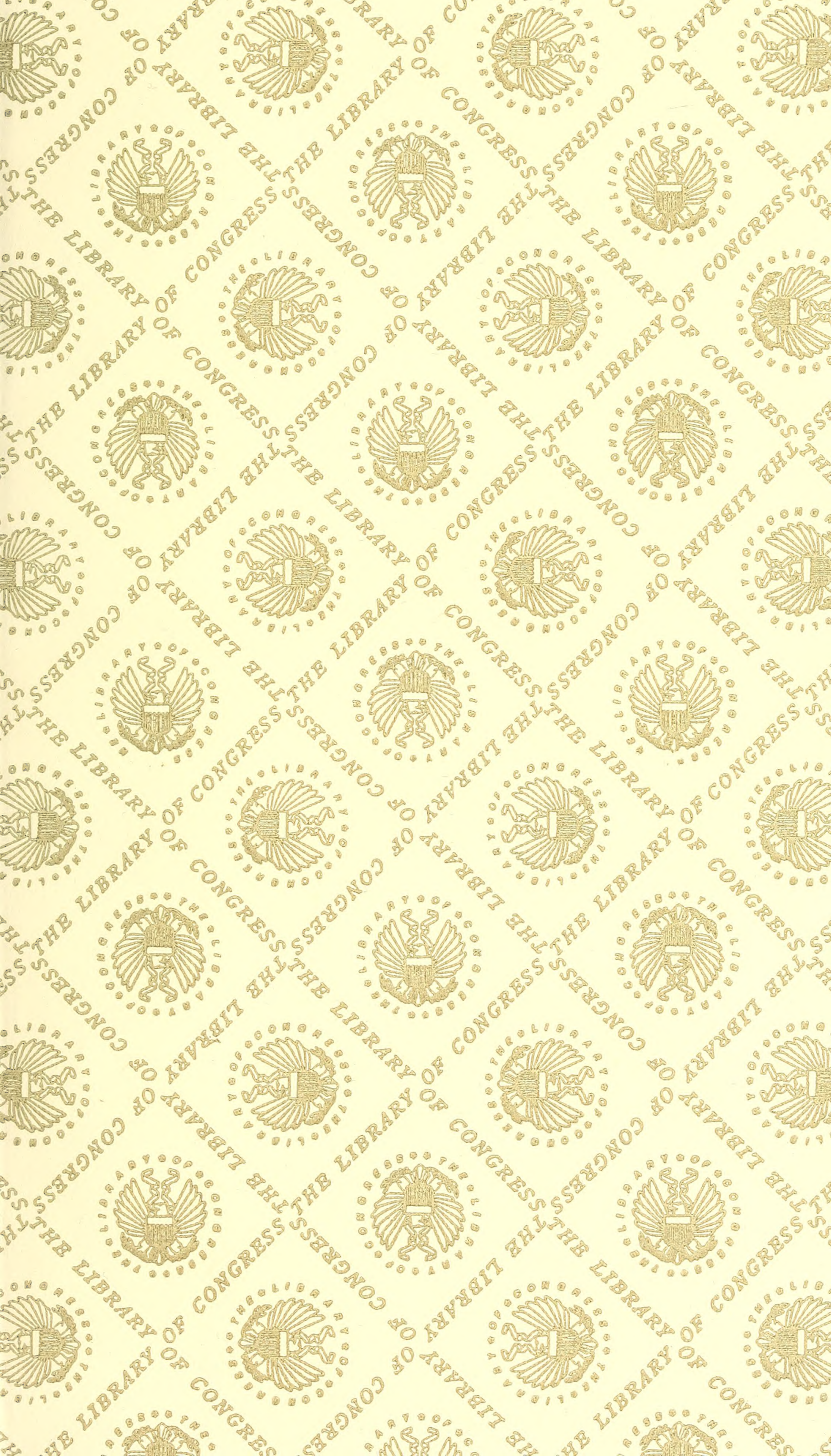

THE LIBRARY OF CONGRESS

THE LIBRARY OF CONGRESS

Slovnica

jezika gèrčkoga.

II. Strana.

Skladnja

složena

po

Ivanu Macunu.

Valja vezana u platnenu hèrbtu 22 kr. sr.

U Beču 1853.

Troškom c. k. uprave za razprodaju školskih knjigah kod sv. Anne.

Predgovor.

U slaganju ove slovnice rabile su mi osobito slovnice Engerova i Krügerova, i u strani glagolja, predloga i veznikah Curtiova. Priměre vadio sam, gdě ih iz čitanja klasikah nisam imao priredjenih, većinom iz Krügera; isto tako zadaće, osim onih, što sam ili čitajući Gèrke sam pobilježio, ili pako izvadio iz věžbanjah Curtiovih. — Nauk o predlozih jako sam obširno izradio sbog toga, što naša mladež u narodnom jeziku neima nikakova, a kamoli obširniji rěčnik pri ruci. — Dodatak o Homerovom naréčju preveden je iz slovnice Kühnerove.

U izpravljanju ove knjige veoma mi biaše na pomoć učenik 7. razreda Stanković, kao što me je kod 1. strane istim naporom podupirao Posilović; hvala im za mučan posao i njihovu pripravnost.

Ivan Macun.

Skladnja (Syntaxis).

Poglavje pèrvo.

§. 145. Izreka i njezine strane.

1. Izreka jest svaki izraz, koj nam rěčmi cělu koju misó predstavlja, n. p.: Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. Σο. Ἄρεσκε πᾶσι καὶ σὺ μὴ σαυτῷ μόνον. Μέ. Dopadaj se svim, a ne samo sebi.

2. U svakoj izreci ima dva pojma, koja se skladaju: podmet ili subjekt t. j. osoba, o kojoj ima se u izreci što kazati; i pogovor ili predikat t. j. što se o subjektu kaže. Subjekt stoji uvěk u nominativu.

3. U gèrčkom jeziku može svaka strana govora kao subjekt stati, budući da svaka vèrst od rěčih zauzimati može město od samostavnika, dakle i prislov, predlog kao i neodredjeni način od glagolja, kojim se onda u tom slučaju spolnik dodaje. Priměre i više o tom vidi §. 147. točka 5.

Pazka. U gèrčkom kao i u slavenskom jeziku netrěba da izrikom stoji subjekt:

a) Kad je zaime osobno bez da važnost leži u njem ili kad se po samom sebi lahko razuměva. n. p. γράφω, φεύγεις. Ὦ πάππε, ὅσα πράγματα ἔχεις ἐν τῷ δείπνῳ. O děde koliko posla imaš u obědu! Ξ.

b) Kad je govor o činjenju, koje uvěk spada na izvěstnu, opreděljenu osobu. n. p. σαλπίζει trubi, σημαίνει, daje znak; t. j. ὁ σαλπιγκτής trubljar; ἐκήρυξε (t. j. ὁ κήρυξ glasnik); ὕει daždi, kiša pada; νίφει sněži, sněg pada, βροντᾷ gèrmi, ἀστράπτει munja sěva (t. j. ὁ Ζεύς); λέγουσι, φασί t. j. οἱ ἄνθρωποι. n. p. ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, προβαλλόμενοι τὰ ὅπλα ἐπῄεσαν. Ξε. Ἐπεὶ ἐγίγνωσκον αὐτοὺς, οἱ Ἕλληνες διαγγελομένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι συσκευάζεσθαι. Ξε.

4. **Predikat** jest ili glagolj, ili brojnik, ili zaime, i ako nije glagolj, onda ima uza se **spolu** (**copula**) εἶναι, koja se stojeća u Praes. Indic. kadkada u gèrčkom izpušća. n. p. τὰς ἐλπίδας ἔχω τοιαύτας, ovu imam nadu. Ἰσ. Κοινὰ τὰ τῶν φίλων, što imadu prijatelji, to jim je obćenito; osobito pako polag rěčih: ἀνάγκη, χρέων, θέμις, καιρός, εἰκός, i pri glagoljnih pridavnicih na τέος. n. p. ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολεμίους ἥκειν, po svoj prilici doći će svanutjem neprijatelji (věrojatno je, da); πολλὰ γὰρ ἐνορῶ δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον, uvidjam, da ima mnogo razlogah, da toga nečinim. Αἰσ.

§. 146. Skladnja subjekta sa predikatom.

1. Ako je predikat **glagolj**, slaže se gledè na osobu i broj; ako je ikakav **pridavnik** (pridavniku **strožjem smislu**, dionik, zaime, brojnik) ili pako samostavnik, slaže se glede na spol, broj, i padež (t. j. stoji u nominativu) sa subjektom.

Iznimke:

a) Ako je subjekt u srědnjem spolu višebroja, onda stoji glagolj ponajviše u jednobroju n. p. Ἀκόλαστα πάντῃ γίγνεται δούλων τέκνα sasvim su razuzdana děca od robovah. Vèrlo rědko nalazi se ovdě višebroj. Vidi još §. 148 pazka 1.

b) Ako je subjekt ime skupno, (collectivum) kamo spada i ἕκαστος = svaki, onda stoji glagolj često u višebroju n. p. Μέρος ἀνθρώπων τὸ παράπαν οὐχ ἡγοῦνται θεούς οἱ δὲ οὐ φροντίζειν ἡμῶν διανοοῦνται, jedna strana od ljudih nevěruje, da jesu **bogovi**, někoji pako misle, da se nebrinu za nas. Πλ. Τῶν ἑαυτοῦ ἕκαστος καὶ παίδων καὶ χρημάτων ἄρχουσιν Ξε.

c) Ako subjekt ima priděvak (aposiciu), ravna se kadkad glagolj po aposicii kao i u lat. jeziku n, p. Θῆβαι, πόλις ἀστυγείτων μέθ' ἡμέραν μίαν ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἀνήρπασται, Tebe, grad susědni, bit će uništen. Αἰ.

d) U prispodabljanju dvih stvarih n. p. sa ἤ ravna se kadkad po drugom, ne pako po pèrvom; n. p. Η τύχη ἀεὶ βέλτιον ἢ ἡμεῖς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμεθα, srěća uvěk bolje za nas skèrbi, nego li mi sami.

2. Ako stoji subjekt u dvobroju, ili ako su dva samostavnika u jednobroju, onda stoji glagolj u dvobroju, često pako u višebroju; n. p. τὼ ἀδελφὼ αὐτῷ, ὥπερ ἐγενέσθην, ἄμφω ἄπαιδε ἐτελευτησάτην Ἰσαῖ. Ἡδονή σοι καὶ λύπη ἐν τῇ πόλει βασιλεύσετον. Πλ. Ὡς εἰδέτην ἀλλήλους ἡ γονὴ καὶ ὁ Ἀβραδάτης, ἠσπάσαντο ἀλλήλους. Ξε. — Ako ovdě stoji glagolj u višebroju naměst dvobroja, onda može dionik (particip) ili pridavnik stati u dvobroju, i usuprot uz dvobroj glagolja može stati višebroj predikata ili dionika, n. p. Νῷν δὖ ἀποχρήσουσιν μόνω. Ἀρ. ἐγελασάτην ἄμφω βλέψαντες εἰς ἀλλήλω. Πλ.

3. Uz samostavnik skupan stoji kadkad predikat ili priděvak (Aposicia) u višebroju n. p. Ἀθηναίων τὸ πλῆθος οἴονται Ἵππαρχον τύραννον ὄντα ἀπο-

θανεῖν, množina misli, da J. umrè kao vladalac. — Dakle srodno s našim: dětca misle, su itd.

4. Ako subjekt i predikat nisu istoga spola, onda slaže se glagolj često sa predikatom, osobito ako je ovaj važniji i bližniji od subjekta, n. p. πάντα ταῦτα κακουργίαι εἰσίν, to su sama zločinstva. Ξε. οὗτοι φανερά ἐστὶ λώβη τε καὶ διαφθορά τῶν συγγιγνομένων. Πλ. Vidi još §. 158, 2. pazka 2.

5. Uz više subjektah iste osobe stoji glagolj u višebroju. Često pako, a to i onda, kad medju ovimi stoji jedan subjekt u višebroju, slaže se glagolj sa obližnjim subjektom jednobrojnim (ili višebrojnim srědnjega spola) n. p. Λήθη καὶ δυσκολία καὶ μανία πολλάκις πολλοῖς διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν εἰς τὴν διάνοιαν ἐμπίπτουσιν. Ξε. ἔστιν ἡ τούτου μήτηρ καὶ ὁ τῆς ἐμῆς γυναικὸς πατὴρ ἀδελφοί. Mati ovoga i otac moje žene su si bratja. Σάρκες καὶ νεῦρα ἐξ αἵματος γίγνεται. Πλ.

6. Ako ima više subjektah stojećih u različitih osobah, ravna se glagolj ili po najbližjem, ili pako kad je smisò od tih subjektah skupan, onda stoji u višebroju i to u pèrvoj osobi ako ima jedan subjekt pèrve osobe; u drugoj osobi, ako nema subjekta u pèrvoj nego u 2. osobi n. p. Οἶδα σαφῶς καὶ ἐγὼ καὶ σu, ὅτι εὐδοκιμεῖ Περικλῆς. Πλ. Ἐγὼ λέγω καὶ Σεύθης τὰ αὐτα. Ξε. Σύ τε Ἕλλην εἶ καὶ ἡμεῖς. Ti si Gèrk kao i mi. Οὔτε σὺ οὔτ' ἂν ἄλλος οὐδεὶς δύναιτ' ἀντειπεῖν. Ξε. Δεινοὶ καὶ σοφοὶ ἐγώ τε καὶ σὺ ἦμεν. Πλ. Ὑμεῖς καὶ ἐγὼ τάδε λέγομεν. Πλ. Οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σου φίλοι πρῶτοι καὶ πρῶτον ταύτην δόξαν περὶ θεῶν ἔσχετε. Πλ.

7. Ako žena govori o sebi u višebroju, onda stoje pridavnici u mužkom spolu višebrojnom; tako Andromaha kaže: ἑκόντες αὐτοὶ τὴν δίκην ὑφέξομεν. Εὐρ.

8. Ako je subjekt zaime pokazno, predikat pako samostavnik, onda morao bi se subjekt, kao i u latinskom jeziku ravnati po onom. n. p. Οὗτός ἐστι ὁ ἀνήρ. Αὕτη ἐστὶ πηγὴ καὶ ἀρχὴ πάντων τῶν κακῶν. — Često pako stavlja se u gèrčkom isto tako kao i u našem jeziku zaime pokazno kao subjekt ili kao predikat u srědnji spol jednobroja, n. p. τοῦτό ἐστιν ἡ δικαιοσύνη. Τοῦτό ἐστι πηγὴ καὶ ἀρχὴ γενέσεως.

9. Pridavnik neslaže se kadkad sa subjektom, ako mu se može dodati: něšto. n. p. πονηρὸν ὁ συκοφάντης ἀεί. Πλ. (i Cicero: Omnium rerum mors est extremum). Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. Ὅμ: ništa dobra nije mnogovlada.

10. O glagoljnih pridavnicih vidi §. 182.

Poglavje drugo.

§. 147. Spolnik.

Spolnik jest ona rěč, koja kažući zajedno spol naznačuje strožije onaj predmet, o kojem jest, ili bit će govor, i primiče ga bliže k okrugu govornika, n. p. ὁ ἄνθρωπος; t. j. onaj čověk, kojega slušatelj ili čitatelj već znade; ili o kojem je bio već govor, ili hoću, da se sada govori; dočim ἄνθρωπος daje samo pojam bez toga razměrja, bez toga obzira, νυκτός noćju, ἡμέρας danju.

Sedam ima glavnih gledištah, s kojih možemo smatrati spolnik:

1. Pèrvo: Pèrvobitno znamenovanje njegovo biaše pokazno (kao što i u spoln. němačkom), koje mu je i ostalo još u pěsničtvu, osobito epičnom; dočim ima u atičnoj prosi pokazno zname-

novanje samo u: ὁ μέν — ὁ δέ bez samostavnika, te ovdě znamenuje: ovaj — onaj, ili: jedan — drugi — ili koj — koj (ὁ μέν može znamenovati i bližnji ili takodjer dalji predmet) n. p. Τὸν ὦ Ζεῦ πάτερ φθίσον, ovoga otče Zeus uništi. Ὁμ. φθίσει σε τό σὸν μένος. Ὁμ. Χαλεπώτερόν ἐστιν εὑρεῖν ἄνδρα τἀγαθὰ καλῶς φέροντα ἢ τὰ κακά· τὰ μεν (t. j. ἀγαθὰ) ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δέ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. Ξ. Περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλὴν ἢ πλοῦτον μέγαν τοῖς παισί καταλιπεῖν· ὁ μὲν (t. j. πλοῦτος) γὰρ θνητός, ἡ δὲ ἀθάνατος. Ισ. Τῶν πόλεων αἱ μὲν τυραννοῦνται, αἱ δὲ δημοκρατοῦνται, αἱ δὲ ἀριστοκρατοῦνται, koje — koje. Πλ. — Osim toga stoji još kadkad sa καί i δέ n. p. τόν καὶ τόν ovoga i onoga; isto tako u izrazu πρὸ τοῦ odprie, prie toga.

Kadkad stoji sa spolnikom prislovno, n. p. Τῇ μὲν ἄνοδον, τῇ δε εὔοδον εὑρήσομεν τὸ ὄρος; ovdě — ondě ili stranom — stranom. Ξε.

2. Drugo. Iz znamenovanja pokaznoga razvilo se je znamenovanje opreděljujuće, kao što je s početka toga §. razloženo; i u ovom smislu kao i u onom pod brojem 5. nalazi se u gèrčkom jeziku najviše, n. p. τῶν ἑπτὰ σοφώτατος ἦν Σόλων od sedam mudracah obće poznatih) Πλ.: Ἄνδρες ἴωμεν ἐπί τοὺς ἄνδρας. Ξε. Οἱ ἔφηβοι δέκα ἔτη κοιμῶνται περὶ τὰ ἀρχεῖα. ἐπειδὰν δὲ τὰ δέκα ἔτη διατελέσωσιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας (ovih deset god.) Ξε. S toga imaju ga zaimena posědovna, kad je govor o opreděljenom pojedinom predmetu, n. p. ὁ ἐμὸς ἑταῖρος moj (poznati) prijatelj (koj?); ἐμὸς ἑταῖρος moj prijatelj (na pitanje čiji?)

Pazka. Jmena vlastita od osobah nemaju ga, ako se smatraju osobe kao nepoznate, o kojih ima se govoriti pèrvi put. Isto tako mogu biti bez njega višebroji od imenah narodah i imena otčinska (πατρωνυμικά), kao i ona od svetkovinah, pokrajinah, dèržavah, větrovah i zvězdah, n. p. Ἕλληνες καὶ βάρβαροι

θεοὺς ἡγοῦνται πάντα εἰδέναι, τά τε ὄντα καὶ τα μέλλοντα. Ξε. Εἰςάγει μὲν εἰς τον Πόντον νότος, ἐξάγει δὲ βορέας. Πολ.

A kada se gděkoj od ovih predmetah ima naznačiti kao obće poznat, ili kada je o kojem već prie govor bio, onda ima se staviti spolnik.

3. Tretje. Kadkada napominje se samo jedan predmet, koj nam pako predstavlja cělu onu vèrst, na koju spada, u tom slučaju ima se uvěk staviti spolnik, n. p. ὁ ἄνθρωπος θνητός ἐστι t. j. čověk kao vèrst, čověčansko pokolenje n. p. prama neumèrlim bogovom. Οὐ μόνον ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ᾽ ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Πλ. πονηρον ὁ συκοφάντης ἀεί. Δη. S toga samostavnici umnoga znamenovanja (abstracta) neimaju u obće spolnika, a kad ga imaju, onda dobie izraz s tim znamenovanje posebno, tělesno (concretum) n. p. φόβος μνήμην ἐκπλήσσει strah pamet izbija. Θ. εἰρήνη ἀργίαν οὐ τρέφει. Aἰ. Ἡ ἀρετὴ μᾶλλον ἢ ἡ φυγή σώζει τὰς ψυχάς. Ξε. S toga imaju i imena vlastita u višebroju spolnik, ako se ima naznačiti cěla vèrst n p. Οἱ Δημοσθένεις govornici kao što biaše Demosten.

Isto tako imaju pridavnici i dionici često ovo znamenovanje vèrstno, gdě im onda pripada spolnik n. p. Σωφροσύνην τίνι ἂν φαῖμεν ἧττον ἢ τῷ ἀκρατεῖ προςήκειν; Ξε. Ἄγειν ἐπιχειροῦσιν οἱ μὲν καλοὶ κἀγαθοὶ ἐπὶ τὰ ἀγαθά, οἱ δὲ πονηροὶ ἐπὶ τὰ πονηρά. Ξε. Gdě pako toga nije, tamo neimaju spolnika.

Pazka. 1. Někoja imena vèrstna dobila su znamenovanje imenah vlastitih, te neimaju spolnika n. p. βασιλεύς kralj (persianski); πρυτάνεις pritani (kao činovnici), ἀκρόπολις kasteo u Atenah.

Pazka 2. U Homera spolnika u smislu točke 2. i 3. jošte nema, u tragikah ima ga, al ne uvěk.

4. Četvèrto. Spolnik razliku znamenovanja uzrokuje u někojih pridavnih zaimenih; ova jesu:

a) *ἄλλοι* alii, drugi; *οἱ ἄλλοι* ceteri, ostali; n. p. *Οἱ Ἀθηναῖοι ἄρχειν τῶν ἄλλων* (t. j. *Ἑλλήνων*) *ἀξιῶσιν* Θ. *Εὐδαιμονίζεται ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων* Πλ. *Οὐδέ τις ἄλλος ἔγνω* niti opazi itko drugi. Ὅμ: S toga latinski izraz: alius alium itd. jest u gèrčkom *ἄλλος ἄλλον* n. p. *Ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κἀνθρώπων μέλει.* Εὐ.

b) *Ἕτερος* znamenuje jedan t. j. gděkoj izmedju dvojice, *ὁ ἕτερος*, taj drugi izmedju dvojice, n. p. *Σοφώτερός ἐστι ἕτερος ἑτέρου.* Πλ. *Οὐ γίγνεται τῶν τοιούτων ἕτερος ἑτέρου μαθητής, καὶ τὸν ἕτερον ὁ ἕτερος οὐδὲν ἡγεῖται εἰδέναι.* Πλ.: Iz toga razvilo se je: *οἱ ἕτεροι* u znamenovanju: neprijatelj, protivnik; n. p. *ἐνόμιζον δὲ αὐτὸ οὐχ ἡσσῆσθαι δι' ὅπερ οὐδ' οἱ ἕτεροι νικᾶν.* Θ.

c) *πολλοί* mnogi; — *οἱ πολλοὶ* kadkad: ovi mnogobrojni, u obće pako znamenuje: množina, ljudinstvo = *τὸ πλῆθος* plebs; isto tako *ὀλίγοι* malo, *οἱ ὀλίγοι* u oligarhiji vladajući. n. p. *Θάνατος μέγιστον ῥῦμα τῶν πολλῶν κακῶν* Αἴσχ. smèrt je brana (jaz) mnogobrojnim nezgodam. *Οἱ ναῖοι τῷ μὲν πλήθει ἐβοήθουν, ταῖς δὲ δυναστείαις ἐπολέμουν, δεινὸν ἡγούμενοι τοὺς πολλοὺς ὑπὸ τοῖς ὀλίγοις εἶναι.* Ἰσ. — Doslědno znamenuje onda *τὸ πολύ*: najveća strana, glavna strana n. p. *τοῦ στρατεύματος*; *οἱ πλείονες* pako većina (u oprěki sa manjinom *οἱ ἔλασσοι*); *πλεῖστοι* plurimi; *οἱ πλεῖστοι* najveća strana.

5. Peto. Srědstvom spolnika može se svaka čest govora, dakle i prislov, osobito městni i vrěmenni, kao i predlozi sa svojimi padeži upotrěbljavati kao

samostavnici; isto tako svaki infinitiv, n. p. Οἱ τ' ἔνδον συνελαμβάνοντο καὶ οἱ ἐκτος κατεκόπησαν. Ξε. Τισσαφέρνης στρατηγος ἦν τῶν κάτω. Θ. Σωκράτης ἀνὴρ ἦν τῶν τότε ἄριστος izmedju onda bivših. Πλ. Οἱ 'Αθηναῖοι ἔν τῷ δημοσίῳ σήματα θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων, πλήν γὲ τους ἐν Μαραθῶνι. Θ. Τα περὶ τὸν πόλεμον τῆς εἰρήνης ἕνεκα δεῖ εὖ τίθεσθαι. Πλ.

S toga slědi znamenovanje: potomci, sinovi, u izrazu: οἱ ἀπό (ἐκ) τινος; οἱ ἐν τῇ πόλει měštjani; isto tako: οἱ ἐπί τινος ili κατά τινα znamenuje: suvrěmenici, n. p. Οἱ ἀφ' 'Αμοδίου καὶ 'Αριστογείτονος ἀτελεῖς ἦσαν. Δη. (ostaše živi). 'Αγησίλαος μάλιστα τῶν καθ' ἑαυτὸν εὐκλεής ἐγένετο. Ξε. — Οἱ περί i οἱ ἀμφί sa imenom vlastitim u akusativu znamenuje ovu imenovanu osobu sa pratnjom pripadajućom n. p. Σοφίᾳ τινὶ ἡγοῦντο ταῖς πόλεσιν οἱ ἀμφὶ Θεμιστοκλέα. Πλ. U kasnia vrěmena pako znamenuje: οἱ ἀμφί τινὰ pratnju samu.

Osobito često pako stoji infinitiv sa spolnikom skopčan kao samostavnik; ako mu trěba pridavnika, onda mora ovaj u gèrčkom proměniti se u prislov, a pokazna zaimena stati u srědnjem spolu; (osobito αὐτό, τοῦτο i ταῦτα mogu se pretezati na infinitiv). — U našem jeziku, ako je gèrčki infinitiv sam bez prislova i to u vèrsti tvornoj, stavlja se često samostavnik glagoljni, ako pako ima takovih, onda mora staviti se veznik: da: n. p. Ἥδεται ὁ φρονῶν αὐτῷ τῷ φρονεῖν, misleći raduje se samom mišlenju. Πλ. Νίκησον ὀργὴν τῷ λογίζεσθαι καλῶς. Γν. Καλοῦσιν ἀκολασίαν τὸ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἄρχεσθαι. Πλ. Τὸ τῇ ἐπιμελείᾳ περιεῖναι τῶν φίλων καὶ τῷ προθυμεῖσθαι, ταῦτα ἔμοιγε μᾶλλον δοκεῖ ἀγαστὰ εἶναι. Ξε. Τῶν ἀρχόντων οἵτινες ἂν αἰτιώτατοι ὦσι τοῦ τοῖς νόμοις πείθεσθαι οὗτοι ἄριστοί εἰσιν. Ξε. Δια το εἰδέναι ἑαυτοὺς (poznan-

jem samoga sebe) πλεῖστα ἀγαθὰ πάσχουσιν οἱ ἄνθρωποι, διὰ δὲ τὸ ἐψεῦσθαι (varanjem) ἑαυτῶν πλεῖστα κακά. Ξε.

I cěle izrěke i periodi mogu po spolniku dobivati znamenovanje samostavnika, n. p. τὸ γνῶθι σεαυτὸν πανταχοῦ χρήσιμόν ἐστι. Γν Τὸ ἔαν μένητε παρ' ἐμοί ἀποδώσω, εὖ ἴστε αἰσχυνοίμην ἂν εἰπεῖν. Ξε.

6. Šesto. Gledè na město, na kojem ima spolnik stati uz samostavnike skopčane sa pridavnici, pridavnimi zaimeni, brojnici, samostavnici u genitivu, sa prislovi ili predlozi (v. br. 7.) valjaju slědeća pravila:

a) Ako dionik ili pridavnik stoji kao pravi pridavnik, ne pako kao predikat (dionik ili pridavnik predikativan), onda spolnik, ako se ima staviti, uvěk stati mora pred dionikom; ili da govorim s obzirom na naš jezik: ako u našem jeziku uz samostavnik ima stati pridavnik duljega sklanjanja (t. j. na pitanje koj?) onda u gèrčkom jeziku stoji spolnik pred pridavnikom stojećim gdě mu drago n. p. ὁ ἀγαθὸς ἀνήρ (ἀγαθὸς) ili ὁ ἀνήρ ὁ ἀγαθός t. j. dobri muž, ili onaj, koj se baš po svojoj dobroti razlikuje od drugih: gdě nesmě biti: ὁ ανήρ ἀγ. ili: ἀγαθὸς ἀνήρ, što bi znamenovalo: dobar muž, n. p. Τὶ διαφέρει ἄνθρωπος ἀκρατὴς θηρίου τοῦ ἀκρατεστάτου; Ξε. Τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐντὸς ἄνθρωπος ἔσται ἐγκρατέστατος (t. j. čověk unutèrnji, u oprěki sa izvanjskim, fizičnim) Πλ. τὴν πλησίον τύχην οὐκ ἴσμεν, Γν.: (bližnju, a kamo onda više oddaljenu).

Ovdě trěba još primetnuti i to, što o slědećem pod b) valja, da sprěda stoji ona rěč, koja je važnija, t. j. koja ima naglasak govora izmedju rěčih u izreki stojećih.

b) Ako pak se gděkojoj osobi ili stvari dodaje vlastitost kakvoće u obće, onda pridavnik nema spolnika: spolnik stoji u obće pred onom samo rěčju, koja je u oprěki, ili koja razliku čini u toj izreki; u našem se jeziku ovdě stavlja u obće kratja forma pridavnika. n. p. πτηνὰς διώκεις ὦ τέκνον τας ἐλπίδας. Εὐ. πολλάκις μικραὶ δυνάμεις μεγάλας τὰς ῥοπὰς ἐποίησαν. Ἰσ. S toga genitiv: τῶν πολεμίων φευγόντων ili φ. τ. π. znamenuje: kad su běžali neprijatelji; τῶν φευγόντων πολεμίων ili τῶν φ. pako: běžećih neprijateljah t. j. koji su běžali.

Pazka 1. Μέσος ὁ τόπος (rědko: ὁ τόπος μέσος) jest srědina od prostora; ὁ μέσος τόπος srědnji prostor, srědnje město; ἡ μέση πόλις srědnji grad (u oprěki sa drugimi gradovi); ἐν μέσῃ τῇ πόλει pako u srědini grada; ἡ ἐσχάτη νῆσος naj skrajniji izmedju svih otokah, ἐν ἐσχάτῃ τῇ νήσῳ ili ἐν τῇ νήσῳ ἐσχάτῃ na kraju otoka. Isto valja o pridavniku ἄκρος; i μόνος ὁ παῖς ili ὁ π. μ. παίζει znamenuje dětčak igra se sam (bez drugovah); ὁ μόνος παῖς jedino mužko čedo.

Pazka 2. Ako uz samostavnik imajući pred sobom spolnik stoji genitiv, onda se i ovaj istoga reda rěčih dèrži t. j. ako pred genitivom stoji spolnik slažući se sa onim samostavnikom, onda je taj genitiv u oprěki sa gděkojom drugom rěčju n. p. ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος t. j. atenjanski puk (ne koj drugi n. p. persianski); (vidi *a*). Ako pak genitiv onoga spolnika pred sobom nema, onda je važnost i naglasak govorni u tom samostavniku, ne pako u genitivu n. p. Ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων (t. j. prosti puk u Atenah, ne pako velikaši).

7. Sedmo. Osim toga ima se još slědeće zapamtiti o spajanju spolnika sa samoglasnici i pridavnici:

a) Uz zaimena pridavna stoji samo onda spolnik, kad je govor o opreděljenom, izvěstnom predmetu; i onda stoji zaime medju spolnikom i samostavnikom n. p. ὁ ἐμὸς, σός δοῦλος moj, tvoj rob; ἐμός, σὸς δοῦλος jedan (neopreděljen) izmedju mojih, tvojih robovah. Ὁ ἐμὸς ἑταῖρος moj (opreděljeni) prijatelj; ἐμὸς ἑταῖρος jedan izmedju mojih prijateljah. S toga οἱ ἐμοὶ moji rodjaci.

b) Isto valja o pridavniku πᾶς:

α) πάντες ἄριστοι svi, koji spadaju medju naj bolje Ὅμ. πάντα ἄνθρωπον χρὴ φεύγειν το σφόδρα φιλεῖν αὐτόν. Πλ. svaki čověk (neka neljubi preveć samoga sebe). Ὅμ. οἱ ἄλλοι πάντες ᾄδοντες ἐπορεύοντο ἐν ῥυθμῷ (Svikolici drugi). Ξε. — ἐς πᾶν κακοῦ Ηρ. (u cělu, strašnu nezgodu); πᾶσα πόλις cěo ili sav (gděkoj) grad.

β) Ako pako samostavnik, uz kojega stoji πᾶς, πᾶσα, πᾶν, u cělosti svojoj stoji u oprěki prama dělom ili stranam svojim, onda ima uza se spolnik, koj ima pred πᾶς stati n. p. ἡ πᾶς γῆ sva zemlja, ὑμεῖς οἱ πάντες οὐκ ἔσεσθε κύριοι. Ξε. (Svi ujedno, kao cělost). Τὰ πάντα μέρη τὸ πᾶν εἶναι ὡμολόγηται, εἴπερ καὶ ὁ πᾶς ἀριθμὸς τὸ πᾶν ἔσται. Πλ. zato τὸ πᾶν često znamenuje: cěli svět.

γ) Ako je bez te oprěke (v. β.), i govori se o poznatih, ili izvěstnih predmetih, onda stoji πᾶς bez spolnika, kojemu je ovdě města pred samostavnikom; i tako nalazi se ova rěč najčestje n. p. πᾶς ὁ ἄδικος οὐχ ἑκὼν ἄδικος. Πλ. Nije svaki nepravedni rado nepravedan.

c) Što se tiče zaimenah οὗτος, ὅδε, ἐκεῖνος, i αὐτός, ima samostavnik š njimi skopčan uvěk spolnik, kada baš samostavnik nije predikat n. p. οὗτος ὁ ἀνὴρ ili ὁ ἀνὴρ οὗτος ovaj muž; ako je pako taj samostavnik predikat, onda neima spolnika n. p. οὗτος ἀνὴρ ἐστι ovaj je muž, to ti je muž, ἐν Πέρσαις νόμος ἐστι οὗτος u Persianacah stoji to kao zakon; ako αὐτός bez spolnika stoji, dočim ga samostavnik ima, onda znamenuje sam, ako pako αὐτός ima spolnik, onda znamenuje onaj isti (idem). Red rěčih jest onaj od b. γ. n. p. Λοκροὶ δοκοῦσιν εὐνομώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνον τόπον γεγονέναι. Πλ. — Αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα. Πλ. τὴν Ἀττικὴν ᾤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί Θ. stanuju uvěk oni isti, ili onaj isti narod). Οἱ τοὺς αὐτοὺς ἀεί περὶ τῶν αὐτῶν λόγους λέγοντες πιστότεροί εἰσι τῶν διαφερομένων σφίσιν αὐτοῖς. Ἀντ. Τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν. Ἀρλ.

8. Predikat obično nema spolnika n. p. πόνος εὐκλείας πατὴρ Γν. trud je otac slave. Οἱ Ἀθηναῖοι Περικλέα εἵλοντο στρατηγόν, A. odabraše P. za vodju.

Poglavje tretje.

Samostavnik.

U ovoj strani ima se govoriti **A.** O spajanju **B.** O padežih.

§. 148. A. Spajanje.

1. Samostavnik može uza se imati u istom padežu (gdě je moguće takodjer u istom broju i spolu) različite priděvke, koji su ili: **a)** sa samostavnikom sasvim jedno i isto (attributa, naški: svojstveno) ili: **b)** što mu služi kao predikat, ili: **c)** kao aposicia (priděvak u strožijem smislu).

a) Svojstven priděvak može biti samostavnik, pridavnik ili dionik n. p. *Λυπηρότερον ἐκ βασιλέως ἰδιώτην* (sc. *ἄδρα*) *φανῆναι ἤ ἀρχὴν μὴ βασιλεῦσαι.* Ξε. *Ἀνὴρ ὁπλίτης δοῦλός ἐστι τῶν ὅπλων.* Εὐ. *Ἀνὴρ ῥήτωρ πάντων τῶν κακῶν αἴτιος.* Αἰ. *Δεινὸν ἦν προέσθαι δυστυχοῦντας ἀνθρώπους πολίτας.* Δη. *Τα πονηρὰ κέρδη τὰς μὲν ἡδονὰς ἔχει μικρὰς, ἔπειτα δ᾽ ὕστερον λύπας μακράς.* Γν.

b) J ovdě može biti samostavnik, pridavnik, zaime n. p. *Ἵπποι ἤγοντο θύματα τῷ ἡλίῳ.* Ξε. konji, žèrtva, ili žèrtvovani, darovani sunčanom bogu). *Τὰ δάνεια δούλους τοὺς ἐλευθέρους ποιεῖ.* Γν. (posuda ili zajam slobodne zarobljuje, robovi čini; tko je dužan, taj je sužanj). *Φίλιππον θαυμάζουσι καὶ χαλκοῦν ἱστᾶσι,* Δη. (i stavljaju mu měden kip, strogo prevedeno: i stavljaju ga mědena). — *Οὐκ*

ἤδει οἵοις θηρίοις ἐπλησίαζε τοῖς ἀνθρώποις τούτοις Δη. (da se je tim ljudem približavao, koji su takva bezpametna divljad). — Τίς οὗτος σῶμα τοὐμὸν οὐκ ἐᾷς κεῖσθαι. Εὐ. tko si ti, koj..) Ποῖα ταῦτα λέγεις; Πλ. (što je to, što tude kažeš.) — Osobito pako različno je od našega jezika u izrekah kao što je slědeća. Περικλῆς τοὺς υἱεῖς ἱππέας ἐδίδαξεν οὐδενὸς χείρους Ἀθηναίων. Πλ. (u jahanju tako, da nijedan iz medju Atenjanacah ne biaše veštiji jèzdilac).

c) U aposicii može se često dodati: koj-a-e, ὅς — ἐστιν, kadkad pako samo rěč: kao ili najme n. p. κόλακι, δεινῷ θηρίῳ (toj zvěri opasnoj) καὶ μεγίστῃ βλαβῃ, ὅμως ἐπέμιξεν ἡ φύσις ἡδονήν τινα οὐκ ἄμουσον. Πλ. Ἡ ἡμετέρα πόλις, η κοινὴ καταφυγὴ τῶν Ἑλλήνων (kao obćenito utočište) νῦν οὐκέτι περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀγωνίζεται. Αἰ. Ὁ θάνατος τυγχάνει ὢν δυοῖν πραγμάτοιν διάλυσις, (najme) τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀπ' ἀλλήλοιν. Πλ. Ὡς θαυμασίως πέφυκε τὸ ἡδὺ πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίως ἔχειν, τὸ λυπηρὸν (najme prama neugodnom) Πλ.

2. Gledè na to spajanje nepazi se u gèrčkom jeziku uvěk na spol slovnički, nego često na spol naravni; osobito često stoji uz samostavnik, koj je po slovnici srědnjega spola, pridavnik u mužkom spolu n. p. Πλ. Τὸ μειράκιόν ἐστι καλός (mladić je lěp) Τὸ στράτευμα ἐπορίζετο σῖτον, κόπτοντες τοὺς βοῦς καὶ ὄνους. Ξε. Ὁ ὄχλος ἠθροίσθη, θαυμάζοντες καὶ ἰδεῖν βουλόμενοι. Ξε. Θεμιστοκλῆς φεύγει εἰς Κέρκυραν, ὢν αὐτῶν (t. j. od stanovnikah ondašnjih) εὐεργέτης. Θ. — Vidi još §. 146, 1. iznimka **a**).

3. Ako pridavik spada na više samostavnikah neosobnih znamenujućih stvari, ne pako osobe,

onda dèrži se taj pridavnik ili najbližjega, ili pak se stavlja srědnji spol višebroja n. p. καὶ νόμος καὶ φόβος ἱκανός ἐστὶ itd. Ξε. Τέχναι πᾶσαι καὶ σοφίσματα διὰ τὸν πλοῦτον ἔσθ' εὑρημένα 'Αρ. Kadkad ponavlja se n. p. πάσαις ἡλικίαις καὶ πᾶσιν ἤθεσιν ἡ χρῆσις τῆς μουσικῆς ἐστι προςφιλής. 'Αρλ. — Vidi još §. 146. br. 5.

B. Padeži.

§. 149. I. Akusativ.

1. U ovom padežu stoji uz glagolje tvorne (verba activa, seu transitiva) dotični objekt; u jeziku gèrčkom stavlja se često uz ove (i takodjer uz srědnje, intransitiva) akus. samostavnika, izvedenoga od iste osnove ili barem istoga znamenovanja n. p. Ζήσεις βίον κράτιστον, ἢν θυμοῦ κρατῇς. Με. Δεῖ τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι τὸν ἄρχοντα, εἰ μέλει φυλακὰς φυλάξειν. Ξε. isto tako: δουλείας δουλεύειν. Πλ. πομπὴν πέμπειν Θ; onda νικᾶν νίκην, θύειν θύματα. itd.

2. Akusativ stoji kao i u našem jeziku, kad se kojim samostavnikom vrěme na pitanje: kako dugo? koliko vrěmena ili prostor na pitanje: kako daleko, u obće naznačuje n. p. 'Απέχει ἡ Πλάταια τῶν Θεβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα. Θ. Ψευδόμενος οὐδεὶς λανθάνει πολὺν χρόνον. Γν.

Pazka. Istim načinom imaju se tumačiti slědeći akusativi:

a) Τὸ λοιπὸν unaprěda, u ostalom (τοῦ λοιποῦ u buduće, jednoč); πολλά, πυκνὰ često, τὰ πολλὰ većom stranom; τὴν πρώτην s početka; (τὸ) τέλος, τὸ τελευταῖον i τὰ τελευταῖα najposlě; (τὴν) ἀρχὴν u obće u naprěd; πρῶτον (najprie, pèrvo (primum), τὸ πρῶτον perviput, prie (primo); πρότερον prie, τὸ πρότερον priašnji put. n. p.

Λυπηρότερον ἐκ βασιλέως ἰδιώτην φανῆναι ἤ (τὴν) ἀρχὴν μὴ βασιλεῦσαι. Ξε. Πολλῶν λόγων γενομένων τέλος οὐδὲν ἐπράχθη. Θ.

b) Simo spadaju još: τὸ λεγόμενον kao što se kaže, πρόφασιν tobože, πάντα τρόπον svakako, na svaki način, τὸν τρόπον po značaju, τὸ ὄνομα po imenu; δίκην (τινός) po načinu, na način, χάριν τινός iz ljubavi, poradi (gratia), προῖκα i δωρεά (bezplatno, zabadava); τὴν ταχίστην (sc. ὁδόν) čim berže itd. n. p. Τὸ φρονεῖν αὐτὸ αὑτοῦ χάριν (poradi samoga sebe) ἀγαπῶμεν. Πλ.

3. Akusativ zahtěvaju mnogi glagolji, znamenujući: dobro, zlo komu činiti ili o komu govoriti; koristiti, škoditi, vratjati (povratiti), braniti se n. p. Ῥᾷόν ἐστι κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους ἢ εὖ. Πλ. Τοὺς ζῶντας εὖ δρᾶ. Εὐ. Ἐν τοῖς κακοῖσι τοὺς φίλους εὐεργέτει. Μέ. Οἱ Μυσοὶ καὶ Πισίδαι κακουργοῦσι (κακοποιοῦσι) τὴν βασιλέως χώραν. Ξε. Βλάπτει τὸν ἄνδρα θυμὸς εἰς ὀργὴν πεσών. Μέ. Οἱ τύραννοι ἱκανώτατοι εἰσι κακῶσαι μὲν ἐχθρούς, ὀνῆσαι δὲ τοὺς φίλους. Ξε. Οἱ σοφισταὶ λωβῶνται τοὺς νέους. Πλ. Ἠδικήσαμεν οὐδένα. Θ. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὕβριζον τὰς νήσους. Ἰσ. Οὐκ ἂν ἱκανὸς οἶμαι εἶναι οὔτ' ἂν φίλον ὠφελῆσαι οὔτ' ἂν ἐχθρὸν ἀλέξασθαι (braniti se od:) Ξε. — Ἐχθροὺς ἀμύνου μὴ ἐπὶ τῇ σαυτοῦ βλάβῃ. Nemoj se nepriateljem svetiti poradi učinjene ti škode. Μέ. Γενναῖόν ἐστι τοὺς ὁμοίους ἀπὸ σοῦ ἴσου τιμωρεῖσθαι. Θ. Εὐλογῆσαι βουλόμεθα τοὺς πατέρας ἡμῶν. Ἀρ. Τὸν τεθνηκότα μὴ κακολόγει. Χιλ. Μηδένα κακηγορείτω μηδείς. Πλ. Οὐ δίκαιον διὰ τοὺς ἀποκτείνοντας οὓς οὐ δεῖ τὴν ἀνδρίαν λοιδορεῖν. Ἰς. poradi onih, što ubijaju onakve, kojih netrěba.

Pazka. Λοιδορεῖν ima uvěk akus.; λοιδορεῖσθαι ima uvěk dativ.

4. Glagolji znamenujući teženje imaju tvorni akus., ovi jesu: θηρᾶν i θηρεύειν, διώκειν i φθάνειν,

μιμεῖσθαι i ζηλοῦν, n. p. χρὴ τὸ πλείστου ἄξιον θήρευμα φίλους θηρᾶν. Ξε. Τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης. Ἰς. Ἀφεὶς τὰ φανερὰ μὴ δίωκε τἀφανῆ. Γν. Μιμοῦ τὰ σεμνά, μὴ μιμοῦ κακοὺς τρόπους. Με. ζηλοῦ τὸν ἐσθλὸν ἄνδρα καὶ τὸν σώφρονα. Με.

5. Isto tako imaju akus. uza se glagolji μένειν; φεύγειν, ἀποδιδράσκειν, δραπετεύειν izmicat se; εὐλαβεῖσθαι, κρύπτειν, λανθάνειν τινά (latet me), καρτερεῖν τι podnosim što, ἐπιλείπειν τινά (deficit me) uzmanjkati; n. p. Φεῦγ' ἡδονὴν φέρουσαν ὕστερον βλάβην. Ἄλεξις. Οἱ πολλοὶ, ἐπειδὰν αὐτοὺς ἐπιλίπωσιν αἱ φαναραὶ ἐλπίδες, ἐπί τὰς ἀφανεῖς καθίστανται. Θ.

6. Od glagoljah znamenujućih afekte ili strasti imaju se ovdě napomenuti αἰδεῖσθαι i αἰσχύνεσθαί τινα sramiti se pred kim; θαρρεῖν τι, τινὰ pouzdati se u što, u koga; protivno od φοβεῖσθαι n p. μετὰ θεοὺς καὶ ἀνθρώπων τὸ πᾶν γένος τὸ ἐπιγιγνόμενον αἰδεῖσθε. Ξε. Τὸ τοιοῦτον σῶμα οἱ μὲν ἐχθροὶ θαρροῦσιν, οἱ δὲ φίλοι φοβοῦνται. Πλ.

7. Osim toga ima u gèrčkom jeziku akusativ uz glagolje i pridavnike srědnje (intrans.), kažući i opreděljujući predmet, na kojem se vidi činljivost ili svojstvo tih srědnjih glagoljah ili pridavnikah. To su latinski pěsnici iz gèrč. preněli i u jezik latinski (gèrčki akus. n. p. fessus membra, os humerosque deo similis) n. p. Κινάδων ἦν καὶ τὸ εἶδος νεανίσκος καὶ τὴν ψυχὴν εὔρωστος. Ξε. (zdrav na duši i na tělu, ili dušom i tělom). Τυφλὸς τὰ τ' ὦτα τόν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' εἶ. Σο. Αἱ βάλανοι τῶν Φοινίκων ἦσαν θαυμάσιαι τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος. Ξε. (glede, s obzirom na lěpotu; lěpotom). Ὁ Κῦρος φῦναι λέγεται εἶδος μὲν κάλλιστος, ψυχὴν δὲ φιλανθρωπότατος. Ξ.

Pazka. Isto tako: ἀλγῶ τοὺς πόδας; Σωκράτης τοὔνομα (imenom Sokrat); onda prislovno upotrèbljavani samoslavnici: τὸ μέγεθος, μῆκος, εὖρος, βάθος, ὕψος, γένος πλῆθος, n. p. τὸ γένος ἐξ Ἐλέας εἰμί. Πλ. rodom iz.

8. U pěsnicih naznačuje akusativ takodjer město kamo n. p. τοῦ δὲ κλέος οὐρανὸν ἵκει njegova slava diže se u nebo (do neba).

9. Dva akusativa stoje uz jedan glagolj u slědećih:

a) Ako uz glagolje naznačene br. 1. stoji još akusativ osobe n. p. φιλῶ μεγάλην φιλίαν (= μέγα φιλῶ) τον παῖδα sina jako ljubim; καλῶ σε τοῦτο τὸ ὄνομα. Τὸν ἄνδρα ὁμολογεῖ τύπτειν τὰς πληγάς. Ἀντ.

b) Glagolji znamenujući: dobro-zlo činiti, ili govoriti n. p. γῆ τοὺς ἄριστα θεραπεύοντας αὐτὴν πλεῖστα ἀγαθὰ ἀντιποιεῖ. Ξε. Ὁ πολλὰ κακὰ δρῶν τοὺς ἄλλους καὶ πάσχει αὐτὸς πολλὰ ἕτερα. Mnoga zla drugim čineći tèrpi sam mnogo takvih od drugih ljudih Πλ.

c) Glagolji διδάσκειν, učiti; αἰτεῖν, πράττεσθαι prositi zahtěvati; ἔρεσθαι, ἐρωτᾶν, ἐξετάζειν, ἱστορεῖν pitati, zahtěvati; κρύπτειν tajiti, skrivati pred kim, svi ovi sa dotičnimi sastavljenimi; n. p. Ἀρίστιππος ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ αἰτεῖ αὐτὸν εἰς (okolo, po prilici) δισχιλίους ξένους καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν. Ξε. Ἄνδρας ἑλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν, οἳ ἠρώτων Κῦρον τα δόξαντα τῇ στρατιᾷ. Ξε. Ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐμπειρία τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα διδάσκει τοὺς ανθρώπους. Ἀντ.

d) Glagolji znamenujući razstavljanje, otimanje; oblačenje, svlačenje. Ovi jesu: ἀφαιρεῖσθαι; στερεῖν, ἀποστερεῖν, συλ-ᾶν — εύειν, — εῖν; ἐνδύειν, ἀμφιεννύναι, ἐκδύειν; simo spada još ἀναμιμνήσκειν opominjati koga, n. p. Καὶ πρῶ-

τον μὲν ἐπὶ τοὺς Θρᾷκας ἐπολέμησα ἐκ τῆς Χεῤῥονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων, βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Ἕλληνας τὴν γῆν. Koji su kanili ondě naseljenim Gèrkom oteti zemlju. Ξε. Ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους. Ξε. Παῖς μέγας μικρὸν ἔχων χιτῶνα, ἕτερον παῖδα μικρὸν, μέγαν ἔχοντα χιτῶνα, ἐκδύσας αὐτόν, τὸν μὲν ἑαυτοῦ ἐκεῖνον ἠμφίεσε, τὸν δὲ ἐκείνου αὐτὸς ἐνέδυ. Ξε. Ἀστυάγης αὐτὸν (t. j Κῦρον) στολὴν καλὴν ἐνέδυσε. Ξε.

Pazka. Ako su glagolji napomenuti u b, c, d u formi tèrpnoj, onda stojí osoba u nom., predmet pako ostaje u akusativu n. p. ἐρωτῶμαι γνώμην; παιδεύομαι τὴν μουσικήν; gudbu, muziku se učim.

e) Glagolji znamenujući: imenovati, naimenovati, koga što činiti, koga za što dèržati, tumačiti, spoznavati, n. p. Κῦρος τοὺς φίλους ἐποίησε πλουσίους. Ξε. Εἰ μὴ γυναῖκας παιδεύετε σώφρονας. Εὐρ. Ἂς ἐλπίδας ὀνομάζομεν. Πλ.

Pazka. Ako se ízreka sa gděkojim od glagoljah napomenutih u e) stavi u formu tèrpnu, onda su dva nominativa.

LXXXV.

Nijedan od svih ljudih (gen. bez predloga) nije sasvim [1] mudar. — Zakon Solonov zabranio je [2] o pokojnicih zlo govoriti. — Nije moguće pred bozi skrivati se [3]. — Čověku nije moguće, u svemu srětnim biti [4]. — Sokrat neuvrědì nijednoga od gradjanah [5]. — Temistokles i Perikles i Timon bili su věšti [6] u dèržavnom upravljanju [7]. — Kyr kažu da [8] biaše [9] lěp gledè na stas, gledè na duh pako uljudan, i uko-kao i časti ljuban. — Nijedna ptica neněva, ako [10] gladuje ili žedni ili drugu koju nepriliku [11]

osěća [12]. — U peloponneskom ratu škodili su si Gèrci najviše sami. — Herakles svim je ljudem dobro činio. — Niti je Filipp pouzdavao se [13] u Olyntiance, niti ovi u njega. — Kaži mi, što si ti dobra [14] gradu činio? — Mudrost donaša [15] najveću korist. — Ne škodi nikada ikojem čověku hotomice. — Kaži mi, ako ti gděkoj od tvojih robovah odběgne [16] te ga uloviš [17], što ćeš početi [18] š njim? — Kako da ljubimo [19] prijateljstvo onih, koji uvrědjuju [20] svoje dobročince, činećim pako im zlo laskaju se. — Kada se je Alexander razgovarao sa Diogenom, začudio [21] se je načinu življenja i vrědnosti muža, tako da [22] je često kazivao: Da nisam [23] Alexander, bio bi Diogen. — Darij postavì Kyra satrapom, te ga naimenovà vodjom svih, koji se sakupljaju na [24] ravnini Kastolskoj [25]. — Posrěd Tarsa [26] teče rěka imenom Kydnos, dvě pletre široka — U Dani ostao je Kyr tri dana.

[1] ἅπα τα. [2] κωλύω sa inf. [3] λανθάνω. [4] εὐτυχέω. [5] ἀδικέω. [6] δεινός. [7] τὰ πολιτικά; γίγνομαι. [8] λέγεται. [9] φύω u aor. [10] ἤν sa konj. [11] λύπη. [12] λυπέομαι. [13] θαῤῥέω = pouzdam se. [14] akusativ. [15] ὠφελέω. [16] Aorist. [17] λαμβάνω aor. [18] χράομαι sa dativom. [19] ἀγαπάω [20] τιμωρέομαι. [21] καταπλήττομαι aor. [22] ὥστε sa infinitivom. [23] vidi §. 171, 2, a. [24] ἐς. [25] Καστώλου πεδίον. [26] διά μέσων τῶν T.

§. 150. II. Genitiv.

Genitiv je u obće onaj padež, koj znamenuje izvor, odkuda? i děli se na tri glavne strane:

A. u smislu izvanjskom, materialnom znamenujući proizticanje, oddaljenje, razstavljanje od gděkojega predmeta, kazujući predmet ili město, od kojega proiztiče čin glagolja, n. p. *εἴκειν ὁδοῦ* sputa ići, ugibati se.

B. U smislu unutèrnjem, duševnom znamenujući uzrok, izvor, tvorca ili načinitelja, i u obće predmet, koj činu od glagolja daje povod, koj ga uzrokuje (s toga genitivus od gigno). — Ovdě ima gledè na to, što ima sada slěditi, napomenuti se, da, kao što u svakom, tako osobito u jeziku gèrčkom znamenovanje izvanjsko, koje je naravno u razvijanju jezikah starije, lahko prelazi u znamenovanje nutèrnje duševno, tako, da ovdě, ako se već poradi lakšega pregleda děle pravila na te dvě strane, nije moguće sasvim stroge granice naći.

C. Genitiv prispodabljanja.

§. 151. A. Genitiv u izvanjskom, materialnom smislu.

(na pitanje: česa; od česa; u čemu)?

1. Genitiv raztavljenja (genitivus separativus); najobičnije rěči, uz koje stoji taj genitiv, jesu slědeće:

a) *νοσφίζειν, χορίζειν, κωλύειν* razstavljati, prěčiti n. p. *Οἱ Τετταλοὶ ἐκώλυον τὸν Ἀγησίλαον τῆς παρόδου.* Θ. Tesaljanci prěčili su Ag. približiti se k njim. *Πασῶν τεχνῶν ἄν τις ἀριθμητικὴν χορίζῃ.* Πλ. Isto tako *διέχω* (distare), *ἔχω* u smislu ovdašnjem; *ἀπέχω, διαφέρω* razlikujem n. p. *Κῦρος ἤλγησε γνοὺς, ὅτι οὐδαμῶς ἂν θᾶττον σχοίη τοὺς πολεμίους τῆς εἰς τὸ πρόσθεν προσόδου.* Ξε. uvidiv, da nikakvim načinom nebi nepriateljah mogo preprěćiti od itd. *Ἡ νῆσος οὐ πολὺ διέχει τῆς ἠπείρου.* Θ. *Τό γε μέσον ἴσον τῶν ἐσχάτων ἀπέσχεν.* Πλ. *Τὸ πᾶν* (sasvim) *διαφέρει ἐν παντὶ ἔργῳ προθυμία ἀθυμίας.* Ξε.

b) *ἀφαιρεῖσθαι, ἀποστερεῖν, γυμνοῦν* lišiti koga česa, oteti, n. p. *ἄλλων ἡδονῶν ἀποστερεῖ τινα*

Πλ Ἔνδηλα πάντα ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐπε δὰν γυμνωθῇ τοῦ σώματος. Πλ. sve je jasno u duši, kada je lišena těla

c) ἐλευθεροῦν, ἀφιέναι (u povrat. znamenovanju), ἀπαλλάττειν, σώζειν, λύειν, oslobadjati, spasiti, prěčiti. n. p. Θησεὺς τὰς Ἀθήνας δεινοῦ προστάγματος ἠλευθέρωσεν. Ἰτ. Ὁ Σωκράτης ἄρτι λελυμένος τῶν δεσμῶν συνέκαμψέ τε τὸ σκέλος καὶ ἔτριψε τῇ χειρί. Πλ. Oslobodjen baš od verigah.

d) Ἁμαρτάνειν promašiti, varati se; σφάλλεσθαι i ψεύδεσθαι varati se n. p. ἑκὼν ἡμάρτανε φωτός. Ὁμη. (navlaš promašio je, nije zgodio junaka). Νοήματος ἀμύνειν, μύθων zabasati u prikazivanju. Ὁμ. Οὐκ ἔσφαλται τῆς ἀληθείας. Πλ. Ὡς ἀνὴρ αὐλητὴς ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος, ἔλαβεν ἀμφίβληστρον. Ἡρ Prevaren u toj nadi itd.

e) μεθίεσθαι u znamenovanju oprostiti, izbaviti se česa, μεθιέναι osloboditi koga od česa, (gdě genitiv znamenuje, da se stranom samo oslobodimo onoga, dakle genitivus partitivus, a akus. znamenuje, da je sve oddaljeno), παύειν τινά τινος činit, da tko svèrši koju stvar, λήγειν pomiriti, učiniti, da što prestaje; prestati, n. p. παύειν τινὰ ἀλκῆς, ἄκης, Ἕκτορα μάχης. Ὁμη. εἰ τὴν δ' ἔπαυσας τῆς πολυγλώσσου βοῆς. Σοφ. τῆς μάχης, τοῦ δρόμου ἐπαύσαντο. Ἡρ. Οὐδ' Ἀγαμέμνων λῆγ' ἔριδος još nije A. prestao borit se. Ὅμη. τῆς ὀδύνης, τοῦ ἔρωτος: Πλ.; ὕπνου, μόχθου. Εὐρ.

Pazka. Nèkoji od glagoljah navedenih u a—d imaju kadkad isto znamenujući akusativ n. p. ἁμαρτάνω τόδε; τοιαῦτα ἔπη, ἁμαρτίαν ἁμαρ. Σοφ. Λυπάς ᾠδαῖς παύω. Εὐρ. Τότε μὲν ἔπαυσε τὸν λόγον. Ξε.. Isto tako mogu mnogi samostavnici imati predloge ἀπό, ἐκ.

f) Isto tako imaju genitiv někoji pridavnici srodni sa glagolji navedenimi u **a** — **e**: takovi jesu: γυμνός, ψιλός gol, lišen; καθαρός, čist, ἔρημος, sam, osamljen, ὀρφανός orbatus, lišen; ἐλεύθερος, ἐπίκουρος, pomagajući: διάφορος različan; πλεός, πλήρης pun, πλούσιος bogat, ἄπληστος neizměran, nenasitan; πένης, ἐνδεής, ἐπιδεής, ἐλλιπής oskudan, siromasan; ἄξιος, τίμιος vrědan, ὠνητός kupovan; ἀμνήμων immemor; ἔμπειρος, věšt, gnarus, ἄπειρος nevěšt, ignarus; ἑκάς itd; i někoji sa někajućim α sastavljeni.

2. Genitivus partitivus (dělni genitiv), može stati:

a) Uz samostavnike, pridavnike, koji stoje kao samostavnici, uz zaimena, brojnike, onda uz pridavnike i zaimena, kojimi se izrazuje brojnik, n. p. πολύς, ὀλίγος, οἱ μὲν, οἱ δὲ, οὐδείς, μόνος itd. n. p. Κρήνη ἡδέος ὕδατός ἐστιν ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ. Ξε. Αἱ φιλότιμοι τῶν φύσεων τῷ ἐπαίνῳ παροξύνονται. Ξε. Ὁ σώφρων ἡμῶν θεῷ φίλος· ὅμοιος γαρ. Πλ. Ταῖς ἡμισείαις τῶν νεῶν Κνίδον ἐφύλασσον. Θ. Σοφία μόνον τῶν κτημάτων ἀθάνατον. Ισ. Ἠδίκηντο οἱ δύο τῶν βασιλέων. Δη. Τοὺς τοιούτους τῶν νόμων διαφθείρουσιν. Δη. Τὸν μὲν γιγνώσκω ὑμῶν, τὸν δ' οὔ. Πλ. Ἔν τισι τῶν πόλεων ἡ μανία ἐγγενομένη ἀπαλλαγὴν εὕρετο. Πλ. Δῖα θεάων veličanstvena izmedju boginjah. Ὁμ.

P a z k a. Uz ovdě napomenute pridavnike stoji genitiv, ako se tim pridavnikom glavni n a g l a š e n i pojam naznačuje; ako se dakle c ě l o s t kao važnie ima naznačiti, onda se slažu u padežu. n. p. Τὰ ἐν πολέμοις π λ ε ο ν ε κ τ ή μ α τ α εὕροι τις ἂν τὰ π λ ε ῖ σ τ α καὶ μ έ γ ι σ τ α σὺν ἀπάτῃ γεγενημένα. Ξε.

b) Uz mnoge prislove znamenujuće m ě s t o; takvi jesu: μεταξύ medju, ἐντός i ἐκτός; εἴσω, ἔξω;

χωρίς posebno, osim; εὐθύ ravno, upravo; πόῤῥω daleko, πρόσθεν sprěda, ὄπισθεν, πρόσω, sprěđa, dalje; ἐγγύς, πλησίον blizu; κάτοπιν odzada; ἔνθεν καὶ ἔνθεν, πέραν, πέρα, πλήν. n. p. ἔστι τι μεταξὺ σοφίας καὶ ἀμαθίας. Πλ. Εἴσω τοῦ ἐρύματος ἦλθον. Ξε. Ὁ δικαίως τὸν βίον διελθὼν καὶ ὁσίως εἰς μακάρων νήσους ἀπιὼν οἰκεῖ ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν. Πλ. Πλησίον ἦν τοῦ δεσμοτηρίου. Πλ. Κάτοπιν ἑορτῆς ἥκομεν. Πλ. Στίχοι ἑστήκεσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ. Ξε. Μὴ φοβεῖσθε πέρα τοῦ μετρίου. Δη.

Pazka. Isto tako genit. partit. loci u: Θῆβαι τῆς Βοιωτίας Tebe u Beotii. Onda genitiv znamenujući město, odkuda, ili gdě što biva (u tom smislu stoji malo da ne samo u pěsnicih) n. p. ἵστασθαι βάθρων stojati na lěstvi; ὑπάγειν τῆς ὁδοῦ, s puta iti; ἔρχονται πεδίοιο idu poljem, ravninom. Ὁμ.

c) Uz glagolje i pridavnike znamenujuće: udioničtovati, uživati (u materialnom smislu) jesti, i piti. np. προσήκει τῆς σοφίας μεταλαγχάνειν. Πλ. τὸ ἀνθρώπινον γένος μετείληφεν ἀθανασίας. Πλ. Ὀλίγοι αὐτῶν εἰς τὴν ἑσπέραν σίτου ἐγεύσαντο. Ξε. Ἐν ὀλιγαρχίᾳ πένησιν οὐ μέτεστι συγγνώμης. Πλ. τῶν λόγων ὑμᾶς Λυσίας εἱστία. Πλ. Εὐωχοῦ τοῦ λόγου. Πλ. Μικρὸν δ' ὕπνου λαχὼν εἶδεν ὄναρ. Ξε.

Pazka. Kao što u našem jeziku stoji i u gèrčkom akus., ako se ima cěli predmet misliti, kad je to obična jestvina ili pitja; a genitiv, kad je govor samo o jednom dělu n. p. daj mi kruh, daj mi kruha; isto tako u jez. gèrčkom, n. p. Κρέα εὐωχοῦ. Ξε. Ὁ δεσπότης ἀπολαύει πάντα. Ἀρ. Σὺ μεταδίδως οὗπερ αὐτὸς ἔχεις σίτου od kruha Ξ.

d) Isto tako stoji genitiv uz rěči znamenujuće: potrěboću, pomanjkanje, i obilatost; takve jesu: δεῖ, δέομαι, λείπεσθαι, σπανί-

ζειν, ἀπορεῖν trěbovati, neimati; πιμπλάναι, κορέννυσθαι, πληροῦν, εὐπορεῖν obiono imati; onda πλέως, πλήρης, μεστός, κενός, ἐπιδεής ἔρημος itd. n. p. Ὁ μηδὲν ἀδικῶν οὐδενος δεῖται νόμου. Nečineći nikakva zla netrěbuje zakonah. Γν. Ἀρετῆς λειπόμενα, (osim krěposti) πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα αἰσχρά. Πλ. Οὐκ ἂν ἀποροῖ παραδειγμάτων. Πλ. Δεῖ τοὺς ὀρθῶς πολιτευμένους οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον. Ισ. Ζήνων ἔλεγεν οὐδενὸς ἡμᾶς οὕτω πένεσθαι ὡς χρόνου. Στ. Isto tako πολλοῦ, ὀλίγου, μικροῦ δεῖ, mnogo, malo manjka. Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν τῷ κατηγόρῳ Λυ.

e) Uz glagolje, koji znamenuju doticati, dèržati se česa, uhvatiti rukom, osobito uz mnoge glagolje sa znamenovanjem povratnim (kao što i u našem jez. povratni glagolji predmet imaju u genitivu) n. p. Ἤθους δικαίου φαῦλος οὐ ψαύει λόγος. Με. Διεκελεύοντο ἀνθάπτεσθαι τῶν πραγμάτων (da se late poslovah). Θ. Νόμων ἔχεσθαι (zakonah dèržati se) πάντα δεῖ τὸν σώφρονα. Μέ. Λαμβάνειν τινὰ τῆς χειρός, koga za ruku prijemati.

3. Genitiv upotrěbljava se, ako je govor o gděkojem odsěku vrěmena u obće, kojega se dogadja ili dogodi što; takvi genitivi jesu: ἡμέρας danom, νυκτός noćju, χειμῶνος zimi; ἔαρος, θέρους, μηνός n. p. Ταῦτα τῆς ἡμέρας ἐγένετο Ξε. Οἱ λαγῴ τῆς νυκτὸς νέμονται. Ξε. Ἡ οἰκία χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστι, τοῦ δὲ θέρους εὔσκιος. Ξε.

Pazka. Sa brojnici glavnimi i rednimi znamenuju takovi genitivi vreme od kojega počamši, i do kojega n. p. Οὐδεὶς μὲ ἠρώτηκε καινὸν οὐδὲν πολλῶν ἐτῶν nitko nije me pitao od několiko godinah do sa-

da. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ᾤοντο ὀλίγων ἐτῶν καθαιρήσειν τὴν τῶν Ἀθηναίων δύναμιν. Θ. Za nèkoliko godinah.

4. Samostavnici kazujući, od česa je sastavljeno ili načinjeno što, stoje u genitivu (genitivus materiae) n. p. Ὁρῶσι σωροὺς σίτων, ξύλων, λίθων. Ξε. (hèrpe od itd.) Κρήνη ἡδέος ὕδατός ἐστιν ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ. Ξε. ἐκεῖ λέγουσι ῥεῖν πολὺ πῦρ καὶ πυρὸς ποταμοὺς μεγάλους. Πλ. εἶδε πλοῖα πολλὰ σίτου. Οἱ στέφανοι ῥόδων ἦσαν, ἀλλ' οὐ χρυσίου. Δη. od ružah, a ne od zlata.

5. Genitiv stoji uz glagolje, koji znamenuju: čuti, osětjati, njušiti, takovi jesu: ἀκούειν, ἀκροᾶσθαι; αἰσθάνεσθαι, συνιέναι; ὀσφραίνεσθαι, ὄζειν mirisati; n. p. Ὄνος λύρας ἤκουε καὶ σάλπιγγος ὗς. Γν. Αἰσθάνομαι κραυγῆς. Ξε. (a takodjer φωνήν, βοήν Σο.) Συνῆκαν ἀλλήλων razuměli su se medjusobno. Ἡη. (a takodjer συνιέναι τὰ γεγραμμένα, λεγόμενα itd. Πλ.) Ὡς ὤσφραντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι. Ἡρ. Τῆς κεφαλῆς ὄζω μύρου. Ἀρ.

Pazka. I uz ove glagolje može akus. stati; ἀκούω íma gen. osobe, od koje se neposrědno čuje; u akus. stoji predmet slušanja n. p. ἀκ. διδασκάλου slušam učítelja; dočim ἀκούω μῦθον, φθόγγον.

§. 152. B. U znamenovanju unutèrnjem, duševnom.

1. Genitiv izvora, kazujući: odkuda što izvire, čije jest; simo spadaju:

a) Genitivus possessivus, osobito uz glagolje: εἶναι, γίγνεσθαι; simo spada i to, da se smatrahu žena i děca kao imetak mužev, gdě dakle genitiv ovisan od imena vlastita, i zastupajućega spolnika znamenuje razměr podložnosti ili podčinjenosti, n. p. Θουκυδίδης ὁ Ὀλόρου (Olo–

rov sin) στρατηγὸς ἦν. Θ. Πορεύομαι πρὸς τους ἐμαυτοῦ. Σο. Μεγάλα ἂν ζημιοῖο εἰ τοὺς σεαυτοῦ κατακαίνοις. Ξε. Ὁ νόμος οὗτος Δράκοντός ἐστιν. Δη. Τὸ μὲν ἀκούσιον ἁμάρτημα τῆς τύχης ἐστι, τὸ δὲ ἑκούσιων τῆς γνώμης. Ἀντ. Δοῦλοι βασιλέων εἰσίν (jesu u rukuh, u vlasti), ὁ βασιλεὺς θεῶν, ὁ θεὸς ἀνάγκης, πάντα δ' ἂν σκοπῇς ὅλως, ἑτέρων πέφυκεν, ἡττόνων δὲ μείζονα. Φιλ. Κλεπτῶν μὲν ἡ νύξ, τῆς δ' ἀληθείας τὸ φῶς. Εὐ. Ἀεὶ νομίζονθ' οἱ πένητες τοῦ θεοῦ. Μέ.

Pazka. Na pèrvom ovdè navedenom primèru (o Tukididu) vidi se isto, što i u našem jeziku n. p. Ivan Subotić Petrov, Antun Vidović Jvanov (sin).

b) Genitivus subjectivus i objectivus t. j. gdě samostavnik stojeći u gen. prama samostavniku, od kojega ovisi taj genitiv, jest u razměru subjekta ili objekta. n. p. Πατρὸς μὲν δὴ λέγεται Κῦρος γενέσθαι Καμβύσου, Περσῶν βασιλέως...... μητρὸς δὲ ὁμολογεῖται Μανδάνης γενέσθαι (subj. genit.) Ξε. Οὐ τῶν κακούργων οἶκτος, ἀλλὰ τῆς δίκης. (obj. gen. t. j. mi nežalimo ljudih zločestih, nego pravedne). Εὐ.

Kadkad stoji takav gen. naměsto dativa. n. p. Λύσετε τὰς Λακεδαιμονίων σπονδάς. Θ. Τὸν θεῶν πόλεμον (= τὸν πόλεμον σὺν τοῖς θεοῖς) τίς ἀποφύγοι; Ξε. Οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προτίθημι ἀλλ' ἔργων (u rěčih ili rěčmi — činom, u činu) Θ.

Isto tako naměsto predloga vèrhu, poradi, za n. p. Ἦν ὁ τῆς βλάβης ἡμῖν νόμος πάλαι. Δη. Εἰσελαύνετε αὐτὸν εἰς τοὺς τοῦ πράγματος λόγους (na razgovore o činih, poslu) Αἰ. Χάριν αὐτοῖς τῆς προθυμίας (poradi brižljivosti) ἀποδώσω. Ξε.

2. Glagolji znamenujući pitati, zahtěvati, pamtiti, brinuti se, težiti za čim, tužiti se, čuditi se, doznati, i glagolji protivnoga znamenovanja; takovi jesu: πυνθάνεσθαι pitati, doznati; δεῖσθαι, ἐπιμέλεσθαι, θαυμάζειν; ἄγασθαι zaměravati, štovati; καταγελᾶν osmijavati, εὐδαιμονίζειν, za srětna koga céniti, μανθάνειν, čuti, doznati, οἰκτείρειν žaliti, žaliti se na koga. Svi ovi glagolji mogu imati akus. osobe sa genit. stvari n. p. Ἐγὼ βούλομαί σου πυθέσθαι τί ποτε πράττων καλὸς κἀγαθὸς κέκλησαι. Ξε. Μάθε δέ μου καὶ ταῦτα Ξε. (doznaj i to od mene). (A može kazati se i: ἔκ τινος, παρά τινος). Ἡ τοῦ θεοῦ φρόνησις ἅμα πάντων ἐπιμελεῖται. Ξε. Οὐ θαυμάζω τῶν ὑπὲρ τῆς ἰδίας δόξης ἀποθνήσκειν ἐθελόντων. Ἰσ. Ἠγάσθην αὐτοῦ εἰπόντος ταῦτα. Πλ. Τί ἡμῖν τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει τῶν ἐπιεικεστάτων μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν. Πλ. Οἰκτείρω σε θεσφάτου μόρου. Αἰσχ.

Pazka 1. Mnogi od ovih glagoljah kao n. p. svi koji znamenuju pamtiti, zaboraviti, onda θαυμάζω i ἄγασθαι, οἰκτείρειν mogu i akus. stvari imati n. p. Τὰς τύχας τὰς κακὰς ἔσωζον. Εὐ. Ἀναμνήσω ὑμᾶς τοὺς τῶν προγόνων κινδύνους. Ξε.

Pazka 2. Ἐρᾶν ima genitiv, rědko akus., a φιλεῖν i ἀγαπᾶν imaju uvěk akusativ n. p. τοῦ ζῆν οὐδείς ὡς ὁ γηράσκων ἐρᾷ. Θέογν. Οὗτος ἐστὶν ὁ Ἔρως ὃν οἱ φαῦλοι τῶν ἀνθρώπων ἐρῶσιν. Πλ.

3. Isto tako imaju genitiv predmeta pridavnici srodni sa glagolji navedenimi u br. 2.; takvi jesu: μνήμων memor, ἀμνήμων immemor; onda ἔμπειρος, věšt, ἄπειρος: n. p. Οἱ Ἀθηναῖοι θαλάσσης ἐμπειρότατοι ἦσαν. Θ. Ὁ γραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων. Μέ. (Vidi str. 24. A. 1. f.)

Pazka. Isto tako imaju genit. pridavnici na ικός znamenujući sposobnost n. p. διδασκαλικὸς γραμματικῆς sposoban, verstan slovnicu učiti; παρασκευαστικὸς τῶν εἰς τὸν πόλεμον sposoban priskèrbiti što trěba za rat.

4. Uz glagolje znamenujuće obtužiti, osuditi stoji krivnja ili pedepsa u genitivu, osoba pako u akusativu; takvi glagolji jesu: γράφεσθαι, κατηγορεῖν, φεύγειν; δικάζειν, αἱρεῖν, καταγιγνώσκειν i t. d. n. p. Τὸ χάριν ἀποδοῦναι παρανόμων γράφη. Δη. Οἱ Πέρσαι δικάζουσι ἀχαριστίας. Ξε. Οἱ πρέσβεις δώρων ἐκρίθησαν. Λυ. Τοὺς παρόντας τῆς ἐξαπάτης τιμωρησώμεθα. Ξε.

§. 153. C. Genitiv prispodabljanja.

1. Uz komparativ može predmet drugi, koi se prispodablja, staviti se sa ἤ nego u isti padež, u kojem je pèrvi, ili pako bez ἤ u genitiv i to ne samo, kad je sa ἤ (kao n. p. u j. lat.) u nominativu ili akusativu, nego u kojem mu drago padežu n. p. Νέοις τὸ σιγᾶν κρεῖττόν ἐστι τοῦ λαλεῖν, mladićem bolje stoji šutenje nego bèrbljanje. Μὲ. Ἡγοῦ τῶν ἀκουσμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι χρημάτων κρείττω. Ἰσ. Ἀθλιώτερόν ἐστι μὴ ὑγιοῦς σώματος (= ἢ μὴ ὑγιεῖ σώματι) μὴ ὑγιεῖ ψυχῇ ξυνοικεῖν. Πλ. Δεῖ ἐλευθέρους εἶναι δουλείαν θανάτου μᾶλλον πεφοβημένους (= μᾶλλον ἢ θάνατον). Πλ.

Pazka. Simo spadaju svi pridavnici, koji imaju u formi positiva znamenovanje prispodabljajuće. n. p. δεύτερος, ὕστερος, ἕτερος, onda svi dokančajući se na — πλάσιος i-στός; isto tako περιττός n. p. περιττὰ τῶν ἀρκούντων (odviše, više nego što trèba). Ξε.

2. Objekt stoji u genitivu za glagolji i pridavnici znamenujućimi: vladati, nadilaziti, voditi = bit na čelu (vojske), i koji znamenuju protivno od ovih: ἄρχειν, κρατεῖν, ὑπερβάλλειν, περιγίγνεσθαι, ἡττᾶσθαι, ἡγεῖσθαι; (ἄρχειν i ἄρχεσθαι takodjer kad znamenuju početi) μειονεκτεῖν neimati toliko, koliko

drugi, ὑστερεῖν, ἡγεμονεῖν, τυραννεῖν, δεσπόζειν, κυριεύειν i. t. d. n. p. Πρόξενος ἄρχειν καλῶν μὲν καὶ ἀγαθῶν δυνατὸς ἦν. P. biaše kadar vladati nad dobrimi Ξε. Ἄρχειν τοῦ λόγου govor započimati Ξε. Ἡ ἀρετὴ τοῦ πλήθους περιγίγνεται. Ισ. Ἡ φύσις ἁπάντων τῶν διδαγμάτων κρατεῖ. Μέ. — Γλώσσης μάλιστα πανταχοῦ πειρῶ κρατεῖν. Μέ. — Φρόνησις μόνη ἡγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράττειν. Πλ. Πολυκράτης Σάμου ἐτυράννει ἐπὶ Καμβούσου. Θ. Σωκράτης τῶν ἡδονῶν πάντων ἐγκρατέστατος ἦν. Ξε.

3. Glagolji znamenujući céniti, pridavati, kao i srodni pridavnici imaju cěnu u genitivu, n. p. Οἱ βάρβαροι Θεμιστοκλέα τῶν μεγίστων ἠξίωσαν. Ἰσ. Οἱ ἀγαθοὶ οἰκονόμοι, ὅταν τὸ πολλοῦ ἄξιον μικροῦ ἐξῇ πρίασθαι, τότε φασὶ δεῖν ὠνεῖσθαι. Ξε. (kad se može ono što vrědi mnogo, za malu cěnu kupiti). Ξε. Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγάθ' οἱ θεοί. Γν. Χρυσᾶ χαλκείων (u prosi χαλκῶν) διαμείβεσθαι νοεῖς. Πλ. — Οἱ φιλόσοφοι δοκοῦσιν εἶναι τοῖς μὲν τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δ' ἄξιοι τοῦ παντός. Πλ. Αἵματος ἡ ἀρετὴ ὠνία. Αἰ.

Pazka. S toga imaju i glagolji θαυμάζειν, ἄγασθαι genitiv; vidi §. 152. br. 2.

4. Mnogi glagolji sastavljeni sa predlozi imaju poradi toga predloga genitiv, osobito sastavljeni sa: ἀπὸ, ἐξ, πρὸ, i ὑπέρ n. p. Οὐδενὸς χρὴ πράγματος τὸν εὖ πονοῦντ' ἀπογνῶναί ποτε. Μέ. Ὁ θεὸς ἥκιστα τῆς ἑαυτοῦ ἰδέας ἐκβαίνει. Πλ. Πολλοῖς ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας. Ισ. Τίνα ἁπάντων κάλλιον προτιμᾶν ἢ τὸν ἀδελφόν; Ξε. Ὑπερεφάνησαν τοῦ λόγου (nad svimi čuo se glasom t. j. vikao najglasnie) Θ.

Pazka. Predlog taj dodaje se ponajviše samostavniku još jedanput n. p. ἐκβαίνειν ἐκ τῆς νεώς. Θ. — ψυχὴν ἐκβαίνουσαν ἐκ τοῦ σώματος. Πλ.

5. O genitivu neovisnom (genitivus absolutus) vidi §. 181. II.

LXXVI.

Euripid nazivlje pohlepu za častju [1] najžestjom od strastih [2]. — Nema ljudem spasenja [3] od smèrti. — Tukydid, sin Olorov, (rodom) Atenjanac opisao je rat medju Peloponnesiani i Atenjanci. — Svim je ljudem to svojstvo [4], da blebetanje [5] (višb.) i ogovaranje [6] rado slušaju. — Těkom vrěmena [7] umrè Astiag u Mediji. — Hellenski mladići polazili su učionu, da bi se učili slovnicu i muziku. — Kiro odlikavao se je pred svimi kralji brigom o svojih prijateljih. — Filipp kralj makedonski lagao je [8] rěčmi prijateljstvo prama Gèrkom, kažući činom neprijateljstvo. — Mislim da [9] jako težko podnašamo, ako smo gori od naših dědovah. — Svih stvarih [10] lišenim biti je těžko i žalostno. — Neću ništa neugodna kazati počimljući taj govor. — Gèrci stradali su na povratku pod Xenofontom najpotrěbitijih stvarih. — Bivši mladić jako [11] sam si želio tu mudrost. — Gèrci mišljahu, da je pristojno [12], da Gèrci vladaju nad barbari. — Čověk trěba da uvěk upravlja [13] svojimi strastmi. — Anito i Meleto zatužili su Sokrata, kažući, da mladiće kvari. — Kad se s večera vratismo iz tamnice, doznasmo, da je brod od Dela došo. — Življenje je puno brigah. — Budi uvěren, da nije [15] tvoje (dobro) imanje, što neimaš [16] u duhu. — I zli udioničtvuju [17] od bogatstva; al je nemoguće za nje, da budu dionici od slave. — Kušajte svako dělo početi sa bogovi. — Značaja pravednoga ne prima [18] se ogovor. — Jednaki trudi ne primaju se jednako jednakih tělesah od vladara i privatnoga cověka, nego vladaocu olakša něšto (τι) slava muku. — Galianci okusivši vino italsko pošli su u Italiju. — Kod svih je ljudih običaj, da mladji ide starijem s puta. — Brini

se više za znanosti, negoli za bogatstvo. — Demostena zaměramo poradi živahnosti govora.

[1]φιλοτιμία. [2]δαίμων. [3]λύσις. [4]ὑπάρχω [5]λοιδορία. [6]κακηγορία. [7]προιέναι-χρόνος. [8]προσποιέομαι, [9]Gdě je god rěč: da široko štampana, tamo u j. gèrčkom stoji akus. sa inf. [10]πάντα. [11]θαυμαστῶς ὡς. [12]εἰκός. [13]κρατέω. [14]ἐπειδή sa aor. [15]μή. [16]i. [17]μετέχω.

§. 154. D a t i v.

1. Dativ u najširjem smislu znamenuje, komu ide što, komu se pripoznaje ili dodaje; s toga stoji dativ vrěmena, ako se ima rok ili vrěme (datum) kojega čina naznačiti vidi (§. 151. 3), gdě se često predlog ἐν dodaje, i to kad se ima naznačiti trajanje, těk toga vrěmena; s toga dato, znamenujući dan u měsecu, stoji obično bez ἐν, isto tako: μηνί, ἔτει, ἐνιαυτῷ sa brojnikom ili dionikom n. p. Τὰ ἀρχαιότερα Διονύσια τῇ, δωδεκάτῃ (dvanaestoga) ποιεῖται ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι Θ. Οἱ Σάμιοι ἐξεπολιορκήθησαν ἐνάτῳ μηνί. Θ. Ἐν νυκτὶ βουλὴ τοῖς σοφοῖς γίγνεται. Με.

2. Dativ znamenuje uz glagolj εἶναι, γίγνεσθαι, ὑπάρχειν u čijoj vlasti je što; (dočim genitiv v. §. 152. 1. znamenuje duševno pravo do te stvari, znamenuje dativ izvanjsku, fižičnu mogućnost upotrěbiti tu stvar); često odgovara gèrčki dativ našem: za, gdě i dativ stati može, n. p. Εἴη ἄν τι ἐκείνῳ (τῷ ἐνί) καὶ ἐκείνου. Πλ. Οὐδὲν οὕτως ἡμέτερόν ἐστιν, ὡς ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς. Ξε. Ἔστιν ἀνθρώπῳ λογισμός, ἔστι καὶ θεοῖς λόγος. Ἐπιχ. Ἡ γῆ ἀνδρώπῳ ἐστὶ χρήματα. Ξε. Οἱ νόμοι ζημίαι μόνον εἰσὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν (za....) Ξε. Λύπης ἰατρός ἐστιν ἀνθρώποις λόγος. Mέ. Οἱ πόνοι ὄψιον τοῖς ἀγαθοῖς. Ξε. Γυναικὶ κόσμος ὁ τρόπος, οὐχὶ χρυσία. Γν.

Pazka. U izreci: Ime mu je, stoji ime vlastito uvèk u istom padežu kao i ὄνομα n. p. ἔδοξα ἀκοῦσαι ὄνομα αὐτῷ εἶναι Ἀγάθωνα. Πλ.

3. Srodan s ovim u br. 2. jest dativ znamenujući, da što komu na korist, porabu, škodu biva (dativus commodi, incommodi) n. p. πόλει εὐτυχοῦντες οἱ κακοὶ νόσος. Εὐ. Πᾶς ἀνὴρ αὑτῷ πονεῖ. Σο. Ἕκαστος οὐχὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ μόνον γεγένηται ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι. Δη.

4. Ima glagoljah, uz koje trěba da osoba stoji u dativu; simo spadaju:

a) svi znamenujući: trěbati komu; dužan biti; dosta biti, dati; ugadjati komu, spravljati komu što: koristiti, pomagati, služiti, poslušan biti, slěditi (u našem j. akus. ili za), uklanjati se, pouzdati se, věrovati, zapovědati, obětati, oponašati komu šta, u oći bacati n. p. Βροτοῖς ἅπασιν ἀποθανεῖν ὀφείλεται. Μέ. Ἡ μωρία δίδωσιν ἀνθρώποις κακά. Μέ. Νόμοις ἕπεσθαι τοῖς ἐπιχωρίοις καλὸν (ἐστί). Μέ. Ξένος ὢν ἀκολούθει τοῖς ἐπιχωρίοις νομοις. Μέ.

Pazka. Εὔχεσθαι ima dativ i u znamenovanju: moliti bogove za koješta (gdè rèdko πρός sa akus. stoji) n. p. τοῖς θεοῖς εὔχονται πολυκαρπίαν. Ξε. Ἡ μήτηρ πολλα τοῖς θεοῖς εὔχεται (ἀγαθὰ) ὑπὲρ σοῦ. Ξε. Σωκράτης εὔχετο πρὸς τοὺς θεοὺς τἀγαθὰ διδόναι. Ξε.

b) Nèkoji znamenujući volju ili nakanu, budi dobru ili zlu prama komu; tako obično ἀρέσκειν ima dativ n. p. Δοῦλος πεφυκὼς εὐνόει τῷ δεσπότῃ. Μέ. — Τὸ πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν πᾶσιν αὐτοῖς ὁμόνοιαν ἐμβάλλει. Ξε. Ἄρεσκε πᾶσι καὶ σὺ μὴ σαυτῷ μόνον. Μέ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεχθάνοντο τοῖς Ἕλλησιν. Ἰσ.

Pazka. Μισέω mèrzim ima uvèk akusativ.

c) Simo spadaju i glagolji znamenujući: poměšati (priměšati) s kim, čime, priobćiti, udioničtovati, pripadati na koga, pridobivati, sticati, obćiti s kim, razgovarati se s kim, protiviti se; boriti, pravdati pomirivati se s kim; — kod kojih stoji ona druga osoba u dativu n. p. Οὐ πάντα λευκὰ οἷς μέλανα μὴ μέμικται. Πλ. — Κακοῖς ὁμιλῶν αὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. Μέ. Τῶν παρόντων τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίαζε. Ἰσ. Σωκράτης μόνος ἠναντιώθη τοῖς Ἀθηναίοις μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους. Πλ. Ἀμφισβητοῦσι μὲν καὶ δι' εὔνοιαν οἱ φίλοι τοῖς φίλοις, ἐρίζουσι δὲ οἱ διάφοροί τε καὶ ἐχθροὶ ἀλλήλοις. Πλ. Τί δ' ὑμῖν διαφέρει (šta se tiče to vas? šta vas je briga za to?) Δη. Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστι καὶ τύχῃ. Μέ. Ἀθηναῖοι πλείστας δίκας ἀλλήλοις δικάζονται. Ξε. Χρὴ ἰδιώτην ἰδιώτῃ καταλλαγῆναι καὶ πόλιν πόλει (pomiriti se). Θ. Οὐδενί πω κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἔφη da s nikom boljim od njega nije mu došlo na šake t. j. da nije se borio s jačim. Ξε. Αὐτὸς μὲν πολεμεῖ ὑμῖν, ὑφ' ὑμῶν δὲ μὲ πολεμεῖσθαι. Δη. (dakle takodjer πολεμεῖν τινα zavojštiti na koga). Κοινωνέω τινά τινος: dionik sam česa s kim.

d) Isto tako stoji u dativu osoba ili stvar, kojoj je subjekt spodoban ili jednak ili suglasan š njom, n. p. Τὸ ὁμοιοῦν ἑαυτὸν ἄλλῳ μιμεῖσθαί ἐστιν ἐκεῖνον ᾧ ἂν ὁμοιοῖ. Πλ. Εἰ τοῖς βελτίστοις εἰκάζω αὐτὸν ἐπαινοῦντι δικαίως ἄν εἰκάζοι μέ τις. Ξε.

5. Ima puno pridavnikah i prislovah, koji budući srodni sa glagolji navedenimi u br. 4. a—d imaju jednak dativ; takovi jesu:

ad a. πιστός vèran, ἄπιστος nevěran, πίσυνος poslušan, συγγνώμων milostiv, suznalac (conscius), onda svi znamenujući: koristan, škodljiv, sposoban, n. p. Ἡ ἐδεσμάτων ἐπιθυμία βλαβερὰ μὲν σώματι, βλαβερὰ δὲ ψυχῇ πρός τε φρόνησιν καὶ τὸ σωφρονεῖν. Πλ. Οὐ πᾶσιν οἱ αὐτοὶ πιστοὶ φαίνονται. Ξε. Συγγνώμονες ἀεί εἰσι θεοὶ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἀδίκοις καὶ ἀδικοῦσιν. Πλ.

ad b. n. p. οἱ ὅμοιοι τοῖς ὁμοίοις εὖνοί εἰσιν. Ξε. Οὐδεὶς θεὸς δύςνους ἀνθρώποις. Πλ. Λύσανδρος κακονούστατος ἦν τῇ πόλει. Λυ. Isto tako εὐμενής, δυςμενής; ἐχθρός, φίλος i πολέμιος (uz koje može takodjer, osobito kad zauzimlju mèsto samostavnika, stati genitiv) διάφορος, χαλεπός, neugodan, težak, protivan. Αὐτοί ἐστε μάλιστα ἐμποδὼν (prěpeka) τῇ αὐτονομίᾳ. Ξε.

ad c. i. d. Ἴδιος, κοινός; οἰκεῖος, ἀλλότριος, συγγενής i ἀδελφός sa dotičnimi prislovi imaju uza se dativ, kad znamenuju sudaranje ili na čiju vlast da spada što; a genitiv kad imaju naznačiti p r a v o, vlastitost (prispodobi gore točku 2.) n. p. παρέδειξεν αὐτῷ τοὺς φόρους, οἳ αὐτῷ ἴδιοι ἦσαν. Ξε Κοινόν τι χαρᾷ καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστιν. Ξε. Ὁπότεροι ἂν ὦσι κρείττους, τούτους ἰδίους μάλιστα δεῖ ποιεῖσθαι τῆς ἀρχῆς. Ἀρλ. Ἡ πόλις ἁπάντων τῶν πολιτευομένων κοινή ἐστιν. Ἀνθ. Ἡ φιλοσοφία ἐστὶν ἀλλοτρία πάσαις ταῖς πραγματείαις. Ἰσ.

e) Pridavnici i prislovi znamenujući p r i s t o j n o, n a l i č n o ili sposobno, i j e d n a k o, imaju uvěk dativ, n. p. Ἃ δοκεῖ κάλιστα καὶ πρεπωδήστατα γυναιξὶν εἶναι ἐπίστανται. Ξε. Ἀνάρμοστόν ἐστι το αἰσχρὸν παντί τῷ θείῳ. Πλ. Πῶς τὸ τῷ καλῷ ἀνόμοιον καλὸν ἂν εἴη; Ξε. Simo spaju i někoje izreke prikratjene.

6. Dativ u jeziku gèrčkom stoji kao instrumental:

a) kažući, kojim se orudjem, kojim srědstvom što čini n. p. πάντα τἀνθρώπων νοσεῖ κακοῖς ὅταν θέλωσιν ἰᾶσθαι κακά. Σο. Οὐδεὶς ἔπαινον ἡδοναῖς ἐκτήσατο. Γν.

b) Srodan s tim je dativ u izrekah tèrpnih, u koj se pretvara nominativ tvorne izreke. n. p. Ἀνὴρ ἄβουλος ἡδοναῖς θηρεύεται. Μέ. Τίνι χρὴ κρίνεσθαι τὰ μέλλοντα καλῶς κριθήσεσθαι; ἆρ' οὐκ ἐμπειρίᾳ τε καὶ φρονήσει καὶ λόγῳ. Πλ. τἀληθὲς ἀνθρώποις οὐχ εὑρίσκεται. Με (Ovaj dativ mora stati uz glagoljne pridavnike na τέος vidi §. 182).

c) Srodan dalje jest s tim dativ razloga, gdě u našem jeziku stoji instrum. ili predlozi od, po, iz, n. p. Περικλῆς τοὺς Ἀθηναίους ὕβρει (od obješti, obještju) θαρσοῦντας κατέπλησσεν ἐπὶ τὸ φοβεῖσθαι (do straha). Θ. Ὁπόσα ἀγνοίᾳ οἱ ἄνθρωποι ἐξαμαρτάνουσι, πάντα ἀκούσια ταῦτ' ἐγὼ νομίζω. Ξε. Εὐπραγίαις οὐκ ἐξυβρίζομεν. Θ. Ὁ θεὸς ἔργοις τοῖς δικαίοις ἥδεται. Φιλ. Αἰσχύνομαι ταῖς πρότερον ἁμαρτίαις. Ἀρ. Κῦρος παῖς φιλόστοργος φύσει. Ξε. po naravi ljubezan.

d) Měrilo, po kojem se što měri ili opreděljuje, ili ono, za koliko jedan predmet nadkriljuje drugoga, stoji u dativu n. p. τὰ μέλλοντα κρίνομεν τοῖς προγεγενημένοις o budućnosti sudimo po prošlosti; τέτταρσιν ἔτεσι πρότερον quatuor annis prius; πολλῷ μείζων multo major (gdě može i: πολύ stati), διαφέρειν φρονήσει smotrenostju odlikovati se. Isto tako način n. p. τούτῳ τῷ τρόπῳ ovim načinom; βίᾳ silom; σιγῇ

mukom; ἔργῳ činom, τῷ ὄντι istina, zaista; ἰδίᾳ privatim, δημοσίᾳ javno.

7. Dativ imaju někoji glagolji i pridavnici sastavljeni sa predlozi, osobito sa: ἐν, σύν, πρός n. p. Αἰδῶ καὶ φόβον οὐχ ὁρᾷς ἔμφυτα ἀνθρώποις ὄντα; Ξε. Οὐ δεῖ ἐμὲ ἐμαυτῷ ἀσύμφωνον εἶναι. Πλ. Παῖς παιδὶ καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή. Μέ.

U savezu sa αὐτός izpuštja se kadkad συν u znamenovanju: zajedno sa vojnici, sa brodovi i. t. d. n. p. Εἶπεν ἥκειν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῖς στεφάνοις (zajedno sa vĕnci). Ξε. Μὴ ἡμᾶς αὐταῖς ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ (sa ladjami). Ξε. Φίλιππος πεντακοσίους ἱππέας ἔλαβεν αὐτοῖς τοῖς ὅπλοις.

LXXVII.

Govor je ljudem lěčitelj tuge. — Sokrat razgovarao se je često sa umětnici. — Ne obći sa nevaljanimi. — Ne pravdaj se sa roditelji, makar [1] i istinu govorio [2]. — Suze obćenite su i tugi i radosti. — Nesmij [3] se nesrětnikom. — Pri Maratonu susrěo [4] je Miltiad, vodja atenjanski, Data, vodju persianskoga te nadvladao barbare. — Srěća je suboritelj [5]) pametnim. — Nikada nepribavi [6]) si čověk kreposti bezobraznostju, nego trudom, blagodušjem i pravednostju. — Sokrat rečè sudcem: Melet čini mi se da me je iz oholosti i mahnitosti mladjahne [7]) tužio [8]). — Sokrat mišljaše, da se bogovi najviše raduju klanjanju od [9] pobožnih. — Svim je ljudem prirodjeno [10], da mèrze [11] hvaleće same sebe. — Mnogi žaluju za [12] prijatelji nesrětnimi, a zavidjaju [13] srětnim. — Peloponnezki rat započeo se je poslě uzetja [14] Euboeje dvadeset i pete godine ugovora tridesetogodišnjega [15]. Rado kudimo mane drugih, sakrivajući svoje. — So-

krat izobrazivao je obćeće š njim razgovarajući se š njimi. — Kažu da su[16] najstariji ljudi mnogo veći i jačji bili[17] od kasnijih.

[1]καίπερ [2]dionik §. **181** I. p. [3]ἐπεγγελάω [4]ὑπαντίαζω. [5]συμμαχέω. [6]aorist. [7]νεότης. [8]vidi §. **161**, **2**. a [9]παρά sa gen. [10]ὑπάρχει. [11]ἄχθομαι. [12]συνάχθομαι. [13]φθονέω. [14]ἅλωσις. [15]αἱ τριακοντιετίδες σπονδαί. [16]Kažu da λέγονται kao u j. lat. dicuntur. [17]γίγνομαι u perfektu.

Poglavje četvèrto.

§. 155. **Pridavnik.**

1. Što se tiče slaganja sa samostavnici vidi §§. 146 i 148, samo trěba dodati još, da pridavnik spadajući na dva samostavnika, od kojih je jedan mužkoga a drugi ženskoga spola, ima se staviti u mužki spol n. p. *Ὁπότερος ἂν ᾖ βελτίων εἴθ' ὁ ἀνὴρ εἴθ' ἡ γυνή, οὗτος καὶ πλεῖον φέρεται τοῦ ἀγαθοῦ.* Ξε. *Ξυνεληλύθαμεν ὦ γυνὴ ὡς πάντων κοινωνήσοντες ἀλλήλοις.* Ξε.

2. Gledè na stupnje prispodabljanja valjaju za jezik gèrčki slědeće posebitosti:

a) U jeziku gèrčkom stoji positiv, gdě je u našem positiv sa dodatci pre..., nego da lat. komp. naměst nimis, i onda se dodaje *ὡς* ili *ὥστε* sa načinom neodredjenim n. p. *Ὀλίγοι ἐσμὲν ὡς ἐγκρατεῖς εἶναι αὐτῶν* (premalo nas je, da možemo jačji biti). Ξε. *τὸ ὕδωρ ψυχρὸν ὥστε λούσασθαί ἐστιν.* Ξε. voda je preveć hladna, za....

b) Gdě se u lat. jez. kaže quam pro, kaže se gèrčki *ἢ κατά*; a ako se na čin preteže, stavlja se u lat. quam ut, u gèrčkom *ἢ* ili *ἢ ὡς*, *ἢ ὥστε* sa načinom neodredjenim n. p. Οἱ Ἀθη-

ναῖοι ἐν Σικελίᾳ μείζω ἢ κατα δάκρυα ἐπεπόνθεσαν (t. j. toliko da se suzami oplakati nemože). Θ. — Ἦν μείζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλάειν. Ἡρ. Τὸ δαιμόνιον μεγαλοπρεπέστερον ἡγοῦμαι ἢ ὡς τῆς ἐμῆς θρησκείας προςδεῖσθαι. Ξε. (nego da zahtěva moje štovanje.)

c) Ako se svojstva od dvih pridavnikah istoga samostavnika prispodabljaju, onda stoji i jedan i drugi u komparativu n. p. Οἱ ὀξεῖς μανικώτεροι ἢ ἀνδρειότεροι φύονται. Πλ.

d) Kao što u jez. lat. quam, tako dodaje se i u gèrčkom superlativu ὡς, kadkad ὅπῃ, onda οἷος n. p. πειράσομαι τῷ ὄντι ὡς ἂν δύνωμαι βέλτιστος ὢν καὶ ζῆν καὶ ἀποθνήσκειν. Πλ. Ἦγε στρατίαν ὅσην πανταχόθεν πλείστην ἐδύνατο. Θ. Ὁρῶ τὰ πράγματα οὐκ οἷα βέλτιστα ἐν τῇ πόλει ὄντα. Δυ. Isto tako dodaje se superlativu εἷς (n. p. εἷς ἀνήρ samcat, prie svih), onda ἐν τοῖς prae ceteris n. p. κάλλιστ' ἀνὴρ εἷς ἐτράφην. Σο. Ἀρίσταρχος ἐν τοῖς μάλλιστα καὶ ἐκ πλείστου ἐναντίος τῷ δήμῳ ἦν. Θ. A. najvećma.

Poglavje peto.

Zaimena.

§. 156. I. Zaimena osobna.

1. Sve, što bì dosada kazano o samostavnicih i pridavnicih, preteže se i na zaimena samostavna i pridavna, a osim toga trèba još slědeća zapamtiti.

2. Kao što u našem i u latinskom jeziku, tako stavljaju se i u gèrčkom jeziku zaimena osobna u ob-

će samo onda, kada je važnost ili sila u njih, što biva osobito u oprěkah; osim toga stavlja se, kad neima u zaimenih posědovnih te važnosti, naměsto njega spolnik, dočim u našem jeziku dativ od zaimenah prostih ili kadkad sve bez zaimena stati može n. p. Οὐκ ἐγώ σε ἀποκτενῶ, ἀλλ' ὁ τῆς πόλεως νόμος. Λυ. Ἐγὼ Ἀθηναίους, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι φημὶ σοφοὺς εἶναι. Πλ. Θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν μὲν...οὐδὲν δίδως.., τῷ δὲ κυνὶ μεταδίδως. Ξε. Ἀλλ' ὑμῖν βούλομαι τὸν λόγον ἀποδοῦναι, ὡς μοὶ φαίνεται εἰκότως ἀνὴρ τῷ ὄντι ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίψας τὸν βίον θαῤῥεῖν μέλλων ἀποθανεῖσθαι καὶ εὔελπις εἶναι ἐκεῖ μέγιστα οἴσεσθαι ἀγαθά, ἐπειδὰν τελευτήσῃ. Πλ. — Kao zaime prosto 3. osobe jedb. stoji αὐτός, t. j. naše on, a, o, isto u višbr. t. j. naše oni, e, a, njih i. t. d. vidi br. 4.

3. Genitiv, dativ i akusativ od zaimenah povratnih t. j. sastavljenih sa αὐτός preteže se na subjekt izreke u kojoj stoje; a osobna prosta t. j. ἐγώ i. t. d. ponajviše na drugu koju osobu ili stvar, a često stoje ova naměsto zaimenah povratnih, što biva osobito u oprěkah n. p. Ἐγὼ καὶ σὲ τῶν καλλίστων καὶ ἐμαυτὴν ἠξίωκα. Ξε. Τὰ ἄριστα βουλεύεσθε ὑμῖν αὐτοῖς. Θ. samim sebi. Εὔκλειαν οὐχ ὁρᾷς ὅσην σαυτῇ τε κἀμοὶ προςβαλεῖς πεισθεῖς ἐμοί: Σο. Παῦσαι πόνων μὲ καὶ σὲ καὶ πᾶσαν πόλιν. Εὐ. Ἐγὼ ὑμᾶς κελεύω ἐμὲ μιμεῖσθαι. Ξε.

4. Οὗ, οἷ, ἕ, σφεῖς, σφῶν, σφίσι, σφᾶς stoji u atičnoj prosi obično samo u ovisnih, osobito u neopreděljenih (akus. sa infin.) i u dioničnih izrekah, gdě se onda preteže na subjekt u glavnoj izreci, gdě dakle u našem jeziku nestoji zaime povratno. U atičnoj prosi nalazi se od jednobroja obično samo οἷ; οὗ i ἕ samo na několiko malo městah u Platonu. U Homera pako stoji ovo zaime sasvim kao atič. αὐτός, dakle

naše njegov-a — o, njega, njemu, njega, i dotični višebroj n. p. Ὁ Σωκράτης εἶπέ που, ὅτι θαυμαστόν οἷ δοκοίη εἶναι, εἴ τις γενόμενος βοῶν ἀγέλης νομεὺς, καὶ βοῦς ἐλάττους ποιῶν μὴ ὁμολογοίη κακὸς βουκόλος εἶναι. Ξε. da mu se čudnovato čini itd. Λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν ἐρίζοντά οἱ (š njim) περὶ σοφίας. Ξε. Παρακελεύονται ἐν ἑαυτοῖς ὡς σφίσι ξύμμαχοι ἐς τιμωρίαν ἐπέρχονται. Θ. — A kadkad stoje u istom smislu druga koja zaimena n. p. Κῦρος συγκαλεῖ εἰς τὴν ἑαυτοῦ (svoju) σκηνὴν τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτά. Ξε. Μειδίας ἄνδρα ἀτυχοῦντα οὐδὲν αὐτὸν (ga) ἠδικηκότα συκοφαντεῖν ᾤετο δεῖν. Δη. Κῦρος ἐδεῖτο τοῦ Σακαπάντως σημαίνειν αὐτῷ (ut sibi indicaret) ὁπότε ἐγχωροίη εἰσιέναι πρὸς τὸν πάππον. Ξε.

Pazka. Često spisatelj proměnja u svojih mislih razměr predikata i subjekta, te misli na drugi koj tvorni, ne na slovnički subjekt, i tako nalaze se zaimena povratna ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ sa svojimi višebroji, gdě im po gore navedenom pravilu 3. nije města n. p. Κῦρος παρέγγειλε καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον. Ξε. Πάντα οὐ ῥᾴδιον θνητῷ ἀνδρὶ κατὰ νοῦν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ ἐκβαίνειν. Πλ. Ζηλοῦτε τοὺς μηδὲν κακὸν σφίσιν αὐτοῖς συνειδότας. Ισ. U svih ovih slučajevih stoji u našem jeziku zaime povratno, budući da se kod nas preteže uvěk na subjekt iste izreke, u kojoj stoji zaime povratno.

5. Ono isto, što bì kazano u točki 3. gledè na znamenovanje zaimenah samostavnih, valja i o pridavnih od njih izvedenih; s toga slědi, da naměsto zaimenah posědovnih ἐμός, σός, ἡμέτερος i ὑμέτερος mogu stati zaimena prosta, kao takodjer povratna od iste osobe, dakle μοῦ, ἐμαυτοῦ; σοῦ, σεαυτοῦ, ἡμῶν ili ἡμῶν αὐτῶν, ὑμῶν ili ὑμῶν αὐτῶν; ili da se to s obzirom na naš jezik kaže: Gdě po duhu slavenskoga jezika stati mora zaime povratno: svoj-a-e, budi

mu onda pèrva, druga ili tretja osoba, tamo se u gèrčkom jeziku nalaze u pomanjkanju dotičnih zaimenah pridavnih genitivi od zaimenah samostavnih povratnih, a kadkad stoje i pridavna nepovratna ἐμός, σός, ἡμέτερος, ὑμέτερος; kao što se i u jugoslavenskom jeziku naměst svoj-a-e u 1. i 2. osobi kadkad čuje neslavenskim načinom moj, tvoj, naš, vaš (v. Bèrlićeve slovn. §. 131); a σφέτερος uvěk je samo povratno za 3. osobu pretežuću se na subjekt glavne izreke, v. br. 3. Paz. 1. n. p. Οἱ ἐμοὶ ὀφθαλμοὶ καλλίονες ἂν τῶν σῶν εἴησαν. Ξε. Τῆς δυνάμεως τῆς σῆς τί φῄς πλῆθος εἶναι; što govoriš, da ima tvojih silah (vojske) toliko? Ξε. Ὠνόμασέ μου τὴν πρόνοιαν δειλίαν. Ἀρ. Ἡ γλῶσσά σου τὸν θυμὸν ὡς δεινὸν τρέφει. Σο. Οὐχ ἧττον φροντίζω τῆς ἐκείνου δόξης ἢ τῶν ἐμαυτοῦ κινδύνων (o svojih pogibeljih). Ἰσ. Κἀπὶ τοῖς σαυτῆς κακοῖς (u vlastitoj svojoj nesreći), κἀπὶ τοῖς ἐμοῖς γελᾷς. Σο. — Δικαιότερον τὰ ἡμέτερα ἡμᾶς ἔχειν ἢ τούτους; pravednije jest, da imamo mi nego da imaju ovi naše Δη. Νενικήκατε διά τε τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν καὶ τὴν ὑμετέραν προθυμίαν. Ξε. Βοιωτοὶ μέρος τὸ σφέτερον παρείχοντο (svoj dio). Θ Οἱ Ἀθηναῖοι οὐ περιόψεσθαι ἐδόκουν τὰ σφέτερα διαφθαρέντα.

Pazka 1. Naměsto zaimenah povratnih ἡμῶν αὐτῶν nalazi se u at. prosi ponajviše ἡμέτερος αὐτῶν, ὑμέτερος αὐτῶν; σφῶν αὐτῶν nenalazi se tako, nego stoji ἑαυτῶν, ili σφέτερος αὐτῶν n. p. Το τρίτον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξεπέμψαμεν. Θ. Ἡμέτερα αὐτῶν ἔργα οὐδέτερος, ἔχει λέγειν. Πλ. Μᾶλλον πιστεύετε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς τούτων λόγοις. Λυ. Οἱ κόσμιοι τὸ σφέτερον αὐτῶν ἦθος ζητοῦσιν. Πλ.

Pazka 2. Zaime povratno 3. osobe ἑαυτοῦ i ὅς stoji nepravilnim načinom kadkad uz subjekt stojeći u 1. osobi n. p. δεῖ ἡμᾶς ἀνερέσθαι ἑαυτους trèba da se pitamo.

Pazka 3. Rědko kad nalazi se ἐμός, σος αὐτοῦ meus, tuus ipsius n. p. Τον ἐμον μὲν αὐτοῦ τοῦ ταλαιπώρου σχεδὸν ἤδη νομίζω ἐκτετοξεῦσθαι βίον. Ἀρ.

6. Zaime posědovno od οὗ, οἷ, ἕ, t. j. ὅς, ἥ, ὅν njegov nalazi se osobito u narěčju epičnom, rědko u tragicih; naměsto njega stoji ovdě i u obćenitoj prosi αὐτοῦ ili ἑαυτοῦ.

§. 157. II. Zaimena pokazna.

1. Αὐτός, ή, ό, ima tri glavna znamenovanja:

a) sam, ipse i to uvěk sa samostavnikom; priměre vidi §. 147, 7, c.; kamo se ima staviti spolnik, kažu ti isti priměri.

b) Zastupljuje tretju osobu i to kroz sve padeže; u tom znamenovanju nije nikada pèrva rěč u izreki, i odgovara latinskom is, ea, id, ejus itd. te znamenuje dakle naše: njegov-a,-o, n. p. Τίς οὗτος; Αὐτός. Τίς αὐτός; Σωκράτης. Ἀρ. Κῦρος ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτῶν (njihove rèči tj. od Jonacah) ἔλεγε τόνδε τὸν λόγον. Ἡρ. Λαμβάνουσιν αὐτὸν καὶ γυναῖκα njega i ženu. Ξε.

c) isti-a-o, idem, gdě ima spolnik; priměre vidi §. 147, 7, c.

Pazka. Da se pomoćju te rèči načinja zaime povratno, vidi §. 156, 3.

2. Ὅδε znamenuje naše ovaj, a-o, i kazuje dakle na něšto, što je blizu osobe govoreće, οὗτος napominje něšto, što je već poznato, t. j. o čemu je već govor bio; ἐκεῖνος je naše onaj kazujuće na něšto, što je udaljeno od govorećih, n. p. Τόνδε τὸν ἄνδρα, εἰ δὴ καὶ οὗτος ἀνὴρ, στεφανοῖ ὁ δῆμος. Αἰ. Τοῦτ' ἦν ἐκεῖνο, ὃ ἐβούλετο ἡμῶν ἡ ψυχὴ εἰπεῖν. Πλ.

Pazka. Srodna sa ὅδε jesu gledè na znamenovanje: τῇδε, ὧδε, τοιόσδε, τοσόσδε, τηλικόσδε; sa οὗτος srodna su ταύτῃ, οὕτω, τοιοῦτος, τοσοῦτος, τηλικοῦτος.

§. 158. III. Zaimena odnosna.

1. Zaime odnosno ὅς, ἥ, ὅ sasvim je naše koj-a-e, ili latinsko qui, quae, quod, dakle sasvim predmetno bez ikakvoga drugoga znamenovanja; ὅστις pako kazuje kakvoću ili cělu vèrst, bez da zastupljuje predmet sam, i stoji dakle, gdě se u našem jeziku kazati može: tkogod, koigod, štogod n. p. Ἔστιν δίκης ὀφθαλμός, ὃς τὰ πάνθ᾽ ὁρᾷ. Γν. Μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει. Μέ. Δεῖ τοὺς θεατὰς μ᾽ εἰδέναι ὅς εἰμ᾽ ἐγώ. Ἀρ. Συμβούλευσον ἡμῖν ὅ, τι σοι δοκεῖ κάλλιστον καὶ ἄριστον εἶναι καὶ ὅ σοι τιμὴν οἴσει. Ξε. Ὅστις ἂν δίκαιος ᾖ τρόπους τ᾽ ἄριστος, τοῦτον εὐγενῆ κάλει. Εὐ.

Pazka. Kao što ὅστις prama ὅς, tako stoji ὁπόσος prama ὅσος, ὁποῖος prama οἷος; isto tako srodni prislovi ὅπου, ὅπῃ, ὁπόθεν, ὁπότε prama οὗ, ᾗ, οἷ, ὅθεν, ὅτε vidi stranu I. ove slovnice §. 63.

2. Zaime odnosno dèrži se spola i broja samostavnika ili u obće rěči, koju zastupljuje; u padežu pako jest u onom, koj zahtěva ista izreka, u kojoj stoji n. p. Σωκράτης ἠναντιώθη τοιαύτῃ ὁρμῇ τοῦ δήμου, ἣν οὐκ ἂν οἶμαι ἄλλον οὐδένα ἄνθρωπον ὑπομεῖναι. Ξε.

Pazka. U gèrčkom jeziku spada zaime odnosno kadkada sasvim na gdèkoj dionik, od kojega zavisi onda padež neslažući se sa glagoljem glavnim n. p. Εἶναί τινάς φασιν ἐπῳδάς, ἃς οἱ ἐπιστάμενοι ἐπᾴδοντες οἷς ἂν βούλονται φίλους ἑαυτοῖς ποιοῦνται. Ξε. Δοκεῖ μοι ὑφ᾽ οὗ ἄν τις εὖ παθὼν μὴ πειρᾶται χάριν ἀποδιδόναι ἄδικος εἶναι Ξε (da je nepravedan onaj čovèk, koj od koga dobivši dobročinstva ne kuša vratiti mu ih).

Pazka 2. Kao što lat. zaime q.q.q. obično, tako može i gèrčko ὅς slagati se u spolu sa samostavnikom, koj ne stoji pred, nego za njim u istoj izreki n. p. φίλον, ὃ μέγιστον ἀγαθόν ἐστιν, οὐ φροντίζουσιν.

3. **Iznimka od pravila** u t. 2. danoga jest ta, da su spisatelji težili **sjednačiti** i **padež** zaimena odnosnoga sa **genitivom** ili **dativom** od rěči, na koju se preteže t. j. koju zastupljuje, i s kojom ima već **spol** i **broj** jednak; ovo se zove **sjednačenje** (**assimilatio**, ili kao što někoji kažu: **attractio**); a budući da ima u tom medju ὅς, ἥ, ὅ, i medju ostalimi zaimeni odnosnimi razlike, s toga ćemo ovdě ta pravila razděliti:

a) Ὅς, ἥ, ὅ sjednačuje se onda u padežu, kada stoji u **akusativu**, te se preteže na genitiv ili dativ n. p. Ἡ οἷς πρὸς τὸν δεσπότην εἶπε· θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς τῷ κυνὶ μεταδίδως, *οὗπερ* αὐτὸς ἔχεις *σίτου* da psu daješ kruha, što ga sam imaš (τοῦ σίτου, ὅνπερ α. ἔ.) Ξε. Τίς ἡ ὠφέλεια τοῖς θεοῖς τυγχάνει οὖσα ἀπὸ *τῶν δώρων*, *ὧν* παρ' ἡμῶν λαμβάνουσιν, od darovah, koje dobivaju od nas. Πλ. Τοῖς *ἀγαθοῖς οἷς* ἔχομεν ἐν τῇ ψυχῇ, τούτοις κτώμεθα καὶ τὰς ἄλλας ὠφελείας. Ἰσ. — Kadkad preteže se na zaime pokazno, koje nestoji naročito, nego se ima misliti n. p. Θηβαῖοι *οἷς* εὐτυχήκεσαν ἐν Λεύκτροις οὐ μετρίως ἐκέχρηντο. Δη. *Σὺν οἷς* εἶχον ᾔει πρὸς τὸ τεῖχος. Ξε. sa onimi, koje imadoh....

Pazka 1. Ovom sjednačenju ima samo tamo města, gdě izreka odnosna bitnu koju ideu dodaje glavnoj izreki, gdě je t. j. u strogom i uzkom savezu š njom.

Pazka 2. Vèrlo rědko stoji sjednačenje, gdě bi zaime odnosno moralo stati u **nom.**; kadkad gdě bi moralo stati u **dativu**, pak se preteže na genitiv n.p. Βλάπτονται ἀφ' ὧν ἡμῖν παρεσκεύασται. Θ. Παρ' ὧν βοηθεῖς, οὐκ ἀπολήψῃ χάριν. Αἰ.

Pazka 3. Kao što možeš iz 1. priměra u a) viděti, stavlja se kadkad samostavnik, na koj se preteže

zaime odnosno, po odbačenom spolniku u jednu i istu izreku sa zaimenom.

b) Isto, što u ὅς, ἥ, ὅ, biva i kod ostalih zaimenah odnosnih, osobito kod *οἷος*, rědje kod *ὅσος*, *ὁςτιςοῦν*, *ἡλίκος* n. p. Τῶν *ἵππων* ὄντων *οἵων* δεῖ τοὺς ἱππέας αὖ ἀσκητέον. Ξε. Χειμῶνος ὄντος *οἵου* λέγεις ὑβρίζον. Ξε.

Al je kod ovih to izvanredno, da se ova zaimena odnosna stojeća u **nominativu** sa glagoljem εἶναι n. p. οἷοι ὑμεῖς ἐστε sjednače sa genitivom, dativom **ili akusativom** **rěči**, na koju se preteže zaime odsnosno, glagolj εἶναι pako da se odbacuje, dočim subjekt, kao što ovdě ὑμεῖς, može stati u nominativu n. p. Τοὺς *οἵους* *ὑμεῖς* μισεῖ *συγκοφάντας*. Ἀντ. naměst συκοφάντας, οἷοι ὑμεῖς ἐστε) Ξε. Ὁρῶ *νεανίας* *οἵους* *σὺ* διαδεδρακότας. Ἀρ. — Čestje i obično sjedinjuje se subjekt zajedno sa zaimenom odnosnim n. p. Ἔλεγε πρὸς ἄνδρας τολμηρούς, *οἵους* καὶ *Ἀθηναίους*, τοὺς ἀντιτολμῶντες χαλεπωτάτους αὐτοῖς φαίνεσθαι. Θ. Οὐκ ἄν που περὶ τοῦ τοιούτου ὁ λόγος εἴη *οἵου* *τοῦ* *ἑνός*. Πλ. Ἐκεῖνο δεινὸν *τοῖσιν* *ἡλίκοισι* *νῷν*. Ἀρ. Πολλῷ ἥδιόν ἐστι χαριζόμενον *οἵῳ* *σοὶ* *ἀνδρὶ* ἢ ἀπεχθόμενον ὠφελεῖσθαι. Ξε.

c) Kadkad pako ravna se srodnim načinom (vidi a i b) rěč, na koju se preteže, po zaimenu odnosnom (assimilatio ili attractio inversa) n. p. Τὴν οὐσίαν ἣν κατέλιπεν οὐ πλείονος ἀξία ἐστίν. Λυ. Ἔλεγον ὅτι *πάντων* ὧν δέονται πεπραγότες εἶεν. Ξε. Simo spada i izraz: *οὐδεὶς ὅςτις οὐ* naměst *οὐδείς ἐστιν ὅςτις οὐ*, što sve skupa znamenuje: **sve, svi**; ili nema....koj n. p. *οὐδένα* κίνδυνον *οὐχ* ὑπέμειναν οἱ πρόγονοι. Δη. (Sve pogibe-

lji, ili nema pogibeljih kojih.....). Πάντων μέτρον ἄνθρωπός ἐστιν, λευκῶν, βαρέων, κουφῶν, οὐδενὸς ὅτου οὐ τῶν τοιούτων. Πλ.

Pazka 1. Prikratjivanja i to po zaimenu odnosnom jesu različita, tako jest: ἀνθ' ὧν = ἐπὶ τούτῳ, ὅτι tom pogodbom, da; ἐφ' ᾧ, ἐξ οὗ = ἐκ τούτου, ὅτι odkad; τοιοῦτος οἷος, ili samo οἷος = takav da, vèrstan; οἷόςτε εἰμί = τοιοῦτός εἰμί, ὥςτε; ὅσον = τοσοῦτον ὥστε n. p. Αἱ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν (Κλεόβιος και Βίτωνος) ἐμακάριζον, οἵων τέκνων ἔτυχεν. (Što je, ili zato jer je imala takvu dětcu). Οἱ γε ἀγαθοὶ δίκαιοί τε καὶ οἷοι μὴ ἀδικεῖν tako pravedni, da niti mogli nebi (da nisu ni vèrstni) zlo činiti. Πλ. Μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων γλῶτταν ἐποίησαν οἱ θεοὶ οἵαν ἀρθροῦν τὴν φωνήν tako da može naredan glas davati. Ξε. Ὁ Κῦρος συγκαλεῖ πάντας ὁπόσων ἀθυμοῦντων ἐδόκει τις βλάβη γίγνεσθαι od kojih, da su bojazljivi...... Ξ.

Pazka 2. Sjednačenje napomenuto gore u a) i b) stoji ponajviše, al' ima i dosta primèrah, gdě ga nema n. p. Ὄμνυμι ἐμμενεῖν ἅ (naměst οἷς) σου ἀκούω. Εὐ. Ἆρ' οἴει τοὺς θεους ὠφελεῖσθαι ἀπο τούτων, ἃ παρ' ἡμῶν λαμβάνουσιν; Πλ.

4. Někoje gèrčke izreke prevadjaju se težije na naš jezik; što biva osobito u slučajevih slědećih:

a) Kada zaime odnosno spada kao akusativ subjekta na koj infinitiv n. p. οἱ πολέμιοι οὓς ᾤοντο ἀποφυγεῖν ἐξαίφνης παρῆσαν quos aufugisse putabant, subito aderant.

b) Kada zaime spada na dionik n. p. καταλαμβάνουσι τεῖχος, ὃ τειχισάμενοί ποτε Ἀκαρνᾶνες κοινῷ δικαστερίῳ ἐχρῶντο (= ᾧ ἐχρῶντο τειχισάμενοι αὐτό uzeše tvèrdjavu, koju su A. sazidavši někada upotrěbljavali kao obćenito sudište.

c) Kada zaime odnosno zavisi od glagolja umetnute izreke n. p. Αἱρούμεθα αὐτομόλους, οἷς ὁπόταν τις πλείονα μισθὸν διδῷ μετ' ἐκείνων ἀκολουθήσουσιν duces eligimus transfugas, quibus si quis

plus stipendii praebuerit, illos sequentur, koji, ako bi im....

d) Gdě zaime odnosno stoji samo jedanput, premda bi moralo i to u različitih padežih stati više putah n. p. Ἀριαῖος, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλέα καθιστάναι καὶ (ᾧ) ἐδώκαμεν καὶ (ἀφ᾽ οὗ) ἐλάβομεν πιστά, οὗτος ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν πειρᾶται, koga ... i komu smo obećali i obećanu od njega dobili věru.

Poglavje šesto.

Glagolj.

Ovdě se ima govoriti. 1. O vèrsti. 2. O vrěmenih. 3. O načinih. 4. O infinitivu. 5. O dionicih. 6. O pridavnicih glagoljnih.

I. Vèrsti glagoljah (διαθέσεις ῥημάτων).

§. 159. A. Tvorna (activum, ῥ. ἐνεργητικόν).

1. U vèrsti tvornoj ima glagoljah, kojih čin u jednom slučaju prelazi na predmet (transitiva, ῥ. μεταβατικά), a u drugom stoji bez toga (intransitiva, ἀμετάβατα, gl. srědnji) n. p. ἔχειν imati, biti; τολμᾶν činiti — εὖ πράττειν dobro stati, dobro komu biti, ἐλαύνειν těrati — i jahati ili peljati se, αἴρειν dizati — i krenut se na put, ὁρμᾶν poticati — i spremati se = contendere, ὁρμᾶσθαι proficisci — těžiti za čim, n. p. Τολμῶντες ἄνδρες τὴν ἀρχὴν ἐκτήσαντο smioni muževi dokopaše se vlade. Θ. Πόλεμον τολμᾶν rat započeti. Ὅμ. i drugi. Δοῦναί γε μᾶλλον πλουσίῳ πᾶς τις κακῷ

πρόθυμός ἐστιν ἢ πένητι κἀγαθῷ. Svaki voli bogatinu zlu nego li siromahu dobru darovati darove. Εὐρ. Ὁ ἵππαρχος πρῶτος τῶν ἱππέων ἐλαύνει, οἱ δ' ἱπποτοξόται προσελαύνουσι καὶ τῶν ἱππάρχων načelnik konjanikah pèrvi jaše. Ξε. Ἡγοῦμαι ὑμᾶς ὁρμᾶσθαι πάντας εἰς τὸ ἀγωνίζεσθαι περὶ τῆς ἀρετῆς. Ξε. Mniem, da vi težite svi za tim i. t. d.

2. Dalje ima puno glagoljah, koji u pervobitnoj formi jesu tvorni, a kad su sastavljeni, dobiju znamenovanje srèdnje (intransitiva), takvi jesu n. p. ἀντέχειν protiviti se, odolěti, ἀπέχειν oddaljen biti, διέχειν razstavljen, oddaljen biti, ἀνέχειν viriti, pružati se, ὑπερέχειν nadići koga, višji biti od k., διαφέρειν različan biti, razlikovati se, συμφέρειν pruditi, hasniti; μεταβάλλειν proměniti se, ἐς — ἐμβάλλειν izlěvati se, uticati; usèrnjivati, navaljivati; συμβάλλειν sastajati se, ἐκδιδόναι uticati, izlěvati se (u prosi ionskoj) ἐνδιδόναι popuštati, ἐπιδιδόναι naprèdovati n p. Τὸ μέσον ἴσ ν τῶν ἐσχάτων ἀπέχει, središte jednako je oddaljeno od okrajnikah (n. p. u okrugu od oboda). Πλ. Ἡ μεσότης ὑπερέχει καὶ ὑπερέχεται osrědost nadvisuje i jest nadvišena. Πλ. Ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ dobar načelnik nerazlikuje se ništa od dobra otca. Ξε. Ἰατρὸς ἀγαθὸς οἶδεν ὅ, τι συμφέρει τοῖς κάμνουσιν. Ξε Μεταβεβληκυιῶν τῶν περὶ θεοὺς δοξῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις μεταβάλλειν χρὴ καὶ τοὺς νόμους. Kad su proměnjene u ljudih misli (pojmi) o bozih, trěba da se měnjaju i zakoni. Πλ. Ἀχέρων ποταμὸς ἐςβάλλει ἐς τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην. Ξε.

3. Tvorni glagolji često znamenuju čin uslěd naloga od subjekta n. p. Ἀστυάγης Κῦρον ἐφ' ἵππου χρυσοχαλίνου περιῆγεν. A. dao je K. voditi na konju zlatnouzdanom. Ξε.

§. 160. B. Tèrpna (passivum ῥ. παθητικά).

Tèrpna vèrst ima slědeće od ostalih i napose od jezika latinskoga manje više različne strane:

1. Imaju i glagolji tèrpnu formu, koji u tvornoj formi nemaju akusativa, nego genitiv ili dativ n. p. Διδάσκετε τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους αὐτῶν βασιλεύεσθαι· ἢν γὰρ καλῶς ἄρχεσθαι μάθωσι, πολλῶν ἄρχειν δυνήσονται priučavajte svoju děcu vladanju nad sobom, jer ako se budu priučili vladanju nad sobom, znati će vladati s mnogimi. Ἰσ. (ἄρχειν τινί, rědko τινός). Οὐχ ὑπό γε θεῶν ποτε ἀμελεῖται, ὅς ἂν προθυμεῖσθαι ἐθέλῃ δίκαιος γίγνεσθαι. Neće biti od bogovah zapušten (zanemaren), tko kani pravednim postati. Πλ. (ἀμελεῖν τινός). Ὁ πένης ἐλεεῖται, ὁ δὲ πλούσιος φθονεῖται (φθονεῖν τινί). Γν. Ἀκούσας ἐπιβουλεύεσθαι τῇ πόλει βοηθῶν παρῆν. Ξε.

S toga mogu se i od srědnjih glagoljah dionici tèrpni upotrěbljavati n. p. τὰ ἐπιβουλευόμενα zaseda, τὰ σοὶ πεπολιτευμένα tvoje postupanje politično-dèržavno, τὰ στρατευόμενα vojničke priprave.

2. Oblici ili forme strogo tèrpne (t. j. aor. pass., fut. pass.) od glagoljah odložnih (v. §. 144. a.) imaju kadkada znamenovanje tèrpno n. p. βιάζομαι silim ἐβιάσθην prisiljen bih.

3. I od glagoljah povratnih ima formah i znamenovanja tèrpnoga; ova tèrpnost vidi se na aoristih n. p. αἱρέω uzimljem, αἱρέομαι odabirem, i odabran sam, uzet sam; μεταπέμπομαι idem po što, donašam, μετεπέμφθη doveden bì.

Isto tako ima priměrah, gdě bi se povratnoj vèrsti nadati mogli, budući da subjekt sam i radi i poslědice te radnje na sebi oseća, a gdě ipak u jeziku gèrčkom vèrst tèrpna stoji, što se upravo na

aoristih pozna n. p. Δημήτηρ ἀφίκετο εἰς τὴν 'Αττικὴν ὅτ' ἐπλανήθη τῆς Κόρης ἁρπασθείσης. 'Ισοκ. Demetra dojdė u Atiku, kad je bludila za kćerju ugrabljenom. Ὁ 'Αλκιβιάδης ἐπὶ πλοίου ἐπεραιώθη ἐς Πελοπόννησον ἐκ τῆς Θουρίας. Alkibiad izkèrca se na Peloponnesu s morskog puta od Turie. Θ. Ὡς ἤκουσε τοῦ ἀγγέλου, ἐξεπλάγη καὶ ἐφοβεῖτο. Kad to začù od poslanika, prepanù i poplašì se. Ξε.

Pazka. Tvorni subjekt stoji uz tèrpnu vèrst obično i ponajviše u genitivu sa predlogom ὑπὸ (vidi §. 190, t. 7.); kadkad u dativu bez predloga (v. §. 154, 6. b); uz glagolje znamenujuće: dati, reći, kazati, stati, stoji rado παρά sa gen., (§. 190, 4); rědko sa ἀπό (§. 185, 2), ἐξ (§. 185, 3) πρός (§. 190, 6).

§. 161. C. Vèrst povratna (medium, ῥ. μέσα).

Pèrvobitno znamenovanje te vèrsti jest povratno, (s česa i u našem jeziku ime) t. j. čin glagolja preteže se na istu čineću osobu. I ova vèrst može biti bez predmeta (intransitivum): πράττομαι χρήματα novce si pribavljam; ἀπέχομαί τινος uklanjam se čemu, uždèržavam se.

Gledė na način, kojim se čin preteže na čineći subjekt, različna je ova vèrst:

1. Neposrědna vèrst povratna, gdě je subjekt zajedno i objekt istoga glagolja n. p. λούω perem umivam, λούομαι umivam se, kupljem se; τάσσειν stavljati, τάσσεσθαι stavljati se, ἅπτειν prilěpiti, ἅπτεσθαι doticati se; παύειν činiti, da tko prestaje, παύεσθαι prestati: φαίνειν kazivati, φαίνεσθαι prikazivati se, činiti se, ἱέναι šiljati, metati, ἵεσθαι metati se, žuriti se; πείθειν nagovarati, πείθεσθαι osvědočiti se, poslušan biti, n. p. χρὴ γυμνάζεσθαι καὶ λοῦσθαι trèba se

věžbati (tělom) i kupati, prati se. Πλ. — U ostalom ova je vèrst najredja; i naměst nje nalazi se vèrst tvorna sa zaimeni povratnimi. V. §. 156. 3. i 5.

2. Posrědna vèrst, gdě subjekt nije sam zajedno objekt, nego gdě:

a) Čin biva na korist, ili u obće za subjekt (medium dativi) n. p. προβάλλεσθαι dèržati što pred sobom za obranu, εὑρίσκεσθαι za sebe naláziti, dobivati, καθιστάναι stavljati, uredjivat, καθίστασθαι uredjivati se, ili na svoju korist; αἰτεῖν zahtěvati, αἰτεῖσθαι za sebe, na svoju korist prositi; θύεσθαι za sebe žèrtvovati, t. j. za doznati budućnost; γράφειν pisati, γράφεσθαι za sebe pisati, za sebe koga upisati davati t. j tužiti ga, zakonito što odredjivati si; ὁ νομοθέτης τίθησι νόμους zakonodavac ustanovljuje zakone; ὁ δῆμος τίθεται νόμους narod si daje zakone; n. p. Κρεῖττον ἰέναι προβαλλομένους τὰ ὅπλα ἢ μεταβαλλομένους. Bolje jest stupati naprěd dèržeći si štit sprěda na obranu, nego odzada na ledjih. Ξε. Ἡ πόλις ἡμῶν πρώτη νόμους ἔθετο καὶ πολιτείαν κατεστήσατο naš grad dao si je pèrvi zakone i uredio si dèržavu. Ἰσ. Τοὺς ἀγράφους νόμους οὐχ οἱ ἄνθρωποι ἔθεντο, ἀλλὰ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἔθεσαν. Ξε. Ἀθηναίους ἔπεισαν οἱ γραψάμενοι Σωκράτην ὡς ἄξιος εἴη θανάτου τῇ πόλει. Ξε. Tužitelji Sokratovi dokazaše Atenjancem, kako je S. s obzirom na grad smèrti vrědan. (Vidi još sasvim jasan priměr Xen. Cyr. I. 1, 9 i 10: ἐγχεάμενοι, ἐγχέοιεν, ὑμῖν ἐγχέαντα).

Pazka 1. U mnogih glagoljih leži ova korist u tom, da se gděšta oddalji od subjekta n. p. πέμπεσθαι od sebe slati, τρέπεσθαι, τρέψασθαι od sebe vratjati, vèrnuti t. j. protěrati koga; (dočim τρέπεσθαι, τραπέσθαι znamenuje

obraćati se, poběgnuti, běžati); ἀποδόσθαι ναῦν brod na svoju korist kome dati t. j. prodati n. p. Αἱ πόλεις οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν ὅσην μὲν ἡδονὴν ἔχουσιν ἐν τῷ τρέψασθαι τοὺς πολεμίους, ὅσην δὲ ἐν τῷ διώκειν nije lahko kazati koliku imaju radost gradovi u odtěranju nepriateljah, koliku u proganjanju Ξε.

b) Čin je takav, da ne proizlazi samo materialno, izvanjski od subjekta, nego iz njegove vlasti, volje i silah (ρ. μέσον δυναμικόν). Takvi glagolji jesu: παρέχειν davati, nuditi, spravljati, samo s obzirom na predmet i onoga, koj ga dobije, ἀγορὰν παρέχειν jěstivo na prodaju izlagati, παρέχεσθαι spravljati duševnimi i inimi srědstvi; λαμβάνειν τι uzimati, λαμβάνεσθαίτινος primiti što; σκοπεῖν gledati, σκοπεῖσθαι promatrati, θυγατέρα ἐκδιδόναι kćer udati, ἐκδίδοσθαι kćeri dati miraz ili dotu; βουλεύειν savětovati, — εσθαι premišljavati; srodno je πολιτεύειν gradjanin biti — εσθαι vladati se kao gradjanin n. p. τὰ θνητὰ σώματα ὅσον ἂν ἐν αὐτοῖς χρόνον ᾖ ἡ ψυχὴ ζῶντα παρέχεται. Smèrtna tělesa, dok je u njih, duša uživljuje. Ξε. Ἀσφάλεια θράσος παρέχει. Θ. Ἤν τις ἐκδοῦναι βούληται θυγατέρα, πρὸς ἐμὲ δεῖ λέγειν ako tko kćer udati želi, mora meni kazati. Ξε. Πέλοψ πολλὰς ἐξέδοτο θυγατέρας τοῖς ἀρίστοις. Πλουτ.

c) Čin ne proiztiče od samoga subjekta, nego biva na njegovu zapověd ili gdě je u obće povod dao subjekt n. p. Θεμιστοκλῆς Κλεόφαντον τὸν υἱὸν ἱππέα ἐδιδάξατο καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτὸν ἐπαιδεύσατο Temistokles dao je svoga sina Kleofanta podučavati kao konjanika, te izobraziti ga i u mnogih drugih predmetih. Πλ. Ἔπινον καὶ εὐωχοῦντο καὶ ηὐλοῦντο καὶ πάσης εὐθυμίας

ἐνεπίμπλαντο. Ξε. Isto δικάζεσθαι suditi dati nad sobom, pravdati se.

Pazka. Glagolji odložni (§. 144.) nespadaju svi na jednu stranu glagoljah, nego koji na 1, n. p. φοβέομαι bojim se; koji na 2. a) n. p. δέχομαι, κτάομαι; koji na 2. b) n. p. ἀγωνίζεσθαι, οἶμαι, mniem; koji na 2. c) n. p. ἀναβιώσασθαι.

§. 162. II. Vrěmena.

Svaki čin, kao takav može se sa dviuh osobito gledištah smatrati t j.

1. S gledišta onoga, koj govori ili piše, jest čin.

a) prošao ili prošast n p. pisah, pisao sam;
b) sadašnji t. j. dogadjajući se ili pako bivajući u isti par, kojega si pisalac barem misli kao takvoga, n p. pišem, pisan, a, o;
c) budući; n. p. pisat ću. — (Vrěmena odnosna, relativum).

2. Kakav jest u samome sebi, ili na kojem stupnju razvijanja (trajenje čina), naime:

a) trajući, n. p. pìsati, γράφειν;
b) minući n. p. spisati, γράψαι; βασιλεύειν kraljevati, βασιλεῦσαι zakraljiti se. Takav čin može dakle na početku, ili na koncu svojega razvitka biti, za koja u slavenskom jeziku ima u obće poseban glagolj; samo da nisu glagolji s toga gledišta već dosta temeljito proresetani.

U gèrčkom jeziku naznačuju ih tako nazvana glagoljna vrěmena: t. j.

a) trajući čin izrazuju oblici praesensa ili sadašnosti i imperfekta;

b) Minući čin osobito oni od aorista, onda kadšto takodjer od perfekta, plusquamperfekta i futura 3.

Vrěme buduće izrazuje budućnost i s pèrvog i drugoga gledišta, n. p. γνώσομαι, ja ću spoznati ili spoznavati; futurum 3. (Futurum exactum) čin budući svèršen: ἐγνωκὼς ἔσομαι bit ću poznao, i bit ću spoznao.

3. Načini vrěmena (t. j. konjunktiv, optativ, imperativ) sadašnjega, perfekta, i aorista dèrže se samo glěde na trajanje (vidi točku drugu), ne pako gledè na vrěme odnosno kažućega načina dotičnih vrěmenah. (Vidi o tom više u §. §. slědećih.

Načini aoristovi zajedno sa infinitivom kažu čin minući u koje mu drago vrěme; načini vrěmena sadašnjega pako čin trajući u koje mu drago vrěme, ili da kratje kažemo: načini od aorista znamenuju u obće naše glagolje minuće toga znamenovanja, oni od sadašnjega vrěmena uvěk naše trajuće glagolje.

§. 163. A. Oblici za čin trajući.

1. Indikativ sadašnjega vrěmena.

1. Ovaj znamenuje u gèrčkom jeziku u obće ono isto, što u našem jeziku pokazni način od glagoljah trajućih; s toga može i u poslovicah i ostalih srodnih izrekah stati (vidi još o aoristu) n. p. Ὁ θεός τε καὶ τὰ τοῦ θεοῦ πάντῃ ἄριστα ἔχει Bog i što je božje sasvim se dobro ima. Πλ. Ῥώμη ἀμαθὴς πολλάκις τίκτει βλάβην jakost bezpametna često uzrokuje škoda.

Pazka. Isto tako stoje někoji glagolji u sadašnjem vrěmenu, od kojh se čin ne počimlje sada, nego gdě se od čina prošasta poslědice pretežu i do sadašnosti; takovi jesu ἀκούειν čuti i čuo sam (kao i u našem jeziku n. p. čujem, da ti je došò otac), πυνθάνομαι pitam, čuo sam i znam; isto αἰσθάνομαι, μανθάνω u razgovoru proučio sam, tj. razuměm; φεύγω poběgo sam, i prognanik, běgunac sam; ἁλίσκομαι uhvate me i (rědko u tom znamenovanju) uhvatjen sam; νικῶ i κρατῶ nadvladam i dobitnik sam; ἀδικῶ grěšim i pogrěšio sam tj. kriv sam. Samo u tom znamenovanju prošastom upotrěbljavaju se: ἥκω ovdě sam; οἴχομαι odoh, nema me ovdě; i oblici imperfekta imaju znamenovanje plusquamperfekta i aorista, n. p. Θεμιστοκλέα οὐκ ἀκούεις ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα καὶ Περικλέα; οὗ καὶ σὺ ἀκήκοας. Πλ. zar nečuješ (nisi čuo, doznao) da je Temistokles pošten muž bio, kao i Perikles, o kojem jesi čuo. Tí καλεῖς, šta kažeš tj. šta si rekao? Ξε. Συνέβη τῷ Θουκυδίδῃ φεύγειν τὴν ἑαυτοῦ ἔτη εἴκοσιν. Dogodilo se je Tuk. (zapalo ga je) dvadeset godinah prognanim biti iz svoje domovine. Θ. Τῶν νικώντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σώζειν καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν dobitnikah (koji su nadvladali) jest i svoje čuvati, i imetak nadvladanih prisvajati si. Ξε. Ὁ ὄχλος κατὰ θέαν ἧκεν puk utečè (priteko je) k boginji. Θ. Θεμιστοκλῆς ταῦτα διδάξας ᾤχετο. Temistokles proučiv to odè. Θ.

2. Kao u našem jeziku, tako upotrěbljava se ovo vrěme u indik. u živahnom kazivanju ili pripovědanju naměst vrěmenah prošastih, (praesens historicum), česa u jeziku gèrčkom puno ima; n. p. *Ἐκ τούτου τοῦ χρόνου μετεπέμψατο Ἀστυάγης τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς. Ἔρχεται δ' αὐτή τε ἡ Μανδάνη πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸν Κῦρον τὸν υἱὸν ἔχουσα.* U to doba poručì Astiag po svoju kćer i njezinog sina. Ide dakle Mand. k otcu imajuća sa sobom Kyra sina.

2. Imperfekt.

Ovaj oblik kaže čin prošast i zajedno trajan, opisujuć ga u trajanju i razvijanju; s toga često znamenuje i opetovanje istoga čina (kao što služe i i u našem jeziku někoji glagolji za značiti i trajanje i opetovanje); gdě dakle u našem jeziku obično vrěme prošasto trajno stoji n. p. Ἐπεὶ ὑπηντίαζεν ἡ φάλαγξ καὶ ἅμα ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο καὶ ἐπαίανιζον καὶ μετὰ ταῦτα ἠλάλαζον καὶ ἅμα τὰ δόρατα καθίεσαν, ἐνταῦθα οὐκέτι ἐδέξαντο οἱ πολέμιοι, ἀλλ᾽ ἔφευγον; kad stupaše naprěd red bojni i zaorì trublja, te pěvahu davoriju i vikahu i zajedno sulice baciše, onda nisu ih dočekali neprijatelji, već su bèžali (u našem jeziku bolje ovdě stoji poběgli). Ξε. Οἱ μὲν ἄρ᾽ οἶνον ἔμισγον ἐνὶ κρατῆρσι καὶ ὕδωρ, οἱ δ᾽αὖτε σπόγγοισι πολυτρήτοισι τραπέζας νίξον καὶ προτίθεν, τοὶ δὲ κρέα πολλὰ δατεῦντο koji su měšali vino i vodu u vèrču, koji su usuprot špugami mnogošupljimi čistili (prali) stole, i naprěd stavljali te dělili mnogo meso. Ὁμ.

Pazka 1. Imperfekt znamenuje kadkad čin počet, naměnjen ali nesvèršen (hotjah, kušah), isto tako čin, gdě u trajanju ima prestanka čina (t. j. u obće naše glagolje ponavljajuće) n. p. Σωκράτης ὥσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε, καὶ τοῖς μὲν πειθομένοις αὐτῷ συνέφερε, τοῖς δὲ μὴ μετέμελεν. Ξε. mišljaše, govoraše; biaše na korist, biaše žao ili kajahu se.

Pazka 2. Imperfekt od glagoljah ili izrazah u obće znamenujućih morati, trěbati (oportet) upotrèbljava se isto tako, kao u jeziku latinskom i izrazuje ono, što bi moralo biti, a što nije, nego protivno od njega n p. εἰκὸς ἦν ὑμᾶς μὴ μαλακῶς ὥσπερ νῦν ξυμαχεῖν trébalo bi, da se vi neborite kao sada lěno, tromo. Θ. Οὐκ αἰσχύνῃ, οὕτω μωρῶς ἐξαπατώμενος; Ναὶ μὰ Δία ᾐσχυνόμην μέντοι, εἰ ὑπὸ πολεμίου γε ὄντος ἐξηπατήθην. Ξε. Ja bi se zaisto sramio...

3. Načini čina trajućega.

Ovi znamenuju trajanje čina bez obzira na vrěme prošasto, sadašnje, ili buduće, i jesu dakle u obće isto, što u našem jeziku načini sadašnjega vrěmena od glagoljah trajućih n. p. μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζώμεθα běsni smo svi, kad se goder ljutimo. Γν. Οἱ στατιῶται ἐπείθοιτο τῷ Κλεάρχῳ, ὁρῶντες ὅτι μόνος ἐφρόνει οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δ' ἄλλοι ἄπειροι ἦσαν vojnici biahu K. poslušni videći ili budući da vidjahu....Ξε. Λυκομήδης ἔλεγεν ὡς μόνοις τοῖς Ἀρκάσι Πελοπόννησος πατρὶς εἴη· μόνοι γαρ αὐτόχθονες ἐν αὐτῇ οἰκοῖεν L. kazao je, da je jedinim Arkadom Peloponnes prava domovina, jer da oni jedini kao pèrvoseoci u njemu stanuju. Ξε.

§. 164. B. Oblici za čin minući.

1. Indikativ od aorista.

1. Indikativ od aorista izražuje minući čin prošast, osobito od glagoljah znamenujućih, da se čin počimlje, o kojem spisatelj kani naznačiti prošlost i to u onaj par, gdě se započme ili svèršuje čin, bez da dalje tumači razvitak čina; spisatelj vas čin skapča u duhu, reko bi, u jedan trenutak, te ga kao takav predstavlja čitatelju. U tome dakle ima aorist imperfektu protivno znamenovanje; n. p. Οἱ ἑπόμενοι ἔλεγον (τῷ Κύρῳ) ὅτι ἄρκτοι τε πολλοὺς ἤδη πλησιάσαντας διέφθειραν....Καὶ ὁ Κῦρος ταῦτα πάντα ἐμάνθανε προθύμως· ὡς δὲ εἶδεν ἔλαφον ἐκπηδήσασαν, πάντων ἐπιλαθόμενος, ὧν ἤκουσεν, ἐδίωκεν, οὐδὲν ἄλλο ὁρῶν, ἢ ὅποι ἔφευγε Pratioci pripovědahu Kyru, da medjědi mnoge već (koji su im se približili) pri-

bližívše se pogubiše. A Kyr sve to pozorno slušaše; kad pako zagledà jelena izkočivšega, zaboraviv sve, što je čuo, slědjaše ga, nevideći drugo, nego kuda je bežao jelen. Ξε. Kyr. I. 4, 7 i 8. Οἱ ἰατροὶ ὅσαν τινὲς νοσήσωσι (obolěti) τότε ἰῶνται τούτους. Ξε.

Pazka. Ovo znamenovanje aorista vidi se najbolje na glagoljih znamenujućih u sadašnjem vrěmenu gděkakvo bitje: βασιλεύειν kraljujem, βασιλεῦσαι zakraljevati, kraljem postati; isto tako ἦρξα zavladah (ἄρξαι zavladati); ἴσχυσα uzmogoh, moguć postah; ἐπλούτησα obogatih; ἐπολέμησα zaratih se, ἠράσθην obljubih koga n. p. Πεισιστράτου τὴν τελευτήσαντος Ἱππίας ἔσχε ἀρχὴν zadobì Θ. Δαρεῖος μετὰ Καμβύσην Περσῶν ἐβασίλευσε dobio vladu, zavladà kao kralj.

2. S toga uzroka stoji u gèrčkom jeziku aorist i tamo, gdě latinski jezik zahtěva vrěme predpošlo, ako je taj čin minući t. j. ako se tim plusqmpf. nema naznačiti trajanje predpošlo n. p. Δαρεῖος Κῦρον μεταπέμπεται (praesens hist.) ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησεν. Ξε. Darius pozove Kyra iz zemlje, od koje ga postavì (fecerat) za načelnika. — S toga doslědno stoji aorist uz veznike: ἐπεὶ, ὡς, ὅτε, kao u latinskom uz rěči postquam, ubi, ut, n. p. Ὅτε ἔξω τοῦ δεινοῦ γένοιντο, πολλοὶ τὸν Κλέαρχον ἀπέλειπον kad su se izbavili stiske (pogibelji), zapuštali su mnogi Klearcha. Ξε. ὡς ὁ Κῦρος ᾔσθετο (ut audivit) κραυγῆς, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸν ἵππον ὥσπερ ἐνθουσιῶν kada začù viku Kyr, skočì na konja kao bogom nadahnut. Ξε.

3. Osim toga upotrěbljava se aorist u izrekah, u kojih se izražuju praktične istine, t. j. koje je iskustvo prijašnjih vrěmenah iznašlo n. p. Οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν nitko nije se naglo obogatio (ikada, dakle i sada ne) pošten budući. Μέ. Ῥώμη μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης

πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δέ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν. Jakost sa razboritostju koristì (s početka, dakle i sada); bez nje pako više naškodì imajućim ju, te nakitì tėla věžbajućih, brige o duši pako prepreči. Ἰσ. — Πολλοὶ διὰ δόξαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν μεγάλα κακὰ πεπόνθασιν. Ξε. Μί' ἡμέρα τὸν μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν, τὸν δ' ἦρ' ἄνω. Εὐ. — S toga se vidi, da su Gèrci u takovih poslovicah više gledali na prošlost, na vrěme, gdě se je pèrvi, rekò bi, povod dao tim poslovicam; premda stoji često perfekt; u latinskom i našem jeziku pako gleda se više na istinu vladajuću baš sada; s toga u ovih jezicih stoji rado vrěme sadašnje, premda ima u našem jeziku puno priměrah dotičnih sa glagolji minućimi.

2. Načini aorista.

Ovi znamenuju u obće minući čin bez obzira na vrěme t. j. vezni i zapovědni način kao i optativ aorista stoje tamo, gdě ovi načini sadašnjeg vrěmena od glagoljah minućih te vèrsti u našem jeziku (o konjunktivu i Optativu vidi još dalje dole pazku 1.) n. p. ὧν ἂν ὕστερον ἐρασθῶσαν, ἐκείνους περὶ πλείονος ποιήσονται, koje ljudi kasnie (poslě) obljube, one će i više cěniti. Πλ. Ὑμεῖς εἰ καθελόντες ὑμᾶς ἄρξαιτε, ταχ' ἂν τὴν εὔνοιαν μεταβάλοιτε. Ako bi vi nadvladavši nas zavladali, odmah bi priklonost (milost) proměnili Θ. Ἢν ὁ Πλοῦτος νυνὶ βλέψῃ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς βαδιεῖται. Ἀρ. Εἰ ἐθελούσιόν ἐστι τὸ ἐρασθῆναι, οὐ καὶ παύσασθαι ἔστιν, ὅταν τὶς βούληται; (obljubiti, ljubav započeti; prestati). Ξε. Οὐκ ἄν ποτε ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο. Ξε.

Pazka. U izrekah pogodbenih znamenuje konjunktiv i optativ od aorista u obće minulost prošlu, a ako je

glavna izreka budućeg vrěmena, onda zauzimlju ova dva oblika mèsto latinskoga budućega prošloga (futurum exactum) n. p. Μέγ' ἐστὶ κέρδος, ἢν διδάσκεσθαι μάθῃς velika je korist (dobitak), ako si se naučio učiti se. Μέ. Τὴν ἀρχὴν τὴν κατὰ θάλασσαν ὁπότεροι ἂν κατάσχωσιν, ὑπηκόους ἔχουσι τὰς πλείστας τῶν πόλεων tko god vlast o moru steće (nactus fuerit), ima podložne sve gradove. Ἰσ. Ἃ ἂν μάθῃ τις, ταῦτα σώζεσθαι φιλεῖ πρὸς γῆρας· οὕτω παῖδας εὖ παιδεύετε. Εὐ. Αὐτοὶ ἔφασαν συνεκπλευσεῖσθαι ἕως τὰ πράγματα κατασταίη dok nebudu poslovi svèršeni Ἰσ.

Isto tako dionik znamenuje obično prošlost, dakle i lat. futur. exactum n. p. Καὶ ζῶν ὁ φαῦλος καὶ θανὼν κολάζεται. Μέ. Χάριν λαβὼν μέμνησο καὶ δοὺς ἐπιλαθοῦ primiv milost sěćaj se je, a davši zaboravi ju. Γν.

Pazka 2. Infinitiv aorista znamenuje ponajviše minulost prošlu, kao indikativ, a često znamenuje samo minulost. Ovdě u našem jeziku obično stoji infinitiv od glagoljah minućih n. p. Ἄνευ τοῦ γίγνεσθαι γενέσθαι ἀδύνατον bez nastajanja nije moguće da nastane. Πλ. Χαλεπὸν τὸ ποιεῖν, τὸ δὲ κελεῦσαι ῥᾴδιον težko je izvèršivati, a lahko zapověditi. Φ. Πολὺ ῥᾷον ἔχοντας φυλάττειν ἢ κτήσασθαι (pribaviti si, steći) πάντα πέφυκεν Δη. Ἱπποκράτης ἐπιθυμεῖν δοκεῖ ἐλλόγιμος γενέσθαι, τοῦτο δὲ οἴεται οἱ μάλιστα γενέσθαι, εἴ σοι συγγένοιτο. Πλ. Čini se, da je pako želio slavnim postati (slavu steći) itd.

§. 165. C. Buduće vrěme.

1. Oblici ovoga vrěmena znamenuju čin buduć, bez obzira na trajanje njegovo; znamenuju dakle buduće vrěme trajućih kao i minućih naših glagoljah n. p. *βασιλεύσω* zakraljit ću se, i kraljevat ću. *Νῦν πολὺ μᾶλλον πραγματεύονται, ὅπως ἄρξουσιν ἢ ὅπως ἄξιοι τούτου ἔσονται* kako će zavladat, a ne kako bit će... Ξε. *Οὐκ ἀπὸ τῶν κοινῶν προσδοκᾶν χρὴ πλουτήσειν ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐπανορθώσειν, εἴπερ ἔσται τι*

τῶν δεόντων ἡμῖν. Δη. Διαιρετέον οἵτινες ἄρξουσί τε καὶ ἄρξονται (znamen. od fut. pass.) Πλ.

Pazka. Druga osoba toga vrěmena ima isto tako, kao isto vrème i u latinskom jeziku kadkad znamenovanje načina zapovèdnoga; i ako je živahnie, stoji ovo vrěme sa οὐ u izrekah upitnih, n. p. Λέγ' εἴ τι βούλει, χειρὶ δὲ οὐ ψαύσεις ποτέ govori ako hoćeš, rukom pako nemoj doticati se (nećeš se doticati — dotaknuti). Εὐ. Οὐχ ἕλξετ', οὐ παιήσετ', οὐκ ἀρήξετε; zar nečete vući, nećete tući, pomoći. Ἀρ.

2. U izrekah odnosnih pridavnih (enuntiationes relativae t. j. imajućih zaime odnosno) kao i u onih, koje imadu veznik ὅπως, da, za da, znamenuje buduće vrème u svih načinih i u dioniku, da što biti ima ili može. Οὐκ ἔστ' οὐδὲ εἷς, ᾧ μὴ κακόν τι γέγονεν ἢ γενήσεται. Φιλ. nema niti jednoga, komu se nije ili barem nebi lahko pripetila koja nesrěća. Νόμους ὑπάρξαι δεῖ τοιούτους, δι' ὧν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἔτιμος καὶ ἐλευθέριος ὁ βίος παρασκευασθήσεται, τοῖς δὲ κακοῖς ταπεινός τε καὶ ἀλγεινὸς καὶ ἀβίωτος ὁ αἰὼν ἐπανακείσεται· ἔπειτα δὲ διδασκάλους οἶμαι δεῖν καὶ ἄρχοντας ἐπὶ τούτοις, οἵτινες δείξουσί τε ὀρθῶς καὶ διδάξουσι καὶ ἐθιοῦσι ταῦτα δρᾶν. Ξε. Zakoni trěba da su takovi da se po njih vèrlim pošteno i slobodno življenje priskèrběti može (mora), zlim pako da se stavi za kaznu življenje neslavno, žalostno i nepodnosljivo; onda pako mislim da trěba tim ljudem učiteljah i nastojnikah, koji bi imali kazivati im pravo i podučavati i privadjati ih, da tako postupaju (rade).

3. Za izraziti ono, što znamenuju latinski oblici na — urus sum služio je Gèrkom glagolj μέλλω, hoću, kanim sa infinitivom vrěmena sadašnjega, budućega ili rědko aorista (futurum periphrasticum) n. p. οἱ μέλλοντες μάχεσθαι, δεδιότες μὴ ἡττηθῶσιν, ἀθύ-

μως διάγουσι. Ξε. Κλέαρχον λέγειν ἔφασαν ὡς δέοι τον στρατιώτην φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τους πολεμίους, εἴ μέλλοι ἢ φυλάξειν ἢ φίλων ἀφέξεσθαι ἢ ἀπροφασίστως ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους. Ξε. Εἰ μέλλει κακὸς γενέσθαι, δεῖ αὐτὸν πρότερον ἀγαθὸν γενέσθαι, ako hoće zlim postati, trěba da prie dobrim postane. Πλ. Ἐμέλλησεν ἐκπλεῖν. Ἰσ.

Pazka. Πῶς ili τί οὐ μέλλω kako, ili šta da nebi, ili ne n. p. Τί οὐ μέλλει γελοῖον εἶναι; kako da nebi směšno bilo. Πλ. Πῶς οὐ μέλλει το σοφώτερον κάλλιον φαίνεσθαι. Πλ. kako, što je mudrie, nebi i lěpše bilo?

§. 166. D. Perfekt u indikativu.

Ovo vrěme kaže u gèrčkom jeziku čin gledè na sadašnje vrěme svèršen, (koj se kao svèršen sadašnjem smatranju podvèrže, premda ne mora (al može) od toga čina poslědicah do sadašnosti imati, što samo u dioniku perfekta sa εἰμί biva n. p. Ἀκήκοα μὲν τοὔνομα, μνημονεύω δ᾽ οὔ čuo sam istina ime, al ga neznam sada. Πλ. Ἃ σοι τύχη κέχρηκε, ταῦτ᾽ ἀφείλετο što ti je srěća posudila, to je i uzela. Με. Εἷς ὅδε μονομενής οὐρανὸς γεγονώς ἐστί τε καὶ ἔτ᾽ ἔσται. Πλ. Ἐπιμελῶς οἱ θεοὶ ὧν οἱ ἄνθρωποι δέονται κατεσκευάκασιν mudro priredili su bozi (tako da od te brige ima i sada poslědicah), što ljudi trěbuju. Ξε. Ἤδη γὰρ τετέλεσται ἅ μοι φίλος ἤθελε θυμός. Ὁμ.

Pazka 1. S toga ima glagoljah, od kojih perfekt znamenuje, da jest ili stoji ono, o čemu kaže vrěme sadašnje „da biva“ n. p. καλέομαι imenuju me, κέκλημαι zovem se, ili ime mi je; πείθομαι slědim, poslušan sam; πέποιθα pouzdam se; ὄλλυμαι (pereo) propadam; ὄλωλα (perii) propao sam, zlo stojim, mèrtav sam; κτάομαι pribavljam si, κέκτημαι posědujem, imam; ἵσταμαι stavljam se, ἕστηκα stojim; φύω

rodim, φύομαι bivam, rodim se, πέφυκα jesam; n. p. Αἰσχύνεται τἀγάθ' ἀσκήσας ἀνὴρ κακὸς κεκλῆσθαι πᾶς τις. Svaki učinivši dobro sramuje se, da se imenuje zlim. Εὐ. Θεοῖς δ' ἄν, ἀπλάκητος εἰ μόλοι στρατὸς ἐγηγορὸς τὸ πῆμα τῶν ὀλωλότων γένοιτ' ἄν εἰ πρόσπαια μὴ τύχοι κακά. Da se pak bogovom vrati puk sakrivivši, probudila bi se krivnja ubijenih (umèrvših), ako se nebi prigodila iznenada nesrěća. Αἰσ.

Pazka 2. Kadkad znamenuje ovo vrěme da se ima što taki dogoditi n. p. Εἰ τόξων ἐγκρατής μ' αἰσθήσεται, ὄλωλα propao sam, ako me tko oboružan opazi. Σο. Ἀριθμός, ἐὰν ἀφέλῃς τι ἢ προσθῇς, ἕτερος εὐθὺς γέγονεν, broj ako mu šta oduzmeš ili primetneš, odmah ti se proměnì u drugi broj. Πλ.

E. Plusquamperfekt.

Ovo vrěme naznačuje čin svèršen gledè na drugi koj prošast čin n. p. δὴ πότε γ' ἀτρέμας εὗδε λελασμένος ὅσσ' ἐπεπόνθει tako spavaše mirno zaboraviv što je bio pretèrpio (ili: podnosio). Ὅμ.

Pazka. Glagolji naznačeni gore u pazki 1. koji imaju u perfektu znamenovanje sadašnjega vrěmena, imaju u plusquamperfektu znamenovanje imperfekta.

Pazka 2. Da aorist kadkad zastupljuje plusquamperfekt, bì kazano gore v. §. 164. 1, 2.

F. Vrěme buduće prošlo.

Ovo vrěme (futurum III.) kaže čin, koj se ima u buduće svèršiti; u pogodbenih izrekah stoji u tom slučaju (t. j. gdè u latinskom stoji futurum exactum) konjunktiv ili optativ od aorista (vidi gore u načinih aorista pazku 1.). U gèrčkom jeziku ima samo vèrst povratna oblike za to vrěme, (t. j. futurum III.) koji pako ponajviše imaju znamenovanje

tèrpno; u vèrsti tvornoj s tim se nadoměstjuje taj nedostatak, da se dioniku od perfekta tvornoga dodaje buduće vreme od εἶναι n. p. ἢν ποιήσητε, ἃ λέγετε, ἴστε ὅτι ἄνδρα ἄριστον κεκανότες ἔσεσθε, ako učinite (budete učinili) što kažete, znajte da ćete vèrla muža ubiti. — Τῇ αὐτῇ ψήφῳ τούς τε ἄλλους βελτίους ποιήσητε καὶ παρὰ τούτων δίκην εἰληφότες ἔσεσθε. Λυ. Ἂν τινα δόξῃ μοι τῆς κεφαλῆς κατεαγέναι δεῖν κατεαγὼς ἔσται αὐτίκα μαλα, κἂν θοἰμάτιον διεσχίσθαι, διεσχισμένον ἔσται. Πλ.

Pazka. Glagolji naznacěni gore u perfektu pazka 1. imaju u oblicih vrěm. budućega prošloga znamenovanje od vrěmena budućega.

LXXVIII.

(Gèrčka vrěmena).

Alkibiad bivši (praes.) jošte malen igraše na kocke na ulici; kad je pako bacanje [1] bilo na njemu, približavahu se [2] tarnice [3]. S početka govorio je, da stane voznik; padale bo su kocke na kolovoz [4]; neslušajući ga pako ovaj nego približavajući se [5], razběgoše [6] ostali dětčaci, Alkibiad pako legnuv [7] pred vozom kazao je da neka projde [8], ako hoće, tako da je taj čověk preplašen [9] voz natrag povuko [10]. — Kažu, da Minos u Hadu sudcem odabran bì [11], pošto je sasvim pravedno kraljevao i najviše brinuo se [12] za pravednostju. — Žena lakonska kazala je, kad je njezin sin u bitki ohromio te se na to sèrdio [13]: ne tuguj, sinko; jer ćeš se pri svakom koraku spomenuti hrabrosti svoje. — Sokrat baš lišen verigah tèrnù rukom nogu, te tarući zajedno reče: Kako čudnovato stoji [14] ugodno prama neugodnom. — Čověk svirač, opaziv [15] ribe u moru sviraše misleći, da će

one izlaziti na kopno (zemlju). — Najpravednije je naj lěpše, najbolje je zdravim biti, najugodnije steći [16] što čověk [17] želi.

[1]βολή [2]ἐπιέναι. [3]ἅμαξα φορτίων. [4]πάροδος; τῆς ἁμάξης. [5]gen. neovisan. [6]διέχω. [7]καταβάλλω tvorna vèrst. [8]διέρχομαι. [9]δείδω. [10]ἀνακρούω. [11]ἀποδείκνυμι. [12]φροντίζω (perf.) [13]δυςφορέω. [14]φύω (perf.) [15]ὁράω. [16]τυγχάνω. [17]τὶς.

III. N a č i n i.

§. 167. A. U izrekah neovisnih.

1. Indikativ.

Ovaj se način upotrěbljava u jeziku gèrčkom u istom znamenovanju kao i u drugih jezicih; jedina je razlika (koju ima i u lat. jeziku) pri glagoljih znamenujućih **morati**, **imati**, i **trěbati**; vidi pazku 2. kod imperfekta.

O indikativu sa i bez *ἄν* u izrekah pogodbenih vidi §. 171.

2. Konjunktiv.

Ovaj način izrazuje ono, što se činiti **ima**, i zahtěva dakle, da se zaista učini. Konjunktiv stoji:

a) u 1. osobi **nukajući**, gdě se rado dodaje: *ἄγε, ἄγετε, φέρε, ἴθι* n. p. *Ἀλλ' ἴθι βάδιζ', ἴωμεν.* Ἀρ. Al hajd naprěd hajdmo. *Φέρε νῦν ἀναλάβωμεν πάλιν τῇ μνήμῃ τὰς ἐπιτάξεις.* Πλ.

b) Sa rěčicom zaněkajućom *μή*, gdě se zabranjuje ili odvratja (vidi dalje dolě o imperativu) n. p. *Μὴ ἀτελῆ τὸν λόγον καταλίπωμεν,* nemojmo ostaviti razgovor nedovèršen. Πλ. — *Ἃ μὴ κατέθου μὴ ἀνέλῃ.* Πλ. *Μὴ πρὸς θεῶν μαινώμεθα, μηδὲ αἰσχρῶς ἀπολώμεθα.* Ξε.

c) U pitanju dvojbenom gdě se pita: šta ili da li se ima što učiniti n. p. Σιώπα. Σοί γ' σιωπῶ ἐγώ; Šuti. Tebi da šutim ja? — 'Αρ. Πῶς μάχομαι θνητὸς ὢν θείᾳ τύχῃ; Σο. — Τί πεισόμεθα; ποῖ φυγῶμεν; Αἰ.

d) U izrekah imajućih μή, kada izrazuju: biti koga strah n. p. Μὴ ἀγροικότερον ᾖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν samo da nije nespretno istinu kazati. — Ako je smisó zaněkajući, onda stavlja se μὴ οὐ (lat.: ne non) n. p. Μὴ νύ τοι οὐ χραίσμῃ σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο "Ομ. Ιλ. I 28, samo da nisu palica i věnac bogov bez koristi. 'Αλλα μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ᾖ τὸ χρηστήριον. 'Ηρ.

3. Optativ.

Ovaj način znamenuje, kada stoji bez ἄν, želju, da bi se sbilo što, kadkad stoji kao utažen, manje oštar imperativ n. p. Ὦ παῖ γένοιο πατρὸς εὐτυχέστερος, τὰ δ' ἄλλ' ὅμοιος καὶ γένοι' ἂν οὐ κακός, sinko bio sretniji od otca, u ostalom pako isto tako nebio nepošten. Σο. 'Εκτελοῖτο δὴ τὰ χρηστά. Στ. Μή μοι γένοιθ' ἃ βούλομ', ἀλλ' ἃ συμφέρει. Μέ.

U tom znamenovanju dodavaju se optativu veznici: εἰ (u Hom. αἰ); εἴθε (Hom. αἴθε), εἰ γάρ, ὡς.

Pazka. Ako se ima naznačiti želja kao neizpunljiva, onda stoji impf. (u latinskom konj. impf.) ili indikativ od aorista (u lat. konj. plusquamperfekta), tako da je onda εἴθε εἴην utinam sim εἴθε ἦν utinam essem; εἴθε ἐγενόμην utinam factus essem, n. p. εἴθε παῖς ἐμὸς εὔθηρος εἴη. Εὐ. Εἰ γάρ γενοίμην ἀντὶ σοῦ νεκρός. Εὐ. Εἴθ' ἦσθα δύνατος δρᾶν, ὅσον (δρᾶν) πρόθυμος εἶ. Εὐ. — Naměst ovoga aorista može se staviti ὤφελον (kriv sam bio, od ὀφείλω) sa infinitivom n. p. 'Αλλ' ὤφελεν ἀθανάτοισιν εὔχεσθαι imao je, ili: O da je neumèrlim zamolio se "Ομ. Εἴθ' ὤφελεν Ζεῦ, κἀμὲ θανάτου

κατὰ μοῖρα καλύψαι o da je bože i mene tmina smèrtna obuzela. Ὅμ.

2. Optativ sa rěčicom ἄν (u Homeru κε-ν) izrazuje, da se po mněnju govoreće osobe čin taj s prigodom uistiniti *može* kao ποιοίην ἄν faciam činio bi; ποιήσαιμι fecerim bio bi učinio, ili učinio bi n. p. Πάντες ἄν ὁμολογήσαιτε ὁμόνοιαν μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι πόλει. Αὐ. svi bi vi bez dvojbe sjedinili se u tom, da je sloga najveće dobro u dèržavi. Εἴησαν δ᾽ ἂν οὗτοι Κρῆτες možda su bili Kretjanì (Kandianci). Ἡρ. Ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἄν εἴποιεν Ἡρ. Ἔτι γὰρ κὲν ἀλύξαιμεν κακὸν ἦμαρ možda bi izběgli još kobni dan. Ὅμ. — S toga znamenovanja ovomu je načinu ime optativus potentialis: optativ o mogućnosti, koj se u pěsnicih takodjer i bez ἄν nalazi.

Pazka. Srodno je znamenovanje optativa sa ἄν u izrekah, u kojih se čednim, blagim glasom koješta tvèrdi n. p. οὐκ ἄν λέγοιμι ja nebi rekò. — Ἀγρὸς μὲν οὐδεὶς θεοὺς ἔχων ἀνὰ στόμα βίον δύναιτ᾽ ἄν ξυλλέγειν ἄνευ πόνου nijedan lěn imajući bogove uvěk na ustih bez poslěnosti nebi mogò hranu pribavljati si. Εὐ. Ἀνὴρ ἄριστος οὐκ ἂν εἴη δυσγενής. Γν.

4. Imperativ.

Ovaj način ima znamenovanje kao i u svakom drugom jeziku. — U gèrčkom može se ovim načinom zabraniti što: a) rěčicom μή za imper. sadašnjega vrěm. od glagoljah trajućih, b) rěčicom μή za konj. aorista, gdě u našem jeziku imper. glagoljah minućih stoji n. p. Μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν ὡς δικαιοσύνη ἐστὶ διδακτόν neka nemisli nitko, da ja kažem, da se čověk pravednost može naučiti. Ἰσ. Ταῦτά μοι πρᾶξον, τέκνον, καὶ μὴ βράδυνε μηδ᾽ ἐπιμνησθῇς ἔτι

Τροίας učini to, děte, te ne kèrzmaj niti nemisli više na Troju. Σο. (Φιλ. 1399 — 1400).

§. 168. B. Načini u izrekah ovisnih.

Ovisne su izreke, koje za sebe same stati nemogu, već se naslanjaju na druge, kojim su podredjene i s kojimi su ponajviše skopčane veznici, zaimeni odnosnimi, ili prislovi.

O načinih u ovisnih izrekah valjaju slědeća obćenita pravila:

1. Često stoji u jeziku gèrčkom indikativ, gdě latin. zahtěva konjunktiv ili infinitiv, kao što i u našem jeziku, n. p. nepitaj me tko sam, μὴ μ' ἀνέρῃς, τίς εἰμι (quis sim).

2. Konjunktiv znamenuje i ovdě, da se što činiti ima, i stoji u obće samo u izrekah ovisećih o takovih, u kojih stoje glavna vrěmena, koja čin u sadašnjost stavljaju, t. j. indikativ sadaš. vrěmena (izuzamši praesens historicum), indikativ perfekta i budućega vrěmena; onda konj. i imperativ svih vrěmenah.

3. Optativ (bez ἄν) stoji u obće samo onda, kada je u glavnoj izreci vrěme istorično. Vrěmena istorična pak jesu: praesens historicum, indikativ aorista, imperfekt, i plusquamperfekt. — Osim toga stoji još često i tamo, gdě stoji i u glavnoj izreci optativ.

4. U govoru kosom (oratio obliqua) stoji optativ (bez ἄν), a to samo za vrěmeni istoričnimi, te znamenuje ovdě, da tude nisu misli onoga, koj pripověda ili govori, nego od druge koje napomenute u glavnoj izreci osobe n. p. Λυκομήδης ἔλεγεν, ὡς μόνοις τοῖς 'Αρκάσι Πελοπόννησος πατρὶς εἴη· μόνοι γὰρ αὐτόχθονες ἐν αὐτῇ οἰκοῖεν. Ξε. Θηραμένης ἀναστὰς λέγει,

ὅτι ποιήσει, ὥστε τὴν πόλιν ἐλαττῶσαι μηδέν· οἴοιτο δὲ καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων εὑρήσεσθαι τῇ πόλει. Λυ.

Pazka. U govoru kosom može i indikativ, ili infinitiv, nikada pako nesmie konjunktiv stati, n. p. Οἴομαι αὐτὸν κἀκεῖνον ἐρεῖν τὸν λόγον, ὡς ἄκυρόν ἐστί τὸ ψήφισμα· προβούλευμα γάρ ἐστιν. Δη. Οἱ Λακεδαιμόνιοι δέκα ἄνδρας Σπαρτιατῶν προσείλοντο βασιλεῖ ἄνευ ὧν μὴ κύρων εἶναι ἀπάγειν στρατιὰν ἐκ τῆς πόλεως. Θ.

Optativ potentialni (sa ἄν) može u ovisnih izrekah isto kao i u neovisnih stati, n. p. Ἐρωτᾷς τοῦτο ὦ παῖ, εἴ τις ἂν ἀπὸ σοῦ πόρος προςγένοιτο; to me pitaš sinko, da li bi mogó ti gděkoj put (način) otvoriti si. Ξε.

Što se osim ovih obćenitih pravilah tiče načinah u različitih vèrstih izrekah, evo na kratko kao slědi.

§. 169. I. Načini u ovisnih izrekah pripovědnih i upitnih.

Ovisne izreke pripovědne jesu one, koje sa veznici ὅτι, ὡς skopčane izrekom glavnom kažu o čemu se govori, ili što je sadèržaj govora ili mnenja; u našem jeziku stoji: da n. p. λέγεται ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων kažu, da je zaista što priatelji imadu obćenito im. Πλ. — Ovisne izreke upitne pako skapčaju se sa glavnom izrekom rěčmi: εἰ (li); πότερον — ἤ (utrum — an gdě se dakle na dvě strane pita) onda zaimeni upitnimi ili prislovi takvimi.

1. Indikativ u ovovèrstnih izrekah stoji, kada bi takva kao izreka glavna indikativ imati morala t. j.

a) indikativ mora stati, kada u glavnoj izreci stoji glavno vrěme (vidi §. 168.) 2) n. p. Οἱ

φιλόσοφοι ζητοῦσιν, ὡς ἀκήκοα, τί ἐστιν ἀγαθόν κοὐδὲ εἷς εὕρηκέ πω τί ἐστιν; Φιλ. (quid sit),

b) indikativ može stati, kada u glavnoj izreci stoji vrěme pripovědno (istorično) (vidi §. 168, 3.) n. p. Ἔλεγον, ὅτι Κῦρος μέν τέθνηκεν. Ξε. Ἐπυνθάνοντο αὐτῶν καὶ ὁπόσην χώραν διήλασαν καὶ εἰ οἰκοῖτο ἡ χώρα, pitali su ih koju zemlju da su prošli, i da li je pokrajina naseljena. Ξε. — Kada ovdě može stati optativ, vidi dalje dolě točku 3.

2. Konjunktiv može u onih ovovèrstnih izrekah stati, koje bi kao neovisne imati morale konjunktiv, i s toga:

a) mora stati, ako je u glavnoj izreki glavno vrěme n. p. Ἐρωτᾷ πῶς με θάπτῃ pita, kako da me pokapati ima. Πλ. — Ὁρῶ σε ἀποροῦντα ποίαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπῃ. Ξε.

b) Ako stoji u glavnoj izreci vrěme istorično, onda kadkad konjunktiv, a ponajviše optativ stoji (vidi dolě br. 3.); kadkad nalazi se oboje ujedno, n. p. Ἔλεγον, ὅτι Κῦρος μεν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ πεφυγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἴη ὅθεν τῇ προπεραίᾳ ὥρμηντο. Ξε. Οἱ βάρβαροι ἐδεῶντο θαυμάζοντες ὅποι ποτὲ τρέψονται οἱ Ἕλληνες καὶ τί ἐν νῷ ἔχοιεν. Ξε. Ἐρομένων ἡμῶν ὅστις εἴη καὶ εἰ ζῇ ἢ μή, ἐν Σικελίᾳ ἔφασαν ἀποθανεῖν στρατευόμενον. Ἰσαῖ.

3. Optativ (bez ἄν) stoji u ovovèrstnih izrekah:

a) naměsto indikativa, kada u glavnoj izreci stoji istorično (pripovědno) vrěme, a to samo onda, kad bi ovisna ova izreka,

da je neovisna, morala imati indikativ. U ostalom ima ovdě indikativ drugo znamenovanje, a i optativ opet drugo, t. j. indikativ kaže što b i t n o g a, da je zbilja bilo; a optativ kaže subjektivno m i š l j e n j e. — Kadkad ima oboje skupa, n. p. βάρβαροι ἐνθεῶντο θαυμάζοντες ὅποι ποτὲ τρέψονται οἱ Ἕλληνες καὶ τί ἐν νῷ ἔχοιεν. Ξε. Ἔγνωσαν ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη uvidiše, da je strah tašt (ind. ὁ φόβος κενός ἦν). Vidi gore 1, b.

b) Naměsto k o n j u n k t i v a (vidi gore 2. b) u izrekah ovisnih pripovědnih, ako bi ove ovisne, da su neovisne, morale imati konjunktiv; n. p. Ὁ Κλέαρχος ἐβουλεύετο Πρόξενον καλέσας, εἰ πέμποιέν τινας ἢ πάντες ἴοιεν; Kl. pozvavši Pr. pitao ga je, bi li poslao někoje ili da idu svi). Ξε. (ovdě moralo bi se kazati: imamo li svi iti). Ἐβουλευόμην πῶς σε ἀποδραίην mišljah, kako bi od tebe odběći mogo (πῶς σε ἀποδρῶ).

S toga se vidi, da je u slučajevih 3. a) i b) kadkad dvojbeno, kako se ima razrěšiti ovisna izreka, i koje je dakle pravo znamenovanje optativa; tude trěba dakle na savez i cěli smisó gledati.

P a z k a 1. Optativ stoji u govoru početom sa ὅτι ili ὡς; kadkad naměsto indikativa, i to ili bez veznika, ili sa δὲ, γάρ n. p. ἔλεγον πολλοὶ ὅτι παντὸς ἄξια λόγει, χειμὼν γὰρ εἴη καὶ οἴκαδε ἀποπλεῖν δυνατὸν εἴη.

P a z k a 2. O infinitivu u ovovèrstnih izrekah vidi §. **174**, **1**; o dioniku §. **180**, **6**.

§. 170. II. N a č i n i u i z r e k a h n a m ĕ r n i h.

Izreke izrazujuće naměru iliti svèrhu skapčaju se sa izrekami glavnimi veznici ἵνα (u Homeru ὄφρα,) ὡς ὅπως da, za da ; μή, ili ὅπως μή, ἵνα μή, da ne.

1. **Konjunktiv** u takovih izrekah:

a) stati mora, kad je u glavnoj izreki glavno vrěme, b) stoji kadkad, gdě je u glavnoj izreci vrěme pripovědno; n. p. τὸν κακὸν ἀεὶ δεῖ κολάζειν ἵν' ἀμείνων ᾖ, οὐ τόν δυστυχῆ. Zločestoga trěba uvěk kazniti, da biva bolji, ne pako nesrětnoga. Πλ. Μὴ φθόνει τοῖς εὐτυχοῦσι, μὴ δοκῇς εἶναι κακός. Χάρης. — Ἵν' οἱ ἄλλοι τῶν δικαίων τύχωσι, τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν ἀνηλίσκετε Δη. Kadkad u tom slučaju imaju veznici ὡς i ὅπως rěčicu ἄν (κέ-ν) n. p. Ὡς ἂν μάθῃς, ἄκουσον. Ξε. Ἐκπέμψω τοῦτον ὡς ἂν ἄγνοια προσῇ. Ξ.

2. **Optativ** stoji obično u ovovèrstnih izrekah, ako je u glavnoj izreci vrěme pripovědno, n. p. Ἐκαλούμην ἐπὶ τὰ δεῖπνα, ἵν' εὐφραίνοιντο οἱ συνόντες. Ξε. Τυδείδῃ Διομήδεϊ Παλλὰς Ἀθήνη δῶκε μένος καὶ θάρσος, ἵν' ἔκδηλος μετὰ πᾶσιν Ἀργείοισι γένοιτο (ut insignis fieret inter omnes Argivos) Ὅμ.

Pazka. Razlika medju ovovèrstnim konjunktivom i optativom za vrěmenom pripovědnim jest, da u konjunktivu leži njegova narava t. j. da se konj. něšto zahtěva, što se dostignuti ili činiti ima, dočim optativ kaže mnenje ili misli čineće osobe; s toga nalaze se kadkad i obadva načina zajedno, n. p. Ναῦς οἱ Κορίνθιοι ἐπλήρουν, ὅπως ναυμαχίας τε ἀποπειράσωσι καὶ τὰς ὁλκάδας αὐτῶν ἧσσον οἱ Ἀθηναῖοι κωλύοιεν. Θ. Brodove pripravljahu Korintianci, da pokuse š njimi morske bitke, te da bi (možda) težke njihove ladje Attenjanci manje odbijati zamogli (nakana, svèrha je dakle bila: morsku bitku biti; a zajedno je bila njihova misó, nebili možda to-itd.).

Simo spadaju i izreke znamenujuće: bojati se, strah biti, kojim je veznik μή (latinski ne) i μὴ οὐ (lat. ut) vidi §. 167, 2, d. U takvih izrekah

stoji uvěk konjunktiv, kad je u glavnoj izreci glavno vrěme; ako je pako u toj vrěme pripovědno, onda stoji obično optativ; a često konjunktiv, ako se žeštje zahtěva, da se što odstrani, u. p. Κίνδυνός ἐστιν (ἦν), μὴ οἱ Ἕλληνες συστῶσι (συσταῖεν) bojati se jest (bilo se je bojati) da će se Gèrci pobuniti Ξε. Οἱ δεώμενοι ἐφοβοῦντο, μή τι πάθη. Ξε. — Kad i kad stoji ovdě uz ὡς i ὅπως rěč μή.

§. 171. III. Načini u izrekah pogodbenih.

(Enuntiationes hypotheticae-conditionales).

U pogodbah trěba dvěh izrekah t. j. jedna koja kaže pogodbu i ovoj je ime pogodbena; a druga kaže, šta pod tom pogodbom biva i ovoj je ime pogodjena ili bolje: odnosna, n. p. Εἰ θεοί τι δρῶσιν αἰσχρόν, οὐκ εἰσὶν θεοί, ako bozi čine zlo, nisu bozi; pèrva (sa veznikom εἰ) je pogodbena, druga odnosna; Obadve izreke su uvěk skupa, niti može jedna bez druge stati, te čine skupa period pogodbeni. U izreci pogodbenoj stoji εἰ ako, kad; εἰ, ἐάν (iz εἰ ἄν), slěveno ἤν ili ἄν (u Homeru εἰ κε[ν]); u izreci odnosnoj stoji u někojih slučajevih ἄν, znamenujuće, da ono, što se u toj izreci kaže, stoji ili biti može samo s pogodbom.

U gèrčkom jeziku ima četiri glavne vèrsti izrekah pogodbenih:

1. U izreci pogodbenoj εἰ sa indikativom u izreci odnosnoj indikativ bez ἄν ili imperativ.

U takovih periodih gleda se jedino na bitnost pogodbe, bez da se naznačuje, dà li govornik ili spisatelj smatra to za věrojatno, n. p. Εἰ θεοί τι δρῶσι αἰσχρὸν, οὐκ εἰσὶν θέοι, Εὐ. Ako bozi čine zlo, nisu

bozi (t. j. dakle ako je jedno, onda je i drugo, a nenaznačuje se stoji li ona pogodba, ili ne). Τέρας ἐστίν, εἴ τις εὐτύχηκε διὰ βίου. Μέ. Εἴ τις, οὓς ἐξ ἴσου δεῖ τιμᾶν τοῖς θεοῖς, εἰς τούτους ἐστὶ φαῦλος, τί ποτε ὑπ' αὐτοῦ πείσονται οἱ ἀλλότριοι καὶ ἡ πόλις ὅλη; Ξε. — Εἴ τι ἔχεις εἰπεῖν, σήμαινε. Αἰσχ. — Εἴ τι χρήζεις, φράζε ako ti je česa trěba, govori. Σο.

2. U izreci pogodbenoj εἰ sa indikativom pripovědna vrěmena,
u izreci odnosnoj indikativ pripovědna vrěmena sa ἄν.

Takvi periodi kažu takodjer, da ako je jedno, onda je i drugo, al zajedno kažu, da svega toga u istini neima, t. j. da ono nestoji, što se u njih izrazuje. Takav indikativ zove se pogodbeni (hipotetičan) i kaže dakle oprěku od onoga što jest (vidi §. 167, 3. pazka). — Svigdě se ovdě k izreci pogodbenoj može misliti protivna misó, koj a stoji u sadašnjem vrěmenu. — Izreka pogodbena može stati:

a) U imperfektu, kad se radi o pogodbi u vrěmenu sadašnjem ne stojećoj n. p. πολλοῦ ἂν ἄξιον ἦν τὸ πλουτεῖν, εἰ καὶ τὸ χαίρειν αὐτῷ συνῆν mnogo bi vrědilo (čověku) bogatim biti, da je zajedno š njim i radost. Στ. gdě spisatelj i primetne: νῦν δὲ ἄμφω ταῦτα κεχώρισται. — Εἰ μὴ τότ' ἐπόνουν, νῦν οὐκ ἂν εὐφραινόμην. Φιλ. U latinskom jeziku stoji ovdě konjunktiv imperfekta, u našem pako jeziku stoji u pogodbenoj: da sa indikativom, u odnosnoj način vrěmena sadašnjega (talijanski correlativo: sarei).

b) U indikativu aorista, kad se radi o prošloj pogodbi, o kojoj se naznačuje da

nije se sbila n. p. Εἴ τίς σε ἤρετο, τί ἄν ἀπεκρίνω, da te je tko upitao, što bi mu ti bio odgovorio? Πλ. (nego nije te upitao (aor.) nitko). Λυκοῦργος οὐδὲν ἄν διάφορον τῶν ἄλλων πόλιν τὴν Σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνειργάσατο αὐτῇ. Ξε. Καί μοι δοκεῖ, ἔφη (ὁ Σωκράτης), εἰ ἐνενόησεν αὐτὰ Αἴσωπος, μῦθον ἄν συνθεῖναι. Πλ. Da je promislio to E... bio bi složio basnu).

U ovovèrstnih periodih stoji dakle izreka pogodbena u pogogodbenom prošlom, a zadnja u odnosnom prošlom (u lat. jeziku pako u obadvěma konj. plsqpf.)

Sve to valja i onda, kad u gèrčkom jeziku stoji u pogodbenoj plusquamperfekt. n. p. Εἰ τοῦτο ὡγολόγετο ἡμῖν, ῥᾳδίως ἄν διεμαχόμεθα. Da smo se u tom pogodili, lahko bi se dalje borili. — Na ovom priměru vidi se i to, da u odnosnoj izreci nemora isto vrěme biti, koje i u pogodbenoj, nego može biti imperfekt ili indikativ aorista ili plusquamperfekt sa ἄν (koja rěč u obće u ovovèrstnih pogodbenih izrekah jest naše: bi) i ovaj imperfekt jest, što lat. konj. impf.; a plsqpf. i aorist ono, što lat. konj. plusquamperfekta.

Pazka 1. Rěčica ἄν izostavlja se gděgdě u izreci odnosnoj, što kaže još stroži savez medju pogodbom i poslědicom n. p. ἡ πόλις ἐκινδύνευσε πᾶσα διαφθαρῆναι, εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο grad je (bi) u pogibelji bio sav razrušen biti, da je puhnuo větar.

Pazka 2. Kadkad odnosna izreka stoji kao i u našem jeziku bez pogodbene, koju si lahko mišliti možemo n. p. ἐβουλόμην ἄν ja bi volio, ili ja bi rado (εἰ ἐδυνάμην da mogu, da směm).

3. U pogodbenoj izreci ἐάν (ἤν, ἄν) sa konjunktivom,
u odnosnoj indikativ glavna vrěmena ili imperativ.

Takvi periodi kažu čin, koj se može sbiti, i mogu samo sadašnje i buduće vrěme u sebi imati: najviše ih ima u poslovicah n. p. *πάντ᾽ ἔστιν ἐξευρεῖν, ἐὰν μὴ τὸν πόνον φεύγῃ τίς, ὃς πρόςεστι τοῖς ζητουμένοις.* Φ. Sve je lako iznajti, ako se čovek trudu neuklanja, kojega ima za tražeće. *Ἐὰν ἔχωμεν χρήματα, ἕξομεν φίλους.* Mέ. Ako imamo blaga, imat ćemo i prijateljah. *Ἂν τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς, ἄμεινον περὶ τῶν μελλόντων βουλεύσει.*

Pazka 1. Vèrlo srodni s ovimi su periodi, u kojih izreka pogodbena ima *εἰ* sa indikativom vrěm. budućega, što često znamenuje, da te pogodbe ili uvěta nema, ili težko da je ima n. p. *Εἰ μὴ καθέξεις γλῶσσαν, ἔσται σοι κακά* ako nebudeš jezikom vladao (jezik imao za zubmi), bit će ti zloban. Εὐ.

Pazka 2. Ako stoji u ovovèrstnih periodih konj. aorista, onda mu je znamenovanje latinskoga vrěmena budućeg prošloga (futurum exactum) n. p. *Νέος ἂν πονήσῃς, γῆρας ἕξεις εὐθαλές* ako budeš kao mladić radio, imat ćeš ugodnu starost (si laboraveris-habebis).

Pazka 3. U Homera, kadkad i u Atikah ima *εἰ* sa konjunktivom isto znamenovanje, kao što *ἐάν, εἰ ἄν, εἴ κε (ν)*, samo da se onda smisó približava više tomu, da taj čin zbilja i jest, gdě se dakle naški bolje prevadja: kad: n. p. *Ἄνδρα, κεἴ τις ᾖ σοφός, τὸ μανθάνειν πόλλ᾽ αἰσχρὸν οὐδέν* nije sramotno, da se muž i kad je mudar mnogo uči. Σο.

4. U pogodbenoj izreci *εἰ* sa optativom. u odnosnoj optativ sa *ἄν*.

U takovih periodih naznačuje se jasno, da nije izvěstno, nego samo moguće o čemu se govori; gdě mi kazati možemo; stavimo da jest, n. p. *Οὐκ ἂν φορητὸς εἴης, εἰ πράσσοις κακά* nebi podnosljiv bio da činiš zlo. Aἰσ.

Pazka 1. Često znamenuje εἰ sa optativom, da je čin obično sbivao se, gdě u našem jeziku stoji rěčica bi; u odnosnoj izreci stoji onda u gèrčkom jeziku obično indikativ pripovědna vrèmena bez ili sa ἄν n. p. Ὅστις δ' ἀφικνοῖτο τῶν παρὰ βασιλέως πρὸς αὐτόν, πάντας οὕτω ἀπεπέμπετο koji bi god od kralja dolazili k njemu, sve bi tako odpuštao. Ξε. Εἴ τις αὐτῷ δοκοίη βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον ἔπαισεν ἄν. Ξε.

Pazka 2. Vèrsti periodah u 1—4 tumačenih nisu uvèk strogo tako uredjene, već se uzima osobito rado k izreci pogodbenoj od br. 1 i 3. izreka odnosna od br. 4. n. p. Εἰ τοῦτο λέγεις, ἁμαρτάνοις da to misliš, to bi se varao. Ἐὰν ἐθελήσητε πράττειν ἀξίως ὑμῶν αὐτῶν, ἴσως ἂν μέγα τι κτήσαισθε ἀγαθόν ako se odlučite samih sebe dostojno raditi, to ćete veliko dobro zadobiti (to bi veliko dobro zadobili). Ovdě je izreka pogodbena od br. 3. sa zadnjom od br. 4.

O pogodbenom infinitivu i dioniku vidi §§. 177, onda 181 II. 2. p. 2.

§. 172. IV. Načini u izrekah odnosnih (relativa).

Izreke odnosne su one, koje su srědstvom zaimenah ili prislovah odnosnih (vidi u rěčoslovju §. §. 61, 62, 63) skopčane sa izrekami glavnimi.

U izrekah odnosnih mogu svi načini stati i to istim znamenovanjem, kao što i u glavnih i pogodbenih izrekah n. p. Ἃ μὴ προσήκει, μήτ' ἄκουε μήθ' ὅρα. Što nevalja, onoga niti neslušaj niti negledaj. Γν. Οὐδὲν ποιοῦτον ἐξεῦρον ὁπόθεν ἂν εἰκότως ὑπερείδετε τὴν ἐμὴν ὁμιλίαν. Λυ. Οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔργον ἐφ' ᾧ οὐκ ἄν τις αἰτίαν ἔχοι. Ξε. Nije lahko pronaći čina, na kojemu nebi mane bilo.

Pazka. Kadkad, i to osobito u pěsnicih. stoji optativ sa i bez ἄν, gdě se što neizvèstno tvèrdi (srodno

s optativom mogućnosti n. p. Ὅν ἡ πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν kogagod bi grad postavio (kao vladara) toga trěba i slušati. Ξ.

2. O indikativu budućega vrěmena u izrekah odnosnih, gdě znamenuje, da što biti može, da je shodno, vidi §. 165, 2.

Simo spada osobito ὅπως (kako da) imajući indikativ budućega vrěm. za glagolji znamenujućimi paziti, brigu, skèrb imati, prěčiti; kadkad stoji ovdě po §. 170, 1. a) i konjunktiv od drugih vrěmenah n. p. φρόντιζε ὅπως μηδὲν ἀνάξιον τῆς βασιλείας ποιήσεις brini se, kako da ništa nečiniš, što bi nevrědno bilo kraljestva. Ἰσ. Καλλὸν τὸ παρασκευάζειν, ὅπως ὡς βέλτισται ἔσονται τῶν πολιτῶν αἱ ψυχαί. Πλ.

Pazka. Tako stoji indikativ budućega vrěmena sa ὅπως u izrekah znamenujućih: opomenu ili nukanje, bez izreke glavne, koju si misliti možemo n. p. Ὅπως ταῦτα μηδεὶς ἀνθρώπων πεύσεται da nitko živ toga ne saznade. Λυ. Ὅπως γε μὴ ὁ σοφιστὴς ἐξαπατήσει ἡμᾶς. Πλ.

3. Toj rěči odnosnoj dodaje se ἄν (κέ, κέν), kada izreka odnosna znamenuje stvar ili čin, koj si samo mislimo ili koj pod uvěti samo biti može. S toga zove sa takva rěč (zaime ili prislov) odnosna pogodbena, imajuća u obće ἄν samo onda, kad je u glavnoj izreci glavno vrěme, te zahtěvajuća konjunktiv. Svaka takva izreka pogodbena lahko se daje proměniti u pogodbenu od broja 3 (v. §. 171, 3) n. p. Πᾶν, ὅτι ἂν μέλλῃς ἐρεῖν πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ što bi god hotěo kazati, misli prie u svojoj pameti (= ἐάν τι ἐρεῖν μέλλῃς). Ὅς ἂν τούτων τι δρᾷ, τεθνάτω tko bi god što takva učinio, poginuo.

Ako glagolj glavne izreke stoji u vrěmenu pripovědnom, tu stoji onda istim znamenovanjem rěč odnosna bez ἄν, i to sa optativom naměsto konjunktiva vidi §. 168. br. 3. i 4. — Takve izreke zauzimaju město od izrekah, o kojih bì govor u t. 3. sadašnjega §., kao što i 4. vèrst od izrekah pogodbenih zauzimlje město od vèrsti 3. n. p. Ὃν δὲ κ'ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης ἐθέλοντα νοήσω μιμνάζειν, οὔ οἱ ἔπειτα ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας ἠδ' οἰωνούς koga bi god ja daleko od bitke stati vidio, tomu neće lasno biti izběći psom ili pticam grabežljivim. Ὅμ. Κῦρος οὕστινας μάλιστα ὁρῴη τὰ καλὰ διώκοντας, τούτους πάσαις τίμαῖς ἐγέραιρεν koje bi god Kir vidio težiti za dobrim, one bi svimi častmi častio. Ξε. — Οἱ Ἀθηναῖοι ἠξίουν, οὓς μὴ μόνοι νικῷεν, οὐδ' ἂν μετὰ ξυμμάχων δύνασθαι At. mnjahu, da koga sami nebi nadvladati mogli, nebi ga niti mogli sa saveznici Θυ. — Priměr o Kiru kaže zajedno, da u tom optativu ima često znamenovanje opetovanja od kojega čina (vidi §. 171, 4. pazka 1.).

Pazka. Rědkokad nalazi se konjunktiv i rěč odnosna sa ἄν za vrěmenom pripovědnim, isto tako optatív sa rěčju odnosnom uz ἄν u istom slučaju.

Pazka 2. Ako bi igdě u ovoj skladnji govor bio o izrekah odnosnih u periodih pogodbenih (v. §. 171), onda će se tamo, ako nebi to već dosta jasno bilo, dodati rěč: pogodjena.

§. 173. V. Načini u izrekah vrěmennih.

1. Izreke vrěmenne t. j. koje kažu, kada, ili u koje doba se je dogodilo što, nisu nego vèrst od izrekah odnosnih i s toga gledè na načine ima malo razlike.

Veznici dotični jesu a) πρίν prie nego. b) ἕως, ἔστε, μέχρι i homersko ὄφρα dok. c) ὅτε, ὁπότε, ἡνίκα i ὡς kada d) ἐπεί, ἐπειδή (ὡς) iza kako, pokle. Simo spadaju još i slědeća: ἀφ᾽ οὗ, ἐξ οὗ odkad: ἐν ᾧ dočim, ἄχρι οὗ, εἰς ὅ dok.

U svih takvih izrekah stoji indikativ kad se naznačuje, da što zbilja jest ili da je zbilja bilo; optativ može za vrěmeni pripovědnimi naměsto inditiva stati u govoru kosom (vidi §. 168, 4).

2. Ako pak izreka vrěmenna izražuje něšto, što si samo mislimo, što biva samo pod uvěti, onda veznik vrěmenni dobiva ἄν. To u obće samo ondě biva, gdě u glavnoj izreki stoji glavno vrěme i onda mora konjunktiv slěditi. Tako sastavljaju se pogodbeni veznici vremenni: ὅταν (iz ὅτε ἄν), ὁπόταν (ὁπότε — ἄν), ἐπεάν ili ἐπήν, ἐπειδάν (ἐπεὶ ἄν, ἐπειδὴ ἄν) n. p. Ὅταν σπεύδῃ τις αὐτός, χὠ (= καὶ ὁ) θεὸς συνάπτεται. Αἰσχ. kad tko sam radi, pomaže mu bog. — Μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζώμεθα. Φιλ. Δεῖ τοὺς γενομένους μέχρι ἂν ζῶσιν πονεῖν ljudi trèba da rade dokgoder živu. Μέ. Μηδένα φίλον ποιοῦ, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις. Ἰσ.

Pazka. Kadkad taj ἄν izostaje, te izrazuje onda, da čin izreke odvisne nije u dvojbi, nego da stoji za sègurno n. p. Ἐν τῷ φρονεῖν μηδὲν ἥδιστος βίος, ἕως τὸ χαίρειν καὶ τὸ λυπεῖσθαι μάθῃς. Σο. Οὐ χρὴ ἀρχῆς ἄλλης ὀρέγεσθαι, πρίν, ἣν ἔχομεν, βεβαιωσώμεθα. Θ.

3. Ako u istom znamenovanju, kao što u 2. u glavnoj izreki stoji vrème pripovèdno, onda stoji u odvisnoj s ovimi veznici optativ bez ἄν n. p. Ὅτε ἔξω τοῦ δεινοῦ γένοιντο, πολλοὶ τὸν Κλέαρχον ἀπέλειπον. Ξε. Kad bi god izvan pogibelji bili, zapuštali bi mnogi Kl. — Οἱ ὄνοι οἱ ἄγριοι, ἐπεί τις διώκοι, προδραμόντες ἂν ἕστασαν, καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοι ὁ ἵππος,

ταὐτὸν ἐποίουν. Ξε. — Već s toga se vidi, da i ovdě optativ znamenuje ponavljanje čina. (Vidi §. 171, 4. p. 1).

Pazka 1. I ovdě izostaje kadkad ἄν, a kadkad stoji konjunktiv za vrěmeni pripovědnimi.

Pazka 2. O πρίν sa infinitivom vidi u nauci o infinitivu §. 174, 5.

LXXIX.

(Načini gèrčkih glagoljah).

Kada [1] bog zapověda, slušajmo [2] boga. — Ne oponašaj [3] nikomu srěće, jednako [4] bo je nevidiva srěća i budućnost. — O bozi, odvratite se [5] od zlih. — Kako da naprěduju [6] mladići? — Koga bi čověk postavio si [7] sudcem [8] věštiim [9] i věrniim (višb.) od činah svèršenih [10], negoli one, koji su u natěcanju (= borbah) pribitni bili? — O da svi priznate [11], da je sloga [12] najveće dobro. — Dětčak kupajući se u rěki bio je u pogibelji utopiti se [13], te vidiv někoga mimoidućega [14] stao je zvati [15]: Pomozi: ovaj pako korio [16] je dětčaka poradi smělosti, a dětčak reče: Al sada mi pomozi, kasnie pako spašenoga kori me. — Temistokles, bivši još mladić, kazivao je, da mu trofeji Miltiadovi ne daju [17] spavati. — Pitagora Samianac (rodom) pèrvi izmedju Gèrkah usudio se je reći, da će tělo umrěti, a duša uzletivša [18] da će živěti nesmèrtna i nestarajuća se. — Hermes ukró je volove, koje uzè Apollo; da ga pako nebi zalězli [19] po tragovih, dodà [20] na nogah cipele. — Bivši Sokrat u tamnici [21], čekali su njegovi učenici dok bi se otvorila [22] tamnica; kad bi se pako otvorila, ulazili bi k Sokratu. — Ne osudite [23], dok nebudete čuli govora od obadvěh.

[1]ἐπειδή. [2]πείθομαι. [3]ὀνειδίζω. [4]slaže se sa: srěća. [5]ἀπότροπος γίγνομαι. [6]προκόπτω. [7]ποιέω. [8]τίς-κριτής u višebroju. [9]ἱκανός. [10]πράσσω. [11]ὁμολογέω. [12]ὁμόνοια. [13]πνίγω. [14]παροδίτης. [15]ἐπιφωνέω. [16]μέμφομαί τινί τινος [17]ἐάομαι. [18]ἀναπέτομαι. [19]φωράω. [20]περιτίθημί τινί τι. [21]δεσμωτήριον. [22]ἀνοίγω. [23]δίκην δικάζω.

IV. Infinitiv.

§. 174. A. O infinitivu u obće.

U gèrčkom jeziku je infinitivu mnogo širje polje nego li u latinskom, našem i němačkom jeziku. Često bo može naměsto veznikah sa načini potrěbitimi stati infinitiv.

1. Infinitiv izpunjava i opreděljuje točnie glagolj polag stojeći n. p. *ἄρχομαι λέγειν* počimam govoriti; *μεῖζόν τι ἔχει εἰπεῖν* ima něsto većega kazati; *τίς αὐτὸν κωλύσει δεῦρο βαδίζειν*; tko će ga prěčiti simo doći? *Ἔλεγόν σοι μὴ γαμεῖν* govorio sam ti, da se neženiš (neženiti se); *μὴ σπεῦδε πλουτεῖν. Πάντες αἰτοῦνται τοὺς θεοὺς τὰ φαῦλα ἀποτρέπειν*, da zlo odvratjaju.

Pazka. Isto tako izražuje inf. često svèrhu čina, gdě stoji talijanski per, ili něm. um zu, a u našem jeziku često za sa samostavnim imenom glagoljnim n. p. Ξενοφῶν τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος κατέλιπε φυλάττειν τὸ στρατόπεδον· X. ostavì polovinu vojske, da čuva tabor (za čuvanje tabora, ili taboru za stražu). Ξε. Πιεῖν διδόναι τινί piti davati.

2. Infinitiv nadopunjuje i opreděljuje točnie pridavnike, odgovarajući stranom lat. supinu tèrpnom (na u) n. p. *χαλεπὸν εὑρεῖν* težko iznaći (difficile inventu), *οἰκία ἡδίστη ἐνδιαιτᾶσθαι* kuća vèrlo ugodna za prebivati u njoj, *ἄξιός ἐστι πληγὰς λαβεῖν* dostojan je, da batine dobie (dobiti bat.). *Ὁ χρόνος βραχὺς ἀξίως διηγήσασθαι τὰ πραχθέντα* vrěme je kratko za

moći rečeno točno prikazati. — Τὸ φῶς τόδ' ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν. Εὐ.

Osobito u Homera ima puno takovih infinitivah n. p. μέγα καὶ ἐσσομένοισιν πυθέσθαι veličanstveno je čuti i za potomke, θείειν ἀνέμοισιν ὅμοιοι u běgu ili těku spodoban větrom.

3. Kao subjekt sa samostavnikom ili pridavnikom n. p. πᾶσιν ἀδεῖν χαλεπόν svim ugadjati je težko; σόν ἔργον λέγειν na tebi je govoriti.

Često stoji bez ili sa ὡς i to bez da je u strožiem savezu s kojom rěčju, kao da je neovisan akusativ (vidi §. 149. Pazka I.) n. p. Τὸ τὰς ἰδίας εὐεργεσίας ὑπομιμνήσκειν καὶ λέγειν μικροῦ δεῖν ὅμοιόν ἐστι τῷ ὀνειδίζειν svoja dobročinstva napominjati i pripovědati malo manjka da (malo da) nije jedno: oponašati je (bacati je u oči). Δη. Isto tako ὀλίγου δεῖν malo manjka, ἑκὼν εἶναι οὐδὲν ψεύδομαι na koliko čověk svojevoljan, neprisiljen, ili: na koliko sam svoje volje, nelažem podnipošto. Πλ. Εἰσὶν ἑαυτοῖς εὖνοι πάντες, ὡς εἰπεῖν ἄνθρωποι svi reko bi ili tako rekuć svi su ljudi dobrohotni samim sebi. Ξε. Isto tako: ὡς ἐμοὶ δοκεῖν kao što mi se čini; (ὡς) οὑτωσὶ ἀκοῦσαι za poslušati, za čuti, τὸ νῦν εἶναι za sada; κατὰ τοῦτο εἶναι glede na to.

5. Veznici ὥστε tako da; πρίν prie, što je jedno sa Homerovim πάρος, imaju uza se infinitiv, n. p. Μὴ ἡ βία σε μηδαμῶς νικησάτω τοσόνδε μισεῖν ὥστε τὴν δίκην πατεῖν neka te sila nikada na toliko nenadvlada, da pravicu vrědjaš (gaziš). Πρὶν τὴν ἀρχὴν ὀρθῶς ὑποθέσθαι, μάταιον ἡγοῦμαι περὶ τῆς τελευτῆς ὁντινοῦν λόγον ποιεῖσθαι prie nego je dobro položen temelj, cěnim da je tašto ikako govoriti o koncu. Δη.

Pazka 1. Uz ove veznike može takodjer indikativ i optativ stati vidi §. 173, 1.) Sa indikativom znamenuje ὥστε, da poslědica zbilja jest.

Pazka. 2. Kada πρίν znamenuje latinsko prius — quam, onda stoji namèst πρίν ἤ, budući da πρίν znamenuje upravo lat. prius.

Za komparativom znamenuje ἤ ὥςτε ili ἤ s infinitivom naše: nego da ili za s infinitivom.

O izrazu: ἐφ' ᾧτε s infinitivom vidi §. 157, 3, c. p. 1.; o genitivu infinitiva sa spolnikom, kojemu padežu ima ovdě takodjer města, vidi §. 176, 4.

§. 175. B. O padežu subjekta i predikata stojećega uz infinitiv.

Subjekt od infinitiva je rěč, od koje izlazi čin toga glagolja. Kada uz infinitiv ima subjekt, onda stoji:

1. Ponajviše kao što i u jez. latinskom, u akusativu (akusativ sa infinitivom), što u gèrčkom jez. mnogo češtje biti može, t. j. ne samo uz one glagolje, uz koje može biti u lat., nego i uz znamenujuće: učinak, poslědice kojega čina, dakle uz glagolje: dogoditi se, zapovědati, zahtěvati, prepovědati n. p. Εἴρηκα ἐγὼ πάντας πείθεσθαί σοι. Ξε. Ὑμῖν συμβουλεύω ἐγὼ γνῶναι ὑμᾶς αὐτούς. Ξε. Πάντες αἰτοῦνται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν φαῦλα ἀποτρέπειν, τἀγαθὰ δὲ διδόναι. Ξε. — Χρὴ i δεῖ imaju kao i oportet akus. s inf. uza se.

Pazka. Za izrekom imajućom akus. s infinitivom može se u govoru kosom taj akus. sa inf. i u slědećoj izreci odnosnoj kao i za veznici vrěmena i okolnostih drugih (ὡς, ὅτε, ἐπεί, ἐπειδή) nastavljati n. p. Τοῦτ' ἔφη σκεπτέον εἶναι, τίς κτῆσις δικαία ἐστιν, ἐπειδὴ τὸ μὲν νόμιμον δίκαιον εἶναι, τὸ δὲ ἄνομον βίαιον. Ξε. Lahko je viděti, koje posědovanje je pravedno; budući da je zakonito pravedno, a što je nezakonito, ono je nasilno.

2. Predikat spadajući na takav subjekt stoji uvěk u akusativu n. p. Τὸν ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄνδρα φημὶ ἄθλιον εἶναι. Ja kažem, da je nepravednik i zlobnik zajedno i nesrětan. Τί δοῦλον ἢ ἐλεύθερον εἶναι διαφέρει; Δη. S toga priměra vidi se, da se subjekt (τινά) ima kadkad misliti, budući da nestoji naročito.

3. Kad subjekt spada na infinitiv i zajedno na glagolj od izreke glavne, onda ga uz infinitiv nema, ako u njega nema sile govorne n. p. Ὀλίγοι ἐσμὲν ὡς ἐγκρατεῖς εἶναι αὐτῶν. Ξε. Premalo nas je (pauci sumus) za moći vladati š njimi. Νομίζω νενικηκέναι puto me vicisse — Ako je pako sila govorna u subjektu, dakle osobito u oprěci, onda može se dodati, i to ili u nominativu ili u akusativu n. p. Κλέων οὐκ ἔφη αὐτὸς ἀλλ' ἐκεῖνον στρατεγεῖν. Kl. rečè, da nije on sam, nego da je onaj načelnik.

4. Ako ima infinitiv predikat uza se preтežući se na subjekt glavne izreke, onda stoji taj predikat u nominativu: tako je gore u 3. ἐγκρατεῖς nominativ, isto tako: οἱ δοκοῦντες σοφοὶ εἶναι. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔφασκεν εἶναι Διὸς υἱός, A. dicebat se esse Jovis filium.

5. U mnogih slučajevih slaže se u j. gèrčkom subjekt spadajući na infinitiv sa samostavnikom glavne izreke; tako se kaže uz neosobno: navěšteno bì, da je Kir nadvlado, ἠγγέλθη τὸν Κῦρον νικῆσαι (što se takodjer reći može) u g. jez. još ovako: ὁ Κῦρος ἠγγέλθη νικῆσαι. Ovo se ne nalazi samo uz glagolje dicitur, videtur itd., δοκεῖ, ἔοικε (videtur), λέγεται, ἀγγέλλεται (narratur), ὁμολογεῖται priznaje se, — nego i uz izraze, uz koje u drugih jezicih toga nema: συμβαίνει pripětja, dogadja se; onda uz imena pridavna sa εἰμί, kao: δίκαιος pravedan, ἐπιτήδειος, ἐπικαίριος aptus, ἐπίδοξος věrojatan, ἀναγκαῖος potrěbit

n. p. Αὐτός μοι δοκῶ ἐνθάδε καταμενεῖν čini mi se, da ću sam ovdě ostati. Ἡ δωρεὰ χάριτος καὶ ἐπαίνου δικαία ἐστὶ τυγχάνειν. Pravedno je, da.....Δη. Δίκαιος εἶ ἄγειν ἀνθρώπους sposoban si rukovoditi ljude (pravedno jest, da...). Ἐπίδοξοί εἰσι τὸ αὐτὸ πείσεσθαι věrojatno je, da će isto pretèrpěti. Ἄνδρας τινὰς ἀπέκτειναν, οἳ ἐδόκουν ἐπιτήδειοι εἶναι ὑπεξαιρεθῆναι.....koji kao što se je činilo, jesu vrědni, da su izuzeti. Θ.

6. Ako se predikat spadajući na infinitiv, preteže na genitiv ili dativ, onda stoji obično u tom padežu (premda može i u akusativu stati) n. p. παντὶ προσήκει ἄρχοντι φρονίμῳ εἶναι svaki načelnik trěba da je razborit. Ἦλθον ἐπί τινα τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι dojdoh k jednom od onih, koji mi se činjahu mudri. Τίμιον ἦν πᾶσιν ἀνθρώποις τὸ γενέσθαι παρ' Ἀθηναίοις. Δη. Οἱ Ἀθηναῖοι τῶν πολεμίων ἀνυποστάτων οἰομένων εἶναι ἐκράτησαν. Ἰσ. — Συμφέρει αὐτοῖς φίλους εἶναι μᾶλλον ἢ πολεμίους bolje im je, da su priatelji, nego da su nepriatelji.

§. 176. C. Infinitiv sa spolnikom.

1. Infinitiv sa spolnikom ima puno srodnosti sa našimi samostavnici glagoljnimi; te zahtěva isti padež ovisnoga imena, koj taj glagolj u obće zahtěva n. p. τὸ τὰς ἡδονὰς φεύγειν preziranje zabavah; isto tako stoji prislov, gdě ga glagolj u obće ima n. p. τὸ καλῶς ζῆν krasno življenje (vidi spolnik u br. 5).

2. Što se tiče subjekta i predikata, valja i kod infinitiva sve, što bi kazano u B (§. 175); tako može i akusativ sa infinitivom spolnik pred sobom imati n. p. τὸ προειδέναι τὸν θεὸν τὸ μέλλον καὶ τὸ προσημαίνειν ᾧ βούλεται, καὶ τοῦτο πάντες καὶ λέγουσι καὶ νομίζουσι da bog budućnost u naprěd zna, i da ju

naznačuje, komu mu je drago, i to kažu i misle svi. (Više priměrah vidi u nauci o spolniku br. 5. u 2. odstavku).

3. Ako je takav infinitiv u akusativu, imajući uza se predlog, onda znamenuje: εἰς, κατὰ što se tiče...., s obzirom na; διὰ poradi toga, što; πρός, ἐπί za to da . . na tu svèrhu, da n. p. Ἆρ' ἤδη τοῦθ' ἱκανὸν πρὸς τὸ εὐδαίμονά τινα ποιῆσαι τό τε κεκτῆσθαι τἀγαθὰ καὶ τὸ χρῆσθαι αὐτοῖς; Pa zar je za osrěćiti koga dovoljno imati dobarah te ih uživati. Πλ.

4. Sa genitivom znamenuje: ἐκ s toga što, prie, prie nego; ἕνεκα poradi toga da; ὑπέρ za, zato da, za da; διὰ s tim da, po tom da. — Kadkad znamenuje sam genitiv infinitiva bez predloga svèrhu ili naměru n. p. Τοῦ μὴ διαφεύγειν τὸν λαγὼν ἐκ τῶν δικτύων σκοποὺς καθίσταμεν straže stavljasmo, da zec iz mrěžah bežati nemože.

5. Infinitiv u dativu ima često znamenovanje orudja, kojim biva što n. p. Νίκησον ὀργὴν τῷ λογίζεσθαι καλῶς. Nadvladaj sèrčbu s tim, da blago govoriš Ἐν znamenuje ovdě: u tom, u tom da; ἐπὶ tom pogodbom, da; πρός k tome, osim toga da.

§. 177. D. Infinitiv sa ἄν.

Infinitiv sa ἄν znamenuje, da što u obće biti može, ili da će biti (da je bilo) sa gděkojim uvětom (infinitivus potentialis et hypotheticus). Ovdě ima dva slučaja:

1. Naměsto infinitiva može se optativ sa ἄν staviti n. p. μάλιστα οἶμαι ἂν σοῦ πύθεσθαι (ὅτι πυθοίμην ἄν) ja cěnim da bi od tebe najbolje saznati mogó. Δοκεῖτέ μοι πολὺ βέλτιον ἂν περὶ τοῦ πολέμου βουλεύσασθαι

(= ὅτι ἂν βουλεύσαισθε), εἰ τὸν τόπον τῆς χώρας, πρὸς ἣν πολεμεῖτε, ἐνθυμηθείητε meni se čini, da bi vi mnogo bolje u boju věćali itd.

Ovaj inf. sa ἄν odgovara dakle ili optativu mogućnosti, ili izreci odnosnoj forme 4. u periodih pogodbenih (§. 171).

2. Naměsto inf. sa ἄν može se staviti pogodbeni indikativ sa ἄν n. p. Τοὺς ταῦτα ἀγνοοῦντας Σωκράτης ἀνδραποδώδεις ἂν κεκλῆσθαι ἡγεῖτο (= Σ. ἡγεῖτο, ὅτι εἴ τινες ταῦτα ἠγνόουν, ἐκέκληντο ἂν ἀνδραποδώδεις).

Ukupni smisó uči, da li se ima po načinu 1. ili 2. rěšavati koja izreka. — Ovaj infinit. sa ἄν spodoban je dakle izreci odnosnoj od forme 2. (§. 171).

§. 178. E. Infinitiv naměsto imperativa.

Ovo biva samo u 2., rědko u 3. osobi i nalazi se rědko osim u jeziku pěsničkom n. p. θαρσῶν νῦν, Διόμηδες, ἐπὶ Τρώεσσι μάχεσθαι hrabro sada Diomed bori se sa Trojanci Ὅμ. Μὴ πλουτεῖν ἀδίκως, ἀλλ' ἐξ ὁσίων βιοτεύειν. Φωκ.

V. Dionik.

§. 179. Dionik u obće.

1. Kao što je u načinu neodredjenom skopčano bitje i znamenovanje glagolja i samostavnika, tako u dioniku ono od glagolja i pridavnika, kazujući kao glagolj kakvoću i vrěme čina, a imajući zajedno formu i skladanje pridavnika; s toga spada u obće na gděkoj samostavnik slažući se š njim u spolu, broju i padežu.

2. Dionik prikazuje se u jeziku gèrčkom u dva glavna znamenovanja:

A. gdě dodaje glagolju glavnomu ono, što mu manjka; znamenovanje predikativno n. p. εὖ ποιῶν εἰμι dobro činim; ἐγώ εἰμι ὑμᾶς σώζων. Ξ. — B. Gdě stoji kao pridavnik n. p. ἄνθρωποι φεύγοντες běžeći ljudi; ili pako kao prislov znamenujući vrěme, razlog, naměru, pogodbu, način; ovdě stoji naměsto cěle izreke.

§. 180. A. Dionik kao predikat.

Ovo znamenovanje ima dionik:

1. stojeći uz glagolje zamenujuće jesam: εἶναι, ὑπάρχειν, (kadkad ἔχω, osobito u dramaticih), τυγχάνειν, λανθάνειν n. p. Μέτριος πρὸς ἅπαντάς εἰμι, ἐλεήμων εὖ ποιῶν πολλούς. Δη. Ἐγὼ τὸ πρᾶγμά εἰμι τοῦτο δεδρακώς. Δη. Τοῦτο ὑπάρχειν ὑμᾶς εἰδότας ἡγοῦμαι ja cěnim da to znate. Δη. Ὑπόμνημα ἦσαν ὄντες οἱ στέφανοι. Δη. Ἔστιν οὐχ οὕτω ταῦτ᾽ ἔχοντα to se neima tako, to nije tako. Δη. Μέγιστον τῶν κακῶν τυγχάνει ὂν το ἀδικεῖν najveće zlo je nepravednost. Πλ. Ἄρχων ἀνὴρ πᾶς ξύνεσιν ἣν ἔχων τύχῃ (ako ima). Εὐ. Λήσειν διὰ τέλους μὴ δόκει πονηρὸς ὤν neka nemisli zlobnik, da će uvěk sakriven biti — ostati. Μέ.

Pazka. Τυγχάνω samo ondè stoji, gdě čin nije proizvod naše volje ili nakane, nego od slučaja; τύχη bo znamenuje sréća, slučaj.

2. Isto tako stoji dionik uz glagolje znamenujuće počimanje, nastavljanje, svèršenje čina, gdě onda dionik kaže čin, a glavni glagolj početak, nastavljenje ili svèršenje; takvi su glagolji: a) Ἄρχεσθαι početi, παύειν dovèršivati, παύομαι prestajem = λήγω, ἐπέχω zatezavati, kèrzmati n. p. Ἆρ᾽ οὐ μουσικῇ ἀρξόμεθα πρότερον παιδεύοντες ἢ γυμναστικῇ; zar neodgojivamo s početka . . ili zar nepočimamo odgojivati s musi-

kom . . . Πλ. Ἀγαμέμνων τοὺς βαρβάρους ἔπαυσεν ὑβρίζοντας. Svèršio je t. j. načinio je, da je prestala oholost. Ἰσ. Σῶμα ἀεὶ ἀπολλύμενον οὐδὲν παύεται. Πλ. Ἐπίσχες ὀργιζόμενος. Μέ.

b) Glagolji znamenujući trajanje: takvi jesu: διατελεῖν, διαγίγνεσθαι, διαμένειν, διάγειν, διαβιοῦν, οὐ διαλείπειν (ne popuštati), οὐκ ἐκλείπειν n. p. διετέλουν χρώμενοι τοῖς τῶν πολεμίων τοξεύμασι (upotrěbljavahu i nadalje). Ξε. Ὁ δὲ ἐλπίδας λέγων διῆγε produžuje davati im nade. Ξε. Ὁ ἥλιος τὸν πάντα χρόνον πάντων λαμπρότερος ὢν διαμένει, jest, ostaje . . Ξε. Οὐ δοκῶ σοι ἀπολογεῖσθαι μελετῶν διαβεβιωκέναι. Ξε. Οὐ διέλιπον καὶ ζητῶν καὶ μανθάνων ὅ, τί ἐδυνάμην ἀγαθὸν nepropustih nikada... Ξε. Ἡ πόλις τοὺς τελευτήσαντας τιμῶσα οὐδέποτε ἐκλείπει. Πλ.

Pazka. Rědko se nalaze glagolji navedeni u a) i b) bez dionika n. p. Τοῦ δικαίου ἀθάνατος ἀεὶ δόξα διατελεῖ μόνου. Μέ.

c) Φθάνειν preteći koga, doći prie od drugoga; οἴχεσθαι otići, poći n. p. Πλείστου δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίνου ἄξιος εἶναι, ὃς ἂν φθάνῃ τοὺς μὲν πολεμίους κακῶς ποιῶν, τοὺς δὲ φίλους εὐεργετῶν. Ξε. Πορευόμενον αὐτὸν φθάνει ἡμέρα γενομένη nastadè prie njegovoga došastja běli dan (strogo: nastavši preteče ga dan). Ξε. Ἀποδρὰς ᾤχετο poběžè. Ξε Οἴχεται ἀποπλέων odilazi brodom. Ξε.

Simo spada i izraz οὐκ ἂν φθάνοις λέγων; odmah kaži (= nebi li prie svega kazao to); Πλ. Οὐκ ἂν φθάνοιτ᾽ ἀκολουθοῦντες; nebi odmah išli? t. j. hajde odmah. Πλ.

Isto tako: *οὐκ ἔφθημεν ἐλθόντες καὶ νόσοις ἐλήφθημεν* tek što smo došli, ili došavši stopram... *Οὐκ ἔφθη λέγων καὶ εὐθὺς ἐμέλασαν ἅπαντες* nije još progovorio i već su se počeli smijati svi t. j. progovoriv stopram.... Δη.

3. Uz někoje glagolje znamenujuće: o š e ć a t i što, d o z n a t i (verba sentiendi) i to u izvanjskom kao takodjer u duševnom smislu stoji dionik i to u akusativu, ako je glavni glagolj tvoran, a u nominativu, ako je tèrpan; najobičniji ovakovi glagolji jesu: *αἰσθάνεσθαι* osětjati; *ὁρᾶν* viděti; *ἀκούειν, πυνθάνεσθαι* doznati (pitati), *γιγνώσκειν* doznati, *εἰδέναι* znati, *ἐπίστασθαι* znati, věšt biti, *καταμανθάνειν* znati, *ἀνα — μιμνήσκειν* n. p. Κῦρος *δ' ἐπεὶ ᾔσθετο διαβεβηκότας ἥσθη.* Ξε. *Ὁ θεὸς τὰ μέγιστα μὲν πράττων ὁρᾶται, τάδε δὲ οἰκονομῶν ἀόρατος ἡμῖν ἐστιν.* Ξε. *Θεμιστοκλέα οὐκ ἀκούεις ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα;* Πλ. *Ἐπύθετο κατὰ πλοῦν ἤδη ὢν τὸ* Πλημμύριον *ὑπὸ τῶν* Συρακοσίων *ἑαλωκός.* Θ. Χεῤῥόνησον *κατέμαθε πόλεις ἕνδεκα ἢ δώδεκα ἔχουσαν* z n a o je d a je H. i m a o jedanaest ili dvanaest gradovah. Ξε. *Τὰ τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐγίγνωσκον ὄντα ὡς μὴ ὑστερίζειν δέον τὸν ἄρχοντα.* Ξε. *Οὐδένα οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας* znam da nitko ne mèrzi onih, koji ga hvale. Ξε. *Μεμνήμεθ' ἐς κίνδυνον ἐλθόντες μέγαν* da smo došli . . . Εὐ.

4. Isto tako glagolji znamenujući p o d n o s i t i, u t r u d i t i, m o ć i n. p. *Ἥδιον οὐδὲν οὐδὲ μουσικώτερόν ἐστ' ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.* Φιλ. *Οὗτος ἀνὴρ οὐχ ὑπομένει ὠφελούμενος καὶ κολαζόμενος.* Πλ. *Ἀνέχου πάσχων· δρῶν γὰρ ἔχαιρες.* Podnosi bol; . . . Εὐ. *Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν ὃς τὰ μεγάλα καρτερεῖ μὴ λαμβάνων* koj uztèrpi . . . Γν. *Μανθάνων μὴ κάμνε* ne prestani učiti se. Στ. *Οὐ μὴ ἀνῇς ἐρωτῶν.* Πλ.

5. Dalje spadaju ovamo glagolji ć u v s t v a h, osobito znamenujući: tugujem, radujem, jědim, sra-

mim se n. p. Ὁ θεός, ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγάλους μικρούς Ξε. Πᾶς ἀνὴρ κἂν δοῦλος ᾖ τις, ἥδεται τὸ φῶς ὁρῶν. Εὐ. Οὐκ ἂν ἀχθοίμην μανθάνων. Πλ. Ἀγανακτήσει ἀποθνήσκων. Πλ. Οὐκ αἰσχύνομαι μανθάνων. Πλ.

Pazka. Αἰσχύνεσθαι sa infinitivom znači: bojati se čina, s někakva straha nehotěti na čin pojti; dočim sa dionikom znamenuje: sramiti se, sram biti poradi čina.

6. Onda glagolji znamenujući: kazati, priobćiti, javiti se, poznato, razgovětno biti n. p. Οἶδα Σωκράτην δεικνύντα τοῖς ξυνοῦσιν ἑαυτὸν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα. Ξε. Ἀποφαίνουσι τοὺς φεύγοντας πάλαι πονηροὺς ὄντας. Λυ. Δηλοῦται παρὰ τὴν αὐτοῦ ἁμαρτίαν ἀτυχήμασι περιπεσών. Ἀντ. Ἀδικοῦντα Φίλιππον ἐξήλεγξα dokazao sam, da je . . Δη. Κλέπτων ὅταν τις ἐμφανῶς ἐφευρεθῇ, σιγᾶν ἀνάγκη ako se o kome bělodano dokaže, da je . . Σο. Ἐάν με λάβῃς, μὴ ταῦτα πράττοντα ἅπερ ὡμολόγησα, πάνυ με ἡγοῦ βλάκα εἶναι. Πλ. Παρὰ τοὺς νόμους πράττων τις φωρᾶται. Δη.

Pazka. Dionik stojeć uz glagolj σύνοιδα slaže se ili kao nominativ sa subjektom ovoga glagolja σ.; ili sa zaimenom povratnim iste izreke, gdě dakle u dativu stoji; ako pako subjekt od glagolja σύνοιδα nije zajedno predmet (objekt), onda stoji objekt sa dionikom u dativu, ili pako obadva izraza u akusativu n. p. Σύνιστε πολλοὺς μεγάλους οἴκους ὑπὸ τῶν κολακευόντων ἀναστάτους γεγενημένους. Ἰσ. Πρὸς τοὺς πολεμίους μεγαλοφρονέστεροι γίγνονται οἱ ἂν ξυνειδῶσιν ἑαυτοῖς εὖ ἠσκηκότες. Ξε. Ἥδιστον αὐτὸν ἑαυτῷ συνειδέναι μηδὲν ἐξημαρτηκότι. Ἀντ. Καί τίνα σύνοισθά μοι καλουμένῃ βροτῶν; σύνοιδ'. Ὀρέστην πολλὰ σ' ἐκπαγλουμένην. Αἰσχ. (J koga znaš da sam zvala? znam, da si O.). Ἐγὼ τοῖς λόγοις ξύνοιδα οὖσιν ἀλαζόσιν znam, da su rěči tašte. Πλ.

7. Isto tako kod glagoljah: εὖ, καλῶς ποιεῖν; ἀδικεῖν, χαρίζεσθαι, εὐτυχεῖν, νικᾶν, ἥττασθαι i srodnih znamenujućih: mnènje o činu ili stanju; na naš jezik prevadja se tudě najlakše dodanimi rěčmi: u tom, da; s tim da; za da i. t. d. n. p. Θρασύβουλος καλῶς ἐποίησεν οὕτω τελευτήσας τὸν βίον. Λυ. Ἀδικεῖτε πολέμου ἄρχοντες καὶ σπονδὰς λύοντες (vi nečinite pravo, da....). Πλ. Πάντας πειρῶ νικᾶν εὖ ποιῶν· ἐὰν γὰρ τοὺς φίλους κρατῇς εὖ ποιῶν, οὐ μή σοι δύνωνται ἀντέχειν οἱ πολέμιοι. Ξε. Πολεμοῦντες οὐ κερδαίνομεν. Ἀρ.

Pazka. Někoji od glagoljah u brojevih 3. i 6. navedenih mogu imati uza se i način neodredjeni, ali je onda i znamenovanje različno:

a) Εἰδέναι, ἐπίστασθαι, γιγνώσκειν, μανθάνειν sa načinom neodredjenim kažu na sposobnost proizvesti što, ili na to, da se može što činiti; γιγνώσκω smie samo infinitiv imati u znamenovanju: sudim, razumĕm n. p. Λύπην οἶδεν εὔνους ἰᾶσθαι φίλους. Μέ (Znam, da je sposoban ili da može priatelj lěčiti žalost; sa dionikom bilo bi: znam, da lěči . . ., daklě da zbilja biva to) Δίκαιος ἀδικεῖν οὐκ ἐπίσταται τρόπος pravedan nije sposoban, nemože krivo činiti. Μέ. Ἄνθρωπος ὢν γίγνωσκε τῆς ὀργῆς κρατεῖν (budi uvěren, da se može.....). Μέ. Ἄρχεσθαι μαθὼν ἄρχειν ἐπιστήσῃ. Σόλων.

Μεμνῆσθαι sa dionikom znamenuje: sětjati se; sa infin. kaniti, nastojati, brinuti se n. p. Μέμνησο πλουτῶν τοὺς πένητας ὠφελεῖν (nastoj imajući bogatstva, da pomažeš siromašne). Μέ. — Ὅτε za glagolji sětjati se kaže na vrěme, kada se je što dogodilo n. p. Μέμνη-

σαι ὅτε οὐδ' ἀναγρύζειν μοι ἐξουσίαν ἐποίησας sětjam se vrěmena, kada si.....Ξε.

b) Uz glagolje *ἀγγέλλειν, αἰσθάνεσθαι, πυνθάνεσθαι*, i osobito često uz *ἀκούειν* stoji način neodredjeni, ako se čin dodanoga glagolja ne kaže kao takav, koj biva zbilja, nego gdě nije izvěstno, gdě si mislimo, gdě stavimo, da jest; dočim sa dionikom znamenuje zbiljni dogodjaj n. p. *Ἠγγέλλετο βασιλεὺς διανοεῖσθαι ὡς ἐπιχειρήσων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας.* Donesoše věst al nesigurnu, t. j. tako ljudi govore, da....Πλ. *Ἤισθετο αὐτὸς μέγα παρὰ βασιλεῖ Δαρείῳ δύνασθαι.* Osětio t. j. mislio je, da oni mnogo vrěde (t. j. da mogu vrěditi) kod kralja; sa dionikom bilo bi: da zbilja mnogo vrěde kod kralja. Θ. *Ἀκούων τινὰς εἶναι λέγειν τε καὶ πράττειν ἱκανοὺς ἐζήτησα τούτοις ἐντυχεῖν.* Doznav, čuvši od ljudih...Ξε.; sa dionikom pako znamenuje kao i u lat. jeziku: čuti od koga, ili bolje: slušati koga kažućega, pěvajućega i. t. d. n. p. *Προδίκου μυρία τινὰ ἀκήκοα διαιροῦντος.* Πλ.

§. 181. B. Kao pridavnik i prislov.

Veliki broj dionikah u gèrčkom jeziku kaže nam, da je Gèrkom više još od Rimljanah omililo upotrěbljavati dionike; tà tako i jest; uz svu izobilnost veznikah ipak gèrčki period ustrojen je na temelju dionikah.

I. Dionik kao pridavnik, gdě se uvěk slaže sa onom rěčju glavne izreke, na koju bi se subjekt od ovisne takve razrěšene izreke pretezao. — Ovaj dionik može se razrěšiti:

1. Zaimenom odnosnim n. p. *Αἱ ἀγέλαι χαλεπώτεραί εἰσιν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἢ τοῖς ἄρχουσί τε αὐτῶν καὶ*

ὠφελουμένοις ὑπ' αὐτῶν nego li prama onim, koji š njimi vladaju ili koji se barem koriste njimi. Φύσει πως εὐάγωγόν ἐστι πᾶς ἀνὴρ ἐρῶν. Mé.

2. Veznici i to znamenujućimi α) vrěme, β) pogodbu, γ) uzrok ili razlog i naměru. U ovih izrekah dodavaju se često veznici i druge rěčice naznačujuće točnie znamenovanje dionika:

α) Vrěme n. p. Πολλοὶ ἐξαπατήσαντες καὶ διαλαθόντες τῶν παρόντων κινδύνων ἀπελύθησαν. Λυκ. Ὁ Σωκράτης ἄρτι λελυμένος τῶν δεσμῶν, ἀνακαθιζόμενος εἰς την κλίνην συνέκαμψέ τε τὸ σκέλος καὶ ἔτριψε τῇ χειρὶ καὶ τρίβων ἅμα . . . ἔφη. Πλ. Ἡδὺ σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. Εὐ. Οἱ δὲ (ἔφασαν), ὑπολειφθέντας καὶ οὐ δυναμένους εὑρεῖν τὸ ἄλλο στράτευμα οὐδὲ τὰς ὁδοὺς εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι. Ξε. Σκόπει τάδε, μὴ νῦν φυγόντες εἶθ' ἁλῶμεν ὕστερον. Εὐ.

β) Pogodbu n. p Ὁ θυμὸς ἀλγῶν ἀσφάλειαν οὐκ ἔχει. Εὐ. Οὐκ ἔστιν αἰσχρὸν ἀγνοοῦντα μανθάνειν. Γν. Πόνου μεταλλαχθέντος οἱ πόνοι γλυκεῖς. Σο. Ἐπὶ Κέκροπος ξυνῄεσαν βουλευσόμενοι ὡς τὸν βασιλέα. Θ.

γ) Ὁ ἄδικος λόγος νοσῶν ἐν ἑαυτῷ (budući da je...) φαρμάκων δεῖται σοφῶν. Εὐ. Οἱ μεγάλα δαπανώμενοι πολλῶν δεόμενοι αἰσχροκερδέστατοί εἰσιν. Ἀνδ. Οὐκ ἐς λόγους ἐλήλυθ', ἀλλά σε κτενῶν. Εὐ. (nego u tu svèrhu da......).

Pazka. Ove rěčice dakle jesu ἅμα zajedno, μεταξύ medju, zajedno, αὐτίκα, εὐθύς odmah, taki, ἅτε (rědko οἷα) kod uzrokah izvanjskih, naravnih, kad, budući da, quippe; ὡς kao, kao da, kad bi; οὕτως, διὰ τοῦτο tako, time; καίπερ prem, premda n. p. Ὁ Ἔρως, ἅτε αὐτὸς ὢν μόναρχος, ἐπὶ πᾶσαν τόλμαν ἄξει. Πλ. Οἱ βιασθέντες ὡς ἀφαιρεθέντες μισοῦσιν. Ξε. Ἐρώτα ὡς τἀληθῆ ἐροῦντος. Ξε. Παντὸς μᾶλλον αὐτὸς ἀπορῶν οὕτως καὶ τοὺς ἄλλους ἀπορεῖν ποιῶ. Πλ.

II. Dionik stoji kao **prislov**.

1. U neovisnom genitivu (genitivus absolutus) t. j. u obće onda, kada subjekt ovisne izreke nepreteže se na gděkoj samostavnik ili pridavnik ili zaime u glavnoj izreci.

Ovi dionici mogu se u našem jeziku razrěšivati veznici znamenujućimi vrěme, pogodbu, uzrok, naměnu i inimi n. p. Θεοῦ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος. Γν. (Ako Bog daje....). Ὄντος ψεύδους ἔστιν ἀπάτη prevara jest, gdě je lažili gdě ima laži. Πλ. Ἑσπέρας οὔσης καὶ σκότους ἔρχεται Μειδίας. Δη.

Pazka 1. U gèrčkom jeziku nalazi se neovisni genitiv često i ondě, gdě bi se dionik mogo slagati sa gděkojim imenom glavne izreke; i to biva onda, kada spisatelj kani tu misó staviti kao samostalnu, od nijedne druge neovisnu n. p. Βοηθησάντων ὑμῶν προθύμως πόλιν προςλήψεσθε. Θ. Μαχομένων αὐτῶν καὶ ἀπορουμένων θεῶν τις αὐτοῖς μηχανὴν σωτερίας δίδωσιν. Ξε. Προςέμιξαν τῷ τείχει λαθέντες τοὺς φύλακας, ἀνα τὸ σκοτεινὸν οὐ προϊδόντων αὐτῶν. Θ.

Pazka 2. Često stoji dionik sam bez samostavnika, pridavnika ili zaimena, gdě se može zaime osobno ili pokazno nadomèstiti, ili pako obćenit koj pojam n. p. Ἐρώτα ὡς ἀποκρινομένου (sc. ἐμοῦ). Πλ. Σὺν θεῷ πραττομένων (t. j. πραγμάτων) εἰκὸς καὶ τὰς πράξεις προϊέναι ἐπὶ τὸ λῷον. Ξε. Πορευομένων (t. j. ἀνθρώπων στρατιωτῶν) ἀταξίᾳ οἱ μὲν προέρχονται, οἱ δὲ ὑπολείπονται πλέον τοῦ καιροῦ. Ξε. Ὕοντος εἴσει. Ἀρ. Ἐξαγγελθέντος εὑρίσκουσι τοῦτον. Αἰ.

2. U akusativu neovisnom srědnjega spola i to od glagoljah neosobnih, ili uz takve, uz koje subjekta nema; takvi su akusativi: δέον kada ili budući da trěba; προςῆκον budući da se pristoji; ὄν, ἐξόν i παρόν kad je slobodno, budući da se smie; i drugi tak-

vi; εἰρημένον budući da je bilo odredjeno; προσταχθὲν budući da biaše zapovědano; kadkad imaju uza se još ὡς ili ὥσπερ n. p. Οὐχ οὗτοι ἱκανοί εἰσιν ἀγωνισταί, οἵτινὲς ἀγρυπνῆσαι δέον ἡττῶνται τούτου kada trěba bděti. Ξε. Ὑμεῖς ἂν οὐ χρέων ἄρχοιτε kada netrěba. Θ. Ἐκβῆναι οὐκ ὂν ἀναγκαῖον ἦν ἐπ' ἀγκύρας ἀποσαλεύειν. Δη. Ἐξὸν ἡμῖν ζῆν μὴ καλῶς καλῶς αἱρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν. Πλ. Σιωπῇ ἐδείπνουν, ὥσπερ τοῦτο ἐπιτεταγμένο αὐτοῖς ὑπὸ κρείττονός τινος. Ξε.

Rědki su akusativi sa dodanim subjektom izreke ovisne n. p. Τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες, κἂν ὦσι σώφρονες, εἴργουσιν ὅμως ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων, ὡς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἄσκησιν οὖσαν ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν κατάλυσιν. Ξε.

Pazka. 1. U jez. gèrčkom stoje kadkad raznovèrstni dionici u istoj izreci n. p. Οἱ Ἕλληνες παρασκευάζονται ὡς ταύτῃ προσιόντος (βασιλέως) καὶ δεξόμενοι. Ξε. Εἰσήλθομεν εἰς τὸν πόλεμον ἔχοντες τριήρεις οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων, ὑπαρχόντων δὲ χρημάτων πολλῶν, ἄρχοντες δὲ τῶν νήσων ἁπασῶν. Ξε. Μεταπεμφθέντες ἦλθον ἢ οὐδενὸς καλέσαντος. Λυ.

Pazka. 2. Rěčica ἄν po svojoj naravi znamenuje svigdě, daklě i uz dionike i infinitive, da što biti može, i kao da je sa dionikom odnosna izreka (pogodjena), te se može dakle na dva načina razrěšiti:

a) Optativom sa ἄν (vidi Opt. u §. 167; onda u §. 171, 4.) n. p. ἴσμεν καὶ ὑμᾶς ἂν καὶ ἄλλους ἐν τῇ αὐτῇ δυνάμει ἡμῖν γενομένους, δρῶντας ἂν αὐτό da bi vi kao i drugi nalazeći se u istih okolnostih isto tako postupali (ὅτι εἰ γένοισθε, δρῷτε ἄν).

b) Pogodbenim indikativom sa ἄν (vidi §. 171, 1, i slěd.) n. p. Φίλιππος Ποτίδαιαν ἑλὼν καὶ δυνηθεὶς ἂν αὐτὸς ἔχειν, εἰ ἐβουλήθη, Ὀλυνθίοις ἀπέδωσεν premda je mogó zadèržati (ὅτε ἐδυνήθη ἄν).

LXXX.

(Zadaća o infinitivu i dioniku).

Čověk nalazeći se u težkoj tugi [1] trěba da [2] se uzdiže [3]. — Kažu da je Aristid někada proganjajući protivnika u sudištu, kada [4] sudci uslěd [5] tužbe ni su hotěli slušati obtuženika [6] nego odmah sud izreći proti njemu, skočiv za osudjenika molio, da bude slušan i da steče što mu po zakonu ide [7]. — Mnogo doprinaša [8] u učenju uměrnosti [9], ako mladići starije vide kroz [10] cěli dan uměreno zivěti (živuće) [11]. — Persianski zakoni brinu se (zato), kako da [12] gradjani ne budu takvi, da (= kakvi) nevaljan ili ružan čin dopuštaju. — Imam brodove trosědne, za [13] moći uzeti njihov brod. — Sada mi se hoće [14] poplesati [15]. — Kažu da je Kyro rodjen od otca Kambysa. — Solon odgovorì Kroesu: meni se čini da si jako bogat, i da si kralj (nad) mnogimi ljudmi [16]; nego za srětna nemogu te dèržati [17], dok nebudem doznao [18] da si življenje [19] lěpo svèršio [20]. — Premalo nas je za braniti grad. — Sada su odlazili kao (ὡς) da [21] se bore za [22] blago. — Kada [23] je Kyro od Jonacah po poslanicih zahtěvao [24] da se odbiju od Kroesa, nisu se dali nagovoriti [25]; a kada su stvari svèršene [26] bile, bili su pripravni slušati [27] Kyra. — A zašto nismo do toga došli, kada nam je prosto [28] bilo uništiti vas? — Ako [29] je tko prisiljen od dvěh zalah jedno odabirati si [30], nijedan neće veće uzeti, budući mu prosto uzeti si manje. — Ta ti savětujem premda [31] (bivši) mladji, neotimati, što si dao sam.

[1]Χρή. [2]τολμάω. [3]χαλεπόν ἄλγος u višebroju. [4]Gdě je god širom štampan veznik, ima izostati te slèdi izreka dionična. [5]μετά sa akus. [6]κινδυνεύω. [7]Sve to skupa: τὰ νόμιμα. [8]συμβάλλομαι [9]σωφρονέω. [10]ἀνά sa akus. [11]διάγω. [12]ὅπως.

[13]ὥστε. [14]μέλει [15]χορεύω. [16]genitiv. [17]ἡγέομαι. [18]πυνθάνομαι. [19]αἰών. [20]τελευτάω. [21]ima izostati, te slědi dionik. [22]περί sa gen. [23]vidi 4. broj. [24]δέομαι (Med. Dep.) [25]πείθομαι. [26]κατεργάζομαι. [27]ἔξόν ἐστι. [28]Ὅταν. [29]αἱρέω. [30]καίπερ.

§. 182. VI. Pridavnici glagoljni.

U strogom smislu mogó bi čověk pridavnike glagoljne pribrajati dionikom; a budući da imade u spajanju někakvu razliku, s toga ima se o njih ovdě govoriti napose.

1. Pridavnici glagoljni na τός (lat. tus) imaju a) stranom znamenovanje dionika perfekta tèrpnoga an, ana, ano; en, ena, eno; t; b) stranom pako i to ponajviše znamenuju, da se što može učiniti, gdě u našem jeziku kadkad pridavnici na iv, ili an, na, no; en, na, no stati mogu n. p. ποιητός načinjen, στρεπτός uvinut, spleten, i takodjer okretan n p. χιτών στρεπτός spleten; γλῶσσα στεπτή okretan jezik t. j. koj lahko govori o čemu. Kadkad imaju znamenovanje: česa vrědan biti n. p. ψεκτός ukora vrědan, huliv.

Pazka. Δυνατός znamenuje moguć, sposoban i možan; ἀφύλακτος koj je bez straže t. j. nebdijući, koj nije se čuvao; ἄπρακτος nesvèršen, neučinjen i takodjer: koj nije svèršio; ἀπροσδόκητος nenadan, i takodjer: koj nije se tomu nadao; ἀστράτευτος odsluživši u vojski, izsluženik.

Ovi pridavnici glagoljni slažu se isto tako kao ostali pridavnici n. p. Ὁρῶν τὰ ὁρατὰ καὶ ἀκούων τα ἀκουστὰ γιγνώσκεις.... vidiva, i ono, što se može čuti..... Ξε. Ἢ μὴ ποίει τὸ κρυπτὸν ἢ μόνος ποίει što se zatajiti, sakriti nedaje. Γν. Τὰ μὲν μαθητὰ μανθάνω, τὰ δ' εὐκτὰ (požudno) παρὰ θεῶν ᾐτησά-

μην što je vrědno da.... Ξ. Περὶ τῆς αὐτίκα ἀνελπίστου σωτηρίας τὸ πρόθυμον εἶχον (nenadano spasenje). Θ. Πειραιεὺς ἦν ἀφύλακτος καὶ ἄκληστος. Θ Αἱρεῖ τὴν πόλιν ἀφυλάκτοις τε ἐπιπεσὼν καὶ ἀπροσδοκήτοις. Θ. Οἱ ἐπίκλητοι εὐπρεπῶς ἄδικοι ἐλθόντες εὐλόγως ἄπρακτοι ἀπίασιν. Θ.

2. Oni na τέος znamenuju ono isto, što latinsko na dus, da, dum, dakle znamenovanje glagolja moram n. p. ποιητέον faciendum; ovaj pridavnik upotrěbljava se na dva načina:

a) kao pridavnik od tri spola, gdě onda čineća osoba spadajuća na glagolj, od kojega je taj pridavnik glagoljni, stoji bez iznimke u dativu, n. p. Ἃ τοῖς ἐλευθέροις ἡγοῦντο εἶναι πρακτέα (da mora učiniti) ταῦτα τοῖς δούλοις ἀπεῖπον μὴ ποιεῖν. Αἰ. Τῶν κρατούντων ἐστὶ πάντα ἀκουστέα (moraš slušati). Σο.

b) U srědnjem samo spolu, što biva tamo, gdě se sila govora preteže na čin, a ne kao što biva u priměrih pod a) na osobu čineću. Čineća ova osoba ovdě stoji većom stranom u dativu, kadkad u akusativu, kao da je εἰστίν izpušteno; a predmet čina stoji u padežu, kojega zahtěva ovaj glagoljni pridavnik n. p. Αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα. Πλ. Τὰς χρηστὰς καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ αἱρετέον ἐστὶ καὶ πρακτέον. Πλ. Οὐ δουλευτέον τοὺς νοῦν ἔχοντας τοῖς κακῶς φρονοῦσιν. Ἰσ. Οὐδενὶ τρόπῳ φαμὲν ἑκόντας ἀδικητέον εἶναι. Πλ. Τῷ νόμῳ πειστέον. Πλ. Μουσικῆς ἁπτέον ἢ γυμναστικῆς. Πλ. Ἐπιχειρητέα ἐδό-

κει εἶναι πάσῃ προθυμίᾳ. (Dakle u višebroju, što je osobito omililo Tukydidu i dramatikom). Θ.

Poglavje sedmo.

§. 183. Prislovi.

1. Prislovi mogu, ako im se predstavi spol, upotrěbljavati se kao samostavnici (vidi §. 147, 5.), isto tako mogu se i samostavnikom predstavljati u znamenovanju pridavnom

2. Prislovi imaju u obće iste padeže uza se, koje i pridavnici srodni (v. u nauci o padežih)

3. S toga ostaje nam dakle, da ovdě govorimo o prislovih někujućih: *οὐ* i *μή*; i što se tiče razlike medju ovima, isto valja i o dotičnih sastavljnnih: *οὐδείς* i *μηδείς* i. t d.

4. Οὐ zaněkuje tako, da se kaže, da onoga, pred čim stoji, ili nema ili nije imalo, ili da ga neće biti: zaněkuje dakle dogodjaj; te doslědno stoji:

a) u svih izrekah samostalnih, neovisnih i to uz način pokazni, kao takodjer uz neovisni optativ sa *ἄν* n. p Τῶν ἡμερῶν ἡ ἑτέρα αὐτῶν τῇ ἑτέρᾳ τὸ παράπαν οὐδὲν ὅμοιον προσάγει πρᾶγμα. Ἡρ. Οὐ γάρ τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐφ' ἡμέραν ἔχοντος ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μὴ ἐπιτύχοι αὐτῷ πάντα καλὰ ἔχοντι τελευτῆσαι εὖ τὸν βίον. Ἡρ. Κλέοβις καὶ Βίτων ἐν τῷ ἱερῷ κατακοιμηθέντες οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ τέλει εἴχοντο. Ἡρ. Οὐκ ἔχει λόγον nema razloga. Πλ.

b) U ovisnih izrekah onda, ako je akusativ sa načinom neodredjenim, isto tako u izrekah kosih (oratio obliqua), kao i za veznici ὅτι, ὡς, ἐπεί, ἐπειδή, i u izrekah odnosnih, i u obće u svih ovisnih, ne izražujućih zaněkane naměre i pogodbe; u svih ovih onda, kada se dogodjaj zaněkuje n. p. Ἡγούμην οὐκ εἶναι ἀνθρωπίνην ἐπιμέλειαν ᾗ ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ γίγνονται. Πλ. Ἐνόμισεν οὐκ ἂν δύνασθαι μένειν τοὺς πολιορκοῦντας. Ξε. Ἀνάγκη φαμὲν οὐδένα θεῶν οὔτε μάχεσθαι τὰ νῦν οὔτε μαχεῖσθαί ποτε. Πλ. Ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθός, ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί. Πλ. Ἐνθυμηθῆναι χρή, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἀνθρώπων φύσει οὔτε ὀλιγαρχικὸς οὔτε δημοκρατικός. Λυ. Εἶπεν ὅτι οὐδὲν αὐτῷ μέλοι τοῦ ἡμετέρου θορύβου. Λ. Ἐπειδὴ πάντα ποιοῦντες δίκην παρ' αὐτῶν οὐκ ἂν δύναισθε λαβεῖν, πῶς οὐκ αἰσχρὸν ὑμῖν καὶ ἡντινοῦν ἀπολιπεῖν; Λυ.

c) Ako se imaju pojedini samo pojmi, ne pako cěla izreka zaněkati, kao u: οὔ φημι nego, οὐ πάνυ pod nipošto, ne baš; οὐχ ἥκιστα najviše, osobito, = μάλιστα. n. p. Τὸ παράπαν ἔφη οὐκ ἐκβῆναί με ἐκ τοῦ πλοίου. Ἀντ. Εἰμὶ οὐ πάνυ τι σοφός. Πλ. Οἱ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω rekoše da neidu dalje napréd.

5. Μή stoji tamo, gdě se nema zaněkati dogodjaj t. j. u obće čin ili stvar, koja biva kao takova, nego gdě je čin ili stvar u mislih naših, dakle:

a) pred **načinom zapovědnim** kao i pred **konjunktivom**, naměstjujućim ga, isto tako pred **optativom**, kada želju izražuje, i gdě se tko potiče n. p. Ἀποκρινέσθω καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβείτω. Πλ. Μὴ δοκῶμεν δρῶντες ἂν (ἃ ἂν) ἡδώμεθα οὐκ ἀντιτίσειν αὖθις ἂν λυπώμεθα.

Σο. Μὴ ἀτελῆ τὸν λόγον καταλίπωμεν. Πλ. Μή μοι γένοιθ' ἃ βούλομ', ἀλλ' ἃ συμφέρει. Μέ. Ο αὐχὴν μὴ προπετὴς πέφυκοι. Ξε. Μὴ πρὸς θεῶν μαινώμεθαι μηδὲ αἰσχρῶς ἀπολώμεθα. Ξε.

b) U izrekah znamenujućih namenu, dakle za veznici ἵνα, ὡς, ὥστε n. p. Μὴ φθόνει τοῖς εὐτυχοῦσι, μὴ δοκῇς εἶναι κακός. Χάρης. Ἵνα μὴ δῷ δίκην, τὴν πόλιν ἐχθρὰν τῇ πόλει πεποίηκεν. Δη. Ἐπεβουλεύεσθε, ὅπως μήτ' ἀγαθὸν μηδὲν ψηφίσαισθε, πολλῶν τε ἐνδεεῖς ἔσεσθε. Λυ. Καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα. Ξε. Ἡμεῖς οὖν εἰ μέλλομεν τούτους εἴργειν ὥστε μὴ δύνασθαι βλάπτειν ἡμᾶς πορευομένους, σφενδονητῶν τε τὴν ταχίστην δεῖ καὶ ἱππέων. Ξε. Gdě pako poslědica izražena veznikam ὥστε nije naměnjena, tamo stoji οὐ, vidi 4. b.

c) U onih izrekah, koje znamenuju pogodbu, koje dakle imaju veznik εἰ, ἐάν, ἤν, ὅταν, ἐπειδάν, ἕως, ἄν n. p. (Ο κύων πρὸς τὰς οἶς εἶπεν*) ἐπεὶ ὑμεῖς γε, εἰ μὴ ἐγὼ προφυλάττοιμι ὑμᾶς, οὐδ' ἂν νέμεσθαι δύναισθε, φοβούμεναι μὴ ἀπόλησθε. Ξε. Εἰ μὴ φυλάξεις μίκρ', ἀπολεῖς τὰ μείζοντα. Γν. Ὅταν μὴ τοὺς ἀδικοῦντας λάβητε, τοὺς ἐντυγχάνοντας κολάζετε. Ἰσ. Ὅτι μὴ τιθέναι νόμον, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς πολίταις, οἱ κύριοι νόμοι λέγουσι. Δη. Ὑπεξαιρεῖν πολλοὺς δεῖ τὸν τύραννον, εἴπερ μέλλει ἄρξειν, ἕως ἂν μήτε φίλον μήτε ἐχθρὸν λίπῃ μηδένα ὅτου τι ὄφελος. Πλ.

d) U izrekah odnosnih pogodbenih, u kojih se izražuje pogodba i naměna ili što biti može; isto tako uz dionike, samostavnike, pridavnike i prislove, koji se daju u izreke pogodbene proměniti; gdě se to nedaje učiniti, tamo stoji obično οὐ: n. p. Ἐν ᾧ ἄν τις πράγματι μὴ πεί-

θῆται τῷ εὖ λέγοντι ἁματήσεται δήπου, ἁμαρτὼν δὲ ζημιώσεται. Ξε. Τὰ νοσήματα ὅσα μὴ μεγάλους ἔχει κινδύνους, οὐκ ἐρεθεστέον φαρμακείαις (kada, na koliko). Πλ. Οὐκ ἔστ' οὐδὲ εἷς, ᾧ μὴ κακόν τι γέγονεν ἢ γενήσεται. Φιλ. Οὐκ ἂν δύναιο μὴ καμὼν εὐδαιμονεῖν. Εὐ. Τὸ ἄπραγμον οὐ σώζεται μὴ μετὰ τοῦ δραστηρίου τεταγμένον (ako se stavlja medju....). Θ. Ἔρχεται τἀληθὲς ἐς φῶς ἐνίοτ' οὐ ζητούμενον. Μέ. Φιλοσοφοῦσιν οἱ οὔτε ἀγαθοὶ οὔτε κακοί πω ὄντες. Πλ. Ὁ μὴ ἰατρὸς ἀνεπιστήμων ὧν ὁ ἰατρὸς ἐπιστήμων. Πλ. Οὐκ οἶδα· δεινὸν δ' ἐστιν ἡ μὴ ἐμπειρία. Ἀρ. Τὰ μήτε ἀγαθα μήτε κακὰ οὐ βουλόμεθα. Πλ. Τὸ μὴ ἐμποδὼν ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται. Θ.

e) Uz infinitive osim slučaja navedenoga u 4. b; s toga stoji μὴ osobito, ako se što njim zabranjuje ili ako ima sa spolnikom vrědnost samostavnika n. p. Δοῦλον, φησὶν ὁ νόμος, μὴ γυμνάζεσθαι. Αἰ. (zakon kaže, da je robu zabranjeno....). Ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν. Θ. Τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι αἰσχρόν. Θ. Σκαιὸν τὸ πλουτεῖν κἄλλο (καὶ ἄλλο) μηδὲν εἰδέναι. Εὐ.

6. Za glagolji znamenujućimi: strah me je, bojim se, briga me je, stoji u zaněkajućih izrekah μή. Isto tako stoji za znamenujućimi: prěčiti, zabraniti ili začuvati, tajiti ili někati, nepouzdati se μή, premda su već glagolji naznačeni někajući n. p. Ἄνδρες, οὗτοί εἰσιν, οὓς ὁρᾶτε μόνοι ἔτι ἡμῶν ἐμποδὼν τὸ μὴ ἤδη εἶναι, ἔνθα πάλαι σπεύδομεν. Ξε. Ἀποκωλῦσαι τοὺς Ἕλληνας μὴ ἐλθεῖν εἰς τὴν Φρυγίαν. Ξε. Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν ἀποστᾶσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δέξιον κέρας, φοβούμενος μὴ κυκλωθείη ἑκατέρωθεν. Ξε. Ὁρῶμεν μὴ Νικίας οἴεταί τι λέγειν καὶ οὐ

λόγου, ἕνεκα ταῦτα λέγει. Πλ. Ὁ φόβος τὸν νοῦν ἀπείργει μὴ λέγειν ἃ βούλεται. Εὐ.

7. Što se tiče prislovah οὐ (nonne) i μὴ (num) vidi u glavi o izrekah upitnih §. 204. 1. b. pazka.

8. Kao što u našem jeziku, tako može i u gèrčkom jeziku više rěčih nĕkajućih biti, samo da moraju ili sve sa οὐ ili sve sa μὴ sastavljene biti; n. p. naše: nema ništa, gèrčki: οὐκ ἔστιν οὐδέν. Οὐκ ἔστιν οὔτε τεῖχος οὔτε χρήματα, οὔτ' ἄλλο δυσφύλακτον οὐδὲν ὡς γυνή. Εὐ. Θεοὺς φοβούμενοι μήποτ' ἀσεβὲς μηδὲν μηδὲ ἀνοσιον μήτε ποίησατε μήτε βουλεύσητε. Ξε.

9. Μὴ οὐ stoji:

a) sa infinitivom za glagolji: prĕčiti, tajiti, nepouzdati se, ako ovi imaju uza se prislov zanĕkujući (u latinskom jeziku bilo bi ovdĕ quominus); isto tako u pitanjih, koja imaju valjanost zanĕkajućih izrekah bez pitanja n. p. Οὐκ ἂν ποτ' ἔσχον μὴ οὐ τάδ' ἐξειπεῖν πατρί. Εὐρ. (Nemogoh uzdèržati se, da nerečem otcu). Ὁ Ἀστυάγης ὅ, τι δέοιτο αὐτοῦ ὁ Κῦρος, οὐδὲν ἐδύνατο ἀντέχειν μὴ οὐ χαρίζεσθαι. Ξε. (Nije mogó ino, nego da mu privolji). Οὐδεὶς πώποτε ἀντεῖπε μὴ οὐ καλῶς ἔχειν τοὺς νόμους. Δη. Εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδὼν μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπιδύντας, πάντα δὲ τὰ δεινότατα παθόντας ὑβριζομένους ἀποθανεῖν; Ξε.

b) Isto tako sa infinitivom, pred kojim stoje izrazi: ἄνοια, αἰσχρόν ἐστι, αἰσχύνομαι. n. p. Αἰσχρόν ἐστι σοφίαν καὶ ἐπιστήμην μὴ οὐχὶ πάντων κράτιστον φάναι εἶναι τῶν ανθρωπείων πραγμάτων. Πλ. Ἀνόητον ἡγοῦμαί σοι μὴ οὐ τοῦτο χαρίζεσθαι. Πλ. Πολλὴ ἄνοια τὸ μὴ οὐχ ἓν καὶ ταὐτὸν ἡγεῖσθαι τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῖς σώμασι κάλλος. Πλ.

c) Za glagolji **bojati se**, **brinuti se**, kada čověk želi, da se sbije ono, gdě dakle u latinskom jeziku stoji: **ne non** ili **ut** n. p. Δέδοκα μὴ οὐδ' ὅσιον ᾖ παραγενόμενον δικαιοσύνῃ τὰ ἐπιτήδεια, εἰ καίοιεν, οὐκ ἔχοιεν. Ξε. Οὐ τοῦτο δέδοικα μὴ οὐκ ἔχω ὅτι δῶ ἑκάστῳ τῶν φίλων, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανοὺς οἷς δῶ. Ξε.

10. Οὐ μὴ sa gděkojim konjunktivom (dakle takodjer sa konj. aor.), ili sa indikativom budućega vrěmena stoji, gdě se ima něsto tvèrditi, što se preteže na budućnost. To se u obće tumači s tim, da je glagolj, „brinuti ili bojati se“ kod οὐ izpušten, od kojega onda zavisi μή n. p. ἢν γὰρ ἅπαξ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ δύνηται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν nije se bojati, da bi nas kralj mogó dostići, t. j. neće nas sigurno dostići. Ξε. Τὸ ἀγαθὸν οὐ μὴ ποτέ τι ἀπολέσῃ nije se bojati, da će . . . t. j. neće propasti nikada. Πλ. Ἄρχων ὄψις οὐδὲν ἂν μή ποτε ἴδῃ. Πλ.

Poglavje osmo.

Predlozi (Προθέσεις).

§. 184. I. Samostalni.

1. Predlozi kažu razměr (města), u kojem dva predmeta medjusobno stoje; i u tom ima osobito tri takva, tumačena po predlozih:
   a) na pitanje: **odkuda?** gdě ponajviše stoji **genitiv**;
   b) na pitanje: **gdě?** gdě onda stoji **dativ** (dakle mirno stanje);

c) na pitanje kamo? kuda? uzduž česa? gdě onda rado stoji akusativ n. p. Παρὰ βασιλέως ἔρχεσθαι od kralja iti; παρὰ βασιλεῖ pri kralju; παρὰ βασιλέα k kralju. Srodno nalazi se i onda, kada je govor o vrěmenu i drugih razměrih.

Pazka. Predlozi biahu jednoč prislovi; s toga osobito u Homeru nestoje uvěk pred svojimi padeži, nego sasvim neovisni od glagoljah ili samoglasnikah, na koje spadaju n. p. ἀμφὶ δὲ χαῖται ὤμοις ἀΐσσονται i okolo ramenah pèršu grive. Ὅμ. Ἐν δ' αὐτὸς ἐδύσετο νώπορα χαλκόν i obučè sam blistajuće se oružje. Ὅμ.

2. U gèrčkom jeziku ima dvě vèrsti rěčih kazujućih ove razměre:

a) Někoje zadèržale su u obće svoju narav prislovnu, te se metju u red od prislovah, premda imaju kadkad samostavnike uza se, i to onda u strogo opreděljenih padežih; ove jesu:

α) sa genitivom: ἄνευ bez, πλήν, osim, izuzamši, χωρίς bez, razstavljen od, oddaljen od; πέραν, πέρα trans, ἕνεκα causa (može i pred i za svojim padežem stati), χάριν gratia (n. p. πατρος χάριν; ako pak stoji uz osobno zaime samostavno, onda mora se ovo kao i u lat. jeziku pretvoriti u pridavno, dakle u: ἐμὴν, σὴν χάριν; nikada pak nesmie stati ἐμοῦ, σοῦ χαριν), δίκην instar, λάθρα clam, μέχρι do, ὄπισθεν polag, uz, lat. pone; ἐγγύς πέλας blizu; πόῤῥω, ἑκάς daleko. — Simo spadaju još i prislovi izvedeni iz predlogah = ἄνω gore, κάτω dole; εἴσω ili ἔσω unutra (sa geni-

tivom; često se nalazi s akusativum); ἐντός unutra, ἐκτός izvana, osim; πρόσθεν sprěda, ὕπερθεν, odzgora vèrhu, ἀντικρύ prema, nasuprot; μεταξύ medju.

β) sa dativom: ἅμα zajedno sa,

γ) sa akusativom: ὡς ad, k; stoji samo gdě je govor o osobah n. p. ἄπειμι ὡς βασιλέα pojdem k kralju. Ξε.

b) Pravi predlozi gèrčki děle se po padežih, kao slědi:

A. Predlozi, koji mogu samo jedan padež imati uza se:

I. Imajući samo genitiv: ἀντί, ἀπό, ἐξ, πρό.
II. Imajući samo dativ: ἐν, σύν.
III. Imajući samo akusativ: εἰς, ὡς.

B. Predlozi, koji mogu imati dva padeža i to:

I. Genitiv i akusativ: διά, κατά, ὑπέρ.
II. Dativ i akusativ: ἀνά.

C. Koji mogu imati tri padeža t. j. genitiv, dativ, akusativ; ovi jesu: ἀμφί, ἐπί, μετά, παρά, περί, πρός, ὑπό.

A. Predlozi, koji samo jedan padež dopuštaju.

§. 185. I. Genitiv imaju:

1. Ἀντί ostarělo je u prosi pèrvobitnom městnom znamenovanju, s latinskim: ante jednako (v. ἐν-αντί-ος) osim: ἀνθ᾽ ὧν (sc. δένδρων) ἑστηκότες. Ξε., i znamenuje: prama, naměst = za n. p. Πῶς μέμονας ἀντὶ ἐμεῖο στήσεσθαι kako se usudju-

ješ meni naproti stati? Ὅμ. Ἀντὶ πολλῶν λαῶν ἐστι toliko valja i više, nego li mnogi narodi. Ὅμ. — Εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἑλοίμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλασίων volio bi slobodu prama svemu t. j. više od svega, što imam, i od ostalih različitih svarih Ξε. Ἐγίνετο φίλος χρήσιμος ἀντι ἀχρήστου prama nevaljanom, kao što biaše, postadè vrědan, valjan priatelj t. j. iz nevaljanoga prij. postadè . . Ξε. Ἀντ᾽ ἀργυρίου ἀλλάξεσθαι naměst srebra dobiti . . t. j. za srebro izměniti druge stvari. Βασιλεύειν ἀντ᾽ ἐκείνου naměst onoga kraljevati. Ξ. Ἀνθ᾽ ὧν znamenuje: poradi česa ili zato.

2. Ἀπό (lat. ab) pèrvobitno znamenovanje: od, dakle zastavljenje.

a) u smislu městnom ili prostornom: sa, od n. p. Αἱ παλαιαὶ πόλεις διὰ τὴν λῃστίαν ἀπὸ θαλάσσης μᾶλλον ᾠκίσθησαν daleko od mora. Θ. Ἔῤῥιψ᾽ ἐμαυτὴν τῆσδ᾽ ἀπὸ πέτρας stèrmoglavih se sa ove stěne. Αἰσχ. Ἀφ᾽ ἵππων μάχεσθαι s konjah boriti se. Θ.

b) u smislu vrěmennom od, uslěd n. p. Ἀπὸ παίδων a pueris. Ξε.

c) u smislu izvora tělesnoga i dnševnoga (uzroka, povoda) n. p. Οἱ ἀπ᾽ ἐκείνων potomci njihovi. Ξε. Ἀπ᾽ ἐχθρῶν πολλὰ μανθάνουσι οἱ σοφοί od nepriateljah uče se mnogo mudri ljudi. Ἀρ. Ἔσται οὐκ ἀπὸ τοῦ πράγματος neće zavisěti o tom. Δη. Θαυμάζειν τινά ἀπό τινος zaměravati koga poradi česa. Ὄναρ ἀπὸ Διός san od Dia (Ceja) (poslan). — S toga u izrekah tèrpnih ima kadkad subjekt tvorni ἀπό n. p. γνῶμαι ἀπό ἑκάστων ἐλέγοντο od svih biahu mněnja kazana. Θ. — Simo spadaju još pojedine izreke: ἀπὸ σκηνῆς igraoci u kazalištu.

3. 'Ἐκ pred samoglasnici ἐξ (lat. e, ex) znamenuje oddaljeno od srědine: iz; dakle:

a) u smislu městnom: iz, od n. p. 'Ἐκ Σπάρτης φεύγειν iz Šparte běžati. 'Ἐκ τῶν πολεμίων ἐλθεῖν od nepriateljah t. j. iz pokrajine nepriateljske. doći. Ξ. Χρὴ ἐκ μὲν θαλάττης τὴν Εὔβοιαν προβάλεσθαι πρὸ τῆς 'Αττικῆς, ἐκ δὲ μεσογαίας τὴν Βοιωτίαν prama moru, od strane mora, prama kopnu patko.....Δη.

b) U smislu vrěmennom: od, poslě n. p. ἐκ νεότητος ἐς γῆρας od mladosti do starosti. Ὅμ. 'Ἐκ τοῦ ἀρίστου προήγαγεν ὁ Χειρίσοφος τὸ στράτευμα πὰν πρὸς τοὺς πολεμίους poslě ručka... Ξ. Τέρπνον ἐκ κυναγίας τράπεζα πλήρης poslě (izza) lova. Εὐρ.

c) u smislu izvora: od, uslěd, iz n p. ἔκ τινος kao: πατρός ἐξ 'Αχιλλέως od otca A. Σο. ἐξ ἧς ἔφυ γυναικός od koje je rodjen žene Σ. Ὁ ἐξ Αἰτωλίας = Αἴτωλος Etolianac. Σ. Σιδηρόφρων τε κἀκ (καὶ ἐκ) πέτρας εἰργασμένος, ὅστις,. Προμηθεῦ σοῖσιν οὐ ξυνασχαλᾷ μόχθοις gvoždenosèrčan i od kamena načinjen jest, tkogod o Prometeju neuzdiše nad mukami tvojimi. Αἰσχ. Ἄρχεσθαι ἐκ τινός od česa, s čim počimati. Πλ. Οὔτε ναῦν ἐκ ἑνὸς ἀγκυρίου, οὔτε βίον ἐκ μιᾶς ἐλπίδος ὁρμιστέον. Γν. Πῶς ἔχεις ἐκ τοῦ τραύματος uslěd ranah, iz ranah (ex vulneribus). Ξ. Ὄναρ ἐκ Διός san poslan od D. Αἰσχυ. 'Ἐκ τῶν ἔργων χρὴ μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν λόγων τὴν ψῆφον φέρειν. Λυ. — S toga ima kadkad izreka tèrpna tvorni subjekt u gen. sa ἐκ, što biva malo da ne samo uz glagolje: dati n. p. τοῦτό μοί πως ἐκ θεοῦ δέδοται, ταχὺ οἴῳ τ' εἶναι γνῶναι. Πλ.

Napomenuti se imaju još: ἐκ δεξιᾶς na desnoj, s desne; ἐξ ἴσου jednako; ἐκ τῶν παρόντων po sadašnjih okolnostih. Θ. Πλ.

4. Πρό (lat. pro) pred:

a) u smislu městnom: pred n. p. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν προφαίνεται pred očima jest. Αἰσχ. Πρὸ πυλῶν ἥδ' Ἰσμήνη pred vrati je J. Σο. Πρὸ ποδῶν što je pred nogami, najbliže. Ξ.

b) u smislu vrěmennom: prie n. p. Πρὸ τοῦ θανεῖν prie smèrti. Σο. Πρὸ ἡμέρας prie svanutja. Ξ. Ὁ πρὸ τοῦ χρόνος priašnje vrěme = ὁ πρὶν χρόνος. Θ. i drugi.

c) u prispodabljanju znamenuje prednost n. p. Βούλου γονεῖς πρὸ παντὸς ἐν τιμαῖς ἔχειν više od svega drugoga, prie svega. Γν. Πρὸ πολλῶν χρημάτων τιμήσασθαι, πρὸ πολλοῦ ποιεῖσθαι pred mnogimi ili više nego mnoge stvari t. j. veoma štovan biti. Ἰσ. Θ.

d) znamenuje naměst ili za n p. Πρὸ δεσποτῶν θανεῖν za gospodare umrěti. — Kadkad je lat. prae n. p. πρὸ φόβοιο od straha. Ὅμ.

XCI.

Trěba uzeti ono, što je najbolje naměst ugodnoga, ako se oboje nemože [1]. — Stražar jesi kano pas. — Ove su žene vesele a ne [2] namèrgodjene [3]. — Za dobro (prikazano mu) čini zlo. — Kir lovio je lov s konja. — Kretijanac nije nevaljan strěljac s konja. — Istina (istinito) jest, da se od dobrih muževah plemenita radjaju děca. — Měsec ima svoju světlobu od sunca. — Na same čine gledajte [4]. — Vojnici děle [5] srebro od zarobljenikah (t j. zadobljeno). — Efes oddaljen je od Sardah tri dana hoda (= put od trih danah). — Znao bi (ja) cělu Iliadu

i Odiseju na izust kazati. — Mudrih[6] je ljudih poradi mira vojevati, a kada[7] je moguće[8] poslě rata opet složiti se (= sastati se)[9]. — Što nam savětuješ, da imamo (= je) uslěd toga činiti? — Zakon Solonov nalaže, da imaju vladati mužke glave[10] i potomci od muškaracah. — Niti je lahko[11] kamen odletiv[12] iz ruke uzpreći[13] niti rěč (odletivšu) od jezika. — Za dobre gospodare najslavnije jest poddanikom[14] umrěti. — Što čověk za samoga sebe ne učini[15], ono često prijatelj svèrši za prijatelja. — Kyr i Kiaksar navečeravši se[16] te postavivši si straže i zapalivši pred stražami mnoge vatre legoše[17] (da spavaju). — Ovi prie nego svim drugim bogovom (= prie svih bogovah) žèrtvuju Vesti. — Nemoj ni děce niti življenja niti što drugo više[18] cěniti od pravednosti. — Svi jednim glasom (= iz jednoga gèrla) pěvaju. — Čověk nesmie dobitka pred svim ljubiti. — Naći ćete u svih poslovih (stvarih), da su štovani[19] i zaměravani izmedju najviše učenih[20], neštovani pako i prezirani izmedju neukih (t. j. da spadaju štovani na...) — Da od bogovah zlo proiztiče, nije moguće. — Od bogovah je odredjeno, da ratovi bivaju medju ljudmi. — Persianci stali su s desne, ostali saveznici s lěve od ceste.

[1]ἐξεῖναι. [2]predlog. [3]σκυθρωπός. [4]σκοπέω. [5]διαλαμβάνω. [6]ἀγαθός. [7]Gdè je god i u sledećih zadaćah širom štampan veznik ili zaime odnosno, ondě ima se odbaciti. [8]παρέχω. [9]ξυμβαίνω [10]ἄρρην. [11]καρτερός. [12]μεθιέναι. [13]κατέχω. [14]δοῦλος. [15]ἐξεργάζομαι. [16]δειπνοποιέομαι. [17]κοιμάω. [18]περὶ sa genitivom. [19]εὐδοκιμέω u v. tvornoj. [20] ἐπίσταμαι.

§. 186. II. Dativ imaju.

1. Ἐν lat. in sa instr., (Hom. ἐνί, εἰν) u sa měsnikom ili genitivom.

a) u smislu městnom: u, na (sa městn.), medju (sa instr.) n. p. Ἐν γῇ πένεσθαι κρεῖττον ἢ πλου-

τοῦντα πλεῖν. Γν. Na kopnu bolje je siromašno živěti, nego li kao bogat brodariti. Ἦλθον εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα, οἰκουμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ. Ξε. Ἐν πᾶσι pred svimi, izmedju svih. Ὅμ. Ἐν τῷ δήμῳ u puku, pred pukom, Πλ. Οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν ἀλλ' ἐν Λακεδαιμονίοις. Ἀρλ.

b) U smislu vrěmennom **u**, n. p. Νόμος ἐστὶν αὐτοῖς, ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτείνειν. Πλ. Ἐν πολλῷ χρόνῳ. Αἰσχ. Ἐν τρισὶν ἡμέραις u tri dana. Ξ. Ἐν καιρῷ za dobe.

c) U znamenovanju unutèrnjem, duševnom, gdě prisvaja što, **u** sa genitivom n. p. δύναμις γὰρ ἐν ὑμῖν. Ὅμ. U vas bo je oblast Ἐν σοὶ νῦν ἐστι καταδουλῶσαι Ἀθήνας u tebe ima sada oblast, od tebe zavisi podjarmiti Atene. Ἡρ. Simo spadaju još izreke: ἐν Μαραθῶνι μάχη bitka kod M.; ἐν χερσὶ τιθέναι u ruke dati, izručiti komu (in manibus ponere).

2. Σύν, staroatično ξύν (lat. cum) sa, po (sa městnikom) n. p. Σὺν μυρίοισι τὰ καλὰ γίγνεται πόνοις (sa) nebrojnimi mukami radja se lěpo, krasno. Εὐ. Ἡ κτῆσις τῶν πιστῶν ἐστιν οὐδαμῶς σὺν τῇ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον σὺν τῇ εὐεργεσίᾳ. Ξ. Μένων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Menon i koji su s njim bili (njegovi vojnici). Ξ. Τοὺς θεοὺς οἴεσθαι χρὴ σὺν ἡμῖν ἔσεσθαι (s nami, nam na pomoć). Ξ. Ὁ διδάσκαλος σὺν τῷ νόμῳ (po zakonu) ἐκέλευεν τὸν δικαστὴν τὴν ψῆφον τίθεσθαι. Ξ.

§. 187. III. Akusativ imaju.

1. Εἰς ili ἐς (lat. in sa akus.); **u** ili **na** sa akusativom (protivno je ἐκ).

a) U smislu městnom: u, proti, prama n. p. Σικελοὶ ἐξ Ἰταλίας διέβησαν εἰς Σικελίαν. Θ. Οἱ τριά-

κοντα πολλοὺς τῶν πολιτῶν εἰς τοὺς πολεμίους ἐξήλασαν u zemlju nepriateljsku. Εἰς διδασκάλων πέμπειν (sc. οἶκον) u školu. Πλ. Εἰπεῖν τι δεῖ εἰς τοὺς συμμάχους trěba něšto odgovoriti drugarom. Ξ. Εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐστράτευον proti A. Θ. Δίκαιος εἴς τινα. Σο. prama komu.

b) U smislu vrěmennom: do n. p. ἐς ἠέλιον καταδύντα do zapada sunca. Ὅμ. Οἱ ἐκ παιδὸς εἴς γῆρας σώφρονες. Αἰσχ. Ἐς καιρόν u zgodno vrěme, ἐς τέλος na koncu, t. j. najposlě, tandem.

c) Kazuje měru i broj: do, po n. p. εἰς δύναμιν po mogućnosti, po silah. Ξυνεβοήθησαν ἐς εἴκοσι μάλιστα do dvadest, kojih dvadest. Θ. Εἰς δύο po dva. Ξ. — U srědini medju ovim i znamenovanjem u b) stoje izreke kao n. p. Ὅπου ἂν εἰς ἀκόντιον ἀφικνῆται, ἀκοντίζει· ὅπου δ' ἂν εἰς δόρατος πληγὴν, παίει. Ξ.

d) U unutèrnjem duševnom smislu kazuje svèrhu, prikladnost, obzir itd. za, s obzirom na n. p. Εἰπεῖν ἐς ἀγαθόν na dobro govoriti t. j. zato, da stvar dobar svèršetak ima. Ὅμ. Ἐς φόβον za strah, t. j. da plaši druge. Ὁμ. Πόλις μεγίστη καὶ εὐδοκιμωτάτη εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν gledè na . . . Πλ. Ἡ πόλις εὖ ἔχει εἰς τὰ πολεμικά. Ξ. što se tiče . .

XCII.

Gèrci dojdoše u Trapezunt, grad gèrčki sagradjen uz cèrno more. — Ja volim [1] od strane Gèrkah nego li od barbarske biti. — Jezik doveo je već mnoge u propast. — Nemojmo kèrzmati [2] od svojih vlastitih dobarah trošiti [3] za obćenito dobro. — Zabilježi (= metni) si moje rěči u svojem sèrcu (= na tablici sèrca) [4]. — Bolje jest vladati

zemljom imajućom ljudi (= sa ljudmi), nego li praznom. — Vrěme sve odkriva, te izvadja na světlobu. — Neću tajiti [5] ono, što sam svim reko. — Dosadljiva [6] je stvar star muž medju mladići. — Posěstvo věrnih ljudih nebiva nikada silom nego dobročinstvom. — Na otok Salamin spravljena [7] su nam (u sigurnost) děca i žene. — Šta je za rat potrěbitije od ljudih? — Neharne pribrajaj [8] nepravednikom. — Sada, da sa bozi rečem, imam mnoge nade. — K vam došav nadam se, da ću pravicu zadobiti [9]. — Svi smo věšti koriti. — Trěba uměrenim biti [10] u blagodarih. — Ja se pripravljam koliko god mogu, da [11] čim bolje sa pomoćju božjom udarimo na neprijatelje. — U sgodno si vrěme došo, makar [12] i strah navěštajući.

[1] χρή. [2] ὀκνέω. [3] δαπανάω. [4] δέλτος, ἡ; τῆς φρενὸς. [5] ἀρνέομαι. [6] ὀχληρός. [7] ὑπέκκειμαι = u sigurnost spravljam. [8] καταλογίζομαι. [9] τυγχάνω. [10] μετριάζω. [11] ὅπως. [12] καίπερ.

B. Predlozi dopuštajući dva padeža.

§. 188. I. Genitiv i akusativ.

Pazka. Ovdě kao i u obće u predlozih slědećih staviti će se najprie pèrvobitno znamenovanje.

1. Διά (srodno sa δύω) kroz, proz.

A. Genitiv ima:

a) u smislu městnom (lat. per ili inter) kroz, medju n. p. διά τοῦ ὕδατος ὁρῶν τὸν ἥλιον kroz vodu vídeći sunce Πλ. Διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινῆς ὄβριμον ἔγχος. 'Ομ. Διὰ χειρὸς (χερσὶ) ἔχειν u ruci (medju rukama) imati Σ.

b) u smislu vrěmennom (gdě u lat. inter). n. p. Οἱ πολέμιοι ἔκαιον πυρὰ πολλα διὰ νυκτός kroz noć. 'Ηρ. Τέρας ἐστίν, εἴ τις εὐτύχηκε διὰ

βίου. Γν. Δι' ἔτους kroz ili cělu godinu. Ηρ. Διὰ μακρῶν χρόνων oddavna. Πλ.

c) u smislu instrumentalnom, naški instr. ili po. n. p. Ἔλεγε πρῶτον Τισσαφέρνης δι' ἑρμηνέως τοιάδε po glasonoši poruči T. slědeća. Ξ. Δι' ἑαυτῶν κτᾶσθαί τι po samom sebi pribavljeno imati, od samoga sebe imati. Ξ. Αἱ αἰσθήσεις αἱ διὰ τῶν ῥινῶν. Πλ.

Napomenuti se imaju još izreke slědeće: Διὰ πάντων θέης ἄξιον prie svega, izmedju svih stvarih vrědno da se gleda. Ἡρ. Διὰ φυλακῆς ἔχειν pod stražom imati, t. j. čuvati; δι' ὀργῆς, δι' ἐπιθυμίας jaditi se, želěti; διὰ στόματος ἔχειν o čemu govoriti (= u ustih imati); διὰ ταχέων bèrzo; δι' οὐδενὸς ποιεῖσθαι necěniti koga, διὰ μακροῦ poslě dugotrajnoga odmora.

B. Akusativ ima:

a) u smislu městnom i vrěmennom: po, kroz (više pěsničko, nego li u prosi) n. p. φεύγειν διὰ κῦμα ἅλιον po moru běžati. Αἰσχ. Διὰ δρυμὰ καπνὸς εἱσατο. Ὁμ. Διὰ νύκτα kroz noć.

b) u smislu uzročnom: poradi, zbog; s toga kao instrumental n. p. διὰ τὴν νόσον χρώμεθα τῷ ἰατρῷ poradi bolesti trěba nam lěčnika. Δικαιοσύνη αὐτὴ δι' ἑαυτὴν τὸν ἔχοντα ὀνίνησιν poradi same sebe, po samoj sebi. Πλ. Διὰ τοὺς εὖ μαχομένους αἱ μάχαι κρίνονται po onih, koji . . . Ξ. Διὰ τί zašto? διὰ ταῦτα zbog toga.

2. Κατά sa, niz (pro tivno od ἀνά).

A. Genitiv ima:

a) u smislu městnom: sa, niz, pod (kamo?) na (kamo?) po n. p. Ἐῤῥίπτειν ἑαυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω. Ἡρ. sa zida stèrmoglaviše

se Κατὰ τῆς κλίμακος καταβαίνει po lèstvici silazi. Λυ. Κατὰ χθονὸς ὄμματα πήξης. Ὅμ. na zemlju, k zemlji. Κατὰ δ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς na oči legnù tmina. Ὅμ.

b) U duševnom smislu: proti, o. n. p. ψεύδεσθαι κατά τινος lagati o komu. Λυ. Λόγος κατά τινος oratio in aliquem (πρός τινα = adversus aliquem). Συντιθεὶς λόγον ἔπαινον κατὰ τοῦ οἴνου složiv hvalu o vinu. Φαίδ. Ἐπεκράτησε τὸ τῶν Ἀχαιῶν ὄνομα κατὰ πάντων Πελοποννησίων za sve Pel . . . . Πολ.

B. Sa akusativom znamenuje u obće razširivanje po kojem městu, po čemu, odnošenje ili obzir:

a) u smislu městnom: po (gdě?), uz, niz, na (kamo?) n. p. Κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν po vodi i po kopnu (terra marique) Ξ. i ini. Κατὰ ποταμὸν πλέειν niz rěku. Ἡρ. Στὰς κατὰ τὰς πύλας uz vrata stojeći Ξ. κατὰ βορέαν ἑστὼς na ili prama sěveru stojeći;

b) u smislu vrěmennom: za sa gen. n. p. Κατὰ τὸν πόλεμον u vrěme rata. Ἡρ. — κατὰ Ἄμασιν βασιλεύοντα za kralja A. Ἡη. Κατὰ φῶς za světlobe t. j. danju. Ξ. Οἱ κατά τινα suvrěmenici;

c) u smislu svèrhe, načina, poslědice (lat. secundum) n. p. καθ' ἁρπαγὴν ἐσκεδασμένοι razpèršeni na plěn t. j. da plěne. Ξ., isto tako: Κατὰ ζήτησίν τινα πέμπειν. Σ. Κατ' ἔπος od rěči do rěči. Ἀρ. Τρία ἐστί, δι' ὧν ἅπαντα γίγνεται, ἢ κατὰ τοὺς νόμους, ἢ ταῖς ἀνάγκαις ἢ τὸ τρίτον ἔθει τινί. Μέ. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην. Πλουτ. Κατὰ κόσμον pristojno. Ὅμ. Τὸ κατὰ τὸν πόλεμον

rat. sa svim, što spada na njega; καθ' ἡμέτερον νοῦν po nasěm mněnju.

d) u smislu razděljivanja, razredjivanja (po) i prispodabljanja n. p. Χαβρίας τριήρεις πλέον ἢ εἴκοσι εἷλε, κατὰ μίαν καὶ δύο λαμβάνων po jednu i dvě (singulas, binas). Δη. Καθ' ἡμέραν, κατ' ἐνιαυτόν, κατὰ μῆνα na jedan dan, na lěto, měsec singulis diebus, annis, mensibus. Ὁμ. Μεῖζον ἢ κατ' ἄνθρωπον νοσεῖς nadčověčanska patiš. Πλ.

3. Ὑπέρ, u Homeru takodjer ὑπείρ, lat. super, prěko.

A. Genitiv ima

a) u smislu městnom (gdě): nad, prěko, vèrhu n. p. Ὁ θεὸς ἔθηκε τὸν ἥλιον ὑπὲρ γῆς vèrhu zemlje. Πλ. Τὸ οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης gora stojeća ili pružajuća se vèrhu Tegeje. Ἡρ. Οἱ ὑπὲρ Χεῤῥονήσου Θρᾶκες Trakianci stanujući prěko K. t. j. onkraj Keronesa. Ξ. Ὑπὲρ τῶν πρόσθεν ἀκοντίζειν prěko sprěda stojećih. Ξ.

b) U prenešenom smislu: o (čemu?) naměst, za (koga?), kamo onda spada i svèrha, kojom se čini što n. p. Διαλέγεσθαι ὑπέρ τινος razgovarati se o čemu Πλ. ὑπὲρ σέθεν αἴσχε' ἀκούω o tebi. Ὁμ. Ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ ἀποκρινοῦμαι naměsto tebe. Πλ. Ἐγὼ ὑπὲρ Σεύθου λέγω naměsto S. Ξ. Φοίβῳ ἑκατόμβην ῥέξαι ὑπὲρ Δαναῶν, ὄφρ' ἱλασώμεθα ἄνακτα. Ὁμ. Ἰλ. 1, 444, za Danajce, za spasenje D. Λέγειν, ἀπολογεῖσθαι ὑπέρ τινος za koga govoriti, za čije dobro g. Ξ. i drugi. Ἡ ὑπὲρ τῆς χώρας φυλακή za pokrajinu. Πλ. ὑπὲρ τῶν πολλῶν za dobro puka.

B. Akusativ ima:

a) u znamenovanju měst nom: prěko (kazujući zajedno micanje, razširivanje) n. p. ὑπὲρ πόντου ἦλθον prěko mora dojdoh. Αἰσχ. Ῥιπτέουσι ὑπὲρ τὸν δόμον. Ἡρ. Λόφος ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. Ξ.

b) U smislu měre: prěko, n. p. Ὑπὲρ μοῖραν prěko udesa, više ili jače od udesa t. j. protiv udesu (fatum). Ὁμ. Μανία ἐστὶν ὑπὲρ δύναμίν τι ποιεῖν. Δη. Ὡς οὐκ ἔστιν ὑπερ ἄνθρωπον prěko silah čověčijih, nije nadčověčansko Πλ. Τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων; Αἰσχ.

§. 189. II. Dativ i akusativ.

Ἀνά na (protivno je κατά).

A. Dativ ima samo u pěsmotvorih ep. i lir., i znamenuje sasvim naše: na na pitanje: gdě? n. p. Ὡς ὁ ἀτρέμας εὗδε πατὴρ ἀνὰ Γαργάρῳ ἄκρῳ tako spavaše mirno na visini Gargarskoj otac (Jupiter). Ὁμ.

B. Akusativ kaže micanje uzvis ili razširivanje po čemu (vidi κατά).

a) u smislu městnom: uz, po, kroz (kamo? kroz što?) n. p. ἀνὰ ποταμὸν πλεῖν uz rěku broditi. Ἡρ. ἀνὰ δῆμον πτωχεύω kroz puk, po svemu narodu prosjačim. Ὁμ. Ἀνὰ τὰ ὄρη οἰκεῖν. Ξ. (po gorah);

b) u smislu vrěmennom n. p. ἀνὰ νύκτα kroz noć, noćju. Ὁμ. Ἀνὰ τὸν πόλεμον τοῦτον za vrěme toga rata Ἡρ. Ἀνὰ ἑκάστην ἡμέραν, ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν svaki dan Ξ. ἀνὰ πᾶν ἔτος svake

godine. Ovi su poslědnji priměri prelaz k slědećem znamenovanju:

c) Uz brojnike znamenuje: po (distributivum). n. p. ἀνὰ πέντε παρασάγγας τῆς ἡμέρας po pet parasangah na dan. Ξ. Ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας Ξ.

d) U smislu prenešenom, n. p. ἀνα κράτος λαβε ἐλαύνειν, φεύγειν. Ξ. silom. Ἀνὰ λόγον u razměrju, razměrno.

Simo spada još izreka: ἀνὰ στόμα ἔχειν u ustih imati, govoriti o čemu (vidi διά).

XCIII.

Krěpost stupa kroz muke. — Himerion [1] je luka i grad u Tesprotiji, a više od njega je Efira. — Pod zemlju idem [2] od srama. — Po svoj zemlji je mir. — Prolažiše [3] kroz Chalybe [4] sedam štaciah. — Ja ću to za tebe činiti. — Ljudi traže ono, što je pod zemljom. — Mladići vide starije kroz cěli dan uměreno živěti (dionike). — Dečaci kroz dan bèrbljaju. — Za ženu i prijatelja trěba se truditi. — Sa strane [5] i straga [6] postavljeni su bili lahko oboružani [7]. — Nijedan lěnčina [8], makar imao (dionik) uvěk bogove u ustih, nebi mogo hrane pribavljati bez truda. — Nije dobro u bitku sa Atenjanci upustiti se [9]. — Za krěpost neumèrlu i za takvo slavno ime čine svi ljudi sve. — Zakon je ustanovljen (= zabilježen), da nelažeš [10] u saboru (prama). — Messenu kane poslě trideset godinah uzdići [11]. — Gèrci svladaše Persiance i na kopnu i na moru. — Puno bludnje (prevare [12]) je gledanje [13] s očmi. — Ako budete poradi prošloga [14] někoje pedepsali [15], to ćete mnoge valjanimi načiniti. — Temistokles najsvlavniji izmedju svojih suvrěmenikah učinio je to. — S kojega razloga da pravednost cěnimo [16] za najveću nepravednost? — Ako

čověk šta dobra uči, to on umom uči. — Ne nadilazi čověka (nije prěko čověka) postati takvim [17], da se oholosti uklanja [18]. — Sasvim mi po ćudi govoriš. — Tkogod počimlje slastmi tělesnimi [19] te sbog toga nemože izvèršivati onoga, što je najplemenitije, zar takvoga imenuješ slobodnim? — Jonci cěniše [20] Atenjance radi srodstva vrednimi, da im budu načelnici. — Volio bi malo i dan za dan imajući (= siromašan) bezžalostan [21] život živěti, nego kao bogat [22] bolěstnim biti.

[1]Χειμέριον. [2]καταδύω. [3]πορεύω. [4]Χάλυβες narod na cèrnom moru; ime kaže njihov zanat. [5]πλάγια, τά. [6]νῶτον. [7]φιλός, ό. [8]ἀργός, ό. [9]ἔρχομαι. [10]ἀψευδέω. [11]κατοικίζω. [12]μεστός, ή. όν; [12]ἀπάτη, ης. [13]σκέψις, ή. [14]παρέρχομαι. [15]τιμωρέω. [16]διαιρέομαι. [17]sjednačenje vidi u zaimenih; da ima odbiti se. [18]pridavnik ima se opisati samostavnikom sa pripadnim predlogom [19]ἀξιόω. [20]ἄλυπος. [21]dionik od πλουτέω.

§. 190. C. Predlozi dopuštajući **tri** padeža.

Pazka. Pèrvobitno znamenovanje izrazuje ponajviše dativ.

1. ἀμφὶ (lat. amb.—) srodno sa ἄμφω obadva. okolo (sa obadvěh stranah).

A. Dativ samo u pěsnicih i u jonskoj prosi, znamenujući:

a) okolo, o (čemu), blizu n. p. ἀμφὶ κεφαλῇ, ὤμοις, στήθεσσι. Ὅμ. Ἀμφὶ τῷ θανάτῳ λόγος λέγεται o smèrti je govor. Ἡρ.

b) Uzrok n. p. Ἀμφ' ὀδύνῃσι od žalosti. Ὅμ. ἀμφὶ φόβῳ od straha. Εὐ.

B. Genitiv ima rědkokad u atičnoj prosi: okolo, o. n. p. ἀείδειν ἀμφὶ φιλότητος, o ljubavi, pria-

teljstvu pěvati. ῾Ομ. ῾Η δίκη ἡ ἀμφὶ τοῦ πατρός pedepsa izrečena nad otcem. Ξ.

C. Sa akusativom znamenuje: okolo, n. p. ἀμφ' ἅλα okolo mora, ἀμφὶ ῥέεθρα okolo žalah, obalah ῾Ομ. ἀμφὶ ποταμόν okolo rěke. Ξ. Οἱ ἀμφὶ τὸν πάππον θηρευταί sluge dědovi Ξ. (vidi još u spolniku §. 147 5). Ἀμφί τι ἔχειν, εἶναι okolo česa biti, brige imati o čemu n. p. ἀμφὶ δεῖπνον obědovati, jesti. Ξ. Τὰ ἀμφὶ τὸν πόλεμον što na boj spada. Ξ. Κλαίειν ἀμφί τινα o komu, za kim plakati se. ῞Ομ. — Uz brojnike: kroz, po prilici n. p. ἀμφὶ τὸ μέσον ἡμέρας okolo polovine dana t. j. po prilici o podne. Ξ. Ἀμφὶ τὸν βίοτον kroz življenje t. j. za sve svoje dane. Πίνδ. Ἥστην δὲ ἄμφω ἀμφὶ τὰ πέντε καὶ τριάκοντα ἔτη ἀπὸ γενεᾶς okolo 35 godinah Ξ.

2. Ἐπί, pèrvobitno znamenovanje: na ili po (gdě ?)

A. Dativ ima:

a) u smislu městnom: na, u, pri, proti n. p. Ἐπὶ θαλάττῃ οἰκεῖν pri moru, uz more, Ξ. Ἐπὶ τοῖς ὅπλοις μένειν pod oružjem biti. Ξ. Ἀτρέως παῖδας ἐπ' Ἀλεξάνδρῳ πέμπει (protiv Aleks.) Αἰσχ. — Simo spada stranom: Ζῆν, τελευτᾶν ἐπὶ παισί živěti, umrěti, imajući dětcu. Δη. i ini: dalje: ἐπί τινι εἶναι u čijoj oblasti biti, u čijih rukah biti; isto ἐπὶ τοῖς θεοῖς ἐστι pri bozih jest. Πλ.

b) u smislu vrěmennom n. p. Ἐπὶ νυκτὶ noćju ῾Ομ. ἐπὶ τούτοις za tim.

c) Kaže često povod, razlog, pogodbu n. p. γελᾶν ἐπί τινι smijati se komu, čemu, poradi česa. Πλ. Ἐφ' αἵματος φεύγειν poradi ubojstva běžati. Δη. Ἐπ' ἀγαθῷ Κύρου na korist

Kirovu. Ξ. Ἐπὶ δώρῳ, μίσθῳ za dar ili nagradu n. p. raditi. Ὁμ. Αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο ἐπὶ τούτοις s ovimi pogodbani. Ἡρ. Ξ. i ini.

B. Genitiv ima:

a) u smislu městnom: na, po, pri, pred (sva ova na pitanje gdě?) n p. Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις. Γν. na tèrstiki. Ἡ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μάχη bitka kraj potoka. Δη. — U obće ima se ovdě opaziti, da glagolji micanja znamenuju ovdě obično dovèršeno micanje, dostignutje; dočim ἐπί sa akusativom znamenuje micanje, teženje prama, put n. p. ἀποπλεῖν ἐπὶ Αἰγύπτου sa brodovi u Egipat dolaziti. — Επωμόσαντο ἐπὶ τῶν στρατηγῶν pred vodjami, na očigled. Δη.

b) u smislu vrěmennom: za (sa genit.) n. p. Ἐπὶ Θεσέως καὶ τῶν πρώτων βασιλέων za Teseja i pèrvih kraljevah t. j. za vrěme T. Θ. Ἐπ᾽ εἰρήνης za vrěme mira. Ὁμ. i ini. Ἐπ᾽ ἐμοῦ. Ἡρ. Οἱ ἐφ᾽ ἡμῶν naši suvrěmenici.

c) Kadkad znamenuje: prigodom, povodom, ili instrumental n. p. ἐπ᾽ ἐμοῦ λέγειν po mojem priměru, kao i ja govoriti. Πλ. ἡ ἐπ᾽ Ἀνταλκίδου εἰρήνη mir sklopjen po Ant. Δη.

d) Často znamenuje kao περί: zabavljanje s čim. n. p. οἱ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, koji se bave sa poslovi javnimi. Δη.

e) Uz brojnike: po n. p. ἐπὶ τριῶν po tri vojnika. Ξ.

C. Sa akusativom znamenuje:

a) u smislu městnom: micanje put cilja n. p. ἐξῆλθον ἐπὶ τὴν Χαλκιδικὴν pojdoh put Halkidike. Θ.

b) U sm. vrěmennom trajanje do koje dobe

n. p. ἐπ' ἠῶ sve do svanutja. Ὅμ. Ἐπὶ χρόνον τινά za koje vrěme (t. j. sve do konca koje dobe). Πλ. i ini.

c) Isto tako uz brojeve i izraze měre ono, što je najviše, n. p Ἐπὶ διακόσια do dvěsta. Ἡρ. ἐπὶ πολύ daleko. Θ.

d) Svèrhu i shodnost n. p. Ἐπὶ ξύλα παρέπεμψε po dèrva poslao je. Πλ. Οἱ διάκονοι τὴν τοῦ σώματος ἰσχὺν ἐπὶ τοὺς πόνους ἔχουσιν za dělo, poslove. Πλ.

Simo spadaju još izreke: ἐπ' ἴσα dvojbeno, neodlučeno (u bitkah) Ὅμ. Ἐπὶ πάντα u obće. Σο. i ini.

3. Μετά posrěd, medju.

A. Sa dativom, koi se nalazi samo u pěsnicih, znamenuje: medju (gdě?) n. p. μετ' Ἀχαιοῖς πολεμίζειν medju A. ratovati. Ὅμ.

B. Sa genitivom: medju, i s toga: sa n. p. Αἰακὸς ἕως ὢν μετ' ἀνθρώπων μετὰ καλλίστης ὢν δόξης διετέλεσεν usrěd ljudih ... sa najlěpšom slavom. Ἰσ. Οὐδὲν θέλω κτᾶσθαι μετ' ἀδικίας. Ξ. po ili srědstvom nepravednosti.

C. Sa akusativom znamenuje u obće: za, poslè n p. Οἴχονται μετὰ δεῖπνον idu za obědom. Ὅμ. Μετὰ Πάτροκλόν γε θανόντα = Πατρόκλου θανόντος mortuo P. Ὅμ. Μετ' ἐμὲ δεύτερός ἐστι za menom je drugi. Ξ. Ποταμὸς μέγιστος μετὰ Ἴστρον. Ἡρ. za. J. Ἡ μετὰ ταῦτ' ἀπόκρισις odgovor na to. Σο. — U pěsnicih takodjer u městnom smislu na pitanje: kamo? n p. μετα νῆας medju brodove, βῆναι μετὰ Νέστορα doći k Nestoru, da ga poseti. Ὅμ. — Μετὰ χεῖρας ἔχειν u rukuh imati; μεθ' ἡμέραν danju.

4. Παρά (Hom. πάρ, παραί) uz, polag.

A. Sa dativom znamenuje: pri, kod n. p. Παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσι κρεῖττόν ἐστι ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐδοκιμεῖν. Ἰσ. Παρ' ὑμῖν ἐτράφην pri vas ili od vas bih odgojen. Αἰ. Τυχόντα με τῶν δικαίων παρ' ὑμῖν ako mi kod vas o sudci pravda bude Δη., gdě nebi smělo biti: παρ' ὑμῶν (vidi sa gen.), budući da sudci neděle pravde. Παρ' ἐμοί polag mojega mněnja Ἡρ. Οἱ παρὰ βασιλεῖ ὄντες podložnici kraljevi. Ξ.

B. Sa genitivom: od u smislu městnom, kao takodjer u smislu izvora n. p. Παρά τινος ἐλθεῖν od koga doći, kao u izreci: ἕως ἂν οἱ παρὰ βασιλέως πρέσβεις ἔλθωσιν dok bi došli poslanici od strane kraljeve. Ξ. Οἱ ἄξιοι παρ' ὑμῶν τὰ δίκαια ἕξουσιν dobit će od vas, (t. j. vi ste izvor) Δη. Σοφοῦ παρ' ἀνδρὸς χρὴ σοφόντι μανθάνειν od mudra muža trěba učiti se mudrost. Εὐ. Ἀκούειν παρ' ἀγγέλων od glasonošah čuti. Σ. — S toga stoji kadkad u izrekah tèrpnih subjekt tvorni u gen. sa παρὰ, gdě pèrvobitno znamenovanje: od strane ostaje. strogo razlikujući se od subjekta sa ὑπό, koja rěč tudě znamenuje povod, srědstvo n. p. παρὰ τῶν θεῶν σημαίνεσθαι od bogovah (=od strane b.) izlaze znakovi budućnosti Ξ.

C. Sa akusativom u obće znamenuje micanje (kamo?), dakle:

a) u smislu městnom: α) k, n. p. Παρά τινα ἥκειν πάλιν vratiti se ka komu Ξ. Παρὰ τοῦτο γέγονε do toga je došlo. Isto tako: β) uzduž, duž, polag, mimo n. p. Παρὰ τὸν νεὼν ποταμὸς παραῤῥεῖ mimo, uzduž hrama teče rěka. Ξ. Παρὰ τὴν θάλατταν περιπατεῖν.

b) u smislu vrěmennom srodno sa a) kroz

n. p. Τὸν δόλιον ἄνδρα φεῦγε παρὰ ὅλον τὸν βίον kroz cělo življenje. Γν.

c) u smislu duševnom razvila su se iz znamenovanja b) opet dva druga α) usled, polag (secundum), prama n. p. Οὐδὲ γὰρ οὗτος παρὰ τὴν αὑτοῦ ῥώμην τοσοῦτον ἐπηύξεται, ὅσον παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν nije bo ovaj toliko učvèrstio se (narasó) uslěd svojih silah, svojimi silami, koliko uslěd našega nehajstva. Δη. Γελοῖος ἔσομαι παρ' ἀγαθὸν ποιητὴν prama dobru pěsniku, ili ako se prispodabljam sa dobrim p. Πλ. β) ono, što mimo ili uzduž ide, nepogadja, nespada skupa, s toga: protiv, izvan, osim n. p. Παρὰ ἱερὰ καὶ οἰωνοὺς μήτ' ἐν σαυτῷ, μήτ' ἐν τῇ στρατιᾷ κινδυνεύσῃς protiv znakom u žèrtvah i na pticah opaženim nemoj niti za sebe, niti u vojsci latit se česa. Ξ. Παρ' ἐλπίδας μοῖρα βαίνει. Εὐ. Παρὰ πάντα ταῦτα izvan, osim svega toga. Δη. — Simo spadaju još izreke: παρ' οὐδὲν ἄγειν τὸ πρᾶγμα. Σ. necěniti; παρὰ μικρόν malo da ne. Παρὰ μῆνα τρίτον svaki tretji měsec. Ἀρ. Παρ' ἦμαρ dan za danom. Ξ.

5. Περί (u Hom. πέρι prislov = lat. per u permagnus) okolo, o.

A. Sa dativom nalazeće se manje u at. prosi nego li u pěsnicih znamenuje: okolo, u pokrajini okolo, n. p. Οἱ Θρᾷκες φοροῦσι χιτῶνας οὐ μόνον περὶ στήθεσσι, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς μηροῖς okolo pèrsah — bokuh Ξ. Περὶ Σκαιῇσι πύλῃσι okolo sk. vratah. Ὁμ. — S toga i: za koga, o kome: n. p. Περὶ ἑαυτῶν φοβοῦνται καὶ ὑπὲρ ὑμῶν za sebe... Ξ. — Περὶ φόβῳ od straha. περὶ κῆρι u sèrcu = περὶ φρεσί. Ὁμ.

B. Sa genitivom nalazi se:

a) najviše u prenešenom smislu: o, lat. de n. p. Διαλέγεσθαι περί τινος věćati, razgovarati se o čemu Ξ. i ini; φροντίζειν περί τινος brigu imati o čemu. Ἡρ. Stranom može se to tumačiti městnim znamenovanjem n. p. μάχεσθαι περὶ θανόντος okolo mèrtvoga, dakle za njegovo tělo boriti se. Ὁμ. ili: ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Ὅμ. Περὶ παίδων θνήσκειν za dětcu. Εὐ. — Περὶ νόστου ἤκουσα o povratku čuo sam. Ὅμ.

b) prěko, nad n. p. Περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων prie svih, dakle više od ovih biti. Ὅμ. Περὶ πολλοῦ, πλείονος, πλείστου ποιεῖσθαι, ἡγεῖσθαι mnogo, više, najviše cěniti.

C. Sa akusativom (malo da ne jedno sa ἀμφί) okolo:

a) u smislu městnom: Διήρηται ἡ ἀγορὰ ἡ περὶ τὰ ἀρχεῖα εἰς τέτταρα μέρη....οἱ δὲ ἔφηβοι κοιμῶνται περὶ τὰ ἀρχεῖα u pokrajini, okolo sgradah dèržavnih. Ξ. Περὶ θάλασσαν οἰκοῦντες okolo mora, na obalah mora. Πλ. Ὤικουν περὶ πᾶσαν Σικελίαν naokolo, po svoj Sikiliji. Πλ. S toga: οἱ περί τινα pratnici zajedno sa pratjenikom. — Isto tako: οἱ περὶ τὴν θήραν lovci.

b) U smislu duševnom: gledè, s obzirom na, prama n. p. Τὸ περί σε ἄριστον gledè na sebe najbolje jest. Πλ. Ἤν τι περὶ ἡμᾶς ἁμαρτάνουσι, περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἁμαρτάνουσιν. Ξ. Τὰ περὶ Κῦρον, ἀρετὴν sve, što se tiče K., krěposti.

c) Gledè na brojnike i vrěme valja isto, što bì kazano o ἀμφί n. p. Περὶ τὰ Μηδικά za

vrême persianskih ratovah. Θ. Περὶ ἔτη μάλιστα πέντε καὶ ἑξήκοντα po prilici... Πλ.

6. Πρός (u Homeru i dor. narěčju προτί, ποτί) srodno sa πρό, pred (gdě?) pri, k.

A. Sa dativom:

a) k, proti n. p. ἑλεῖν, λαβεῖν προτι οἵ k sebi potegnuti, za sebe pograbiti. — S toga πρὸς τούτοις k tomu = osim toga, isto tako: Ἡ ψυχὴ πρὸς τῷ ἀθάνατος εἶναι καὶ ἀνώλεθρός ἐστι k tomu, osim toga da je duša neumèrla, još je neuništljiva Πλ.

b) Znamenuje zabavljanje sa poslom n. p. πρός τινι γίγνεσθαι brižljivo zabavljati se s čim. Πλ. Πρὸς τῷ σκοπεῖν, πρὸς τοῖς πράγμασι zabavljati se sa gledanjem, sa poslovi;

c) pri, pred (gdě?) n. p. Ὁ Κῦρος ἦν πρὸς Βαβυλῶνι biaše pri B., Ξ. Πρὸς οὔρεσι na gorah. Ἡρ.

B. Sa genitivom znamenuje:

a) micanje α) od koje strane (odkuda?) n. p. πρὸς νότου ἀνέμου na strani, odkuda puše jug = prama jugu. Ηρ. Ἀκούειν πρός τινος od koga čuti. Ὁμ. Ἔχειν τιμὴν πρὸς Διός od Dija (J.) počastjen biti. Ὁμ. Κακόν τι πρὸς θεῶν, πρὸς ἀνθρώπων λαβεῖν od bogovah, od ljudih. Ἡρ. Πάππος ὁ πρὸς πατρός děd od strane otčeve. Πλ. — S toga stoji kadkad u izrekah tèrpnih tvorni subjekt u gen. sa πρός n. p. διδάσκεσθαι πρός τινος podučavan biti od koga. Ὁμ. Τὸ ποιούμενον πρὸς Λακεδαιμονίων od L. učinjeno. Ἡρ. — β) na čijoj strani biti n. p. Ζεὺς πρὸς ὑμῶν Jupiter je za vas. Ὁμ.

b) U prisizanju n. p. Πρὸς παίδων καὶ γυναικῶν καὶ θεῶν ἱκετεύω καὶ ἀντιβολῶ, ἐλεήσατέ με. Λυ. (Per genitos et....deos) za děču i žene i bogove molim i. t. d. t. j. tako di děce, ženah i. t. d. Πρὸς δεξιᾶς per dextram. Σ.

c) Shodnost, način n. p. οὐ πρὸς σοφοῦ ἰατροῦ θρηνεῖν pametan lěčnik nesmie plakati se. Ξ. Πρὸς δίκης = δικαίως pravedno. Σ. Οὐκ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπου nebiaše po značaju Kirovom. Ξε.

C. Sa akusativom znamenuje:

a) u smislu městnom i vrěmennom: k, proti, prama (kamo? kada?) n. p. ἡλίου πρὸς ἀνατολὰς στρέψασα σαυτήν vèrnuvša se prama izhodu sunca. Αἰσχ. Πρὸς ἡμέραν proti svanutju t. j. malo prie svanutja. Λυ.

Srodno je znamenovanje: proti komu, s kim (adversus) n. p. Πρὸς Τρῶας μάχεσθαι proti T. vojevati. Ὅμ.

b) komu što činiti n. p. λέγειν πρός τινα komu što reći.

c) Razměrje n. p. Τὰ Κύρου οὕτως ἔχει πρὸς ἡμᾶς ὥσπερ τὰ ἡμετέρα πρὸς ἐκεῖνον razměrje Kyra prama nam je isto takvo, kao što i naše prama ovom. Ξε. Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς ἄλλους συμμάχους παρέχουσι νῆας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατόν. Ἡρ. Πρὸς τὰ πυνθάνομαι κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσοῦτον što se tiče toga, da je, kao što čujem T....Ἡρ. Πρὸς βίαν silom.

d) Povod ili uzrok i onda poslědice (= uslěd) n. p. Πρὸς τὰ ἔργα τάττονται αἱ τιμαί po dělih. Δη. Πρὸς ταῦτα uslěd toga, zato. Ἡρ. Οὐ πρὸς ἡδονὴν λέγω τάδε nekažem to za zabavu, zabave radi. Σο.

7. Ὑπό (u Hom. ὑπαί) lat. sub, pod.

A. Sa dativom: pod (gdě?) n. p. Τί ἔχεις ὑπὸ τῷ ἱματίῳ što imaš pod kabanicom. Πλ. Ὑπὸ τοῖς ἅρμασιν εἶναι pripregen biti. Ξ. Ὑπὸ χερσὶ ἐμῇς δάμασσον pod mojima rukama. Ὁμ. Γενέσθαι ὑπό τινι pod kim biti (podmetnut komu). Ἡρ.

B. Sa genitivom:

a) izpod n. p. ὑπὸ χθονὸς ἧκε φόωσδε izpod zemlje na světlo. Ἡρ. Νεκρὸν ὑπ' Αἴαντος ἐρύειν izpod, izpred Aj. potegnuti. — S toga razvilo se je znamenovanje pod (kamo? gdě) n. p. ὑπὸ χθονὸς ἐτέθαπτο pod zemlju, u zemlju pokopan bì. Ὁμ. Οἱ ὑπὸ χθονὸς φίλοι mili pod zemljom, pokojnici.

b) Uzrok, izvor, od, po n. p. ὤλεσε θυμὸν ὑφ' Ἕκτορος izgubì dušu po Hektoru. Ὁμ. Ὑπὸ δέους od straha. Πρ. Ὑπ' ἀνέμων καὶ ἀπλοίας ἐνδιέτριψεν poradi větrovah Θ. Ὑπ' ἀνάγκης silom. Ὁμ. Ὑπ' ἀρετῆς poradi krěposti. — S toga služi kao obćeniti predlog uz subjekt tvorni u izrekah tèrpnih n. p. Βούλονται πάντες ὑπὸ τῶν παίδων θεραπεύεσθαι. Λυ. svi imadu želju, da ih dètca štuju. — To isto valja i o izrekah, u kojih je smisó tèrpan, premda se nečini po izvanjskoj formi n. p. Οὕτως ἂν νομίζων καὶ τὸν Κῦρον μᾶλλον ἥδεσθαι τῇ ὑπὸ πάντων τιμῇ čast prikazana od svih. Ξ. Ἀπολλύναι ὑπό τινός τι po komu što izgubiti. Ξ.

c) U vrěmennom smislu: uz, osobito u smislu gudbenom. n. p. Ἀϋσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν uz vikanje A., dočim vikahu Achajci. Ὁμ. Ὑπ' αὐλητῆρος ἀείδειν uz sviraoca pěvati. Ἡσ. Ὑπὸ μαστίγων ὀρύσσειν uz bič kopati t. j. pod bičem Ἡρ.

C. Sa akusativom.

a) U smislu městnom: pod (kamo?) u razširivanju i micanju: gdě? (kada?) n. p. Εἶμι ὑπὸ γαῖαν pojdem pod zemlju t. j. umrěti ću. Ὅμ. Ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κώμαις ηὐλίζοντο. Ξ. Ὑπὸ τὸ δικαστήριον ἄγειν pred sud (sudac imadjaše svoj stol něšto više od strane opreděljene za obćinstvo). Ἡρ.

b) u smislu vrěmennom: prie (lat. sub) n. p. ὑπὸ νύκτα pod noć. Ὅμ. Ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαέντα u doba kada bì sažgan hram. Ἡρ.

c) Iz znamenovanja pod a) razvilo se je ono zaštite n. p. ὑπὸ τὸν στρατὸν καταφυγεῖν k vojsci uteći (za pomoć). — Οἱ ὑπ' αὐτοὺς znamenuje: njihovi podložnici. Ξ.

Pazka. Ako gděkoj izmedju dvoslovčanih predlogah (osim ἀμφὶ, ἀντὶ, διὰ, ἀνὰ) stoji za svojim padežem, što u pěsničtvu često biva, onda prelazi naglasak na pèrvu slovku; isto tako kad predlog stoji sam, gdè bi morao stati još glagolj εἶναι, n. p. πάρα n. p. πάρειμι; ἔπι n. p. ἔπεστι; ἔνι n. ἔνεστι nalazi se u prosi.

XCIV.

(ἀμφί, περί; ἐπί, παρά.)

Vojnici věžbaju se u vojničkih stvarih. — Hajdmo na neprijatelja. — Klearch imao je po prilici petdeset godinah, kad je umrò. — Budi uvěren [9] da je najbolje što je od bogovah, srěća, a od samih nas smotrenost. — Kad je Kyr petnaest ili šestnaest godinah star bio, sin kralja assyrijanskoga nakani lov loviti u istoj pokrajini, u kojoj je lovio Kyr. — Oni starodavni (muževi), kojih je slava na glasu [2] poradi mudrosti t. j. od Pittaka i Bianta i Miletjanca Thaleta sa učenici čini se, da su se uzdèržavali od dèržavnih poslovah. — Od neprijateljah protiv njihovoj volji [3] uzimati, cěnim da je od svega najugodnije. — Koj se

za vlastite svoje stvari slabo brine[4], onaj neće ni za tudje pametno misliti. — Dobro je saznati od tebe stvari tvojega zanata. — Nemoj nikada misliti[5] da je govor neprijateljev prijatan. — Mnogo je bolje o valjanih koristnih stvarih po prilici, negoli o nevaljanih točno suditi znati. — Ja mniem, da ne trěba govoriti (pravdati se) o imenih, nego o smislu[7] samih stvarih. — Smatrajući u sebi (= pri sebi) sve odbija[8] nevaljano, a dobro uzimlje. — Tri ima govora vrědne flote u Gèrkah, ona u vas, ona u nas, i ona u Korintianacah. — Robstvom najgorim zovem ja ono pod zlimi gospodari. — Zlato i bogatstvo bit će pri (u) ovom, a pogibelji pri vas. — Uz rěku Istar ima puno selah. — Mudrimi ne zovi onih, koji se prepiru o malenkostih, nego koji lěpo sbore o stvarih važnih[9]. — Istina ima se visoko štovati. — Neima se življenje najviše cěniti, nego pametno življenje[10]. — Karchedonci i Lakedaemonianci vladaju u vrěme rata. — Prama ostaloj živini ljudi kano bozi živu. — Otac prezirao je moje listove. — Boje se za same sebe kao i poradi vas. — Nitko nemnie, da je sbog (= po) vlastite svoje bezbrižljivosti na škodi[11]. — Baveći se[12] sa muzikom i drugimi natècanji proslaviše same sebe[13]. — Štujte one, koji su zaslugah o domovini stekli[14], a bezzaslužne prezirajte. — Ako se hoćeš sdružiti sa saveznici, trěba mimo Babylona prolaziti[16]. — Malo da se nije grad Samijski dokopao[17] atenjanske vlade o moru. — Mudri svèršuje dužnosti[18] i božje i ljudske (prama b. i lj.). — Navrimudrac hvaleći ono, što prodaje[19], prevarit će das, kao i oni, koji tèrže hranu tělesnu (= koji se bave). — O sili govora radi ova razprava[20]. — Da bog i sám pojam[21] o življenju, i ako je još štogdo neumèrla, neće propasti, to mislim da je od svih

priznano[22]). Ako je pako neumèrlo zajedno i neuništljivo[23], to je onda naravno i duša naša neuništljiva. Ako dakle k ljudem dolazi smèrt, to umire strana umèrla, duša pako kao strana neumèrla odlazi neoštetjena. (Plat. Φαίδ. 106, D).

[1]ἡγέομαι. [2]slava. ὄνομα u višebr. μέγα prislov; λέγω. [3]ἄκων. [4]διανοέομαι. [5]ἡγέομαι vidi §. **165**, **1.** pazka. [6]διαφέρω tèrpno. [7]διάνοια. [8]ἀφαιρέω. [9]μέγα u sup. [10]εὖ ζῆν. [11]βλάπτω tvorno. [12]εἰμί. [13]καθιστάναι, ἐντιμότερος. [14]zasluge steći ἀγαθό; εἶναι. [15]συμμίγνυμι. [16]παριέναι. [17]ἀφαιρέω. [18]τὰ προσήκοντα. [19]πολέω. [20]πραγμάτεια. [21]εἶδος. [22]ὁμολογέω. [23]ἀδιάφθορος.

XCV.

(μετά, πρός, ὑπό).

Pravedno jest, da je priklonost[1] bogovah s onimi, koji su pravedni[2]. — Najveće dobro je prostota[3] zajedno sa pametju. — Kao što Chalkis[4] u zemlji Euboeji prama Boeotiji leži, tako leži Kardianski[5] grad u Chersonnesu prama Tračanom. — Alkibiad kaže se da biaše po otcu od Alkmeonovićah, po materi pako unuk Hipponikov[6]. — Što je na zemlji, ono je[7] pod nebom. — Nitko u sèrčbi ne savětuje se sigurno. — Darij zakraljì se u Persiji poslě Kambysa. — Kalija čini se, da je od strane Protagorine. — U značaju lakedaemonskom jest cèniti kratkoću[8]. — Konon ostavì kod Hellespontianacah neumèrli o sebi spomenik[9]. — Evagora podložì[10] si prijatelje dobročinstvi. — Poslě muzike imaju se mladići odgojivati[11] gimnastikom. — Ako me ti primiš, te dobiem ikakvu nadu do osvete za milo čedo s tvojom pomočju (= da se mogu osvetiti[12] s tvojom pomočju radi . . .), to mi se čini da ću opet oživěti[13] niti se sramim više življenja (Cyr. IV. 6, 7). — Nije za svakoga čověka nego za hrabrene duše i muževnu jakost, podnositi moje muke (= nije na način). — Rěke kod

izvora nisu velike. — Što se dakle neumèrlosti tiče, kad nam se priznaje [14] da je ova zajedno i neuništljiva, to bi duša k tomu da je neumerla još i neuništljiva [15] bila. — Neprijatelji pobĕgoše na kopno. — Svaki rado [16] na korist gleda. — Žurimo se [17] k poslu. — Kada govoraše živina, ovca gospodaru rečè: Čudnovato postupaš [19], što nam ništa nedaješ, česa ne dobimo od zemlje. — Umrĕt će žena najplemenitija [20] pod suncem. — Ako nema kako [21] srĕdstvom tĕla išta čisto spoznati (ako nije moguće), onda je jedan izmedju dvieh (slučajevah): ili nam nije nikako dospĕti [22] do znanja [23] ili samo umèrvšim (kada budemo umèrli). Jer onda tek će bit naš duh bez tĕla a prie ne; a u ovom življenju ćemo kao što se vidi tako najbliži biti znanju, ako čim manje obćimo, niti se bavimo s tĕlom, što nije sasvim potrĕbno; dok nas bog sám oslobodi [24]. Te tako bit ćemo rĕšeni od bezpameti tĕlesne. — Kad bogovom nadojdè vrĕme opredĕljeno [25] za stvaranje, tvorahu [26] bozi u zemlji. Kad su pako kanili izvadjati ih na svĕtlobu [27], naložiše Prometeju i Epimeteju, da podĕle pojedinim [28] (stvorom) sile kao što trèba.... Epimetej izmislì [29] dakle proti zlu vrèmenu [30] to, da obučè živinu gustimi dlakami i tvèrdimi kožami [32]. — Izmedju Gèrkah jesu koji pod Atenjanci, koji pod Lakedaemonci. — Barbari strĕljahu pod bičem (višb.). — Temistokles biaše veleslavljen [33] kod Gèrkah. — Najbolji raduje se štovanju od ljudih (prama njemu). — Ako smo pravedni, bit ćemo od strane bogovah bez pedepse [34]. — Koja je rĕka najveća poslĕ Istra? — Znam da su te oni, kad te načiniše kraljem od mnoge zemlje i mnogih ljudih, na najsjajnije [35] za bozi (= poslĕ b) meŝto podigli. — Prama udesu sve je ostalo slabo. — Proti ne-

prijateljem odlučuje muževna hrabrost (odluka hrabrosti). — Persianci bili su privadjeni čvèrstimi biti proti gladu i proti zimi. — Vojnik sednù u (pod) hlad. — To bi volio na světlu viděti. — Prama umèrvšemu je svaki prijazan, makar prie najveći [37] neprijatelj bio. — Prikažite nam dobrohotnost prama nam više čini negoli rěčmi. — Pametni ljudi znadu gradove i narode pod svoju vlast spraviti. — Kakvi su načelnici, takvi bivaju ponajviše njihovi podčinjenici. — Nije to prava izměna za steći krěpost, zabava za zabavu, tuga za tugu i strah za strah izměniti i veće za veće.

[1]Εὔνοια. [2]δίκαιον πράττω. [3]χρηστότης. [4]Χαλκίς-ίδος. [5]ὁ Καρδιανός. [6]Ἱππόνικος. [7]τυγχάνω. [8]τὰ βραχύτερα. [9]μνήμη. [10]ποιέω. [11]τρέφω kao pridavnik glag. [12]τιμωρία. [13]ἀναβιόω. [14]ὁμολογέω. [15]ἀνώλεθρος. [16]φιλέω. [17]ἐξορμάω. [18]φωνή-εις,-εσσα,-εν εἰμί. [19]ποιέω. [20]μάκαρ, ρος, kao prislov. [21]μὴ οἷος. [22]κτάομαι. [23]οἶδα. [24]ἀπαλλάττω. [25]μείρομαι. [26]τυπόω. [27]φῶς. [28]ἕκαστος. [29]μηχανάω. [30]ὥρα ἐκ Διός. [31]πυκνός-η-όν. [32]στερεός-ά-όν, δέρμα. [33]ἀξίωμα-τος, εἰμί i predlog potrěbit. [34]ἀζήμιος. [35]φανερός u positivu [36]κρίσις, εως; εἰμί. [37]σφοδρὰ. [3]ἐνδείκνυμι.

§. 191. II. Predlozi u rěčih sastavljenih.

U rěčih sastavljenih imaju predlozi obično jedno izmedju pèrvobitnih znamenovanjah městnih, kadkad s manjimi ili većimi proměnami.

Ἀμφί, vlastito pravo znamenovanje: sa obadviuh strana n. p. ἀμφίστομος dvoličan: ἀμφιέννυμι obući (okolo).

Ἀνά na, uzvis; onda kao ἄνω od obalah morskih prama kopnu; natrag, opet n. p. ἀνέχειν uzdizati, ἀναβαίνω uz bèrdo idem; ἀναχωρέω natrag idem; ἀναμάχομαι rat ponavljam. (Protivno znamenuje: κατά).

'Αντί α) proti, b) opet, natrag n. p. ἀντιλέγειν, protusloviti; ἀντιδιδόναι vratjati što.

'Ἀπό znamenuje razstavljanje (lat. ab —, se —) naški: raz, od n. p. ἀπελθεῖν otići, ἀπομανθάνειν odučavati.

Διά, kroz, prěko (trans) n. p. διελθεῖν proći, διερείδειν probijati. U vrěmenu znamenuje svèršenje n. p. διαμένειν ostati. Kadkad razlučivanje, razstavljanje (naše raz—) n. p. διαλύειν razstavljam, διαμερίζω razděljujem.

'Ἐκ iz n. p. ἐκβάλλειν izbacati, ἔξειμι iziti. Onda kaže izvor: ἔκγονος potomak. Kadkad svèršenje n. p. ἐκβαρβαρόω osiroviti, divjim koga činim, ἐξοπλίζειν sasvim oboružati. Protivno znamenuje:

Εἰς u, unutra (kamo?) εἰςάγειν uvadjati; εἰςοράω smatram, gledam na što.

'Ἐν u, uz, (gdě? i kamo?) n. p. ἐνοικεῖν pribivati, ἐννοεῖν u duši, glavi imati, premišljavati, ἐν — ἀφίημι upuštam.

'Ἐπί a) stranom: na, k, proti, n. p. ἐπιτίθημι stavljati na, ἐπιβάλλειν bacati na; ἐπιβαίνω stupati k ili protiv, ἔπειμι iti nad koga, ἐπιδίδωμι dodavai. b) poslě, zatim, za: ἐπιτάττειν zapostavljati. ἐπίγονος posmèrtnik.

Κατά a) sa. niz p. καταβαίνειν silaziti, καταβάλλειν odbacivati, b) protivnost n p. καταγιγνώσκειν osudjivati koga, κατηγορεῖν psovati na koga; c) ojačuje još pèrvobitno znamenovanje: κατακόπτειν sasvim poraziti, poubijati; καταφαγεῖν sasvim pojesti.

Μετά znamenuje a) družtvo, priobćivanje, sa: μεταδίδωμι priobćivati, obćiti s kim, μετέχειν udioničtvovati, b) medju, u: μεταδόρπιος što spada na vrěme od gostbe, večere, c) za (kim): μέτειμι za kim iti (i takodjer kao b), μετακλαίειν opla-

kivati koga, plakati za kim; μετάφρενον što je medju plećami, zatělak; d) natrag, pre: μετατρέπειν obratjati, μεταβαίνειν prelaziti, preći; μετατίθημι proměnjivati, prestavljati.

Παρά a) stranom latinski ad n. p. παρεῖναι adesse, παρέρχεσθαι advenire, παρακαλεῖν advocare. παραλαμβάνειν adsumere; b) stranom praeter, mimo: παραπλεῖν praeternavigare mimobroditi, παριέναι praeterire mimoići. c) U prenešenom smislu znamenuje prekèršenje n. p. παραβαίνειν νόμον zakon prekèršivati, παροράν prezirati.

Περί a) okolo i to sa svih stranah: περιέρχεσθαι obilaziti; b) prěko česa, nad, pre περιεῖναι naditi, nadilaziti; περιοράν prezirati.

Πρό a) pred προτάττειν predstavljati, προβάλλειν predbacivati, b) prie, pra, προαγγέλλω, πρωπάτωρ praděd, děd, c) pred kim, više od koga — česa: προαιρεῖσθαι voliti, više cěniti, προτιμᾶν više cěniti.

Πρός a) micanje k kojem městu: προςιέναι adire, προςάγειν adigere; προςκαλεῖν advocare b) Dodavanje k onom, što već jest: προςτιθέναι addere, adjicere = προςαποβάλλειν, c) polag, uz, pri n. p. προςδόμικος pričekan, προςεδρεύειν polag sědeti.

Σύν znamenuje obično ono, što latinski cum, u družtvu, zajedno s kim n. p. συνάγειν cogo, skupa těram, ὁ σύνδρομος město, gdě se više cestah stiče, razputje; συμβαίνειν zajedno s kim iti; συναλγεῖν sažaliti se; συλλέγειν sabirati. Rědko kad znamenuje: sasvim n p. σύμπας svaki, σύμπαντες svi do poslědnjega.

Ὑπό a) pod n. p. ὑπόγειος podzemaljski, ὑποχείριος područan, podložan, b) onda znamenuje polagano, neopaženo, malo po malo: ὑπάγειν malo po malo koga slěditi.

Poglavje deveto.

Veznici (σύνδεσμοι).

§. 192. Veznici u obće.

Veznici su one rěčice, koje skapčaju — vežu — pojedine pojme ili cěle izreke. U svom jeziku gèrčkom vidi se, kao možda u nijednom drugom teženje za tim, da su pojmi kao i izreke čim uže skopčani; i s toga ima tamo vèrlo malo sasvim neskopčanih izrekah (ἀσύνδετα).

Veznici mogu se s obzirom na znamenovanje děliti:

1. na spojne: καί, τέ; ἄλλως τε καί.

2. na razstavne: ἤ ili; εἴτε, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μήδέ.

3. na protivne: δέ, μέν, ἀλλά, ἀτάρ, αὖ, αὖτε, μέντοι, καίτοι, ὅμως.

4. na prispodobne: ὡς kako, kao, ὥσπερ, ὅπως, ὥςτε; u Hom. još ἠΰτε.

5. na pogodbene: εἰ, ἐάν, (ἤν, ἄν); κέ (u Homeru).

6. na vrěmenne: ὅτε (= εὖτε), ὅταν, ὁπότε, ὅποταν, ἐπεί, ἐπειδή, ἕως, ἔστε, ἄχρι, μέχρι, πρίν, ἡνίκα.

7. na naměrne: ἵνα, ὡς, ὅπως.

8. na poslědične: ὡς, ὥςτε, ἄρα, οὖν (δή), οὐκοῦν, νῦν, τοινύν.

9. na uzročne: ἅτε, ὅτι, ἐπεί, ὅτε, ὁπότε, γάρ.

10. na dopustne εἰ, καί, καί εἰ, καίπερ.

§. 193. I. Spojni (copulativae).

1. Καί u obće ono, što et u lat. jeziku; τε u obće ono, što latinski que. Ovi veznici mogu kao i latinski et i que stati više putah uzporeda: dakle καὶ — καὶ; τέ — τέ; ili τέ — καὶ naški i — i; — kao i, n. p. καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν i na kopnu, i na moru; Ἀτρεΐδαί τε καὶ ἄλλοι Ἀχαιοί Atrejevića kao i ostali Achaejanci. Ὀμ. Τοῦ σώματος αὐτός τε οὐκ ἠμέλει, τούς τε ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῄνει. Ξε. (s jedne — druge strane).

Pazka. Καί znamenuje često lat. etiam; καὶ δέ i takodjer. Često naznačuje se rěčicom τέ u narěčju epičnom, da se rěči kao i izreke medjusobno slažu, te joj se mogu dodavati i drugi veznici n. p. καί, μέν, δέ, ἀλλά ὥστε, οἷόςτε; onda zaimena odnosna (ὅστε, ὅσοςτε); i u tom slučaju često nema se prevesti rěčica τέ, a kadkad prevadja se rěčju i n. p. ὅς τε θεοῖς ἐπιπείθηται μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ tko je poslušan bogom, toga slušaju i oni Ὁμ.

2. Ἄλλως τε καί: u strogom prevodu: inače, dakle: osobito ili: napose n. p. Δοκεῖς μοι δεδιέναι, μὴ ὁ ἄνεμος τὴν ψυχὴν ἐκβαίνουσαν ἐκ τοῦ σώματος διαφυσᾷ ἄλλως τε καὶ ὅταν τύχῃ τις ἐν μεγάλῳ τινὶ πνεύματι ἀποθνήσκων osobito, ako bi tko slučajno u velikoj oluji umro. Πλ.

3. Καὶ δὴ καί a osobito, a izrikom n. p. Κροίσου βασιλεύοντος ἀπικνέονται ἐς Σάρδες ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, καὶ δὴ καὶ Σόλων za kralja Kreza dojdoše u Sarde i svi ostali mudraci, a osobito Solon. Ἡρ.

§. 194. II. Razstavni (disjunctivae).

1. Ἢ znamenuje

a) ili, gdě često po dva put stoji n. p. Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζήτει βελτίω τούτων upotrěbljavaj ono, što si steko, ili traži bolje od toga. Ἰσ. Ἢ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον ἢ σιγὴν ἔχε ili govori što boljega od šutenja ili šuti. Εὐ.

b) Za komparativom i prispodabljajućimi pojmi kao ἄλλος, ἀντίος, ἕτερος, διαφέρω, διάφορος, ἐναντίος itd. znamenuje naše: negoli lat. quam n. p. Τὸ μὴ γενέσθαι ἐστὶν ἢ πεφυκέναι κρεῖσσον, κακῶς πάσχοντα za mnogo zla podnosećega bolje jest nebiti, nego li biti rodjenim. Αἰσχ. Σκέψασθε τί δοῦλον ἢ ἐλεύθερον εἶναι διαφέρει. Δη. Σωκράτης ἔπραττέ τι ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί. Πλ.

2. Εἴτε — εἴτε, ἐάντε — stoji kao latinsko sive, sive, kada govoreći neodlučuje, koja bi se od dvih stvarih imala uzeti n. p. Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ σώφρων ὢν καὶ δίκαιος εὐδαίμων ἐστὶ καὶ μακάριος, ἐάντε μέγας καὶ ἰσχυρός, ἐάντε σμικρὸς καὶ ἀσθενὴς ἢ καὶ ἐὰν πλουσῇ καὶ μή. Πλ. bio velik i jak, ili ti malen i slab, ili bio bogat ili ne. Σκεψώμεθα, εἴτε ἄρα ἐν ᾅδου εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τελευτησάντων τῶν ἀνθρώπων εἴτε καὶ οὔ. Gledajmo, dà li su sěne od pokojnikah u paklu (jadu) ili ne. Πλ.

3. Οὔτε i μήτε neque: dakle οὔτε — οὔτε, μήτε — μήτε niti — niti neque — neque; οὔτε (μήτε) — τέ neque — et n. p. Ὃς οὔτ' ἐρυθριᾶν οἶδεν οὔτε δεδιέναι, τὰ πρῶτα πάσης τῆς ἀναιδείας ἔχει tko se nezna niti sramiti (zarumeniti) niti bojati, taj ima početak bezobraznosti. Γν. Ὤμοσαν μήτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοί τε ἔσεσθαι zakleli su se, da neće jedan drugoga izdati, te da će suvojnici biti.

Ovo isto valja o rěčih οὐδέ i μηδέ neque, niti n. p. βρώμης οὐχ ἅπτεαι οὐδέ ποτῆτος netičeš se jela niti pitja. Ὅμ. Σύ γε οὐδὲ ὁρῶν γιγνώσκεις οὐδὲ ἀκούων μέμνησαι. Ξε.

§. 195. III. Protivni (adversativae).

1. Δέ (proměnjeno iz oštriega i jačega δή) znamenuje rahlu, laganu oprěku; tako ponajviše znamenuje: pako, a često osobito u Homeru naše i ili te. Često mu odgovara u prijašnjoj izreci μέν (iz μήν doista, zaista) gdě je onda μέν — δέ quidem — sed, a često nema se prevadjati n. p. Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες (ἄνδρες) ἱπποκορυσταί εὗδον παννύχιοι, Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος ostali bogovi i junaci s konji providjeni spavahu svu noć, otcu bogovah pako nedojdè još sladki san. Ὅμ. Ζεύς ἐστιν αἰθήρ, Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς οὐρανός. Αἰσ.

Pazka. U Homeru ima često izreka odnosna (pogodj. ἀπόδοσις) veznik δέ, gdě nema nikakve oprěke, osobito kada je izreka pogodbena (πρότασις) vrěmenna n. p. ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, ἦλθε δ' Ἀθήνη dočim uvažavaše to u duhu i u sèrcu, dojdè Atena.

2. Ἀλλά pako, nego, al (izvedeno iz ἄλλος) tvèrdi něšto po zabačenoj oprěci očevidnoj ili barem potajnoj n. p. ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοί — ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ, ἀλλὰ κακῶς ἀφίει onda kliknuše pohvalno svi Achaejanci, al Atrejeviću Ag nedopadaše se u sèrcu, već ga těra sramotno. Ὅμ.

Pazka 1. Za izrekami pogodbenimi, ili gdě se barem takova u mislih staviti može, znamenuje ἀλλά, kojoj

se rěči kadkad još doda γέ, često naše b a r e m (certe; tamen) n. p. Εἰ σῶμα δοῦλον, ἀλλ' ὁ νοῦς ἐλεύθερος. Makar tělo zarobljeno bilo, barem je slobodan duh. Σο. Εἰ μὴ πάντα ἀλλὰ πολλά γε ἴστε ako i ne sve, al barem znate mnogo. Δ. Ἐνόμιζον τοὺς ἄλλους ἀλλ' οὖν πειρᾶσθαί γε λανθάνειν κακουργοῦντας. Ισ.

Pazka 2. Za prislovi z a n ě k u j u ć i m i ili za pitanjem zaněkujućim znamenuje ἀλλά, ponajviše ἀλλ' ἤ, naše v a n d a, o s i m n. p. Ἡ φιλοσοφία πιστεύει οὐδενὶ ἄλλῳ ἀλλ' ἢ αὐτὴ ἑαυτῇ mudroslovje nenaslanja se na nikoga van na samo sebe. Πλ.

3. Ἀτάρ, αὐτάρ, pako.

4. Αὖ, αὖτε, pèrvobitno znamenovanje o p e t, s toga: p a k o, usuprot.

5. Μέντοι ipak; da kako (lat. vero).

6 Καίτοι a ipak

7. Ὅμως sa svim tim; ipak (lat. nihilo minus).

§. 196. IV. P r i s p o d o b n i (comparativi).

1. Ὡς k a k o (lat. ut) u pèrvobitnom znamenovanju prislov od ὅς, ἥ, ὅ, i naglaskom razlikujuće se od ὥς t a k o, premda u narěčju homerovom ima jednak s ovom rěčju naglasak, kada stoji z a rěčju prispodobljenom n. p. πατὴρ ὣς ἤπιος ἦεν, kao otac, tako blag. Ovaj ὡς upotrěbljava se:

a) u smislu p r i s p o d a b l j a j u ć e m n. p. ὡς βούλεσθε kako hoćete, s toga kadkad jedno znamenuje sa lat. tamquam n. p. μακρὸν ὡς γέροντι daleko je za mene k a o za starca (koj sam starac). U uzkliku jest isto, što lat. quam n. p. Ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις, ἂν μὴ νοῦς παρῇ. Γν. kako je tašto učenje, ako nema zajedno duha. — Uz superlativ jest ono, što lat quam (naměst ὡς može istim znamenovanjem stati ὅτι, redje ᾗ,

u pěsnicih ὅπως) n. p. Προθυμούμεθα τῶν υἱέων ὡς ἀρίστας εἶναι τὰς ψυχάς. Πλ. Οἱ φρούραρχοι λαμβάνουσι ἄνδρας Πελοποννησίους ὅτι πλείστους καὶ βελτίστους. Ξ — Ako se govori o broju ili o měri, onda izrazuje ὡς naše: po prilici, do n. p. Ἔδωκεν ὡς μυρίους δραχμάς. Λυ. S toga znamenuje ὡς τὰ πολλὰ i ὡς ἐπὶ τὸ πολύ ponajviše. Uz rěči micanja i činjenja kaže, da je naměnjeno ili prividno (naški: kao) n. p. Ἔμενον ὡς κατέχοντες τὸ ἄκρον, οἱ δ' οὐ κατεῖχον. Ξε. O toj rěči uz infinitiv vidi: §. 174.

b) Kao veznik vrěmenni znamenuje naše: kad (lat. ut ili ut primum) n. p. ὁ δ' εὐθὺς ὡς ἤκουσεν, πᾶσιν προφωνεῖ τόνδε ναυάρχοις λόγον kad to začù, rečè odmah vodjam pomorskim ovu rěč. Αἰσχ. Ὡς τάχιστα ἕως ὑπέφαινεν ἐθύοντο. Ὁμ.

c) Kao veznik uzročni: budući da; jer (lat. cum) n. p. πρὸς ταῦτα βούλευ' (ε) ὡς ὅδ' οὐ πεπλασμένος ὁ κόμπος dobro promisli to, budući da (jer) taj štropot nije izmišljen. Αἰσχ.

d) U pripovědanju: da n. p. ἧκεν ἀγγέλλων τις, ὡς Ἐλάτεια κατείληπται došo je nětko javljajući, da je uzeta Elateja.

e) Kao veznik naměrni: da, za da, vidi §. 170.

f) Rědko u izrekah posledičnih (ponajviše stoji tudě ὥστε) n. p. Εὖρος ὡς δύο τριήρεις πλέειν ὁμοῦ širok, da mogu dvě galeje zajedno proļaziti. Ἡρ.

g) Ὡς u smislu lat. utinam vidi t. 1. o optativu u §. 167. p. n. ὥς μ' ὤφελ' Ἕκτωρ κτεῖναι. Ὁμ.

2. Ὥςπερ ojačano ὡς, upotrěbljava se samo u smislu prispodobnom.

3. Ὅπως u obće isto što ὡς, najviše pako u znamenovanju naměrnom (e); vidi §. 170.

4. Ὥςτε, kako; tako da rědko u znamenovanju prispodobnom, ponajviše: tako da (vidi o infinitivu §. 174, 5).

5. Ἦΰτε kako, kao što.

§. 197. V. Pogodbeni (Conditionales).

1. Εἰ ako, u pitanjih kosih (interrogatio indirecta) li (vidi §. 204, 2. b); gdě se izrazuje želja, jest naše da (utinam), te jejedno sa: εἴθε, εἰ γάρ (vidi §. 167 o optativu). Εἰ μή van da, osim (nisi) n p. Ἡμῖν οὐδὲν ἐστιν ἀγαθὸν ἄλλο εἰ μὴ ὅπλα καὶ ἀρετή, za nas nije ništa dobro, ako ne uružje i hrabrost.

Εἴπερ siquidem, ako igdě n. p. Δεῖται ὁ θεός, εἴπερ ἔστ' ὄντως θεός, οὐδενός bog neboji se ničesa, ako je zaista bog. Εὖ.

2. Ἐάν iz εἰ ἄν (ἄν, ἤν) ako, u pitanjih kosih kao εἰ.

3. ἄν kadkad naše možda, često gdě se u našem jeziku govori odnosnim načinom sadašnjim, kaže uvěk, da što pod pogodbami samo biti može; ova rěč ne zauzimlje u izrekah nikada pèrvoga města.

O rěči ἄν sa opt. mogućnosti vidi §. 167, 3, 2.
„ „ indikat. pogodbenim §. 171, 2.
„ „ konjunktivom uz rěči odnosne §. 172. 3.
„ „ „ „ veznike vrěmena §. 173, 2.
„ „ infinitivom §. 177.

Pazka. 1. Osobito uz optativ stoji ἄν često dva put i to navlastito onda, kada jedan ἄν nespada na glagolj, nego na drugi koi pojam n. p. Ἀφανεῖς ἂν ὄντες οὐκ ἂν ὑμνηθεῖμεν ἄν. Εὐ. Budući nepoznati nismo ne postavljeni.
Pazka. 2. Uz aorist stoji ἄν rado osobito u poslovicah, znamenujući opetovanje n. p. ἔλεξεν ἄν.

4. κέ, κέν (enklitika, nikad kao pèrva izreke rěč), jest u Homeru sasvim isto, što, ἄν.

§. 198. VI. Vrěmenni.

1. Ὅτε, ὁπότε kada (quando, cum); isto tako ὅταν, ὅποταν n. p. Ἦν ποτε χρόνος, ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν biaše jednoč vrěme, kada su bili bozi, umèrla pako pokolenja nebiahu. Ἡρ.

Sa optativom znamenuje ὅτε i ὁπότε naše **kad god** n. p. Ὁπότε εὖ πράσσοι πόλις, ἔχαιρε, λυπηρῶς δ' ἔφερε, εἴ τι δυστυχεῖ. Εὐ. Kad bi god grad dobro stao, radovao bi se, mučno bi pako podnosio, ako bi ikako u nevolji bio. — Često znamenuje uzročno **budući** ili **kad**.

2. Εὖτε što se nalazi u Homeru, jest isto, što ὅτε.

3. Ἐπεί budući da, kad, odkad; ἐπεάν, ἐπήν, ἐπάν n. p. Παύεσθέ μοι ἀρχούμενοι, ἐπεὶ οὐδ' ἐμοῦ αὐλοῦντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχούμενοι. Stanite se igrati (plesati), budući da nehotjaste izlaziti igrajući, kad sam svirao. Ἡρ. Κῦρος ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἑκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὰν εἰς Βαβυλῶνα ἥκωσι. Kyro obrečè svakomu vojniku, da će mu dati pet minah u srebru, kada dojdu u B. Ξ.

4. Ἕως **dok** (quamdiu, dum, donec) n. p. Παίουσιν, ἕως ἁπάντων ἐξαπέφθειραν βίον tukli su, **dok** svih življenje sasvim neuništiše. Αἰσχ.

5. Ἔστε
6. Μέχρι, ἄχρι } = ἕως.
7. u pěsn. ὄφρα

n. p. Ἔστ' ἂν πολεμίους δείσωσι, κελευόμενα πάντα ποιοῦσι dok se boje nepriateljah, čine što im se naláže Ξε. Μέχρι δ' ἂν ἐγὼ ἥκω, αἱ σπονδαὶ μενόντων. Ξε. Ὄφρα ἂν ἐγὼ πολεμήια τεύχεα δύω, τόφρ' ὑμεῖς εὔχεσθε Διΐ. Dok ja oblačim vojničku obranu (oklopje), dotle molite se svi bogu. Ὅμ.

8. Πρίν prie, priusquam (v. §. 174, 5 sa pazkom) ima kadkad infinitiv, indikativ ili jedan od ostalih načinah. Pravo njegovo znamenovanje vidi se u: τὸ πρίν u prijašnja vrěmena. I za rěčmi πρότερον i πρόσθεν u obće nestoji ἤ, nego πρίν, isto tako gdě mi kažemo prie — nego može u gèrčkom dvaput πρίν stati, od kojih je pèrvo prislov, a drugo veznik n p. οὐδ' ὅγε πρὶν Δαναοῖσιν ἀεικέα λοιγὸν ἀπώσει, πρίν γ' ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἑλικώπιδα κούρην neće prie od Danaah sramotnu propast odvratiti, dok milom otcu nevrati vatrenooku děvojku. Ὅμ.

9. Ἡνίκα, ὁπηνίκα kad, u vrěme kad n. p. Ἡνίκα ἦν ἐξαπίνης ἐπιφαίνονται οἱ πολέμιοι kad biaše večer, prikažu se iznenada nepriatelji.

§. 199. VII. Naměrni.

1. Ἵνα da (ut), za da (o načinih vidi glavu dotičnu §. 170); kao prislov ima pèrvobitno znamenovanje: gdě, kada, u smislu odnosnom n. p. Οὐ βλέπτεις, ἵν' εἶ κακοῦ nevidiš li gdě si u zlu (kako daleko si već u zlu). Σο.

Kao veznik n. p. Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον, ἵν' ἀθανάτοισι φανείη. H. podiže se na mědenom nebu, da sěva umèrlim. Ὅμ. — Ἵνα τι (najme γένηται) da što (biva)? zašto?

2 O veznicih ὡς, ὅπως vidi §. 196; o ὄφρα §. 198.

§. 200. VIII. Poslědični.

1. O ὡς, ὥςτε vidi §. 196.

2. Ἄρα (u epičnih dělih ἄρ; i enklit. ῥά, što se onda nestavlja prie, nego poslě rěči, na koju spada): dakle, srodno na slov. ar, kaže nam što poznata, što izvire iz prie kazanoga. Osobito se često nahodi o Homeru skapčajuće rahlim načinom dvě izreke n. p. ὥς ἄρ' ἔφη tako dakle rečè. Ὅμ. Ἐρωτήσης τῆς μητρὸς αὐτὸν, ἀπεκρίνατο ἄρα upitavši ga mati odgovori (dakle) on. Ξε.

3. Οὖν (kasnie jonski ὦν) dakle, s toga, indi ima više sile u sebi nego ἄρα, i kaže strogo na ono, što bì prie rečeno n. p. Καταvοῶν δὲ ὁ Κῦρος, ὡς εὖ μὲν αὐτῷ εἶχον τὰ σώματα οἱ στρατιῶται...ἐκ τούτων οὖν ἐπεθύμει. Videći da mu vojska dobro stoji...(ovdě slěde do četiri još reda sa razlozi) s toga svega žudjaše itd. Ξ. (Cyrop. III, 3, 9). Ἀναρχία ἂν καὶ ἀταξία ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι. Δεῖ οὖν πολὺ τοὺς ἄρχοντας ἐπιμελεστέρους εἶναι τοὺς νῦν τῶν πρόσθεν. Trěba dakle da su sadašnji vodje brižniji od prijašnjih. Ξ. — (O znamenovanju te rěči dodane zaimenom odnosnim vidi §. 64, 2).

4. Οὐκοῦν sastavljeno iz οὐκ i οὖν) nije li dakle? abudući da se pitanjem sa οὐ potvèrdjuje, da jest něsto, s toga ima onda οὐκοῦν znamenovanje potvèrdjujuće (= dakle); n. p. Τί τὸ ζῆν; ψυχῆς φήσομεν εἶναι; Μάλιστά γ', ἔφη. Οὐκ οὖν καὶ ἀρετήν τινά φαμεν ψυχῆς εἶναι; φαμέν; šta je življenje? zar ćemo reći da je duševno? naravno, reče on. Zar nekažemo dakle da je i krěpost někakovo svojstvo duše? jest, to kažemo Πλ.

5. Νύν (enklitično iz jačega νῦν) dakle n. p. ἄκουσον δή νυν čuj dakle.

6. Τοίνυν (od νύν, ojačeno sa τοί), dakle, ipak.

§. 201. IX. Uzročni.

1. Ἅτε (akus. od ὅςτε) quippe n. p. Κύπρις ἅτε γένους προμάτωρ ἄλευσον. Boginja Kyparska, (kao) mati toga pokolenja brani nas. Αἰσχ.

2. Ὅτι da, jer, (lat. quod) nije drugo nego srědnji spol od ὅστις, ὅ τι. Kao što lat. quod, tako ima i ὅτι dva glavna znamenovanja: t. j. a) pokazno ili prikazno; b) uzročno.

a) u pèrvom stoji za glagolji: kazati, pripovědati itd. (vidi §. 169.) n. p. Ἔλεγον ὅτι Κῦρος τέθνηκεν. Kazali su da je Kyro umro. S toga: δῆλον ὅτι bělodano je da, naravno da.

Pazka. Kadkad stoji ὅτι kao uvod govora sa pèrvom osobom n. p. Πρόξενος εἶπεν, ὅτι αὐτός εἰμι ὃν ζητεῖς Proxen reče: (da) ja sam onaj, kojega tražiš. Ξ. Ἐδήλου ἡ γραφὴ, ὅτι Θεμιστοκλῆς ἥκω παρὰ σε. Θ.

b) U uzročnom smislu stoji pred ὅτι ili može barem stati τούτῳ, διὰ τοῦτο, kao i u našem jeziku: „zbog toga ili s tim, što“ .... n. p. ὅσοι οἴονται τῇ ἀληθείᾳ πολιτικοὶ εἶναι, ὅτι ἐπαινοῦνται ὑπὸ τῶν πολλῶν koliko ljudih misli zbilja da su politici, (i to s toga što) budući da ih hvali ljudinstvo. Πλ.

Simo spada još i to, da ὅτι stoji kadkad pred superlativom, kao što bì rečeno (v. §. 196) o ὡς, dakle ὅτι τάχιστα čim bèrže; isto tako ὅτι μή van da, osim n. p. Οὐ γὰρ ἦν κρήνη, ὅτι μὴ μία αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει

nebiaše bo vrěla osim jednoga u samom (gradiću) kastelu.

3. Ὅτε, ὁπότε u uzročnom smislu vidi §. 198, 3.

4. Γάρ (iz γε i ἄρα), nestoji nikada kao pèrva rěč izreke): budući da, ar, er, jer, bo. Izreka, koja uzrok navadja, stoji često kao u zatvoru (parenthesi) izreke, kojoj se uzrok dodaje, gdě se onda za iznaći pravo pèrvobitno znamenovanje rěči γάρ, red sasvim proměniti mora n. p. Ἀτρείδη — πολλοὶ γὰρ τεθνᾶσιν Ἀχαιοὶ τῷ σε χρὴ πόλεμον παῦσαι Atrejeviću mnogi zaista propali su Achajci, s toga trěba da svèršiš rat. (t. j. svèrši boj, jer su već mnogi, ili: mnogi bo A.): Ὁμ. Ἀκούσατε καὶ τάδε· ἐπὶ λείαν γάρ ἐκπορεύσονται ὑμῶν τινες· οἴομαι οὖν βέλτιον εἶναι (mnogi bo izmedju vas na plěn. . .) Ξ.

c) Često izreka imajuća γάρ tumači ono, što bi rečeno u prijašnjoj izreci, gdě se u našem jeziku može reći: naime, ili: to jest n. p. Ἐκ τῶνδε δὲ σκόπει· εἰ γὰρ διαβέβληνται (οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντες) πανταχῇ τῷ σώματι. Smatraj to tako: da oni to jest (naime) sasvim mèrze na tělo. . . Πλ. (Phaed. 67, e).

d) Često znamenuje: naravno jer; dakako jer, gdě se može něšto u mislih dodati n. p. Ἀγωνιστέον μὲν ἄρα ἡμῖν πρὸς τοὺς ἄνδρας; ἀνάγκη γάρ, ἔφη zar moramo udariti na te muževe? Dakako, odgovori on, jer je potrěbito (t. j. dà kako da moramo udariti na nje, jer, budući da....).

e) U živahnih pitanjih jest ono, što lat. nam: τί γὰρ qui nam: Kako to? ἦ γάρ; οὐ γάρ da li nije? jest li? πῶς γάρ οὐ kako da nebi? εἰ γάρ lat. utinam. Ἀλλὰ γάρ = lat. at enim; οὐ γὰρ ἀλλά: nije bo tako, nego = medjutim.

§. 202. X. Dopustni.

1. Εἰ καί (ἐὰν καί) akoprem, ako i n. p. Τὰ δικαία πάντες, ἐὰν καὶ μὴ βούλωνται, αἰσχύνονται μὴ πράττειν ako i nebi hotěli sami.

2. Καὶ εἰ (καὶ ἐάν, κἄν) i onda, kad, makar, etiamsi n. p. Ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ, κἂν εὐτυχῇ zločest čověk je nesrětan, makar i (blagom) srětan bio. Μέ.

3. Καίπερ sa dionikom znamenuje: premda n. p. Οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ ἐπ᾽ αὐτῷ ἡδὺ γελάσσαν premda biahu žalostni, ipak su se mu smějali sladko. Ηρ. (vidi još §. 181, I. pazka.)

Poglavje deseto.

§. 203. Někoje rěčice ojačavajuće.

1. Γέ i πέρ vidi §. 64, 1 i 3.; γοῦν lat. certe iz γέ οὖν jače od γέ; μέντοι vidi §. 195, 5.

2. δή iz ἤδη kaže, da je koja miso ili izreka bělodana, jasna, te ojačava i daje silu a) pojedinim rěčim n. p. μάλιστα δή veoma, jako; κάλλος καὶ πλοῦτος δή lěpota kao dà kako i bogatstvo; ἄγε δή age dum; τί δή; pa šta da? b) cělim izrekam s obzirom i na temelju onoga, o čem prie biaše govor n. p. Ἔλεγόν τινες ὅτι κατίδοιεν στράτευμα· ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκηνοῦν někoji kazahu, da su opazili vojsku; s toga nečinjaše se vodjam probitačno, utaboriti se u šatorih. Ξε. c) često znamenuje vrěme, kao što ἤδη i lat. jam n. p. οἶσθα δὴ τὸ πᾶν

jam vero... s a d a sve znaš Σο. isto tako: *πάλαι δή* oddavna već; *καὶ δή* i već = *ἤδη*; *νῦν δή* baš sada.

3. *δήπου* s i g u r n o, često u ironičnom smislu n. p. *τρέφεται δὲ ψυχὴ τίνι; μαθήμασι δήπου* čime hrani se duša? ta z a r n e, ili m i s l i m d a, sigurno, naukami. Πλ.

4. *δῆτα* dakako, svakako; *οὐ δῆτα* podnipošto; *τί δῆτα* ta što?

5. *δῆθεν* očevidno, da kako.

6. *Ἦ* u istinu, za isto (razlikuje se od *ἤ* naglaskom) ojačuje ono, što se tvèrdi. *Ἦ μήν* obične su rěči u prisizanju (u Homeru *ἦ μέν*) n. p. *ὤμοσαν ἦ μὴν ποιήσειν* zakleše se, da će z a i s t a učiniti.

O toj rěči u pitanjih vidi §. 204.

7. *Τοί* (enkl. nestoji nikada kao pèrva rěč) zaista, ipak; *οὔτοι* sigurno ne, bogami ne; i ojačano *τοίγαρ*, *τοιγαροῦν*, *τοιγάρτοι*.

8. *Ἤτοι* dakako, dakle zaisto (iz *ἤ* i *τοί*) tvèrdi iskreno u dělih epičnih.

9. *Μήν* Homer: *μάν*, *μέν*) lat. verum, vero. n. p. *ἄγε μὴν πειρήσω* hajde dakle, pokušaj! Ὅμ. *τί μήν*; ta šta? zašto ne.

10. *Ναί*, dà, u istini; isto tako: *νή* osobito u savezu sa imeni od bogovah: *Νὴ μὰ Δία* bogom Diom; za boga Diā (Ceja).

Poglavje jedanaesto.

§. 204. O izrekah upitnih.

1. Prosto pitanje neovisno (interrogatio directa) može se naznačiti:

a) Zaimeni i prislovi upitnimi, o kojih bio je govor u §§. 62 i 63, n. p. τίς; πόθεν εἶς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες, tko si? (odkuda) od kojih si rodom ljudih? gdě su ti grad i roditelji? Ὅμ. — Upitnom takvom zaimenu može se i pokazno dodati, n. p. ἀγγελίαν φέρω βαρεῖαν· τίνα ταύτην; važnu nosim věst; kakvu? (τίς αὕτη ἐστίν).

Pazka. Takvo pitanje stoji često i u izrekah ovisnih, kao i uz dionik, n. p. πότε ἃ χρὴ πράξετε; ἐπειδὰν τί γένηται; kada kanite učiniti svoju dužnost? što trěba da bude prie? (= kada bude prie što dogodilo se?) Τί ἰδὼν τὸν Κριτόβουλον ποιοῦντα ταῦτα κατέγνωκας αὐτοῦ (što vidivši Kritobula činećega krivio si ga t. j. što si vidio da je Kr. činio, budući da si ga krivio toga? — τί παθών; što ti se je pripětilo, da . . ; τί μαθών što si zmislio, da . . .

b) Gdě se pitanje nepreteže na pojedinu koju rěč, nego na cělu izreku, naznačuje se pitanje:

α) samim glasom u govoru ili čitanju n. p. Ἕλληνες ὄντες βαρβάροις δουλεύσομεν; Mi kao Gèrci da barbarom robujemo? Εὐ.

β) Rěčicami upitnimi, koje se u našem jeziku ili samim glasom, ili rěčju: li, zar naznačuju; najobičnie i najvažnie su ἆρα i ἦ (kao lat. num) koje stoje samo u pitanjih neovisnih. Kakav se odgovor če-

ka na ova pitanja, to nije ovimi naznačeno (premda na ἆρα ponajviše ide odgovor nĕkajući), n. p. Ἆρ' ὄφελός τι τῶν ἄλλων κτημάτων ἄνευ φρονήσεως καὶ σοφίας zar ima kakvu korist išta izmedju ostalih stvarih bez pameti i mudrosti? Πλ. — Ἆρ' οὐ je latinsko nonne, gdĕ se dakle tvèrdi; ἆρα μή želi, da se zanĕkuje n. p. Βία τί ἐστιν; ἆρ' οὐχ ὅταν κρείττων τὸν ἥττω μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασάμενος ἀναγκάσῃ ποιεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ; što je nasilje? zar nije nasilje, ako jači slabiega ne sluša, nego ga prisili činiti ono, što se čini njemu? Ξ. Τί λέγεις; ἦ γὰρ σὺ ταῖς σαῖς χερσὶ τούτων τι ἐφύτευσας; što kažeš? jesi li dakle zbilja ti svojima rukama štogod od toga nasijao? Ξ.

Pazka. Ἦ γάρ znamenuje: da li zbilja? ἄλλο τι ἤ podpunie ἄλλο τι ἔστιν ἤ; = zar je što drugo nego da = nisam — si — je li; gdĕ je onda po odbačenom ἤ jednako sa lat. nonne, te se dočeka odgovor tvèrdeći, n. p. ἄλλο τι οὖν πάντα ταῦτα ἂν εἴη μία ἐπιστήμη; zar to dakle nebi sve jedna znanost bila? — Οὐ u pitanju kaže na odgovor tvèrdeći, t. j. da jest ono; μή kao i μῶν (iz μὴ οὖν) na nĕkujući n. p. ἦ μή πού τινα δυσμενέων φάσθ' ἔμμεναι ἀνδρῶν mislite li vi možda, da je jedan izmedju nepriateljah? Ὅμ. — Μή τι νεώτερον ἀγγέλλεις; Πλ.

2. a) Pitanje ovisno (interrogatio indirecta) nerazlikuje se kao što to u lat. jez. biva, strogo već načini od pitanja neovisnoga (vidi o načinih B. 1), što se dakle s našim jezikom slaže. Isto tako nalaze se često neovisna zaimena upitna ili prislovi upitni namĕsto ovisnih (vidi §. 63. ὅσος, οἷος, ἡλίκος, ὅπου, ὅπως itd.) n. p. Οἱ

φιλόσοφοι ζητοῦσιν, ὡς ἀκήκοα, τί ἐστιν ἀγαθόν, κοὐδὲ εἷς εἴρηκέ πω τί ἐστιν; Φιλ. što je pošteno, dobro. Αἱ γυναῖκες ἠρώτων αὐτούς, τίνες εἶεν: — Εἰπὲ παρὰ τίνας ἔλθῃ. Πλ.

b) Simo spada još rěč εἰ (vidi o načinih B. I. uvod), gdě se u našem jeziku kazati može: da li (něm. ob): kadkad stoji u istom smislu ἐάν (sa konj.), ili (rědko kad) ἆρα, u Homeru takodjer ἤ (ἠέ) n. p. Μὴ τοῦτο βλέψῃς εἰ νεώτερος λέγω, ἀλλ' εἰ φρονοῦντος τοὺς λόγους ἀνδρὸς ἐρῶ negledaj na to, dà li kao mladji govorim. nego na to, dà li kažem rěči čověka smotrena. Μέ. Οὐκ ἔστι θνητῶν ὅστις ἐξεπίσταται τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται. Εὐ. Ἄθρει ἐάν πως ἀποτελεσθῇ gledaj, dà li. Πλ. Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ, ἢ καὶ Λαέρτῃ αὐτὴν ὁδὸν ἄγγελος ἔλθω. Ὅμ. Al hajd dakle kaži mi, dà li imam kao glasonoša istim putem poći i k Laerti?

3. a) Ako se izrekom neovisnom pita za dvě ili više stvarih t. j. ako ima više pitanjah, gdě dakle u lat. j. stoji utrum — an. itd., onda stoji ponajviše: πότερον (πότερα) ἤ, utrum — an, n. p. τίνες κατῆρξαν, πότερον Ἕλληνες, μάχης, ἢ παῖς ἐμός; Αἰσχ. Tko je započeo bitku, Gèrci ili moj sin? — Πότερα δικαστὴν ἢ δικηφόρον λέγεις; zoveš li ga sudca ili osvètnika? Αἰσχ. b) Ako su takva pitanja ovisna, onda mogu iste rěči stati, ili takodjer: εἰ — ἤ, ili εἴτε — εἴτε n. p. δεῖ σκοπεῖν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μή trěba gledati na to, da li istinu govorim ili ne. Πλ. Σκεψώμεθα, εἴτε ἄρα ἐν ᾅδου εἰσὶν αἱ ψυχαὶ — εἴτε καὶ οὔ gledajmo, da li dakle duše jesu u jadu ili ne. Πλ. Εἰ δικαίως, εἴτε μή, κρῖνον δικαίως. Αἰσχ. c) U

Homeru ima u pitanjih kadkad neovisnih, obično pako u ovisnih ἤ (ἠέ) — ἦ (ἦε kadkad ἠ) n. p. Ἡμεῖς δὲ φραζώμεθα ἤ ῥ᾽ αὖτις πόλεμον ὄρσομεν, ἢ φιλότητα βάλωμεν promatrajmo pako, da li imamo opet započeti rat ili sklopiti prijateljstvo. Ὅμ.

Dodatak.

Narěčje Homerovo.

§. 205. Opazke predběžne o šestoměru.

1. Měrilo homerovoga narěčja je šestoměr (Hexameter): pregled je slědeći:

´— —	´— —	´— —	— —	´— ◡ —	´— ◡ —
Ἄνδρᾰ μοῐ	ἔννĕπĕ,	Μοῦσᾰ, πŏ	λύτρŏπŏν,	ὃς μάλᾰ	πολλά
πλάγχθη ἐ	πεὶ Τροί	ης ἱε	ρὸν πτολί	εθρον ἔ	περσεν.

2. Stopica sastavljena iz jedne dugačke i dvěh kratkih slovakah (´— ◡◡) zove se **daktil**, sastavljena pako iz dvěh dugih (´— —) **spondej**; sastavljena iz jedne dugačke i jedne kratke (´— ◡) **trohej**. Pèrva slovka i spondeja i daktila izgovara se **dizanjem** glasa (Arsis, *αἴρω*), slědeće kratke pako ili slědeća dugačka **nižim** glasom (*θέσις*, *τίθημι*); dizanje glasa naznačeno je gore u pregledu potezom nad linejom: ´—.

Pazka. U **petoj stopici** stoji obično **daktil**; kadkada **spondej**, a takav se stih zove **spondejski**. Mnogo daktilah izrazuje bèrzo, mnogo spondejah ukupno kaže polagan, i težak čin ili micanje.

3. U svakom dobro složenom šestoměru mora najmanje jedna c e z u r a biti, t. j. zarez načinjen tim, da se u srědini stiha jedna rěč dokanča, a druga da se počimlje. Al ih može i više biti u šestomeru. U daktilu može se rěč ili sa dužinom u dizanju (arsi) (–́|⏑⏑), ili sa pèrvom kratkoćom u tesi dokančati (–́⏑|⏑). U p è r v o m slučaju t. j. gdě se pèrva rěč u daktilu dugotrajnom slovkom dokanča, zove se cezura m u ž k a, u drugom pako cezura ž e n s k a. — Glavne cezure jesu:

a) najobičnija i najjača je cezura m u ž k a u stopici tretjoj, n. p. ἀλλ' ὁ μεν Αἰθίοπας || μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας.

b) Često stoji i manje jaka ženska cezura u tretjoj stopici, n. p. ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα || πολύτροπον, ὅς μάλα πολλά.

c) Tretja je cezura m u ž k a u č e t v è r t o j stopici, gdě onda ponajviše i u stopici d r u g o j stoji mužka, n. p.

ἀρνύμενος || ἥν τε ψυχὴν || καὶ νόστον ἑταίρων.

4. Osim ovih glavnih cezurah može i drugih manje važnih biti.

5. Polag cezure ima još i često o d m o r (διαίρεσις) gdě se istom slovkom i rěč i stopica d o k a n č a. — Glavni odmori jesu:

a) za I. stopicom, b) za II. stopicom. c) za III. stopicom. d) za IV. stopicom (caesura bucolica); n. p.

a) ἥσθιον· | αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
b) ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος | ἦλθε, περιπλομένων ἐνιαυτῶν.
c) ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν | ᾤχετο κῆλα θεοῖο.
d) ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον | ὅς μάλα πολλά.

§. 206. Teža (vidi §. 9).

1. U pěsničtvu homerovom biva slovka po naravi kratka, pred kojom je **nèm sa slitnim** suglasnikom, ponajviše položajem dugotrajnom.

2. **Po položaju** je u stihu poslědnja rěči slovka svakiput dugotrajna: a) kada se ova dokanča na suglasnik, a slědeća se rěč počimlje suglasnikom n. p. *καὶ κάθι | σὸν Τρῶ | ας*; b) ako se poslědnja slovka dokanča na kratkotrajan samoglasnik, a slědeća rěč počme se sa suglasnikom sastavljenim, ili sa dvěma suglasnicima, koja nisu **něm sa slitnim** n. p. *ἀδμή | την, ἥν | οὔπω ὑ | πὸ ζυγὸν | ἤγαγεν | ἀνήρ*. **Němi sa slitnim** ima ovdě tu poslědicu, da je slovka stojeća u dizanju glasa (arsis) uvěk dugotrajna, u **tesi** pako stojeća da je na volju pěsnikovu i kako to stih zahtěva, duga ili kratkotrajna n. p. *μή μοι | δῶρ' ἐρα | τὰ πρόφε | ρε χρυ | σέης 'Αφρο | δίτης*; u dizanju pako: *αὐτὰρ ὁ | πλήσιον | ἑστή | κει*.

3. **Dugotrajan samoglasnik ili dvoglasnik** na svèršetku rěči biva u Homerovom pěsničtvu pred rěčju počimajućom se sa samoglasnikom obično kratkotrajan, kada onaj stoji u **tesi**; a ostaje pako dugotrajan, kada onaj stoji u dizanju glasa ili kada slědeća rěč ima dvogama (§. 209) n. p. *ἡμένη | ἐν βέν | θεσσιν*; — *υἷες, ὁ | μὲν Κτεά | του, ὁ δ' ἄρ' | Εὐρύτου | 'Ακτορί | ωνος*; — *αὐτὰρ ο | ἔγνω | ἧσιν ἐ | νὶ φρεσὶ | φώνη | σεν τε* (ovdě je *ἧσιν* = *Fῆσιν*).

4. Rědko pokratjuje se u srědini rěči dugotrajni samoglasnik ili dvoglasnik pred slědećim samoglasnikom n. p. *ἐπειή* (υ υ -); *ἔμπαιος* (- υ υ), *οἷος* (υ υ), *βέβληαι*.

5. **Dizanje** glasa (arsis) ima tu moć, da produžuje kratkotrajnu slovku stojeću s početka rěči n. p.

ἀσπίδος| ἀκάμα|τον πῦρ; isto tako produžuje arsis kratkotrajnu slovku stojeću na koncu rěči, gdě onda ponajviše slědi rěč počimljuća se sa slitnim, ili sa σ ili δ (koji se u izgovaranju lahko podvostručuju) ili rěč imajuća dvogamma (v. §. 209) n. p. καὶ πεδί|ᾱ λω|τεῦντα; — θυγατέ|ρᾱ ἥν (Fήν).

6. Često produži se u Homerovom pěsničtvu samo poradi stiha kratkotrajan samoglasnik stojeći u tesi, ako bi drugačie tudě kratkotrajna slovka stala medju dvěma dugotrajnima, n. p. ὑπο|δεξί|η.

§. 207. Zanemarivanje spojenja (hiatus).

Često zanemariva se u homerovom šestoměru elisia (v. §. 6, 2.), te se i samoglasnik konačni prijašnje rěči, i samoglasnik počimljući slědeću rěč napose izgovaraja (i to se zove hiatus); a to biva:

a) U dugotrajnih samoglasnicih ili dvoglasnicih stojećih ili u arsi n. p. ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ; ili u tesi gdě onda taj dugotrajni samoglasnik ili dvoglasnik stoji kao kratkotrajan n. p. οἴκοι ἔ|σαν.
b) Ako taj samoglasnik spojenje nikada ili rědko dopušta n. p. παιδὶ ἄμυνεν.
c) Ako medju samoglasnikom stoji znak razlučivanja n. p. ἀλλ' ἄνα, εἰ μέμονάς γε.
d) U ženskoj cezuri (v. §. 205, 3) poslě pèrve kratkotrajne slovke III. stopice u stihu n. p. κεινὴ| δὲ τρυφά|λεια || ἅμ'|ἕσπετο|χειρὶ πα|χείῃ.
e) U odmoru (§. 205, 5) poslě I. i IV. stopice n. p. ἔγχεϊ|Ἰδομε|νῆος; — πέμψαι ἐπ'|Ἀτρεί|δῃ Ἀγα|μέμνονι|οὖλον Ὄ|νειρον.
f) Kada je prijašnja rěč prikratjena n. p. δένδρε' ἔθαλλεν.

g) Gdě se druga rěč počimlje sa dvogamom, tamo se smatra kao da nema te neugodnosti (vidi §. 209, 3.)

§. 208. Narěčje homerovo.

Homer i njegovi naslědnici spadaju na starije jonsko narěčje, al se nisu sasvim samo ovoga dèržali nego su primali iz svih narěčjah forme sposobne za svoju vèrst pěsničtva; ovo narěčje zove se takodjer: jezik **epičan.**

§. 209. Slovo dvogama F ili V.

1. Jezik gèrčki imadjaše posebit glas ustni, od kojega dotično slovo latinskom i slavenskom **v** odgovara: a ime mu je od forme znaka F, što je sastavljeno iz dvěh Γ.

2. Eolci zadèržali su taj znak najdulje; u ostalih narěčjih pako izčeznuo je rano: a glas odgovarajući proměnio se je u mehkani β n.p. *βία* iz F*ίς* (kasnie *ἴς*) vis; stranom pako u samoglasnik *υ*, te se je sa predstojećimi samoglasnici proměnio u: *αυ*, *ευ*, *ηυ*, *ου*, *ωυ*, n. p. *ναῦς* naměsto *νά*F*ς*, navis; *βοῦς* iz *βό*F*ς*, bovs, bōs; gen. bovis; stranom prešo je u blag hak, koj se je s početka rěčih hakom tihim naznačio, u srědini rěčih pako i pred *ρ* ni se je pisao n. p. F*ίς* vis, *ἴς*; *εἰλέω* volvo (č. vleku); *ὄ*F*ις* ovis, *ὄϊς*; F*ρό*-*δον*, *ῥόδον*: a stranom proměnio se je u někojih rěčih s početka u oštri hak n. p. *ἕσπερος* vesperus, *ἕννῡμι* vestio.

3. U homerovih pěsmotvorih ne piše se F; al je sigurno, da su se za Homera mnoge rěči s tim glasom izgovarale n. p. *ἄγνυμι*, *ἀνδάνω*, *ἔαρ* ver, onda forme ad ʼΕΙΔΩ vidim, *ἔοικα*, *εἶμα* vestis, *ἕννῡμι* vestio, *εἰπεῖν* vapiti, *ἕκηλος* miran, *ἑός* i *ὅς* **svoj**, *οὗ*

(sui). ἕσπερος vesperus, večer, οἶκος vicus (vulica, ulica) οἶνος vino i mnoge druge; razlozi jesu medju ostalimi: a) jer se kratkotrajni samoglasnici pred dvogamom produžuju n p. γάρ ἕθεν (- υ υ), b) jer se dugotrajni samoglasnici i dvoglasnici pred njim nepokratjuju n. p. οἳ ἕθεν (-υ υ); καὶ εἵμασι = καὶ Fείμασι; c) jer on prěči spojenje n. p. οὗ ἑθέν ἐστι χερείων; προ ἕλθεν; διαειπέμεν (διαFειπέμεν) gdě u običnom narěčju stoji διειπέμεν: ἀαγής = ἀFαγής, d) jer se augment slovčan nalazi, gdě bi po nar. obćenitom morao biti vrěmenni n. p. ἔειπε (ἔFειπε).

Pazka. U slavenskom jeziku prešo je dvogama kadkad u l, i u j. n. p. ἔτος lěto, ἔαρ jar, ἠχώ jěka, ἠχέω jěčim, vičem (vidi još ἄστυ město, pol. miasto.)

§. 210. Proměna samoglasnikah.

Sticanje. Razlučenje. Krasis. Siniceza. Apokopa.

1. Narěčje homerovo upotrěbljava, kako to stih zahtěva, sada stečene sada nestečene forme n. p. ἀέκων i ἄκων. O sticanju u sklanjanju i spregah bit će dalje dolě govor. Posrěd rěčih nalazi se u glagoljih: βοᾶν vikati i νοεῖν misliti, sticanje slovah οη u ω n. p. βώσας naměsto βοήσας, ἀγνώσασκεν nam ἀγνοήσασκεν; isto tako: ὀγδώκοντα nam. ὀγδοήκοντα.

2. Razlučenje dvoglasnikah u dva samoglasnika (Diaeresis) nalazi se često, najviše pako u rěčih, u kojih biahu ova samoglasnika razstavljena dvogamom n. p. πάϊς, ἀϋτμή dah (od ἄFω), ἐΐσκω, ἐϋκτίμενος, ὄϊς iz ὄFις, ovis; ὀΐομαι mniem (opinor).

3. Krasis nalazi se samo na několiko malo městih t. j. κἀγώ, τἄλλα, οὑμός, οὕνεκα, ὥριστος, ωὑτός naměsto: καὶ ἐγώ, τὰ ἄλλα, ὁ ἐμός, ὁ ἄριστος, ὁ αὐτός.

4. Spojenje ili Siniceza, t. j. stegnutje dvèh samoglasnikah u jedan, što se samo u izgovaranju čuje, a nebilěži se, jest na mnogih městih i to:

a) u srědini rěčih najčestje u slědećih samoglasnicih: εα, εα, εαι, εας: εο, εοι, εου, εω, εῳ; n. p. στήθεα, ἡμέας, θεοί, χρυσέοις, τεθνεῶτι; mnogo rědje biva u: αε, ια, ιαι, ιη, ιη, ιο; n. p. ἀεθλεύων, πόλιος; οο samo u ὄγδοον; υοι samo u δακρύοισι: ηι u δηΐοιο, δηΐων, δηΐοισι, ἤια.

b) Medja dvěma rěčima u slědećih slučujevih: η α, η ε, η η, η ει, ηου, ηοι; ει ου, ω α, ω ου: pèrva je rěč onda: ἤ, ἦ, δή, ili ἐπεί ili pako rěč sa nastavci η, ῳ n. p. ἢ οὐ, δὴ ἀφνειότατος, μὴ ἄλλοι, ε λαπίνη ἠὲ γάμος, ἀσβέστῳ οὐδ' υἱόν.

5. Elisia (§. 6, 3) jako često stoji. Najviše odbacuju se α, ε ο, (iznimka τά, τό, πρό, kao i u nastavcih genitiva αο i οιο, gdě dakle elisie nema). — Slovo ι ne odbija se u περί, τί, ὅτι; onda jako rědko u dativu jednobroja, dočim često u dativu višebroja i u ἄμμι, ὔμμι, σφί. U glagolju odbija se obično ι stojeći kao nastavak.

Dvoglasnik αι odbija se u Homerovih pěsmah u nastavcih μαι, σαι, ται; nastavak οι u rěči μοι i u vezniku τοι.

6. Apokopa sastoji u tom, da se kratkotrajan konačan samoglasnik odbaci pred suglasnikom slědeće rěči, te biva u predlozih: ἀνά, κατά, παρά rědko kad u ἀπό, ὑπό, i u vezniku ἄρα; zajedno ima onda gledè na konačni ν města proměnam naznačenim u §. 8, 6., a u κατ sjednačuje se τ sa slědećim suglasnikom, samo da hakani pred sobom imaju srodni tvèrdi n. p. ἄμ πέλαγος (ἀνὰ πέλαγος), ἄμ φόνον, ἀμμένω;

καθ' δύναμιν, κὰκ κεφαλῆς (n. κατὰ κεφαλῆς), κὰγ γόνυ (= κατὰ γόνυ), κὰπ φάλαρα; κάππεσεν (= κατέπεσεν), κὰπ πεδίον. U ἀπό i ὑπό n. p. ἀππέμψει n. ἀποπέμψει, ὑββάλλειν nam. ὑποβάλλειν.

§. 211. Proměna suglasnikah.

1. Δ, i θ ostaju pred μ (protiv §. 8, 5) neproměnjeni n. p. ἴδμεν. κεκορυθμένος nam ἴσμεν, κεκορυσμένος.

Preměštivanje slova ρ sa predstojećim samoglanikom (metathĕsis) stoji često n. p. κραδία, cor; κάρτερος uz κράτερος, βάρδιστος od βραδύς; dalje u Aor. II. ἔπραθον, ἔδραθον, ἔδρακον. (od πέρθω, δαρθάνω, δέρκομαι).

3. Homer produživao je po nuždi metričnoj slovke tim, da je suglasnik predstojeći podvostručio: to biva u slědećih slučajih:

a) Slova slitna i σ poslě augmenta n. p. ἔλλαβον, ἔμμαθον, ἔννεον, ἔσσευα,
b) ista slova u rěčih sastavljenih n. p. νεόλλουτος (iz νέος i λούω),
c) σ u nastavku dativa na σι; isto slovo u aoristu i u budućem vr. n. p. νέκυσσιν, κάλεσσα, φράσσομαι,
d) σ u srědini mnogih rěčih, n. p. ὅσσον, τόσσον itd.

Od němih podvostručuje se π u zaimenih upitnih počimljućih se sa ὀπ n. p. ὅππως itd.; onda κ u: πέλεκκον i πελεκκάω —; τ u ὅττι, ὅττεο, ὅττευ; δ u ἔδδεισε, ἀδδεές, ἄδδην.

Pazka. Podostručenje slova ρ u augmentu i u sastavljenih rěčih (§. 8, 11) može i izostati, ako to stih zahtěva n. p. ἔρεζον od ῥέζω, χρυσόρυτος. Isto tako odbacuje se kadkada, premda rědko jedan od drugih dvěh jednakih suglasnikah n. p. Ὀδυσεύς, Ἀχιλεύς naměsto Ὀδυσσεύς, Ἀχιλλεύς.

Sklanjanja.

§. 212. Nastavak φι(ν).

Osim običnih nastavakah ima u tom narěčju još φι(ν), znamenujući dativ, a genitiv u savezu sa predlozi. Taj nastavak dodaje se nepromĕnjenoj osnovi n. p.

I. sklanj. samo u jednobroju: ἀγέληφι, ἀπὸ νευρῆφιν.

II. sklanj. u jednob. i višebr.; sve su ove forme paroxytona (όφι) bez obzira na naglasak nominativa n. p. θεόφιν bogovom, ἀπ' ὀστεόφιν od kostih.

III. sklanj. malo da ne samo u višebroju: ὄρεσφι(ν) na bèrdih; ἐκ στήθεσφι (v. §. 44), ναῦφι.

§. 213. Pèrvo Sklanjanje.

1. Namĕsto dugotrajnoga α upotrèbljava se u jednobroju kroz sve padeže η n. p. Πηνελοπείης — πείη od Πηνελόπεια; φρήτρη, Βορέης, Βορέη, Βορέην.

Iznimke: θεᾱ božica, ᾶς, ᾷ, ᾶν; Ναυσικάᾱ, Φείᾱ; Αἰνείᾱς, Αὐγείᾱς, Ἑρμείᾱς i nĕkoliko imenah vlastitih na čisti ας. Vokativ od νύμφη je νύμφα.

2. U samostavnicih na εια i οια izvedenih od pridavnikah na ης i ους, kao i u nĕkojih drugih ženskih, prelazi i slovo ᾰ, koje je u atičnom narĕčju kratko, u η n. p. ἀληθείη, εὐπλοίη, κνίσση, namĕsto: ἀλήθεια itd.

3. Nominativ jednobroja mužkih samostavnikah dobiva u mnogih rĕčih, ako to stih zahtĕva, nastavak ᾰ namĕsto ης (isto tako kao u latinskom jez.) n. p. ἱππότᾰ, αἰχμητᾰ, μητίετα, εὐρύοπα. Vokativ ima u svih ovih nastavak ᾰ.

4. Genitiv jednobroja samostavnikah mužkih ima slědeće nastavke: ᾱο, ω (slěveno iz αο) i εω; obadva samoglasnika εω izgovaraju se u Synicezi, a ω smatra se gledè na naglasak kao kratkotrajan (§. 30. pazka 2.) n. p. Ἑρμείας, gen. Ἑρμείᾱο i Ἑρμείω; Βορέης gen. Βορέᾱο i Βορέω; Ἀτρείδης, g. Ἀτρείδᾱο i Ἀτρείδεω.

5. Genitiv višebrojni mužkih i ženskih samostavnikah može dokančati se na άων, ῶν i έων (έων izgovara se obično kao jedna slovka) n. p. κλισιάων, κλισιῶν, πολάων, πυλέων.

6. Dativ višebrojni glasio je najprie: αισι(ν), s česa je produženjem slova α u η nastalo ησι i ης, i ove su forme jedine u običaju (izuzamši θεαῖς. i ἀκταῖς). n. p. κλισίησι(ν): πέτρης πρὸς μεγάλησι.

§. 214. Drugo sklanjanje.

1. Genitiv jednobr. ου i οιο n. p. λόγου i λόγοιο.

2. Gen. i dat. dvobroja οιιν (naměsto οιν) n. p. ἵπποιιν.

3. Dativ višbr. οισι(ν) i οις n. p. λόγοισιν i λόγοις.

4. U atičnom 2. sklanjanju imaju někoja imena vlastita u genitivu jednobroja ῶο naměsto ω n p. Πηνελεῶο od Πηνέλεως. U γάλως, Ἄθως i Κῶς razvezuje se stečena forma ως slovom ο n. p. γαλόως, Κόως.

5. Stečene forme II. skl. jako su rědke, budući da je reko bi, glavno pravilo epičnoga (= homerovoga) narěčja, sve u atičn. narěčju stečene forme razvezane upotrěbljavati, dakle n. p. naměsto νοῦς obično νόος. U onih na εος, εον produžuje se ε ili u ει, ili se izgovara synicezom, kako već stihu služi n. p. χρύσειος.

§. 215. Tretje sklanjanje.

1. Dativ višebr. ima nastavke: σι(ν), σσι(ν), εσι(ν) i εσσι(ν). Nastavci εσι i εσσι dodavaju se uvěk čistoj osnovi n. p. κύν-εσσι od κύων; νεκύεσσι od νεκύς, χείρ-εσι. U samostavnicih srědnjega spola imajućih po §. 42, 1., i §. 44. σ u osnovi nominativa, odbacuje se taj σ n. p. ἐπέ-εσσι (naměsto ἐπέσ-εσσι od τὸ ἔπος n. ἔπες), δεπάεσσιν od δέπας; isto tako odbija se u osnovah na αυ, ευ, ου (§. 41) n. p. βό-εσσι (n. βό-Fεσσι bovibus), ἱππῆ-εσσι. — Nastavak σσι dodaje se većinom samo osnovam dokančajućim se na samoglasnik n. p. νέκυ-σσι od νέκυς, υ-ος.

2. Gen. i Dat. dvobroja: οιιν kao u II. skl n. p. ποδοῖιν.

3. Akus. jednobroja od onih na υς ima kadkad nastavak α n. p. εὐρέα πόντον. ἰχθύα, νέα, ι = ῑ n. εὐρύν, ἰχθύν, ναῦν.

4. Rěči: γέλως směh, ἱδρώς i ἔρως ljubav, dèržeći se u obćenitom narěčju III. skl., dèrže se u homerovom u někojih padežih atičn. II. skl. n. p. γέλω i γέλων naměsto γέλωτι; ἱδρῶ, ἱδρῷ naměsto ἱδρῶτα, ἱδρῶτι: ἔρῳ i ἔρωτι.

5. Imena na ις, gen. ιδος osobito imena vlastita imaju često ιος, itd. a dativ glasi uvěk: ι n. p. μήνιος, Θέτιος, Θέτι.

6. Οὖς, ὠτός uho (§. 39) sklanja se u hom. jeziku: οὖας, οὔατος; višbr. οὔατα: imena srědnjega spola: στέαρ zalo. οὖθαρ vime. i πεῖραρ izlazak imaju u genit. ἄτος, n p. στέατος. οὔθατα, πείρατα, πείρασι. U srědnjih: τέρας, κέρας, i κρέας (§. 39) odbija se često slovo τ n p. τέραα, άων, άεσσι, dat. κέρᾳ; višbr. κέρα, κεράων, κεράεσσι i κέρασι; višb. κρέα, κρεάων, κρεῶν, i κρειῶν, κρέασιν.

7. U rěčih napomenutih u § 36 može se u tom narěčju ε po potrěboći stiha odbiti ili zadèržati n. p. ἀνήρ, ἀνέρος i ἀνδρός, ἀνέρι i ἀνδρί, itd. (a nikada drugačě nego: ἀνδρῶν, ἀνδράσι ili ἀνδρέσσι): γαστήρ, — έρος, έρι, i στρός στρί; γαστέρα, γαστέρες; Δημήτηρ, ητέρος i ητρος, Δημετέρα; θυγάτηρ, — τέρος i θύγατρος itd.

8. Ἰχώρ kèrv od bogovah, akus. ἰχῶ nam. ἰχῶρα; a κυκεών měšano vino, u akus. κυκεῶ i κυκειῶ.

9. (v. §. 41). Od γραῦς ima u Homeru samo nom. γρηύς, γρηΰς, dat. γρηΐ, i vokativ γρηῦ i rěči γρηΰ. Βοῦς nestiče se, dakle: βόας, dat. v. βόεσσι (v. br. 1).

10. (v. §. 41). U imenih skupnih na εύς i u rěči Ἀχιλλεύς stoji gdě je god slovo υ (F) od osnove odpalo, obično ή naměsto ε n. p. βασιλεύς, Vok. εῦ, Dat. višb. — εῦσι (iznimke: ἀριστήεσσιν od ἀριστεύς) dočim βασιλῆος, ῆϊ, ῆα, ῆες, ῆας. Od imenah vlastitih trěba slědeća bolje zapamtiti: Ὀδυσσεύς-σσῆος, i-σῆος i-σσέος i takodjer Ὀδυσσεῦς (stečeno), Ὀδυσῆϊ i Ὀδυσεῖ; — ῆα i έα, ili-ῆ; Πηλεύς, -ῆος i-έος, ῆϊ i έϊ, ῆα; ostala kao n. p. Ἀτρεύς, Τυδεύς imaju ponajviše ε, te stiču εος u gen. sinicezom i takodjer kadkad εα u akus. u η n. p. Τυδέος, έϊ, έα iῆ.

11. (v. §. 42.) U imenih na ης i ες gen. εος ostaje genitiv nestečen; nom. viš. ma εες i εις; gen. višb. je nestečen (izuzamši slučaj, gdě pred εω stoji samoglasnik, gdě ima onda stičanje) n. p. ζαχρηής urnebesan, silovit, gen. ζαχρηῶν (iz — ηέων); isto tako Akus. višbr. εας. Ἄρης ima u genitivu: Ἄρηος i εος, dat. Ἄρεϊ, Ἄρη i Ἄρει, Akus. Ἄρη i Ἄρην, vok. Ἆρες i Ἄρες.

12. (v. §. 42). U imenih vlastitih na κλῆς stiče se εε u η n. p. Ἡρακλῆς, — κλῆος, ῆϊ, ῆα, vok. — άκλεις: u pridavnicih na έης nalazi se jednako ει i η n. p. ἀκλεής, ἀκληεῖς, ἀγακλῆος; a naprotiv: ἐϋκλεῖας akus. viš. od

εὐκλεής; ἐϋρρεής, gen.-ρεῖος. Osim toga nalaze se forme: δυσκλέᾰ, ὑπερδέα naměsto εέα.

13. (v. §. 43) ως, gen. ωος. U ovih nalaze se stečene forme n. p. ἥρω dat. i Μίνω akusativ. Izmedju rěčih na ώς i ώ, gen. όος nalazi se samo χρώς sa svojimi sastavljenimi u formah nestečenih χροός, χροΐ, χρόα.

14. (v. §. 44 a); ας gen. αος; dat. jedn. po potrěboći stiha stečen ili ne, n. p. γήραϊ i γήρᾳ; nomin. i akus. višb. uvěk je stečen n. p. δέπα. b) ος g. εος kadkad stečeno, kadkad razrěšeno (osim gen. višbr. koj se nikada nestiče; onda gen. jednobr. izuzamši několiko samostavnikah, u kojih se εος stiče u ευς n. p. Ἐρέβευς, θάρσευς), dat. θέρεϊ i θέρει, κάλλεϊ i κάλλει; nom. i ak. višbr. na εα običajno se nestiče, al se ima synicezom izgovarati n. p. νείκεα, βέλεα. — — U σπεος, κλέος, δέος, χρέος produžuje se ε stranom u ει, stranom u η n. p. g. σπείους, dat. σπῆϊ, ak. σπέος i σπεῖος; višbr. g. σπείων, dat. σπέσσι i σπήεσσι; χρέος i χρεῖος, κλέα i κλεῖα.

15. (v. §. 45.) ῑς gen. ῐος; ῡς g. ῠος. Dat. jedn. stičese n. p. πληθυῖ, νέκυι; akus. višbr. kadkad je stečen, kadkada ne, kako već stih zahtěva, češtje nalazi se stečen n. p. ἰχθῦς n. ἰχθύας, δρῦς; nom. višbr. nestiče se nikada, al se izgovara sinicezom n. p. ἰχθύες (dvoslovčano). Dat. višbr. ima υσσι i υεσσι (dvoslovčano) n. p. ἰχθύσσιν i ἰχθύεσσιν.

16. (v. §. 46) ῐς i ῐ, gen. ῐος (nam. εως); ῠς i ῠ, gen. ῠος (at. εως) a) Rěči na ις zadèrže ι od osnove kroz sve padeže, te se u dat. jedn. uvěk, a u akus. višbr. kadkada stiču n. p. πόλις, ιος, ῑ, višbr. ιες, ίων, ισι, ιας, i ῑς. U dat. jednobr. ima takodjer εϊ i ει n. p. πόσεϊ i πόσει od πόσις; u několiko rěčih prešlo je slovo ι od osnove i u ostalih padežih u ε n. p. ἐπάλξεις (akus.), ἐπάλξεσιν, osobito pako u πό-

λις, u kojem može po potrěboći stiha naměsto ε takodjer stati η dakle: g. πόλιος, πόλεος i πόληος itd.: a u ὄϊς ovis, ovca, dat. višb. ὀΐεσσιν, οἴεσιν, ὄεσιν. — b). Rěči na ὔς, koje u atič. nar. u gen. imaju εως, dobivaju εος, a u dat. jedn. mogu stečene i nestečene biti n. p. εὐρέϊ, πήχει, πλατεῖ; u ostalih su padežih ponajviše nestečene, al se imaju izgovarati synicezom.

§. 216. Sklanjanje nepravilno.

(Vidi §. 47.)

1. Γόνυ, τό, kolěno i δόρυ, τό sulica.

Jedn.	γούνατος i γουνός	δούρατος, δουρός; — ατι i δουρί
V. N.	γούνατα i γοῦνα	δούρατα i δοῦρα dvobr. δοῦρε.
G.	γούνων	δούρων
D.	γούνασι(σσι) i γούνεσσι	δούρασσι i δούρεσσι

2. Κάρα, τό glava.

Jedn. N. κάρη G. κάρητος καρήατος κρατός κράατος
D. κάρητι καρήατι κρατί κράατι
A. κάρη (κρᾶτα, mužki, Odys. 8, 92).

Višbr. N. κάρᾱ..............καρήατα(κάρηνα)
G. κράτων....................(καρήνων)
D. κρασί
A. κράατα ....(κάρηνα)

3. Ναῦς, ἡ, brod.

Jedn. N.	νηῦς...........	Viš.	νῆες i νέες.
G.	νηός i νεός		νηῶν i νεῶν
D.	νηΐ		νηυσί, νήεσσι i νέεσσι
A.	νῆα i νέα (jednoslov.)		νῆας i νέας

4. χείρ, ἡ, ruka, Dat. χερί A. χέρα; dat. višb. χείρεσιν i χείρεσσιν.

§. 217. Pridavnici.

1. Pridavnici βαθύς i ὠκύς imaju kadkad u ženskom spolu έα ili έη: βαθέης, βαθέην, ὠκέα. Někoji pridavnici na ύς mogu formu ύς imati i u ženskom spolu n. p. Ἥρη θῆλυς ἐοῦσα, ἡδύς ἀϋτμή.

2. Pridavnici na ήεις, ήεσσα, ῆεν nalaze se često u formi stečenoj: ῆς, ῆσσα ῆν n. p. τιμῆς; a oni na όεις, όεσσα, όεν stiču se u ευ n. p. πεδία λωτεῦντα.

3. Πολύς (§. 48) sklanja se

J. N. πολύς i πουλύς, πουλύ; i πολλός, πολλόν, G. πολέος;
A. πολύν i πουλύν; V. N. πολέες i πολεῖς; G. πολέων
D. πολέσι, πολέσσι i πολέεσσι A. πολέας i πολεῖς.

§. 218. Prispodabljanje.

1. Nastavci ώτερος i ώτατος dodavaju se kadkad, premda je prijašnje slovke samoglasnik dugotrajan n. p. ὀϊζυρώτατος. Pridavnici na υς i ρος imaju ίων, ιστος, kadkad pako pravilni nastavak n. p. γλυκύς, — ίων; βαθύς, — ιστος; οἰκτρός, οἴκτιστος, i οἰκτρότατος.

2. Napravilne forme (v. §. 52) jesu:

ἀγαθός komp. ἀρείων, λωΐων, λωΐτερος, sup. κάρτιστος.

κακός komp. κακώτερος, χειρότερος, χερείων, χερειότερος sup. ἥκιστος.

ὀλίγος komp. ὀλίζων; — ῥηΐδιος k. ῥηΐτερος sup. ῥήϊστος i ῥηΐτατος.

βραδύς komp. βράσσων, sup. βάρδιστος; — μακρός k. μάσσων; — παχύς k. πάσσων.

§. 219. O zaimenih.

1. Jedn.	N.	ἐγώ pred samogl. ἐγών	σύ, τύνη	
	G.	ἐμέο, ἐμεῦ, μεῦ (μευ)	σέο, σεῦ (σεο)	ἕο, εὗ (εὑ)
		ἐμεῖο, ἐμέθεν	σεῖο, σέθεν, τεοῖο	εἷο, ἕθεν
	D.	ἐμοί (μοι)	σοί, τοι, τεΐν	ἑοῖ, οἷ (οἱ)
	A.	ἐμέ (με)	σέ, (σε)	ἑέ, ἕ(ἑ) μίν(μιν)
Dvob.	N.	νῶϊ	σφῶϊν, σφῶϊ, σφώ	
G. i	D.	νῶϊν	σφῶϊν, σφῷν	σφωΐν (σφωϊν)
	A.	νῶϊ i νώ	σφῶϊ i σφώ	σφωέ (σφωε)
Viš.	N.	ἡμεῖς, ἄμμες	ὑμεῖς, ὔμμες	
	G.	ἡμέων, ἡμείων	ὑμέων, ὑμείων	σφέων(σφεων) σφῶν, σφείων.
	D.	ἡμῖν, ἧμιν, ἄμμι(ν)	ὑμῖν, ὔμμι(ν)	σφίσι(ν), (σφισιν), σφί(ν) (σφιν)
	A.	ἡμέας, ἧμας, ἄμμε.	ὑμέας, ὔμμε.	σφέας(σφεας), σφᾶς(σφας), σφε.

2. Sastavljene forme od zaim. **p o v r a t n i h** ἐμαυτοῦ itd. nenalaze se još u Homeru, nego stoji napose svaka rěč n. p. ἔμ' αὐτόν, ἐμοὶ αὐτῷ, ἐμεῦ αὐτῆς, ἕ αὐτήν, οἷ αὐτῇ.

3. Zaimena **p o s ě d o v n a**: τέος, ή, ον naměsto σός; ἑός, ή, όν i ὅς, ἥ, ὅν suus, a, um; ἀμός, ή, όν n. ἡμέτερος; νωΐτερος, α, ον, najin = nas dvojice; ὑμός, ή, όν n. ὑμέτερος; σφωΐτερος, α, ον, vajin; σφός, ή, όν n. σφέτερος.

4. **P o k a z n a**: τοῖο i τεῦ n. τοῦ; τοί i ταί n. οἱ i αἱ; τάων n. τῶν; τοῖσι n. τοῖς; ταῖσι, τῇσι i τῇς n. ταῖς; — ὅδε dat. višb. τοῖσδεσι i τοῖσδεσσι n. τοῖσδε.

5. **O d n o s n a**: ὅ n. ὅς; οἷο, ὅου n. οὗ; ἕης n. ἧς; ᾗσι i ᾗς n. αἷς;

6. **Neizvěstna i upitna:** a) Gen. τέο, τεῦ n. τινός; dat. τέῳ, τῷ n. τινί; višb. ἄσσα nam. τινά, gen. τέων nam. τινῶν; dat. τέοισι n. τισί; — b) gen. τέο, τεῦ n. τινός.

c) ὅςτις Jed. N. ὅςτις, sr. ὅτι, ὅττι Višbr. ὅτινα
G. ὅτευ, ὅτεο, ὅττεο, ὅττευ ὅτεων
D. ὅτεῳ, ὅτῳ ὁτέοισι
A. ὅτινα sr. ὅτι, ὅττι ὅτινας, ἅτινα i ἅσσα.

§. 220. O brojnicih.

Glavni: Uz formu: μία kadkad: ἴα, ἰῆς, ἰῇ, ἴαν i uz ἑνί još ἰῷ. — Δύο i δύω nesklanjaju se; uz nje δοιώ, δοιοί, δοιαί, δοιά itd. — Πίσυρες, α, n. τέσσαρες, α. — Δυώδεκα i δυοκαίδεκα uz δώδεκα. — Ἐείκοσι nam. εἴκοσι. — Ὀγδώκοντα i ἐννήκοντα nam ὀγδοηκ. i ἐνενήκ. Ἐννεάχιλοι i δεκάχιλοι n. ἐνακιςχίλιοι i μύριοι. — Nastavci: — άκοντα i ακόσιοι glase ήκοντα i ηκόσιοι.

Redni: τρίτατος, τέτρατος. ἑβδόματος, ὀγδόατος, ἔνατος, i εἴνατος.

O glagolju.

§. 221. Augment. — Reduplikacia.

1. Augment biaše polag potrěbe stiha sada metnut, sad izpušten, n. p. λῦσε, θέσαν ὁρᾶτο, ἕλε. U perfektu izpušta se augment vrěmenni samo u pojedinih rěčih, n. p. ἄνωγα.

2. Dvogamirani glagolji primaju sasvim po pravilu slovčani augment, n. p.: ἁνδάνω, ἕαδον; εἴδομαι, ἐεισάμην. dapače u participu ἐεισάμενος. Poradi stiha jest ε produljen u εἰοικυῖα, εὔαδε (ἔϜαδε od ἁνδάνω.)

3. Augment slovčani i vrěmenni ujedno uzimlju glagolji οἰνοχοέω i ἁνδάνω, naime: ἐῳνοχόει, no ipak čestje ᾠνοχόει, ἑήνδανε uz ἥνδανε.

4. S reduplikaciom kod ρ nalazi se ῥερυπωμένος od ῥυπόω, mèrljam, mažem. A usuprot su Perf. ἔμμορα od μείρομαι i ἔσσυμαι od σεύω izvedeni po analogiji glagoljah, koji sa ρ počimlju. — Κτάομαι glasi u Perfektu ἔκτημαι.

5. Čestoputah prima i Aor. II. A. i M. reduplikaciu; ona ostane po svih načinih, u Inf. i Participu; rědko samo dometnut běše u Indikativu jošte prosti augment; tako n. p. κάμνω trudim se, A. II. Conj. κεκάμω; κέλομαι, priganjam, ἐκεκλόμην; λαγχάνω, postignem, λέλαχον; λαμβάνω primam, λελαβέσθαι; φράζω, govorim, pověđam, πέφραδον, ἐπέφραδον.

6. Homerove forme Perfekta s atičnom reduplikaciom (§. 89) jesu n. p. ἀλάομαι skitam se, ἀλάλημαι; ἈΧΩ (ἀκαχίζω), raztužim, ἀκ-ήχεμαι, ἀκ-άχημαι; ἐρείπω, prehitim, prevèrnem, ἐρ-έριπτο; ἐρίζω, svadjam se, ἐρ-ήρισμαι.

7. Homerove forme Aorista s atičnom reduplikaciom (§. 89.) jesu ἀλέξω, odvratjam (osn. ἈΛΚΩ), ἤλ-αλκον, ἀλ-αλκεῖν, ἀλ-αλκών; ἐν-ίπτω, psujem, ἐν-ένιπον, ὄρ-νυμι, spotičem, uzdignem, ὤρ-ορε; a s reduplikaciom u s ř e d i n i: ἐρύκω, uztežem ἠρύκακον, Inf. ἐρυκακέειν, i ἐνίπτω, ἠνίπα-πεν.

§. 222. Nastavci osobni i samoglasnici načina.

1. I. osoba jednb. Akt. Mnogi konjunktivi imaju izhadjanje μι, kao: κτείνωμι nam. κτείνω, ἐθέλωμι, ἴδωμι, τύχωμι, ἵκωμι, ἀγάγωμι.

2 II. osoba jednb. Akt. Izhadjanje σθα (§§. 137 i 143) stoji u II. osobi Praes. Ind. glagoljah na μι, n. p. τίθησθα, δίδοισθα; zatim često u konjunktivu, n. p. ἐθέλησθα, εἴπησθα, rědje u Optativu n. p. κλαίοισθα, βάλοισθα.

3. III. osoba jednb. Akt. Konjunktiv ima kadšto izhadjanje σι(ν), n. p. ἐθέλησι(ν), ἄγησι, ἀλάλκησι, δώησι (nam. δῷ), μεθίησι; optativ samo u παραφθαίησι.

4. Nastavci osobni Plsquamperfekta Akt.

1. Jednobr. εα (tako uvěk), n. p. πεποίθεα, ἐτεθήπεα, ᾔδεα, nam. ἐπεποίθειν i. t. d.
2. Jednobr. εας, n. p. ἐτεθήπεας nam. ἐτεθήπεις.

Pazka 1. III. osobi jednb. Plpf. Akt. na ει, kao što istoj osobi Impf. na ει, nalazi se u Homera pred samoglasnikom dometnut ν ἐφελκυστικόν, n. p. ἑστήκειν, βεβλήκειν, ᾔσκειν, Impf. od ἀσκέω. Sravni §. 143.

5. II. i III. osoba dvobroja historičnih formah Akt. i Med. kad što se medju sobom zaměne: τον i σθον nam. την i σθην, n. p. διώκετον, θωρήσσεσθον nam. διωκέτην, θωρησσέσθην

6. II. osoba jednb. Med. prikazuje se ili u nestečenoj formi: εαι, ηαι, εο, αο, n. p. λείπεαι, ἀφίκηαι, ἐρύσσεαι, ἐπαύρηαι, ὑπελύσαο, ἐγείναο, ili u stečenoj formi: η (iz εαι, ηαι), ευ (iz εο), ω, (iz αο), kao: ἀφίκῃ, ἔπλευ, ἔρχευ, ἐκρέμω. Izhadjanja εεαι i εο nalaze se takodjer u ειαι i ειο produžene, ili jedan ε izpadne, kao: μυθεῖαι, νεῖαι, ἔρειο, σπεῖο; — μυθέαι, πωλέαι, ἔκλεο, ἐπώλεο. — Od Pfkt. i Pluspfkta Med. ili Pass. imade formah bez σ: μέμναι (uz μέμνῃ, postalo od μέμνε-σ-αι), βέβληαι, ἔσσυο.

7. I. osoba dvob. i višeb. Med. izlazi na μεσθον i μεθον, μεσθα i μεθα, n. p. φραζόμεσθα i -μεθα.

8. III. osoba višb. Ind. Pfkta. i Plpfkta. Med. i Pass. i Opt. Med. ima izhadjanje: αται, ατο naměsto νται, ντο, kao: ἀκηχέαται, πεφοβήατο, ἐστάλατο, τετράφαται, ἀρησαίατο, γενοίατο.

9. III. osoba višeb. Aor. Pass. ima pokratjenu formu: εν (nam. ησαν), kao: τράφεν nam. ἐτράφησαν.

10. Dugotrajni samoglasnici načina veznoga: ω i η često se polag potrěbe stiha pokratjuju u ο i ε, n. p. ἴομεν nam. ἴωμεν, στρέφεται nam. στρέφηται.

11. Infinitiv Akt. ima izhadjanja: έμεναι, έμεν i ειν, n. p. τυπτέμεναι, τυπτέμεν, τύπτειν; glagolji na άω i έω imaju ήμεναι, n. p. γοήμεναι (γοάω), φιλήμεναι (φιλέω); s ovim se sudara izhadjanje aoristah tèrpnih, n. p. τυπήμεναι nam. τυπῆναι. Kod glagoljah na μι dometju se u sad vr. izhadjanja μεναι i μεν neposrědno na neproměnjenu osnovu toga vrěm., a u Aor. II. A. na čistu osnovu, n. p. τιθέ-μεναι, τιθέ-μεν; ἱστά-μεναι; διδό-μεναι; δεικνύ-μεναι; θέ-μεν, δό-μεναι; iznimku pravi Inf. Aor. II. A. onih glagoljah na α i υ, koji, kao što u Indikativu, dugotrajni samoglasnik zadèrže, n. p. στή-μεναι, δῦ-μεναι.

12. Imperfekt i Aorist primaju u Indikativu izhadjanja: σκον, ες, ε(ν); u Med. σκόμην, ου (εο, ευ), ετο, ako se ima naznačiti ponavljanje činjenja; zato se zove ova forma iterativnom tj. ponovnom; ona pravilno nema augmenta; n. p. δινεύ-ε-σκον, βοσκ-έ-σκοντο, νικά-σκομεν, καλέ-ε-σκε, ἐλάσ-α-σκεν, δό-σκε, δύ-σκε, στά-σκε.

Pazka 2. Kod glagoljah na ω dodje pred ova izhadjanja samoglasnik načina pokaznoga; kod onih na άω stopi se άεσκον u ασκον, koje se polag potrěbe stiha može produžiti u άασκον, n. p. ναιετάασκον; glagolji na εω imaju έεσκον, rědko εσκον (n. p. καλέσκετο), takodjer είεσκον (n. p. νεικείεσκον); kod onih na μι nema samoglasnika načina.

§. 223. Sticanje i razrěšenje u glagoljih.

1. Glagolji na άω. U ovih dolazi i nestečena forma samo u pojedinih rěčih i formah, kao n. p. u πέραον, κατεσκίαον, uvěk u ὑλάω i onih, koji

imadu za znak α dugotrajan, ili kojih je osnova jednoslovčana, n. p. διψάων, πεινάων, ἔχραε (od χράω, napadam). U někojih glagoljih prelazi α u ε, naime: μενοίνεον od μενοινάω, ἤντεον od ἀντάω, ὁμόκλεον od ὁμοκλάω.

2. Na město nestečenih formah dodje, kadgod to stihoměrje zahtěva, razpruženje měšovitoga sticanjem postavšega glasa, dočim se ᾱ (ᾳ) u ᾰᾱ (ᾰᾳ), a ω u οω ili ωω produži, n. p. ὁράασθαι (nam. ὁρᾶσθαι); μενοινάᾳ (nam. μενοινᾷ); ὁρόω (nam. ὁρῶ); δρώωσι (nam. δρῶσι). U ὅρηαι produžuje se α u η.

Pazka. U formah dvobroja: προςαυδήτην, συλήτην, συναντήτην, φοιτήτην (od glagoljah na αω) stečeno je αε u η, a u ὁμαρτήτην i ἀπειλήτην (od glag. na έω) εε u η.

3. Ako za měšovitim glasom slědi ντ, tada može kratki samoglasnik slěditi poslě stečene slovke, n. p. ἡβώοντα nam. ἡβῶντα, γελώοντες; nalazi se takodjer i u optativu produženje ωοι nam. ῳ u ἡβώοιμι (= ἡβῷμι).

4. B. Glagolji na έω. Steći se nemogu sve one forme, u kojih poslě ε slěde samoglasnici: ω, ῳ, η, ῃ, οι i ου, n. p.: φιλέωμεν, φιλέοιμι i. t. d.; no ipak se moraju takove forme obično u jedan mah sa synecezom izgovoriti. U ostalom se stěka polag potrěbe stiha ili nerabi ili rabi, n. p. φιλέει, ἐρέω, ὀτρυνέουσα; αἱρεύμην, γένευ. Kadšto se nestečeno ε produži u ει, n. p. ἐτελείετο, μιγείη (nam. μιγῇ, Aor. II. Pass.).

5. C. Glagolji na όω. Ovi se dèrže ili običnih pravilah o stěki, kao γουνοῦμαι, ili se nestiču, dočim produžuju ο u ω, čega radi se forme na όω izvadjaju istoglasne sa formami od glagoljah na άω, n. p. ἱδρώονται, ἱδρώουσα, ὑπνώοντας, (sravni ἡβώοντα), ili prodju napokon posve u analogiju glagoljah na άω, tim, da οῦσι (III. osoba višebr. Praes.) u όωσι,

οὖντο u ὡωντα, οἶεν u ὁῷεν razpruže, n. p. (ἀρό-ουσι) ἀροῦσι ἀρόωσι (sravni ὁμόωσι); (δηϊόοντο) δηϊοῦντο δηϊόωντο (sravni ὁρόωντο); (δηϊόοιεν) δηϊοῖεν δηϊόῳεν (sravni ὁρόῳεν).

§. 224. Izvadjanje vrěmenah.

1. Forma Futuri attici (§. 83.) nalazi se u glagoljih na ίζω, n. p. κτεριοῦσι. Od glagoljah na έω rabi se često izhadjanje έω nam. έσω, n. p. κορέεις, μαχέονται; kod glagoljah na άω metne se pred glas postavši stěkom poslě odbačenoga σ istovèrstni kratkotrajni samoglasnik, n. p. ἀντιόω, ἐλόωσι, δαμάᾳ; od glagoljah na ύω nahodi se ἐρύουσι i τανύουσι.

2. Slědeći slitni glagolji prave Futur. i Aorist. I. s nastavkom σω i σα: κείρω strižem (κέρσαι), κέλλω (κέλσαι), εἴλω, tištim (ἔλσαι), κύρω sgodim (κύρσω), ᾿ΑΡΩ (ἀραρίσκω) spajam (ἄρσαι), ὄρ-νυμι (ὄρσω, ὦρσα), διαφθείρω uništim (διαφθέρσαι), φύρω, měšam (φύρσω).

3. Futur. bez znaka vrěmena σ prave: βέομαι ili βείομαι (2. os. βέῃ), živěti ću, δήω, naiti ću, κείω ili κέω ležat ću.

4. Aorist I. bez znaka vrěmena σ prave: χέω, lijem, ἔχευα; σεύω, dèrmam, ἔσσευα; ἀλέομαι i ἀλεύομαι izběgavam, ἠλεύατο, ἀλευάμενος, ἀλέασθαι; καίω, gorim, ἔκηα i ἔκεια.

5. Izhadjanja Aorista II. kadkada se zaměne sa izhadjanji Aor. I. βαίνω stupam, ἐβήσετο, Impr. βήσεο; δύομαι norim, ἐδύσετο, Impr. δύσεο, P. δυσόμενος; ἄγω vodim, ἄξετε, ἀξέμεν; ἱκνέομαι dodjem, ἵξον; ἐλέγμην legoh se (spavat), Impr. λέξο, λέξεο; ὄρνυμι budim, uzdižem. Impr. ὄρσεο(ευ); φέρω nosim, οἶσε, οἰσέμεναι; ἀείδω, pěvam, Impr. ἀείσεο.

6. U Aoristu I. Pass. někojih glagoljah umetne se polag potrěbe stiha ν pred nastavak θην, naime:

διακρινθῆτε, κρινθείς, ἐκλίνθη (§. 111, 6), ἱδρύνθην (od ἱδρύω), ἀμπνύνθη (od πνέω).

7. Mnogi se Aoristi II., da se zadobije daktil, izvadjaju premetnutjem (Metathesis) suglasnikah, n. p. ἔδρακον nam. ἔδαρκον (od δέρκομαι), ἔπραθον (od πέρθω), ἔδραθον (od δαρθάνω), ἤμβρατον nam. ἥμαρτον (od ἁμαρτάνω). Isto tako porad stihoměrja izrine se samoglasnik u osnovi, n. p. ἀγρόμενος od ἀγερόμην (ἀγείρω skupljam); ἔγρετο od ἐγερόμην (ἐγείρω budim; πέφνον, ἔπεφνον (ΦΕΝΩ ubijam).

8. Perfekt I. pravi Homer samo od glagoljah čistih i od takovih nečistih, koji u izvadjanju vrěmenah ε primaju (§. 124.) ili premetnutje rabe, dakle: χαίρω, κεχάρηκα (od ΧΑΙΡΕΩ); βάλλω βέβληκα (od ΒΛΑ). Osim toga pravi on samo Perfekt. II.; nego i u glagoljih čistih i napomenutih nečistih izbacuje on u pojedinih osobah i načinih, (tako n. p. pravilno u Participu), κ, te po tom ove forme stupe u analogiju Pfkt. II. n. p. κηκμηώς od κάμνω; κεχαρηώς od χαίρω, βεβᾱώς od βαίνω (ΒΑΩ).

§. 225. Sprezanje na μι.

1. Kod Homera nalaze se takodjer forme od έω i όω (§. 130 pazka 3) u drugoj i tretjoj osobi jednobroja praes. i impf., kao: ἐτίθει, διδοῖς, διδοῖ. — Homer izvadja futur. od δίδωμι i iz osnove sad. vr. kao: διδώσομεν i διδώσειν.

2. Glagolji na υμι imadu Opt. i u tvornoj i u tèrpnoj formi, kao: ἐκδῦμεν (m. ἐκδυίημεν) od ἐκδύω φῦη (m. φυίη) od φύω; δαινῦτο; tako isto φθῷ, φθῖτο, opt. od φθίω.

3. III. osoba višebr. impf. i aor. II. na: ε-σαν, η-σαν, ι-σαν, ω-σαν, υ-σαν stiče se u εν, ᾰν, ον, ῡν kao: ἔτι-

θεν m. ἐτίθεσαν, ἔθεν m. ἔθεσαν, ἔστᾰν m. ἔστησαν, ἔδιδον m. ἐδίδοσαν; ἔδον m. ἔδοσαν; ἔφυν m. ἔφυσαν.

4. U 2. osobi jednob. imperat. praes. i aor. II. izbacuje Homer σ, kao: δαίνυο, μάρναο, φάο, σύνθεο, ἔνθεο.

5. Kratki se samoglasnik osnove kadikad produži pred nastavci počimljućimi se sa μν ili kako stih zahtěva, kao: τιθήμενος, διδοῦναι; isto tako δίδωθι, ἵληθι.

6. U vezn. nač: aor. II. upotrěbljavaju se slědeće forme kako stih zahtěva:

		stečene:	razvezane i produžene forme.
Jed.	1.	στῶ	στέω στείω
	2.	στῇς	στήῃς
	3.	στῇ	στήῃ, ἐμβήῃ, φήῃ, φθήῃ
Dvo.		στῆτον	παρστήετον
Viš.	1.	στῶμεν	στέωμεν (dvoslov.) στείομεν, καταβείομεν
	2.	στῆτε	στήετε
	3.	στῶσι (ν)	στέωσι (ν), περιστήωσι
Jed.	1.	θῶ	θέω, θείω, δαμείω
	2.	θῇς	θέῃς, θήῃς, θείῃς
	3.	θῇ	θέῃ, θήῃ, ἀνήῃ μεθείῃ
Dvo.		θῆτον	θείετον
Viš.	1.	θῶμεν	θέωμεν, θείομεν
	2.	θῆτε	δαμείετε
	3.	θῶσι (ν)	θέωσι (ν), θείωσι (ν)
Jed.	3.	δῷ	δώῃσι (ν) δώῃ
Viš.	1.	δῶμεν	δώομεν
	3.	δῶσι (ν)	δώωσι (ν)

Pazka. Město ἔστησαν (ao. I.) nalazi se skraćena forma ἔστᾰσαν; a město ἔστᾰτε (perf. I.) produžena ἔστητε.

§. 226. Εἰμί (ἘΣ) jesam.

Praes. ind.	2. ἐσσί; višeb. 1. εἰμέν. 3. ἔασι (ν).
vez. n.	1. μετείω. 3. ἔῃ. ἔῃσι(ν), ᾗσι(ν), εἴῃ, višeb. 3. ἔωσι(ν).
zap. .n	2. ἔσσο inf.: ἔμμεναι, ἔμεναι, ἔμεν. Part. ἐών, ἐοῦσα, εόν. opt. 2. ἔοις. 3. ἔοι. Višeb.: 2. εἶτε, 3. εἶεν.
Impf. ind. nač:	1. ἔα, ἦα, ἔον, ἔσκον. 2. ἔησθα. 3. ἔην, ἦεν, ἤην. Dvob. 3. ἤστην. Višeb. 3. ἔσαν, εἴατο (m. ἦντο od ἥμην.) —
Fut. ind.	1. ἔσομαι (ἔσσομαι) i. t. d. 3. ἔσεται i ἐσεῖται.

Εἶμι (Ἰ) hodim.

Praes. ind.	2. εἶσθα, vez. n. 2. ἴῃσθα, inf. ἴμεναι, ἴμεν. opt. ἴοι, ἰείη.
Impf. ind.	1. ἤϊα, ἤϊον, 2. ἴες. 3. ἦε, ἴε(ν) višeb. 1. ἤομεν, 3. ἤισαν, ἦσαν.
	1. εἴσομαι, aor. 3. εἴσατο i ἐείσατο. D. 3. εεισάσθην.

Glagolji na ω, koji u aor. II. tvor. i srěd. for., u perf. i plpf. tv., u praes. i impf. tv. f., slěde glagolje na μι.

§. 227. 1. Aor. II. tv i. srěd. f. (vidi §. 142.)

A. Znak je samoglasnik: α, ε, ι, ο, υ.

βάλλω, bacam, a. II. act. (ΒΛΑ) ἔβλην, ξυμβλήτην inf. ξυμβλήμεναι (m. ξυμβλῆναι); ao. II. srěd. (ἐβλήμην) ἔβλητο, ξύμβλητο, vez. n. ξύμβληται, βλήε-

ται, opt. *βλεῖο* (od. ΒΛΕ) neopr. n. *βλῆσθαι*. P. *βλήμενος*. Odtuda Fut. *βλήσομαι*.

γεράω ili *γεράσκω* starim ao. II. t. 3. jed. *ἐγήρᾱ* prtc. *γηράς*.

κτείνω, umorim, ao. II. t. *ἔκτᾰν*, višeb. *ἔκτᾰμεν*, 3. *ἔκταν*; vezni n. višb. *κτέωμεν*, neop. *κτάμεναι*, *κτάμεν*. P. *κτάς*; ao. II. srěd. f. sa tèrpnim znamenovanjem *ἀπέκτατο*, *κτάσθαι*, *κτάμενος*.

οὐτάω, ranim, ao. II. tvor. 3. j. *οὖτα*; neop. n. *οὐτάμεναι*, *οὐτάμεν*; ao. II. sr.: *οὐτάμενος* ranjen.

πελάζω približujem se ao. II. sred. *ἐπλήμην*, *πλῆτο*, *πλῆντο*.

πίμπλημι punim, ao. II. sr. *ἔπλητο*, žel. *πλείμην* (od ΠΛΕ) zap. *πλῆσο*.

πτήσσω, prignem se, ao. II. tu. 3. Dv. *καταπτήτην*.

φθάνω pretečem ao. II. srěd. *φθάμενος*.

Pazka. Od *ἔβην* nalaze se forme *βᾰτην*. (3. dvob.) s kratkim samoglas. osnove.

ΔΑΩ epična osnova za *διδάσκω* podučavam, ao. II. tvor. (ΔΑΕ) *ἐδάην* učah; vez. n. *δαείω*, neop. *δαήμεναι*.

φθίνω, trošim i nestaje me, ao. II. sr. *ἐφθίμην*, opt. *φθίμην*, *φθῖτο*, zap. *φθίσθω*; inf. *φθίσθαι*, p. *φθίμενος*.

βιβρώσκω, jědem, ao. II. tv. *ἔβρων*.

πλώω, brodim, ao. II. tv. *ἔπλων*. p. *πλώς*, g. *ῶντος*,

κλύω, čujem, ao. II. tv. zap. *κλῦθι*, *κλῦτε*, *κέκλῦθι*, *κέκλῦτε*.

λύω, rěšavam, ao. II. sr. *λύτο*, *λύντο*.

πνέω, hučem, ao. II. sr. (ΠΝΥ) *ἄμπνῦτο*, odahnem opet. (nam *ἀνέπνυτο*).

σεύω, tresem, ao. II. sr. *ἐσσύμην*, *ἔσσυο σύτο*.

χέω, lěvam, ao. II. sr. *χύντο*, *χύμενος*.

B. Znak je suglasnik.

ἅλλομαι, skačem, ao. II. sr. ἆλσο, ἆλτο, ἐπάλμενος, ἐπιάλμενος, vez. ἅληται.
ἀραρίσκω ('ΑΡΩ) slažem, ao. II. sr. ἄρμενος složen.
γέντο, pograbih, postalo iz Fέλτο (od ἑλεῖν ao. II. od αἱρέω).
δέχομαι, primam, ao. II. sr.; ἔδεκτο, zap. δέξο, neop. δέχθαι; 1. osoba ἐδέγμην i partc. δέγμενος znamenuje, kao i perf. δέδεγμαι čekati.
ἐλελίζω, vèrtim, ao. II. sr. ἐλέλικτο.
ἱκνέομαι, dolazim, aor. II. sr. ἷκτο, ἱκμενος i ἵκμενος povoljno.
λέγομαι, legnem se, izaberem se, prebrojim, aor. II. sr. ἐλέγμην, ἔλεκτο, λέκτο.
μιαίνω, oskvàrnjivam μιάνθην 3. (Dv. m. ἐμιάν-σθην).
μίγνῡμι, měšam, ao. II. sr. μίκτο.
ὄρνυμι, budim, ao. II. sr. ὦρτο, zap. ὄρσο, ὄρσεο neopr. ὄρθαι, prtc. ὄρμενος.
πάλλω, tresem, ao. II. sr. πάλτο ubode se.
πέρθω, uništujem ao. II. sr. πέρθαι m. πέρθ-σθαι.
πήγνυμι, kopčim, ao. II. sr. πῆκτο, κατέπηκτο.

§. 228. 2. Perf. i Plusqperf. tvorni.

a) Osnova se dokanča samoglasnikom.

γίγνομαι postajem, pf. višeb. γέγᾰμεν, ἄτε, άᾱσι(ν). neopr. n. γεγάμεν, p. γεγαώς, plqpf. ἐκγεγάτην.
βαίνω, stupam, pf. višb. βέβαμεν, i. t. d. plqf. βέβασαν.
δείδω, bojim se, neop. δειδίμεν, m. δειδιέναι, zap. δείδιθι, δείδιτε; plpf. ἐδείδιμεν, ἐδείδισαν.
ἔρχομαι, dolazim, višeb. εἰλήλουθμεν.
θνήσκω, umirem, pf. viš. τέθναμεν, τεθνᾶσι(ν) zap.

τέθναθι, neopr. τεθνάμεν i τεθνάμεναι, p. τεθνηώς, ῶτος, τεθνεῶτι; opt.: τεθναίην.

ΤΑΛΑΩ, tèrpim, pf. v. τέτλαμεν, zap. τέτλαθι, neop. τετλάμεν, p. τετληώς.

ΜΑΩ, tražim, tèrsim se, pf. v. μέματον, ἄμεν, ἄτε, ἄᾶσι; zap. μεμάτω, p. μεμαώς, ῶτος i ότος; plpf. μέμασαν.

b) Osnova se dokanča suglasnikom.

Predběžna pazka. T se u nastavcih pri někojih perf. proměni u θ, ako stoji neposrědno za suglasnikom osnove.

ἄνωγα, zapovědam, ἄνωγμεν, zap. ἄνωχθι, ἀνώχθω, ἄνωχθε.

ʼγρήγορα, bdiem (od ἐγείρω) zap. ἐγρήγορθε, neopr. ἐγρήγορθαι; od tuda ἐγρηγόρθασι(ν) m. ἐγρηγόρασι(ν).

πέποιθα, pověrim, (od πείθω nagovaram), plpf. ἐπέπιθμεν.

οἶδα znam (od ΕΙΔΩ video), ἴδμεν, m. ἴσμεν. neopr. ἴδμεναι.

ἔοικα sličim (od ΕΙΚΩ) Dv. 2. i 3. ἔικτον, plpf. dv. 3. ἐΐκτην; od tuda pf. sr. i trp. ἔϊκτο.

πάσχω, tèrpim, pf. πέποσθε m. πεπόνθατε.

§. 229. 3) Praes. i Imperfekt.

ἀνύω, svèršim, impf. ἄνῦτο (ᾰ),

τανύω, pružim, τάνῦται (m. τανύεται):

ἐρύω i εἰρύω, vučem; sr. εἰρύαται m. εἴρυνται, neopr.: ἔρυσθαι, εἴρυσθαι u znamenovanju: štititi, braniti.

ἔδω, jedem, neopr.: ἔδμεναι.

φέρω, nosim, zap.: φέρτε.

Kazalo.

Poglavje pèrvo.

Poglavje drugo.

Poglavje tretje.

Samostavnik.

Poglavje cetvèrto.

Poglavje peto.

Zaimena.

Poglavje šesto.

Glagolj.

I. Vèrsti glagoljah.

Poglavje sedmo.

Poglavje osmo.

Predlozi.

Poglavje deveto.

Veznici.

Poglavje deseto.

Poglavje jedanaesto.

Dodatak.

Naréčje Homerovo.

Sklanjanja.

O glagolju.

Glagotji na ω, koji u aor. II. act. i med., u perf. i plsqpf. act., u praes. i imperf. act. slěde analogiju glagoljah na μι.

Propravci pogrěškah tiskarskih.

Strana	Redak	Rěči	Čitaj :
2.	10. odzgora	spola	spona.
5.	8. 〃	δικαισύνη	δικαιοσύνη.
6.	16. 〃 i 22 〃	τῆ . . . . . των	τῇ . . . . . τῶν.
8.	11. ozdo	ναῖοι	Ἀθηναῖοι.
9.	9. 〃	ako pako ima takovih	ako pako neima takovih.
11.	2. 〃	samoglasnici	samostavnici.
14.	13. 〃	ἥν	ἦν.
15.	14. odzg. i 18.	ἐπέμ ξεν ; ὥν	ἐπέμιξεν ; ὧν.
17.	14. ozdo	εἰ αι	εἶναι.
19.	1. 〃	ἀναμοιμνήσκειν	ἀναμιμνήσκειν.
22.	14. 〃	παροίδου	παρόδου.
23.	1. odzgora	ἐπε δαν	ἐπειδὰν.
26.	7. 〃	μη ός	μηνός.
27.	1. odzgora	καθα ρήσειν	καθαιρήσειν.
28.	4. 〃	ἀκούσιον	ἀκούσων.
〃	7. 〃	ὅλως, ἑτέρων	ὅλως ἑτέρων.
31.	4. ozdo	ψυψὴν	ψυχὴν.
35.	11. 〃	τινά τινος	τινί τινος.
40.	12. 〃 11. 〃 9 〃	ἀ ήρ ; 'κάλλιστ' ; δήμω	ἀνήρ ; κάλλιστ' ; δήμῳ.
41.	11. ozdo	πεισθεῖς	πεισθεὶς.
42.	11. odzgora	συγκοφαντεῖν	συκοφαντεῖν.
42.	12. odzgora	ἐδεῖστο τοῦ Σάκαπάντως	ἐδεῖτο τοῦ Σάκα πάντως.
47.	15. 〃	συγκοφάντας	συκοφάντας.
56.	1. ozdo	škoda	škodu.
66.	U zadaćah na jevi za jednu	str. 66 do strane desetku premaleni,	100. svigdě su brovidi Kazalo.
67.	4. ozdo	καταλίπομεν	καταλίπωμεν.
69.	15. 〃	Ἀγρὸς	Ἀργὸς.
72.	2. odzgora	κουὐδε	κοὐδὲ (= καὶ οὐδὲ).
〃	10. ozdo	ἐδεῷντο	ἐθεῶντο.
73.	8. 〃	λόγει	λέγοι.
74.	12. odzgora	ἄνουσον	ἄκουσον.
79.	6. ozdo	ποιοῦτον	τοιοῦτον.

Strana	Redak	Rěči	Čitaj:
91.	14. odzgora	ἡνοῦμαι	ἡγοῦμαι.
93.	3. "	ἐμέλασαν	ἐγέλασαν.
96.	12. "	αἰτος	αὐτους.
100.	7. ozdo	Ta	Ja.
102.	4. odzgora	ἀφυλάκτος	ἀφυλάκτοις.
105.	4. " ; 15. " 22. "	μαινώμεθαι ; veznikam; μείζοντα ..	μαινώμεθα, veznikom; μεῖζονα.
107.	9. " 10. "	ἐσεβες ; ποίησατε ..	ἀσεβες ; ποίησατε.
108.	3.—4. "	Δέδο-κα	Δέδοικα.
109.	8. "	samoglasnikah	samostavnikah.
111.	17. "	μᾶλλου	μᾶλλον.

Tiskom kod Dragutina Ueberreutera.

THE LIBRARY OF CONGRESS

WERT
BOOKBINDING
Grantville, Pa
March April 1983
We're Quality Bound